

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

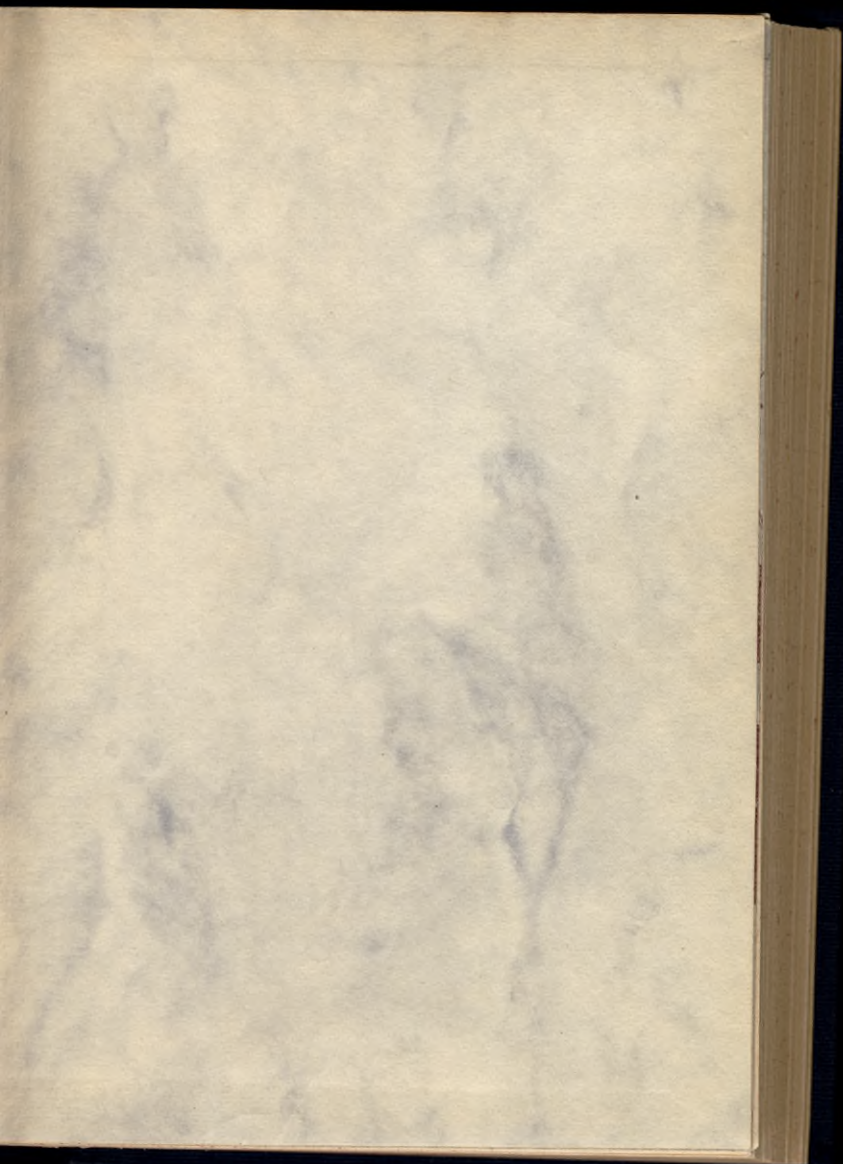

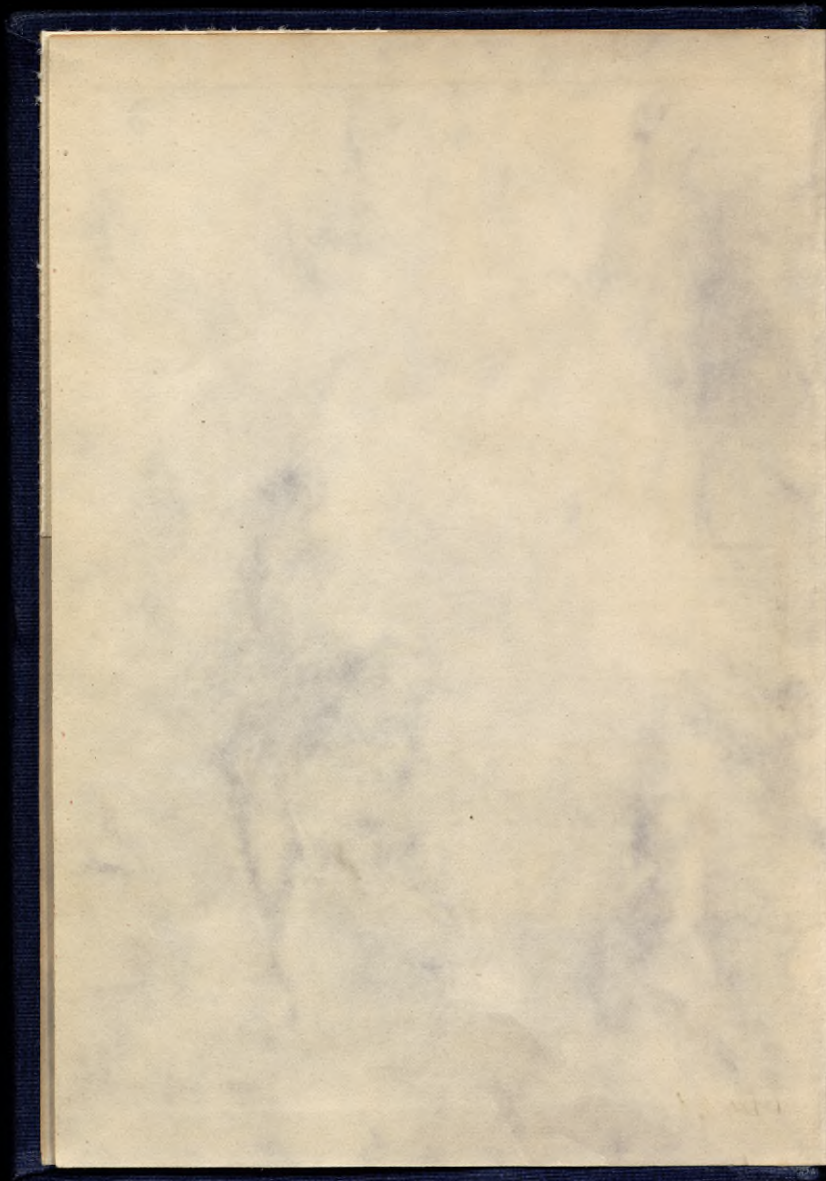

Allmänna Sektionen

Pedag.
Bildn.

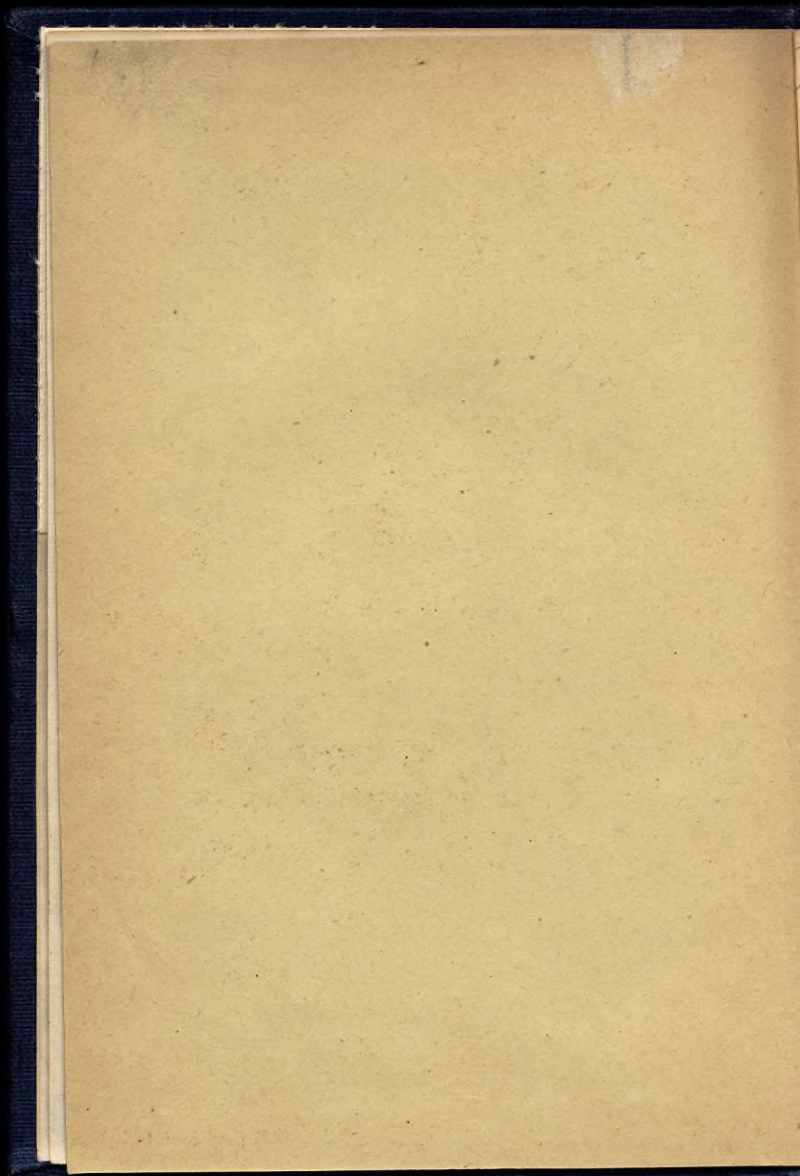
HETT EGET HEM

EN BOK FÖR
UNGA KVINNOR

MATHILDA LANGLET

192/28

STOCKHOLM C.E. FRITZE'S K. HÖFBOKHANDEL

ETT EGET HEM

EN BOK FÖR UNGA QVINNOR

AF

MATHILDA LANGLET

STOCKHOLM

C. E. FRITZE'S K. HOFBOKHANDEL

STOCKHOLM, GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1891.

FÖRORD.

Föreliggande lilla bok är, som titeln angifver, ett motstycke till den för ett par år sedan utkomna: »På egen hand». Den är, liksom denna, utarbetad med ledning af en tysk bok af samma förf. som **Aus der Töughterschule ins Leben**. Äfven här äro planen och indelningen lånade från den tyska förebilden; rubrikerna äro också desamma; men med undantag af tre eller kanske fyra kapitel, som äro skizzerade på underlag af den tyska texten, är det hela sjelfständigt arbete. Detta icke såsom skulle den svenska boken vara den tyska på något sätt öfverlägsen, men skilnaden mellan förhållandet i svenska hem och utlandets har nödvändiggjort dels en annan uppfattning, dels ett annat framställningssätt, äfven där den tyska bokens uppfattning sammanfaller med den hos oss vanliga. Huruvida boken vunnit på

denna genomgripande omarbetning kan ju vara
temligen ovisst, men att den för svenska läsarin-
nor skall vara mera tilltalande och af mera
praktisk nytta, kan man ju alltid våga hoppas.

Upsala i November 1891.

Mathilda Langlet.

INLEDNING.

Ett eget hem! Hvem är, som icke någon gång drömt sig ett eget hem? Hvilken kvinna har icke någon gång hoppats på att få vara den styrande, ledande handen i ett hem, som hon kunde kalla sitt?

Stundom gå dessa drömmar alldeles upp i rök. Stundom förverkligas de, men på ett helt annat sätt än det drömda. Det händer till och med att denna verklighet blir så motsatt drömmarne, att hon, som drömde, önskar att verkligheten aldrig kommit, att hon fått behålla sin dröm.

Det inträffar ju också, icke blott att drömmen »slår in», men att verkligheten vida öfver-

går drömmen — detta kallas lycka; men skulle man rätta sig efter den klagan, som höres på allta håll, måtte lyckan förunnas åt endast ganska få.

Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att hvar och en är sin egen lyckas smed. Måtte det ej kan gifvas en vidsträcktare tolkning af detta ordspråk? Skulle det ej kunna tillämpas äfven i känslans värld, äfven på den verkliga lyckan, den som är oberöende af rikedom och fattigdom, af vexlande öden, af det materiella i lifvet? Skulle vi ej sjelfva kunna ganska mycket bidra, både till att skapa lyckan och att bibehålla henne i vårt eget hem?

Dessa frågor måste väl jakande besvaras. Ingen tänkande människa kan förneka, att familjelifvets lycka beror på familjemedlemmarne sjelfva, ehuru väl yttre omständigheter ganska mycket kunna antingen underlätta eller försvåra arbetet derpå. Och å andra sidan visar ju erfarenheterna att äfven de mest lysande yttre omständigheter icke ensamt kunna skänka lyckan, liksom att lyckan kan vara bofast äfven der små, ja tryckande lefnadsvilkor äro för handen.

Hvarför äro då icke alla lyckliga? Hvarför blir ej det hem, enhvar, både man och qvinnas, någon gång drömmen om, så lyckligt, som det borde vara, som man väntat sig?

Svaret ligger nära till hands: vi göra det

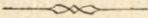
icicke lyckligt. Då vi drömma om ett lyckligt h hem, utesluta vi oftast tanken på att *lyckan* *nmåste byggas upp*, och byggas upp med *våra e egna händer*. Vi tänka oss att vi skola få all-titing till skänks, utan arbete och besvär — blott lälägga händerna i skötet och sitta och vänta på a att lyckan skall komma öfver oss, som ett annat g guldregn, utan att vi lägga två strån i kors, som d det heter.

Men det gör icke lyckan. Och skulle hon h händelsevis göra det, blir hon ej af lång var-a aktighet.

Nej, det måste gå till på annat sätt. Först n måste vi lägga grundstenen — den heter guds-f fruktan — och så skall deruppå byggas med p pligttrohet, omtanka, ordningssinne, trohet och ö ömhet, tills byggnaden blifver färdig. Men ingen b byggnad kan uppföras utan händer, och de hän-d der, som här skola bygga, heta kärlekens händer. F Försöker du bygga utan dem, använder du några a andra — äregirighetens, fåfångans händer, till e exempel, så faller snart din lyckas tempel i grus, i ifall du skulle förmå uppföra det, hvilket är g ganska tvifvelaktigt. Slutligen — du får aldrig t tro, att byggnaden *är färdig!* Ända till din sista s stund måste du bygga derpå, men har du lagt c den rätta grunden, har du i din krafts dagar r med de rätta händerna byggt derpå, så skal

du sedan icke behöfva arbeta så strängt, icke behöfva bygga till så mycket. Dina hvilostunder kunna blifva flere, dina arbetsdagar kortare. Men låt dock icke af att arbeta, om du vill att din lycka skall räcka lika länge som ditt hem.

Ett eget hem, egen lycka, byggd med egna händer, låt detta vara vårt valspråk! Men låtom oss icke, medan vi arbeta, glömma det viktiga ordet, att »om Herren icke bygger huset, så arbeta de fåfängt, som derpå bygga».

FÖRSTA KAPITLET.

Drömda idealer.

Det är i ungdomen, man drömmer om idealer. När vi komma längre fram på livets ofta törniga stig, hafva vi sett så många idealer blekna, att vi ej längre hafva mod att framkalla några rosiga eller lysande bilder för vår inre syn. Men de unga, de drömma ännu. Både ynglingen och flickan har, till och med i vår praktiska tid, sina idealer, sina framtidshägringar. Men då vi nu företrädesvis tänka oss den unga qvinnan i eget hem, skola vi blott lyssna till huru några unga flickor muntert pladdra om den framtid, de tänkt sig, de idealer, de drömma om.

Det var en vacker vårdag och Selmas födelse-

dag. Nitton år räknade hon i dag, och hennes jennåriga närmaste väninnor voro bjudna på »förmiddagskaffe» för att fira den stora dagen, och snart sutto sju, åtta muntra flickor omkring kaffebordet. Hedvig, Selmas »bästa vän», brydde henne mycket för en indisk emaljbrosh, present af hennes kusin, en ung sjöofficer, som, för tillfället i engelsk tjänst och långt borta, ändå funnit lägenhet att till födelsedagen hemsända den vackra gåfvan. Selma försvarade sig ifrigt och rodande mot alla misstankar.

»Åh, gör dig inte till!» sade Hedvig. »Kan man tänka sig något präktigare än att blifva gift med en sjöofficer, som är i utländsk tjänst och ända borta i Ostindien, kanske i krig, till och med! Det är helt enkelt förtjusande. Om jag någonsin gifter mig, så skall det bli med en hjälte — —»

»Med en romanhjälte, menar du väl?» skratade Sigrid. »Den som skall vara din riddare, om det också blott är i en kotiljongstur, skall vara beredd på att rycka sabeln ur skidan i hvarje ögonblick för att slåss för sin sköna!»

»Ja, hvarför inte?» sade Hedvig. »Det var dock en härlig tid, när riddare i hjälm och pansar bröto en lans till sin dams ära och sedan vid lutan sjöngo hennes lof, nedanför jungfruburens fönster!»

Lilla Majken brast i skratt.

»Hvad är nu det att skratta åt?» frågade den litet svärmiska Gerda, som nästan med andakt åhört Hedvigs utgjutelser.

»Åh, jag tänkte bara på, hur det skulle taga sig ut, om den der långa dragonlöjtnanten, som i vintras så träget uppvaktade Hedvig, skulle sitta nedanför hennes fönster, med gitarr i blått band hängande om halsen, och sjunga, och med sina väldiga fingrar knäppa på lutan!»

»Åh, hvem tänker på balkavaljerer, när man drömmer om ideal?» sade Hedvig föraktligt. »En löjtnant, som aldrig varit och aldrig kommer ut i krig! Och min hjelte skall då verkligen hafva sin begåfning i hufvudet och inte i fötterna!»

»Ja, behåll ni era löjtnanter till sjös och till lands, flickor», sade Sigrid. »Jag skulle då aldrig vilja vara gift med en krigsman, ty man kan ju aldrig veta, om inte han förr eller senare skall ut och slåss — slå ihjäl andra och bli ihjälslagen sjelf, kanske! Hu, det är ju riktigt ruskigt! Nej, annorlunda har jag tänkt mig saken.»

»Nå, kan man få veta, huru *ditt* ideal ser ut?» frågade Selma i litet spetsig ton.

»Huru han skall se ut?» upprepade Sigrid drömmande. »Ja, det har jag inte så noga tänkt på, men huru han skall vara, det vet jag nog.»

»Fram med porträttet då!» bad Majken. »Är det likt någon, som vi känna?»

»Icke någon, som jag sett i lefvande lifvet», försäkrade Sigrid. »Sådana ytliga, innehållslösa människor, som vi ständigt råka, kan jag ej med. Men när jag läser om huru en Göthe, en Tasso, Petrarca besjungit sin utvalda, då blir jag varm om hjertat. Ja, att blifva en diktares brud, en skalds maka, det synes mig det härligaste, som någon ung flicka kan drömma om.»

»Att blifva besjungen af en skald — det är ett rätt bekvämt sätt att blifva odödlig», skratade Hedvig.

»Ja, blott icke det timliga dervid kommer till korta», inföll Eva, som var något äldre än de andra och mera praktisk. »Ingen af de der, af de stora skalderna besjungna damerna, blef gift med sin skald, och så har det gått med hundratals små och stora poeters flammor. För öfrigt vet jag just inte om det är så praktiskt att vara gift med en poet — deras inkomster pläga ej vara så storartade.»

»Åh, kära du», inföll Sigrid genast, »den tiden är förbi, när poeter bodde på vindskammare och skrefvo vers vid skenet af ett talgljus, nedsatt i en tom butelj! Nu förtjena skriftställare penningar och hålla lika praktiga hus, som någon annan.»

»Ser man på den lilla svärnerskan, som inte glömmer den praktiska sidan af saken!» skratade Eva. »Men de, som komma derhän äro dock blott få. Jag för min del skulle aldrig våga gifta mig med någon, som ej hade bestämd inkomst. Jag kommer aldrig att tänka på någon annan, än en embetsman. Och en sådan kan stiga högt, och en god samhällsställning är också något att sätta värde på.»

»Men en embetsman har ju ofta stora studieluckor», invände Elsa, »som han ibland aldrig kommer ifrån. Sådant har jag i min släkt sett nog af. Nej mitt ideal, flickor, det är en praktisk man, en finanskarl, en bankdirektör. Det är nu för tiden det präktigaste folket.»

»Tills de rymma med kassan, ja!» inföll Majken.

»Du skall då alltid vara försmädlig, du!» sade Elsa litet stucken. »Får man höra hvilket ideal fröken har uppställt på sitt hjertas altare?»

Den muntra Majken blef hastigt allvarsam, »Vet ni, flickor,» sade hon, »jag tycker egentligen, att det här är dumt prat alltsammans. Jag tänker inte gifta mig på många år ännu, men när det blir, så vet jag då, att jag inte bryr mig om hvad karl'n är eller hur han ser ut.»

»Hvad bryr du dig om, då?» ropade flere röster.

»Ett och annat, som ni händelsevis glömt bort, flickor. Jag vill framför allt, att den jag väljer skall vara en hederlig och god människa, en duglig och redbar man, som jag kan hafva respekt för. Sedan må han vara prest eller ryttmästare, baron eller handverkare — det är allsammans underordnad.»

»Åh, det förstås af sig sjelf att det skall vara en hederlig man! Hvem gifter sig med en dålig människa! Det kan ju aldrig komma i fråga!» ropade de andra med en mun.

»Det kan nog komma i fråga,» svarade Majken, »om man inte sätter heder och redbarhet i första rummet — och det tycker jag att ingen af er gör — inte ha' ni sagt det, i alla fall.»

»Nej, men det har nog varit allas vår tanke, ändå,» sade Selma. »Deremot är det en annan sak, som vi troligen inte tagit i betraktande och som jag nu först kommit att tänka på — vi ha' allesammans blott tanke på oss sjelfva, på huru vi skulle bli lyckliga, huru vi skulle välja, och så der — tänk, om vi nu inte få något att välja på?»

»Nå, så få vi bli utan då,» sade Eva helt tryggt. »Nu för tiden är det ju inte någon olycka att vara ogift, kära du. Man försörjer sig lika bra, man kan göra lika mycket nytta i

lifvet — det är inte ledsamt alls att vara ogift, säger tant Agnes. Och det fins ju så många olyckliga äktenskap.»

»Ja, nog är man tryggad för många sorger, om man är ogift,» medgaf Selma. »Men det kommer just an på om man blir bättre, för det man inte har något ledsamt här i lifvet. Mamma — hon har nog, som vi alla veta, haft sina sorger — men hon säger alltid, att man lefver ett rikare, fylligare lif som gift, och att om sorgerna äro större, så är också lyckan större.»

»Men, vet' ni flickor, hvad *min* mamma säger?» utbrast Majken. »Hon påstår, att om mannen endast är en god och hederlig menniska, så är det hustruns eget fel om äktenskapet ej är lyckligt, och därför tycker jag att man först och främst skall se på en redbar karakter hos den man gifter sig med.»

»Och så är du så viss på att du skall göra den der redbara och hyggliga herrn så utomordentligt lycklig?» frågade de andra flickorna muntert.

»Jag får väl försöka,» svarade Majken utan att låta sig bekomma. »Jag skall nog göra mitt bästa, och mer kan ju ingen göra. Och så är det en sak till, ser ni, flickor!»

»Hvad då? Hvad då?» frågades ifrigt.

»Jo,» sade Majken och rodnade litet, »om man *älskar* hvarandra rätt och riktigt, så att ingendera tänker på *sin* lycka utan på den andras, då går det liksom af sig sjelf att bli lycklig, och då är man det, om det också går emot och sorger och bekymmer komma. Så är det hemma hos oss, säger mamma.«

»Din mamma har nog rätt,» sade Selma med en liten suck, »och man får väl bära sitt öde, hurudant det än blir, här i lifvet. Men i alla fall kan man få hoppas det bästa — och det kan väl inte skada, att man har sitt ideal, ty då kanhända man är litet kinkigare vid valet af make — ty välja skall jag,» tillade hon skratande. »Inte tager jag den förste som kommer, så mycket är säkert.»

»Såvida han inte kommer från Indien,» sade Hedvig skälmaktigt. »Eller hvad säger tant?» vände hon sig till Selmas mor, som en stund åhört samtalet.

»Jag säger,» svarade denna, »att i min ungdom brukade flickorna ej så mycket tänka på hvem de skulle välja — de åtnöjde sig med att taga emot den make, som dem blef beskärd, som fru Lenngren säger. De trodde, att deras bestämmelse var att blifva valda, icke att välja. Vi sökte blott i all stillhet förvärfva oss de egenskaper, som en husmoder behöfver, och som

pryda henne, och så väntade vi med lugn, tills den rätte kom.»

»Ja, när man var så vacker, som tant varit,» ropades i korus, »då kunde man gerna vara lugn. Och på den tiden blefvo för öfrigt inte så många flickor ogifta, som nu, när herrarne allesamman tyckas hafva afgifvit celibatslöfte.»

»Dertill äro nutidens flickor sjelfva skulden» svarade tanten bestämdt. »De ställa sina anspråk så högt — eller synas i alla fall göra det — att männen blifva bortskrämda deraf. De hafva ej råd att gifta sig, svara de ju alltid. Men så var det ej på min tid. Det föll oss aldrig in att vi, flickor, när vi gifte oss, kunde *genast* få det så godt, rikligt och beqvämt, som i föräldrahemmet. Det var gifven lott, att man skulle arbeta sig upp till välstånd och i början nöja sig med litet. Så hade föräldrarna gjort — hvar för skulle icke barnen göra på samma sätt? Men hvilken af er, mina flickor, skulle väl nöja sig med ett hem, som i lyx och beqvämlighet stode under edra föräldrars?»

»Åh snälla tant! Åh, säg inte det! Jo, det ville vi! Det kunde vi!» ropades från alla håll.

»Jag tager mig friheten att något litet betvifla den saken,» svarade 'tantan' med ett fint leende, »och i alla fall måste det ursäktas de unga herrar, som kunde tänka på att välja någon af eder

till hustru, om de tro, att det ej går för sig att bjuda eder ett enklare hem än föräldrahemmet.»

»Hvarför det?» frågade flera förvånade röster.

»Det skall jag säga er. *Man ser aldrig, att någon af eder bereder sig på ett enklare hem.* Man ser er aldrig arbeta annat än lyxföremål, man hör er aldrig tala om annat än nöjen, promenader, klädsel, teater och då och då litet om konst och literatur. Man ser er alltid elegant klädda och ytterst modernt utstyrda. Ingen af er sliter ut en klädning, sådan den är — den skall ändras och tillskarfvas och omskapas, eller ock säljas i en damgarderob för tiondelen af hvad den kostat för att i andra och tredje hand sprida fåfänga och modegalenskap. Det är då sannerligen inte att bereda sig på ett hem med små inkomster.»

»Men, tant lilla, nog ändrade väl tant och stufvade upp sina klädningar, också! Det har tant sjelf sagt, och —»

»Ja, det gjorde jag, men märk väl, endast med balklädningar och högtidsdrägter, som begagnades blott ett par gånger om året och som jag bevarade och nyttjade *i många år.* Deri ligger skilnaden, flickor små. Och när nu en ung karl ser en sådan der liten modedocka, alltid ytterst elegant, och utstyrd på sista modet,

ser henne i en dyrbart möblerad salong och hör henne tala om och fröjda sig åt blott det som är dyrt, läckert och grannt och för personer med blott medelmåttiga inkomster mestadels oåtkomliga saker, då försäkrar jag er, att han icke vågar bjuda den vackra dockan dela hans tarfligare bröd, icke om han också blir aldrig så förälskad i henne.»

»Men vill då tant att man skall gifta sig utan att hafva åtminstone sin utkomst?»

»Nej, det vill jag icke; jag anser sådana giftermål högst vågade, ehuru det ibland kan slå rätt bra ut. Man bör hafva en någorlunda säker, om ock icke så riklig bergning, och man bör framför allt hafva utsigt att kunna förbättra och föröka sina inkomster, i mån, som sådant behöfves. Fattigdom och nöd bör man frukta, men ett enkelt och tarfligt hem bör man önska sig. Der fordras arbete, som är lifvets mening, och der trifves glädjen, som är lifvets krydda. Och för hvarje liten förbättring, som i hemmet kan åstadkommas, blir glädjen ny och vida större, än i det hem, der ingenting är att göra eller förbättra.»

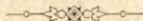
»Tant har nog rätt,» sade Eva tankfullt, »och jag för min del skall åtminstone lägga väl på minnet allt detta. Men — blott ett par ord till, lilla tant! På hvad sätt låta vi förstå våra stora

anspråk på lifvet, när vi tala om — om allt det, som tant nyss räknade upp?»

»Ja, I veten det kanhända icke, men mer än ofta hör jag än den ena af er, än den andra med förtjusning beskrifva det utomordentligt eleganta eller moderna eller läckra, o. s. v. som ni varit med om, eller ock önska er orimliga och öfverflödiga saker, eller förklara, att »det är omöjligt att lefva» utan det eller det, liksom att det skulle vara lika omöjligt att uthärda med ett eller annat obehag i lifvet. Det är nog alltsammans tanklöst pladder, men så mången tager det för allvar eller tror åtminstone, att det ändå utvisar hvars andas barn I ären. Och dessutom plågar det förståndigt folk och framför allt en förståndig karl att höra sådana der oförnuftiga önsknings eller oförnuftiga förtjusningar, och om ej annat, så tror han, att han har en riktig fjolla framför sig. Emellertid är det icke min mening att man blott skall tiga med dylikt — man skall verkligen utrota ur sitt sinne denna fåfänglighet och försöka få litet mera allvar och stadga i karakteren. Och slutet på min lexa, kära flickor, blir det rådet att tänka litet mindre på era idealer och litet mera på er sjelfva — jag menar, på att göra er värdiga dessa idealer, när de en gång stiga ned ur drömmarnes värld och visa sig i verkligheten, då för resten antag-

ligen ganska få af eder torde känna igen dem. Ja, ären I nu mycket ledsna på den gamla stränga tanten, kära flickor?»

»Åh, visst ickel!» svarade alla med en mun, och Eva tillade: »Det vore godt om de äldre ville litet oftare, än som nu sker, tala ett allvarligt ord med oss i dylika frågor.»

ANDRA KAPITLET.

Förlofvad.

Kärlekens poesi — det är ett föråldradt ord, säger man, poesien är sjelf föråldrad, prosan, verkligheten, hvardagslifvet är det enda som består. Ja, så säger man, men utan att veta hvad man talar om, ty de som så säga, förstå ej, att det är hos dem sjelfva, poesien felas. Ty den finnes i lifvet och skall alltid finnas, så länge ett hjerta klappar, en själ är varm. Men man skall hafva ögon för att se och öron för att höra, eljest tror man att den icke finnes till. Och framför allt, det skall finnas en sympatisk sträng, som kan vibrera, hos den, som söker lifvets poesi.

Och den fins nog också hos alla, men hos

mången är medvetandet om dess tillvaro icke väckt, hos andra har strängaspelet brustit eller blifvit ostämdt och ger blott falska toner. Och dessa senare äro de, som påstå, att det ej mera finnes någon poesi i någonting.

Men det är icke poesi, som sentimentalt suckar och himlar sig och med uppskrufvad känslsamhet betraktar det verkliga lifvet. *Det* är poesi, som ger oss blick för det sköna, det goda, det sanna i lifvet, som kläder det goda i skönhet, det sköna i sanning, det sanna i både godhet och skönhet. Det är poesi, som höjer och förädlar vår uppfattning af det yttre lifvet, som gör hela vår känsloverld finare, ädlare, rikare. Och de, som ej vilja medgifva, att kärleken framför allt gör oss mottagliga för och mäktiga af denna poesi, de äro, lindrigast sagdt, att beklaga. Ty den kärlek de gjort bekantskap med, är då naturligtvis icke af det upphöjda slaget — af hvad slag den kan vara, är antagligen föga angenämt att undersöka.

Säga hvad man vill, så alldeles utan poesi går det dock ej att blifva förlofvad och gift. Äfven der kärleken ej är den äkta, äfven der giftermålet ingås med »blandade känslor», måste det väl ändå röra sig något i hjertats djup, när man bestämmer sig för att vandra genom lifvet vid en annans sida och med förlofningsringen

sätter första inseglet på det band, som inte annat än döden borde kunna slita.

Att i ungdomen kärlekens poesi är mera svärmeri, det måste ju medgifvas. Det beror på de ungas oerfarenhet. De förstå ej att bedöma halten hvarken af sina egna eller andras känslor. Dock får man ej alldeles utdömma detta svärmeri. Tvärtom, det hör ungdomen till, detta, och om man också sedermera, vid mogen ålder med ett småleende tänker tillbaka derpå, drager man måhända också en liten saknadens suck vid tanken på den lyckliga tid, då hjertat var så varmt, känslan så ren. Huru som helst ligger det dock en god del af kärlekens poesi i dessa känslor, det erfar man utan tvifvel, när man en gång får ögonen upp för hvad som verkligen är poesi och hvad som icke är det. Och om solens strålar också stundom skimra fram genom regnbågens skiftande prisma, så är det dock solstrålar.

Olyckligtvis måste kärlekens poesi så ofta vika för den hårda verkligheten. Det föremål, som framkallar svärmeriet är måhända oupphinnligt eller stå oöfvervinneliga hinder i vägen. Stundom kommer förnuftet och slår kallt vatten på kärleksfebern, och det händer då, att den utan vidare obehag går öfver. Men en och annan gång blir sjelfva det stackars hjertat sjukt och såradt — och det går icke öfver.

Otvifvelaktigt är emellertid att man i ungdomen ofta misstager sig på sina känslor och tager för kärlek hvad som blott är ett hastigt öfvergående tycke, eller en uppflammande låga, som första sommarregn släcker ut, ja, som slocknar och dör af sig sjelf. Orsaken till dessa »flamnor» torde nog vara den utbredda och inrotade meningen, att en ung man och en ung flicka icke kunna umgås som vänner, utan att blifva förälskade i hvarandra. Så länge denna åsigt får blifva rådande, så länge förblir det också en lyckträff, när ett äktenskap icke blir olyckligt, äfven då det ingås af ömsesidig böjelse. Ty de båda, som finna nöje i hvarandras sällskap, lemnas af beskäftiga vänner och fränder aldrig i fred så pass länge att de hinna lära känna hvarandra och det gryende tycket får mogna till en verklig och djup känsla, som kan bestå genom lifvets pröfningar.

Det är oftast flickorna, som häruti försynda sig. De börja alltid att »bry» hvarandra och just derigenom förryckes ett förhållande, som om det lugnt och oskyldigt fått fortgå, antingen gjort de båda intresserade till goda vänner och icke något mer, eller ock fört till ett äktenskap, grundadt på ömsesidigt förtroende och aktning för hvarandras karakter. Som det nu är, brytes måhända ett band, som kunnat blifva både starkt

och ömt, om det fått i fred tillväxa och ökas, eller knytes förhastadt ett annat af det sköra material, att det brister vid första påkänning af lifvets bördor.

Men det värsta af allt är ändå det medvetande, som från slägte till slägte följer de unga, i början oklart, knappast anadt, men till sist envist förföljande äfven dem, som ej vilja veta deraf — medvetandet om att ändamålet med de ungas umgänge ytterst är att förmedla äktenskap mellan dem. Umgängeslifvet blir genom detta eviga kackel om att han »är förtjust» i henne och hon i honom, blott till en giftermålsbyrå, der endast alltför många i äktenskaps-lotteriet draga nitvinster.

Hvarför kan ej mellan en yngling och en flicka få existera en vänskap eller en bekantskap, liksom mellan två flickor eller mellan två ynglingar? Hvarför skola de ej få betrakta hvarandra helt enkelt som menniskor, och icke som väsen af annan art, i hvilka de å ömse sidor anse sig förpligtade att blifva »förtjusta», eller ock på det omsorgsfullaste böra akta sig att blifva »förtjusta» uti? Huru det skall gå till att råda bot härpå, är ej godt att säga, men jag tror att det ligger i kvinnornas hand. Det är bestämdt kvinnorna, som alltid speja efter gryende »förtjusningar» och söka på bästa sätt utveckla dem.

Möjligt är att också bland unga karlar förekommer dylikt sqvallrande, men fråga är huruvida de ej i hemmet fått första begreppet om och vanan dervid. För egen del anser jag samskolan vara bästa korrektivet häremot, men denna åsigt har ännu allt för många motståndare, och faller för öfrigt ej inom området för denna lilla bok.

Revenons à nos moutons — jag menar våra förlofvade. Vi sade nyss, att mången misstager sig om sina känslor och tager för kärlek, det som icke är verklig kärlek. Värre är ett förhållande, som olyckligtvis är ändå mera allmänt, nemligen att så mången, medvetet eller omedvetet *förkläder* sina känslor och dermed bedrager andra och ofta nog äfven sig sjelf, och både det ena och andra har naturligtvis till följd att förlofning ingås ytterst obetänksamt, utan att man besinnar vigten af det steg, man ämnar taga.

Ty man är fullkomligt viss på, att kärleken härvidlag är alldeles nog och att ingenting annat behöfver tagas med i räkningen.

Deri skulle man också hafva fullkomligt rätt, om blott kärleken vore äkta.

Men den är det icke alltid — kanske icke ens ofta.

Ty den äkta, rätta kärleken är tålig och mild, fördrager allt, lider allt, söker icke sitt — allt

för den älskades skull. Men huru ofta är detta inom äktenskapet förhållandet? Eller om den enas kärlek är sådan, huru ofta är icke den andras fordrande och sjelfvisk?

Allt detta skulle man tänka på, innan man förlofvade sig. Men det gör man icke. Och man skulle icke skjuta ifrån sig nödvändigheten att undersöka sina egna känslor, pejla djupet af sitt hjerta och på allvar fråga sig sjelf — här tala vi ju blott om qvinnorna —: kan jag verkligen dela icke blott lust och glädje med denne man, utan ock nöd och sorg, plågor och be-dröfvelse? Kan jag förlåta honom allt, fördraga allt, lida allt för hans skull? Är det verkligen för att med honom få dela lifvets sorg och glädje, som jag fäst mig vid honom, och icke af andra bevekelsegrunder?

Och kan man icke gifva sig sjelf ett rent svar på dessa samvetsfrågor, då är det bäst att gifva ett nekande svar på de öfriga.

Ty det finnes så många bevekelsegrunder, som man ej gör sig fullt reda för — oftast därför att man icke vill det, stundom också för det man ej kan det, icke vet af, hvilka impulser, som leda våra beslut. Skulle det finnas någon, som kunde ransaka hjertan och läsa i själens djup, skulle detta allseende väsende, för att bedömma en qvinnas karakter, blott behöfva upp-

söka verkliga grunden till hennes förlofning och giftermål. En högst egendomlig, stundom löjlig, stundom rörande eller till och med sorglig förteckning skulle blifva resultatet af denna forskning. Huru den i vissa, temligen påfallande tillfällen skulle se ut, kan man ungefär föreställa sig.

Till exempel, den sentimentala unga damen förlofvar sig med milda tårar i ögonen. Hon drömmer att hela lifvet skall blifva en evig smekmånad och blir grymt besviken och obarmhertigt uppskrämd ur sina drömmar, när verklighetens hårda hand kommer med oafvisliga fordringar.

Den tanklösa och ytliga fjollan tänker blott på det eleganta bröllopet, det nya, präktiga hemmet, den frihet hon, som ung fru skall ega, den beundran hon genom sina toiletter skall väcka och tror att hon skall kunna dansa genom lifvet, som genom en präktigt upplyst festsal.

Den karakterssvaga gläder sig åt, att den svaga rankan, vid hvilken hon ej utan skäl och med mislyckad sjelfbelåtenhet liknar sig, nu fått ett stöd, som skall uppehålla henne i allt och bära henne genom lifvet, utan att hon behöfver sjelf göra sig det minsta besvär med att möta lifvets vedermödor.

Den hersklystna njuter af tanken på, huru den medgörlige fästmannen söker i hennes ögon läsa hvad hon önskar, och gläder sig åt att af

hans kärlek kunna smida enväldsmaktens spira. Sällan faller det henne in att dessa stolta planer skulle kunna misslyckas. Men dock händer det ofta nog, att mannen icke bryr sig om att spela den artige fästmannens roll, och att hennes uppfattning af den senare varit alltför ytlig för att rätt uppskatta hans karakter. Skulle hon deremot verkligen lyckas göra mannen till sin underdånige slaf, är det ganska säkert, att hon bitterligen får ångra detta och erfara, att hon beröfvat både sin man och sig sjelf den aktning, de eljest helt visst kunnat påräkna.

Den nyckfulla, hon, som icke vet hvad hon vill, har knappt gifvit sitt jaord, förrän hon ångrar det och tycker, att hon gjort illa, som offrat sin frihet. Genom sitt vankelmod kommer hon att på förhand beröfva sig den lycka, som eljest skulle stå henne till buds. Äfven om hon annars är älskvärd och älskad, kommer hon genom sin ombytlighet och sina nycker att trötta och utplåga äfven den tålmodigaste make.

Den fåfänga tänker mest på huru hennes väninnor skola afundas henne den ståtliga fästmannen och på huru hon sjelf, som ung fru skall kunna öfverglänsa dem alla.

Den kallt beräknande, som aldrig tager hjärtat utan blott förståndet till råds, sätter sig öfver, när hon så finner för godt, alla betänkligheter,

all olikhet i ålder, karakter, religion, ja alla både den yttre och inre människans brister, när hon blott har utsigt att nå det mål, hon föresatt sig, vare sig detta heter rikedom, anseende eller andra timliga fördelar.

Den giftassjuka — ty det finnes, tyvärr, ännu sådana, om det också icke är så godt om dem — försakar till och med sådana fördelar för att blifva gift, för att slippa »stå på öfverblifna kartan.» Kommer icke den man, hon tänkt sig, så tager hon den, som kommer, hurudan han vara må. Ung eller gammal, qvick eller dum, glad eller knarrig, med godt rykte eller ondt rykte — allt detta synes henne lika godt eller slår hon det i vädret. Gift skall hon blifva, det har hon föresatt sig, och så må det gå med resten huru som helst.

Undra sedan på att det finnes så många olyckliga äktenskap, när det finnes så många oädla bevekelsegrunder till deras ingående!

Men den flicka, som har hufvud och hjerta på rätta stället, hon tänker först på skaldens ord: »pröfva, förrän du dig binder, om ej hjertat har förhinder!» Men hon glömmer ej för kärlekens poesi, att också livets prosa kommer att göra sin röst gällande, och därför pröfvar hon också om hon har krafter att möta de fordringar, denna prosa kommer att ställa på henne.

Först då denna pröfning utfallit tillfredsställande, först då låter hon hjertat tala. Men hon vänder icke om pröfningen, så att hon låter timliga fördelar, om dessa bjudas henne, tysta hjertats röst. Hon pröfvar icke fördelarne, icke heller bristerna, utan blott sina egna krafter. Hon fruktar icke små vilkor eller ringa stånd, hon vill blott öfvertyga sig, att hon har krafter att möta allt hvad detta medför, hon vill förvissa sig om, att kärleken är nog stark att bära henne öfver allt detta. Derför pröfvar hon sitt eget hjerta genom att noga betänka allt hvad som kan förestå henne, och så skall hon också snart finna om kärleken är stark nog att öfvervinna detta allt. Hon förkastar icke vänners och fränders råd, men hon lyder blott sitt eget hjerta; och detta hjerta skall icke missleda henne, när det först får stå inför förnuftets domstol. Lika litet som hon låter timliga fördelar öfverbjuda hjertats högsta goda, lika litet förbiser hon för kärlekens lycka hvardagslifvets prosa och dess fordringar. Ty hon vet att, hvilket af dessa, som hon försummar, hämnar det sig lika svårt — krossade illusioner i det senare, tomhet och köld i hjertat i det förra fallet.

Der saken ställer sig så enkel, att tvenne, af naturen väl utrustade och om sin utkomst förvissade menniskor, finna hvarandra, der be-

höfver man ju ej tänka på annat än kärlek och sympati, der behöfver den unga flickan blott rådfråga sitt hjerta — förutsatt att hon ej skänker det åt någon ovärdig, ty med alla dessa gåfvor kan förenas ovärdighet i andra stycken. Men huru sällan förekommer ett sådant fall! Och äfven, om också allt i förlofningsstunden lofvar den härligaste framtid, så finnes det dock så många yttre företeelser, som störande ingripa i den lugna lycka, vi förespegla oss. Då ligger faran i att blunda för dessa möjligheter och tro att solen alltid skall skina lika klart, som nu. Men det gör icke solen. Och utan att vara någon olycksprofet eller taga sig någon sorg på förlag, är det nog klokast att ändå vara beredd på att mulna dagar kunna komma.

Ty ingen lycka är fullkomlig, ingen lycka varar oafbrutet. Men lyckan kommer alltid på längre eller kortare besök, och då gäller det att passa på och fånga henne, innan hon flyr. Och gör man det, tager man vara på hvarje lycklig stund, håller den qvar, behåller den i minnet, äfven sedan den flytt — då har man funnit konsten att vara lycklig.

Men det är icke nog härmed — man måste också förstå att *icke vara olycklig*. Dertill fordras först och främst mod att se faran, motgången eller olyckan skarpt i ögonen, samla och mäta

sina krafter, besinna hvad bistånd man kan påräkna och sedan oförskräckt möta hvad som kommer.

Detta är de kraf, som lifvet ställer på vår intellektuella personlighet, och som vi måste betänka, innan vi åtaga oss ett kall, som fordrar lika mycket hufvud som hjerta, nemligen det af maka, moder och husmoder. Ty det är ett af de misstag, som ofta blifva begångna, att tro, det en qvinna, vid uppfyllandet af denna sin bestämelse icke behöfver *både* hufvud och hjerta. Den mycket omordade och missförstådda »qvinligheten» ansågs fordom kunna undvara det förra, och det måste ju medgifvas, att om det skall väljas mellan begåfning och hjerta, så föredrager man väl hos en qvinna det senare. Men ingen må föreställa sig, att en qvinna kan tillfredsställande fylla sitt kall såsom maka och moder, om icke hennes intellektuella krafter uppöfvas och stärkas så mycket som möjligt, hvilket ju icke behöfver betyda hvarken att hennes hufvud fullproppas med ofrukbara kunskaper, eller att hennes begåfning leder henne in på för henne olämpliga banor och sysselsättningar.

Främst af alla måste den flicka, hvars giftermål skulle föra henne in i andra lefnadsförhållanden än dem, hon förut är van vid, noga underkasta sitt hjerta en sådan pröfning, som

här ofvan blifvit antydd. Synnerligast gäller detta, när det är fråga om öfvergång till ringare lefnadsvilkor, inskränktare tillgångar. Det är så lätt att säga och låter så vackert, att en älskande brud icke finner något offer för stort, det hon skulle bringa en älskad make. Men huru mången af dem, som under inflytande af det känslorus, de kalla kärlek, tänka och tala så, huru mången af dem har i verkligheten mod och kraft nog att genomföra dessa uppoffringar så som de skola genomföras — det vill säga så, att mannen för hvilken de göras, ja, så att hon sjelf aldrig känner det som en uppoffring? Det dagliga lifvet visar oss, tyvärr, att i de flesta fall denna offervillighet endast alltför snart vänder sig i missmod, missbelåtenhet och bitterhet.

Visserligen heter det, att »ett hjerta och en koja» är nog för sällheten! Kanhända fans det en tid då det var så. Men olyckligtvis ser man rätt ofta, att just kärleken och lyckan äro de, som först finna »kojan» för trång och flykta till friare utrymme. Undantag härifrån, som icke komma det gamla ordspråket på skam gifvas väl — förekomma måhända oftare än man tror — men innan du tilltror dig att blifva ett sådant undantag, du, som vid ditt äktenskap kommer att stiga ned blott ett enda trappsteg lägre än du stått förut, innan du det gör, pröfva dig

noga! Pröfva dig tiofaldigt strängare än eljest, pröfva om din kärlek är nog stark och stor, din uthållighet nog seg att uthärda striden mot de små obehag, som dagligen skola möta dig. Här, mer än någonsin, gäller det, att hvarje dag hafver sin plåga.

Vida lättare och mindre vågadt synes vid första påseende ett steg uppåt vara, ett steg, som leder till högre och förbättrade lefnadsvilkor. Här ligger faran mera inåt, än utåt. Vid de högre anspråk, den yttre glans och lysande omgivning, som ett såkalladt fördelaktigt parti torde medföra, vänjer sig den unga flickan ganska snart. Frågan är här blott huruvida hon sjelf kan motsvara de högre anspråk, som ställas på henne. En qvinna som icke är och icke kan visa sig vara sin man jemnbördig, måste antingen draga honom ned till sig, hvilket förr eller senare på det bedröfligaste hämnar sig, eller ock aflägsnar hon sig från honom mer och mer, tills den klyfta, som skiljer dem, slutligen blir oöfverstiglig. Därföre måste den unga flicka, som räcker en högre stående man sin hand, mest och ifrigast arbeta på att visa sig värdig hans och hennes ställning i lifvet.

Ännu mångfaldigare och allvarsammare äro de uppgifter, som föreligga hustrun, då mannens lefnadsförhållanden ålägga den blifvande makan

särskilta och synnerligen kinkiga pligter. Ingen samvetsgrann qvinna kan utan strängaste sjelf-pröfning räcka sin hand åt t. ex. en enkling, hvars barn i henne vänta sig en kärleksrik andra moder. Sjelfförsakelse i högsta grad fordras för att kunna vara en god styfmoder, ty qvinnan är af naturen så anlagd, att sjelfviskheten med hänsyn till hennes barn är oändligt mycket större, än med hänsyn till henne sjelf. Den qvinna, som ej är viss på att med framgång kunna hos sig bekämpa denna sjelfviskhet, som ej är viss på att, fast hon ju icke kan hysa samma kärlek för dem som för sina egna barn, om hon får några, dock kunna egna styfbarnen samma rättvisa och kärleksfulla behandling, denna qvinna bör aldrig tänka på att blifva deras andra moder.

Men äfven vid giftermål, med en barnlös enkling, bör den unga qvinna, som ingår ett sådant, åtminstone gifva sig sjelf ett fast och ärligt löfte att aldrig vara svartsjuk på den förra hustrun. Blotta tanken på att minnet af henne kan ställa sig emellan makarne och framkalla jemförelser, är ofta nog för att gifva upphof till ett misstroende, som i och för sig är en olycka. Intet äktenskap förskonas från sorger och pröfningar och dylikt misstroende gör dem dubbelt tyngre och kan draga med sig de olyckligaste följder. Afundsjuka på en redan graflagd kärlek

har i sig något oädelt och borde ej få rymmas i någon god och hederlig qvinnas hjerta.

Alla dessa och dylika betänkligheter låta sig emellertid med jämförelsevis stor lätthet öfvervinnas, der tydlig, klar och vacker samklang finnes mellan hjertan och sinnelag, och der karakteren å ömse sidor borgar för varaktig kärlek och lycklig sammanlefnad. Men skulle under förlofnings tiden blifva för någondera parten klart att dessa oeftergifliga vilkor fattas, då — men endast då — är det lätt att bryta ett förhållande, som blott kan sluta med olycka och kanske lifsleda. Det är visserligen mycket obehagligt att nödgas bryta en förlofning, men de dermed förenade obehagen äro dock vida lättare att bära, än den dagligen upprepade bitterheten af ett olyckligt äktenskap, eller den ännu svårare skilsmessan — äktenskapets upplösning.

Men den, som efter moget betänkande och sträng sjelfpröfning, med full tillit till den älskades trohet, ömhet och öfverseende, gifvit sitt jaord, bör å andra sidan väl akta sig för att å en tillfällig förstämning, en obetydlig tvist gifva den vigt, att deraf blir en misshällighet, på hvilken hela den glada framtiden lider skeppsbrott. Ty äfven mellan de bästa menniskor, mellan dem, som aldra varmast älska hvarandra, kan insmyga sig något, som, om man ej noga

vaktar sig därför, kan urarta till kallsinnighet. Ett utbrott af dåligt lynne, ett obetänkt ord med skärpa upptaget kan ju då omstörta lyckans hela tempel. »Var sträng mot dig sjelf, men öfverseende med andra», är en regel, som fästmän och makan minst af alla får åsidosätta. Sjelf behöfver hon ju också öfverseende, ja, hon fordrar det af sin blifvande make; är det icke då hennes pligt att visa samma fördragsamhet mot honom?

Förlofningen borde egentligen endast räcka en ganska kort tid före bröllopet — högst ett par månader. Det ligger egentligen något indelikat i detta nära förhållande, som dock när som helst kan brytas, dessa ömhetsbevis skänkta en man, som kanske sedan skall blifva helt och hållet en främling. Men så länge det är omöjligt för en ung man och en ung flicka att obesväradt och vänskapligt umgås med hvarandra utan att detta skall tydas som inledning till giftermålsanbud, så länge måste det väl också vara nödvändigt att hallstämpla som oförytterlig egendom, den person, hos hvilken man finner något tilldragande.

Emellertid äro hemliga förlofningar ej heller något att rekommendera; just för det ofvan antydda sqvallrets skull blir hemlighetsmakeriet förenadt med olidliga obehag. Bäst vore om

ungdom i fred och ro kunde få vara samman, vinna någon erfarenhet och människokänedom, samt slippa tänka på giftermål förrän det finnes en icke alltför aflägsen möjlighet till bosättning. Skulle nu två hjertan finna hvarandra, utan att i en närmare framtid kunna tänka på giftermål, så går det väl för sig att vänta och vara hvarandra trogna ändå, utan att derom annonsera i tidningar och på kort. Och de ömhetsbetygelser som under förlofningsstiden anses *à la règle* kunna mycket väl sparas till smekmånaden.

Och medan vi äro på detta kapitel, kan det ej skada att med några ord påminna om huru nödvändigt det är för förlofvade och nygifva, att i tredje persons närvaro icke för mycket sysselsätta sig med hvarandra. Något ledsammare finnes knappast till än att känna sig så öfverflödig, som då alltid måste blifva fallet. Dessutom ligger det något visst stötande i att så der exponera sina känslor — det leder lätt till den föreställningen, att dessa känslor sakna djup, efter de så oupphörligt flyta upp till ytan. »Ett nyförlofvadt par är en syn för gudar, ty för människor är den alltför tröttande», sade en gång ett qvickhufvud, och till dylika spetsiga anmärkningar bör man ej gernä gifva anledning. Med en varm blick, en hjertlig handtryckning kunna de förlofvade ganska väl åtnöja sig — de

hafva ju hela lifvet för sig och kunna, om de vilja, göra hela sitt äktenskap till en smekmånad.

Detta för oss osökt öfver till den mera praktiska sidan af saken. Numera tillkännagifvas förlofningar vanligen genom annonser i tidningar och stundom äfven dessutom genom kort, som sändas till närmare vänner och bekanta. Blott hos slägt och nära vänner afläggas besök af de förlofvade. Fästman och fästmö kunna tillsammans utan »förkläde» besöka teatrar och andra förlustelser, dock icke offentliga baler. Sammaledes på promenader och kortare resor följas åt. Häruti får man dock rätta sig efter seder och bruk i den krets, på den ort, i de lefnadsvilkor, den omgifning hvori man rör sig. Och det är just icke skäl att fästmön sätter sig öfver hvad bruket i detta fall fordrar — »ingen är sämre, än när han skall gifta sig», säger ordspråket, och ger man då anledning till anmärkningar, blir obehaget ofta större än man anar. Deraf följer dock ej, att man med alltför ängslig noggrannhet behöfver frukta att bryta mot etikettens lagar, när de stämpla vår frihet i de fall, der förnuftet tydligen säger oss att vi hafva rätt att handla oberoende deraf. Det är blott fråga om att icke onödigtvis utsätta sig för anmärkningar, som med sitt sken af rättvisa kunna blifva så-

rande, ja, till och med i sina följder olycksbringande.

Fordom skedde förlofningens eklaterande och ringarnes vexlande med stor högtidlighet och brukades till och med s. k. prestförlofning, som räknades nästan som half vigsel och endast med stor omständlighet kunde brytas. Här och der förekomma väl ännu »eklateringskalas», men ringarne äro vanligen förut vexlade. Prestförlofningar, då i närvaro af presten ringar och trohetslöften vexlades och af den andlige bevittnades, hör man nu ej mera talas om. Bäst är om kontrahenterna i fred och utan vittnen få lemna hvarandra den synliga underpanten på sin kärlek och trohet. De hafva utan tvifvel några ord att säga hvarandra, som ej äro för allmänhetens öron.

Förlofningstiden, vare sig den är kort eller lång, bör användas väl och förståndigt, och icke pjollras bort. Under hvilka omständigheter som helst, rik eller fattig, förnäm eller ringa, behöfver fästmon denna tid för att sätta sig in i de alltid på något sätt för henne nya förhållanden, i hvilka hon skall inträda. Hon behöfver också antingen sjelf arbeta på sin utstyrsel eller tillse att andra arbeta derpå och ordna hvad dertill behöfves. Men i förra fallet bör hon dock akta sig för att vara alltför ifrig och flitig, så att hon uttröttad

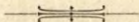
och öfveransträngd träder in i sitt nya hem. Om nu icke allt blir färdigt, märkt med kvartershöga monogram och bespetsadt och broderadt, så går det väl an att spara något till arbete i det nya hemmet. Om också utstyrseln icke skulle blifva exponerad för beundrande väninnor »med spekulation på en dylik stoffering», så kunde det väl gå för sig ändå. Det bör till och med vara godt att hafva något handarbete att syssla med i det nya hemmet, så att man icke kommer in i sysslolöshetens ovana, hvilket eljest ligger nog nära tillhands, då allt är så komplett färdigt, att man ej har annat att göra än gå och se på härligheten.

Under förlofningstiden plägar också, enligt den föreställningen att genom gåfvor och gengåfvor befästes icke blott vänskapen, utan också kärleken, mer och mindre dyrbara skänker utbytas mellan fästman och fästmö. Derom är ju ingenting att säga, blott det icke blifver till *anspråk* att vid hvarje namnsdag eller födelsedag, eller annan bemärkelsedag, man måste uppvakta och uppvaktas med öfverraskningar. Dessa förlora ju i affektionsvärde, när de blifva till en vana, och detta förlorade ersättes då vanligen med reel valuta, så att gåfvorna blifva allt dyrbarare och allt svårare att variera. Hvem har ej hört det hufvudbry, som förorsakas af att »det

är så svårt att hitta på något nytt» åt Karl eller Edvard, åt Amelie eller Sigrid? Då nemligen dessa respektive herrar och damer redan blifvit öfverhopade af broderier och nipper! Bäst vore om »bemärkelsedagarne» firades blott med några ömma, hjertliga ord, som visade att de ännu behöllos i kärt minne, och öfverraskningarna kunde komma utan annan anledning än den, att man såge, att de skulle vara kärkomna, och på hvilken som helst hvardag, som kunde passa.

Ingenting hindrar de förlofvade att göra på samma sätt, och särskildt för fästmönen ger nutidens mångfaldiga och smakfulla handarbeten tillfälle att visa både sin flit och sin smak i vackra gåfvor, dem hon sjelf kan förfärdiga. De »eviga» broderierna från forna dagar på hängslen, tofflor, resskärp o. d., allt så prydligt och ömtåligt med perlor och silke, att det aldrig kunde brukas till det afsedda ändamålet, efterträdas nu af dels prydnadsföremål, dels mindre ömtåliga och mera smakfulla saker. Skrifportföljen är i läderplastik liksom cigarrfodralet, klockstället är skuret i trä liksom bref- och pappershållaren, papperskorgen är bronserad och målad, brefpapper och kuvert försedda med små egenhändigt utförda teckningar eller monogram och så vidare i oändlighet. Den nyare handarbetstekniken har öppnat ett vidsträckt fält på detta område.

Men den bästa gåfva bruden kan skänka sin brudgum, är dock att hon, icke blott på högtids- och bemärkelsedagar, utan alltid, alla dagar, tänker på honom och söker på möjligast bästa sätt taga hänsyn till hans önskningar och åsigter, så att onödiga stridigheter undvikas. Utan tvifvel möter mannen hennes bemödanden i denna väg och på så sätt kommer den harmoni, som är äktenskapets lycka, ej att saknas ens i de minsta ting.

TREDJE KAPITLET.

Bosättning.

Fråga om denna sak skulle man egentligen kunna inskränka sig till några få goda råd och förmaningar, såsom: »gör din bosättning enkel, men smakfull, utan all öfverdrift, icke för att skryta dermed, utan för att i ditt blifvande hem och dina nya lefnadsförhållanden hafva mesta nytta och trefnad deraf.» Men som det i allmänhet fordras skäl för uttalade meningar, skola vi något utförligare afhandla saken.

I sjelfva verket är det en lycklig tid, den, då den unga qvinnan ordnar sin bosättning, förutsatt att hon är lycklig som brud och hoppas blifva det som maka. När hon sedan, på gamla dagar tänker tillbaka på denna tid, är den alltid ett ljuft minne. Hjertat och fantasien äro båda verk-

samma, och allt uträknas och utföres med tanken på kommande lycka. Allt samlas, arbetas och ordnas för något, som ännu icke är till, och om hvilket vi blott veta, att det är *vår* lycka. Ännu har det nya hemmet kanske hvarken väggar eller tak, men dock se vi det tydligt för vår inre syn, se huru trefligt och beqvämt vi hafva det, huru lugnt och behagligt det är derinne, huru lyckan och trefnaden fästa sitt bo der.

Huru den blifvande bosättningen skall ordnas beror naturligtvis i första rummet på tillgångarna. Men äfven den, som har goda sådana, gör klokt i att begynna så enkelt, som med dessa tillgångar kan vara förenligt, och inskränka sig till det minsta, som stånd och lefnadsvilkor fordra. Detta af flera skäl. Först och främst kan det ej på något sätt förhindras, att hushållet, år efter år, blir dyrare. Detta medgifves af alla, som hafva och haft hushåll. Hvaraf det kommer, är icke godt att säga — nog af, det förhåller sig så. Börjar man då i alltför stor skala ökas också hushållningskostnaderna i proportion, och det torde visa sig, att det som i begynnelsen var nog och öfver nog, efter ett par lustrer är alldeles otillräckligt. För att anskaffa det felande, måste då tillgripas utvägar, som lätt blifva — afvägar. Mången gång torde ekonomisk ruin, ja, ännu svårare och hemskare följder kunna

spåras tillbaka till detta oförståndiga bruk att göra sitt hem från början lika pråktigt, som det endast småningom och vid möjligen ökade inkomster borde *slutligen* blifvit. Till och med de rika borde besinna, att om man börjar med att ställa sin hushållning på 10,000 kronor om året, kan den inom ett tiotal år hafva förändrat sig ända derhän att kräfva kanske dubbla beloppet. Godt om man då förstår stanna vid ett fixerat belopp, innan detta går utom gränserna för tillgångarna. Men att icke alla förstå detta, derpå ser man många bedröfliga exempel.

Ett annat skäl att icke göra sin bosättning alltför luxuriös, är att man derigenom beröfvar sig sjelf de många glada stunder, som betingas af de tillökningar och förbättringar, man sedan så småningom kan åstadkomma. Detta gäller förnämligast vid mindre tillgångar. Det är icke utan exempel, att mången är nog oförständig att skuldsätta sig för en fullständig eller pråktig bosättning, som kanhända sedan får gå under klubban för halfva värdet. Hade det då icke varit vida bättre att nöja sig med ringare infattning till sin lycka och sedan småningom öka och förbättra i mån, som besparingarna sådant tillåto? Eller till och med om det aldrig skulle blifva rikligare tillgångar, vore det då icke bättre att *få behålla orubbadt* det enkla bohaget, än att

nödgas utbyta öfverflöd och glans mot kanske nöd och fattigdom? Och när man är ung och lyckan är ny, beror man ju vida mindre af yttre omgifningar än sedermera.

Slutligen finnes ett tredje skäl — kanske det mest talande af alla — det nemligen, att det för barnen, om äktenskapet blir med sådana väl-signadt, är vida fördelaktigare med afseende på både kroppens och själens helsa, att växa upp i ett enkelt hem, än i ett, der öfverflöd herskar. Jag vet väl, att det icke anses fint att den unga qvinna, som träder i äktenskap, skall tänka på, att hon då tillika en gång torde blifva moder och få barn att uppfostra och sörja för. Det borde dock ligga nära till hands, då hon ser att i de flesta familjer finnas barn, och hon väl ej gerna kan föreställa sig att de växa på träd. Men om de också gjorde det och föllo som mogna äpplen i familjens sköte, borde man väl ändå vara betänkt på att mottaga dem och från början inrätta sig så, att de kunde få en sund och enkel omgifning, helst detta också skulle vara bäst för föräldrarna sjelfva.

Låt oss därför vara ense om att den första bosättningen skall vara enkel — naturligtvis relativt till stånd och vilkor. En förnäm godsegare kan ju ej etablera sig som en komminister på landet, ett justitieråd icke så som

en kopist, ehuru både den ene och den andre kunna vara lika högt förtjente, lika bildade män, lika väl skulle kunna fylla hvarandras plats. Men en hvar kan ju lätt komma öfverens med sig sjelf om att icke anskaffa det dyrbaraste som står honom till buds, om han är rik, och icke öfverskrida sina tillgångar, om han icke är det.

Den första regeln vid anskaffandet af bosättningsartiklar, är och förblir den, att hellre anskaffa färre och bättre saker, än många och billiga, mera se på soliditet och hållbarhet, än på grannt och präktigt utseende. Den som är rik kan förena begge delarne, men må hon då se till att *båda* verkligen finnas. Den deremot, som måste försaka endera, gör hvad hon bitterligen ångrar, om hon börjar sitt lif med billig grannlåt, som för öfrigt icke bedrager det öfvade ögat. Endast den, som ej är van att se någon lyx, misstager sig om värdet af densamma, och att på sådana personer imponera, tjenar ju till ingenting. Detta nöje blir åtminstone för dyrt betaldt med att sedan förtreta sig öfver den bleknade elegans, som man måhända ej har råd att utbyta mot ny.

En annan sak, som både rik och fattig och välmående bör akta sig för, är att låta sig be dragas af ordet »modernt». Det torde icke kunna förnekas, att mången köper det han eller hon

alldeles icke tycker om eller ens förstår sig på, blott för det säljaren — eller någon annan — förmått öfvertyga köparen om att det är modernt. Naturligtvis vill hvar och en någorlunda följa med sin tid och dess smak och vanor, men att göra det utan urskiljning — det är felet. Man kan få sin bostad, om man har råd dertill, på det modernaste utstyrd, tapetserad och möblerad, men det blir dock ej annat än ett mer och mindre trefligt möbelmagasin, der handtverkarne dikterat lagarne och ställt upp hvad de anse vara »modernt»!

Nej, vårt hem måste hafva individualitetens pregel, och den blifvande husmodern måste lära sig förstå detta. Hon kan gerna taga till förebild ett annat hem, men hon måste i sitt eget göra de förändringar och anordningar, som hennes eller mannens särskilta smak och vanor fordra. Äfven för den skull är det skäl att börja så enkelt, som möjligt; ty först när man blifvit »varm i kläderna», blifvit hemmastadd i den nya bostaden, först då vet man riktigt huru man vill hafva det. Och då ångrar man ofta nog inköpet af en dyr öfverflödsartikel, för hvilken man kanske kunnat få flere nyttiga och behöfliga saker.

Hufvudsaken vid det nya hemmets ordnande är, att det gör ett angenämt intryck, när man

inträder, och att man trifves der, sedan man väl kommit dit. Sedan kunna möblerna gerna vara af furu eller päronträ, gardinerna af siden eller crétonne, maten serveras på silfverfat eller porslin — hvar och en som känner *trefnaden*, skall icke fråga efter hvarken det moderna eller gammaldags, det praktfulla eller det tarfliga — han skall blott finna sig väl och känna sig hemmastadd.

Det förstås, att det finnes menniskor — och en hel hop sådana — som icke uppfatta detta, som gå hos sina vänner som i en förevisningslokal och beskåda allt, anmärka på allt. Men deras omdöme och deras umgänge kunna förståndiga unga makar alltför väl undvara. I alla fall behöfva anmärkningarne icke såra dem.

Det måste medgifvas att, ehuru det nog finnes fåfänga män, fullt ut lika fåfänga och lyxhungriga, som någon qvinna, så är det vid frågan om bosättning oftast fästmän, som önskar sig det eller det af mer och mindre orimliga och onödiga ting, dem hon hos någon väninna sett och beundrat. Oftast glömmet hon då att det, som i det ena hemmet är en integrerande del af det hela, i det andra torde se påklutadt ut, eller synas föga harmonierande med det öfriga. Men det är just deri det viktiga ligger — att i ett hem »det ena skall vara efter det andra», som det alldagliga uttrycket lyder, och hvilket

vill säga att det skall vara harmoni i det hela. Detta hindrar icke, att enkelheten i det ena hemmet kan lysas upp af någon prydnadssak, eller praktens i det andra stämmas ned genom enkelhet i vissa anordningar. Det kan ändå vara harmoniskt, d. v. s. ordnas så, att icke det ena »sticker af» mot det andra.

En tysk författarinna, Johanna von Sydow, yttrar sig, i frågan om hvad som är modernt, på följande, i min tanke, förträffliga sätt:

»Den ledande synpunkten för en modern bosättning är numera denna: ingenting är modernare än att inrätta sig efter fri, individuell smak, ingenting är modernare än att vara oberoende. Ett hem, der detta drag öfverallt framlyser, der egarens personlighet öfverallt talar, der en fin och intelligent anda råder och der god ton sprider sitt behag — detta hem skall i sin helhet och det intryck, det i sin helhet gör, alltid öfverträffa de för dagen modernaste, nyaste och konstrikaste sammanställningar. Äfven tillfälliga infall och en och annan »vurm» måste här komma till sin rätt och med herskarmakt afvisa det tyranniska modets fordringar. Kanhända — lägg märke dertill i din blifvande umgängeskrets — kanhända är det härigenom, som det verkligt förnäma hemmet mest skiljer sig från den rike uppkomlingens.

»Detta är en lång inledning, tycker du kanhända, men hon är dock nödig, ty hon talar om den viktigaste betingelse för den enklaste så väl som den präktigaste hushållning. På denna grundval bygger sig allt annat med lätthet upp. På denna grundval besvaras också bäst och vackrast den så viktiga bosättningsfrågan: I hvilken stil skola vi möblera vår våning?

»Då jag sjelf en gång behöfde det råd, du nu af mig begär, vände jag mig till en snillrik konstnär, som jag kände, och bad honom gifva mig några anvisningar. Jag hoppades i hemlighet att han skulle, ända intill minsta detaljer, utarbета en plan för möbleringen af vårt vackra landthus. Han svarade, kort och godt, ordagrant så, som följer: »Akta er blott för alla tryckande stilregler, för all formstränghet, som väl skulle vara mycket korrekt, mycket konstnärlig, men som skulle omintetgöra det personliga — uttrycket af det personliga — i ert unga hem. Gif blott åt alla rum en lugn, varmtonig bakgrund, som passar för hvad rum som helst. Det öfriga utvecklar sig af sig sjelf».

»Så sade han, och det visar sig, att han hade rätt. Nu hör man föga talas om särskilda stilarter. Och dock äro knappt ett par decennier förflutna sedan vi alla svärmade för den forntyska, för medeltidens stil. Vårt ideal var

då Gretchen-kammaren. Ingen bosättning var fullkomlig derförutan. Kraftiga former i smidjern, träskulptur, målade fönster, det forntyska dekorationsmåleriet förtjusade oss då. Men detta är nu förbi. Likvisst är denna smak på sin rätta plats alldeles icke att förakta. Om du har ett tornrum eller en stor sal, som du vill utstyra i medeltidsstil, så kan du få den att verka mycket vackert och stilriktigt. Men envisas aldrig att genomföra den öfverallt och till det yttersta! Patriotism är en god sak, men våra skåp och skänkar, våra fönsterrutor och raka soffryggar behöfva just icke förkunna den.

»Sedan har modet hos oss också upptagit roccoco- och barock-stilen, och för dem, som älska den stilen, är och förblir den modern. Men huru mycken omvexling denna stilart än erbjuder, bör man dock akta sig att för strängt genomföra den i sin salong eller sin våning. Helst bör man hemta denna stil från Rhenländerna eller Stuttgart, der det franska inflytandet gjort den lättare och finare, gifvit smaken en friare, behagligare riktning.

»Då jag emellertid icke ville låta mig nöja med min konstefarne väns råd: det öfriga utvecklas af sig sjelf, bad han mig komma och bese hans eget hus. Der fick jag se möblering och anordningar, som skulle fröjdad dig in i sjä-

len. Det var hvarken roccoco eller orientalisk, eller parisisk eller tysk renaissance, men något af alla dessa — persiska divaner och draperier, inlagda träarbeten och möbler, turkiska metallarbeten, franska bronser, indiska vaser, allt sammansmält till ett harmoniskt helt, som jag blott kan beteckna såsom målerisk nyckfullhet.

»Du invänder med rätta, att icke många hafva råd att på så sätt inrätta sig.

»Det är sant, och med denna bild skall också blott klargöras för dig den nu moderna tendensen, den oberoende smakens mode, som äfven i de allra blygsammaste förhållanden rätt väl kan göra sig gällande.»

Så långt den tyska författarinnan. Man skulle kunna tillägga, att blott den kan med tillfredsställelse inrätta sig på något sätt stilenligt, som har en fast bostad, eller, som på landet, när man icke bor i eget hus, åtminstone har utsigt att under en längre följd af år få stanna kvar i samma bostad. Med det nomadlif, som de flesta familjer i städerna föra, är det knappast skäl att med någon större kostnad inrätta sig bekvämt i en bostad, som man af ett eller annat skäl snart nödgas öfvergifva. Den, som har goda tillgångar, kan ju ej behöfva så mycket se på kostnaden, men besväret med de dyrbara möblerna och många lyxartiklarne är så

kolossalt, och skada och förluster ofta så stora, att man nästan kan vara färdig att önska hela härligheten ned i hafsens djup. Detta — det oundvikliga flyttningsstöket — bör man aldrig förglömma vid sin bosättning i staden och icke belasta sig med onyttiga och bräckliga ting, som man vid dessa tillfällen blott har förtret af — såvida man ej är rik nog att kunna friköpa sig från alla obehag, hvilket man sällan är.

Hvad nu sjelfva den praktiska sidan af bosättningen angår, bör man — hvilket man åtminstone icke oftast gör — först tänka på nyttiga och nödvändiga ting, äfven om de ej falla i ögonen, men som för den husliga trefnaden äro oundgängliga. Spara hellre i förmaket än i köket, hellre i silfverskänken än i linneskåpet. En alltför knapphändig köksattiralj är till stort hinder och obehag vid matlagningen, hvartill kommer att renligheten alltid måste derigenom blifva lidande. Ordningen kan ej heller vidmakt hållas och mycket slarf ursäktas med att ej tillräckligt med kärl, borstar, handdukar och dylikt är förhanden. Utgifterna för äfven den mest fullständiga uppsättning af kökets och skafferiets tillbehör äro jemförelsevis så små, att i hvarje hushåll bör kunna anskaffas hvad som motsvarar behovet.

Goda sängkläder och linne af bästa qualité

är en dyrare artikel, men den som möjligen kan anskaffa sådant, bör icke försumma det, och hellre undvara några dyrbara draperier, speglar eller atenienner. Numera gör sig alltmera gällande tendensen att icke hafva mycket linne, men hafva det på allt tänkbart sätt bespetsadt och broderadt, med rosetter och garneringar och utsyningar af alla slag. En förständig qvinna vet häruti, som i annat, att gå medelvägen, och detta skulle ej ens behöfva nämnas, om väninnor, och andra, icke gjorde hvad de förmå för att förleda till extravaganser i detta fall. Men innan man låter sätta på remsor och rynkningar i oändlighet på linnen och kamkoftor och dylikt, skulle man betänka, att utom den i och för sig dryga kostnaden för anskaffandet af allt detta bjäfs, kommer också underhållskostnaden. Ty tvätt och strykning af dessa grannlåter blir ytterligt tidsödande och besvärlig, om den sker hemma, och betydligt kostsam, om tvätten lemnas bort. Prydligt och vackert utstyrdt linne är emellertid en ögonfröjd, som är svår att försaka — man bör blott äfven i detta fall rätta sig efter befintliga tillgångar och akta sig för öfverdrifter:

När linesskåpet är fyllt, köket välförsedt och sängkammaren fått sina engelska jernsängar med goda sängkläder, kommer, efter råd och lägenhet ordningen till de öfriga rummen. Ett

matrum måste man ju alltid hafva och hvad der skall finnas säger sig sjelft. Öfriga lokaler bero af tillgångar och lefnadssätt. Den ena behöfver en salong eller ett förmak, den andra icke. Det är ett misstag att tro, det man behöfver ett särskildt rum för att mottaga gäster — det vill säga några få vänner, för hvilka man ej behöfver göra några stora anstalter. Mången går derigenom miste om ett treffligt och behagligt hvardags- och arbetsrum, hvilket mycket bättre behöfdes, än det uppstädade rum, der värdinnan icke känner sig stort mera hemmastadd än gästerna. Kan man icke *dessutom* hafva ett treffligt arbets- och hvardagsrum, så bör man icke tänka på hvarken förmak eller salong — hemtrefnaden förlorar mycket derpå. För det att man arbetar i ett vackert och väl möbleradt rum, behöfver man ju ej skräpa der, och ett sybord, ett skrifbord, en symaskin skämmer aldrig bort ett rum. Det tvärtom gifver rummet utseende af att vara bebodt och gifver just det personlighetens uttryck, som saknas i grannlåtsrummen.

Hvardagsrummet behöfver ju icke sakna prydnader — blommor till exempel, och taflor lida alldeles icke af sällskapet med sykorg och skrifbord. Äfven de nu så moderna väggdekorationerna af alla slag passa der. För öfrigt litet af hvarje, efter råd och lägenhet. I det enkla

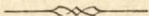
hemmet, der arbetsamhet råder, är det i sin ordning, att arbetsrummet är så trefligt som möjligt.

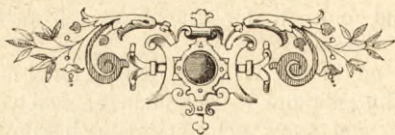
Om herrn i huset har sitt eget rum, får den blifvande unga frun ej glömma att der skall finnas en beqväm och treflig soffa, der han kan hvila från sitt arbete och der de båda kunna i förtroliga skymningsstunder sitta och språka. Det är ju så mycket de behöfva samråda om, mycket som de vilja tala om, utan att just hela huset behöfver hafva reda derpå. Då går hon in i hans rum, och han lemnar gerna sitt arbete för en stund för att språka med henne.

Men ehuru den blifvande unga frun vanligen deltager i anordnandet af det nya hemmet, är det dock egentligen brudutstyrseln, som mest sysselsätter henne, och att hon vill för sin egen person skaffa sig ett tillräckligt förråd af klädespersedlar af alla slag, kan ju ingen förtänka henne. Det är för mången en god sak att hafva ett sådant förråd att lita på, då stigande utgifter för familjens underhåll ganska ofta göra att modern måste vänta länge, innan turen att få något nytt kommer till henne. Och under alla omständigheter är det ju alltid behagligt att slippa allt för snart af mannen begära något för sin egen person. Blott bör man akta sig att anskaffa mer än behöfligt af sådant, som snart blir gam-

malmodigt och är för grannt att i hvardagslag slita ut.

Och nu kunna vi sluta detta kapitel aldeles som vi började det — summan af saken är att enkelhet, god smak och förständig beräkning af befintliga tillgångar måste vara våra rådgifvare, när vi skola lägga hand vid anordningarne för vårt eget hem.

FJERDE KAPITLET.

En lysningspresent.

»**N**å, det har ju redan lyst för dig och bröllopsdagen lär vara utsatt?» sade en äldre herre och nöp sin systerdotter lätt i den rosiga kinden. »Det var den första underrättelse, som mötte mig i går, då jag kom hem från min resa, men jag var icke alldeles oförberedd derpå och därför hade jag medfört en lysningspresent åt dig.»

Han tog upp ur bakfickorna ett par små paket, som han räckte henne med orden:

»Detta är den viktigaste och nödigaste artikel i hela din bosättning, och som du ej nog tidigt kan börja använda. I dina händer blir detta till

en trollstaf, om du blott sjelf vill blifva den goda féen.»

Den unga flickan uppvecklade ifrigt silkespapperet och fick fram ur hvardera paketet en guldbroderad sammetstoffel.

»Skall detta vara ett skämt, onkel», sade hon och såg stött ut, »så måste jag bekänna, att jag icke uppfattar qvickheten din.»

Dermed sköt hon med en beslutsam åtbörd presenten åt sidan, som om hon ej ville hafva mera dermed att skaffa. Den gamle herrn såg helt förbluffad ut, då den unga flickan hastigt vände honom ryggen och tycktes ämna lemna rummet.

»Nå, nå, lilla fröken», sade han och slog henne på axeln, »det var inte så illa menadt, heller! Jag ville visst inte såra dig, utan blott göra en liten helsosam hänsyftning.»

»Alldeles öfverflödig, här vid lag, bäste onkel», lydde det litet snäfva svaret. »Vi älska nemligen hvarandra, min fästman och jag, och han blir lika litet tyrann mot mig, som jag ämnar blifva en Xantippa mot honom.»

»Ja, ja, herskapet älskar hvarandra så som ännu aldrig något brudpar, det är naturligt», svarade onkeln spetsigt. »Här föreligger ett undantagsfall och här förekommer det första äkta par, på hvars lyckohimmel aldrig något moln,

skall uppstiga. Icke sant?» tillade han, då han icke strax fick svar.

»Men, onkel», sade fästmön i litet öfverlägsen ton, »huru skall onkel, som aldrig sjelf varit gift, kunna gifva mig några lärdomar för min framtid? Det blir då åtminstone icke något af erfarenhet. Förmodligen skall det här betyda, att det är af fruktan för toffelväldet, som onkel går ogift?»

»Ser man på bara!» svarade onkeln småskrattande, »kommer icke här fröken Näasperla och vill tala om erfarenhet, för det hon ett par månader burit förlofningsring! Men jag skall säga dig, min lilla vän, att en gammal ungarl, som jag, har också sin lilla erfarenhet. Jag har sett ganska många älskande par, som i början nästan voro färdiga att dö af bara kärlek, och sedan icke visste huru de skulle kunna lefva i hvarandras närhet, sedan då hufvudet blifvit hett och hjertat kallt. Jag har sett det, utan att mitt öga var fördunkladt af blind kärlek eller mitt sinne upphetsadt. Och icke af fruktan för toffeln har jag förblifvit ogift, utan därför att jag icke trott mig hafva funnit den rätta toffeln.»

»Ja, jag kan just tro att onkel sökt den!» inföll fästmön i gäckande ton. »Det var verkligen en öfverraskande bekännelse!»

»Förstå mig rätt, mitt barn», sade onkeln i

allvarligare ton än förut. Det finnes många olika slags tofflor, goda och dåliga; jag afser nu blott den goda toffeln, icke den, som vill göra mannen till en viljelös slaf under hustruns nycker, utan den, som användes mildt och med förstånd. En sådan toffel önskar sig hvarje förståndig man.»

»Är det möjligt?»

»Javisst. Tror du ej, att en förståndig man vill att hustrun skall hafva något inflytande, både öfver honom och öfver den gemensamma hushållningen? Ett godt och förädlade inflytande måste hustrun hafva, och dermed är toffeln gifven.»

»Det går således icke utan toffeln? Är det så onkel menar?» frågade flickan mera uppmärksam.

»Jo, just det menar jag. Du skall veta, att liksom flickan småningom utbildas till en god hustru, så måste ungarlen också uppfostras och utbildas till en god äkta man. Han blir det icke blott derigenom att han blir gift, lika litet, som du blott genom vigseln blir en god och förståndig maka och moder. Det vill mycket mera till, och det är svårare för honom än för dig att passa in sin personlighet i mera begränsade förhållanden, då nödvändigtvis hans håg och arbete mera än hos dig fått sin riktning utåt.»

»Onkel», sade flickan, nu helt och hållet blidkad, »tror onkel, att jag är passande att utöfva ett sådant inflytande öfver min blifvande make?»

»Ja, jag vet icke så noga. Skall hustrun uppfostra mannen, så måste hon först vara färdig med sin egen uppfostran, och det vet jag inte om du är. Kan du göra upp eld, så att den brinner fort och bra, och kan du reda ut en trasslig garnhärfva utan att slita af trådarne?»

»Åh, kommer onkel med det der gamla ordspråket! Jag är väl inte min egen mormor, heller! Jag har ju med heder genomgått elementarskolan, och i vinter har jag gått i hushållsskolan — det må väl vara nog, hvad min uppfostran beträffar.»

»Ja, det är ju ypperligt, min supermoderna fröken. Min fråga afsåg eljest blott om du händelsevis lärt dig litet tålmod och litet klokhets? Detta är det viktigaste för en hustru — hon måste lära sig att taga allt på det rätta sättet, så att det från början går bra, liksom när man gör upp eld och den brinner, endast när man klokt och fyndigt tänder den; hon måste också lära sig att tålmodigt böja sig och lugnt reda ut alla kinkiga frågor, i stället för att otåligt slita dem — alldeles som när man nystar upp en trasslig garnhärfva.»

»Ja, det förstås, i skolan —»

»I skolan lär man sig mycket godt och nyttigt, men därför är det icke sagdt, att man får lära det nödvändigaste, nemligen huru man på rättaste sättet skall taga lifvet och människorna. Att blifva kär, förlofvad och gift, går ju ganska raskt, men att blifva en god och förständig hustru är icke så lätt. Ty hustruns inflytande öfver mannen bör alltid leda till det goda och det rätta — du ser, att saken har sin ganska allvarsamma sida. Det gäller nemligen i äktenskapet icke blott att söka lyckan utan ock att fylla en lifsuppgift. Om hustrun aldrig så högt älskar sin man, får hon dock ej säga ja och amen till allt; det är hennes pligt att tänka sjelf, att öfverväga och fatta beslut och att säga sin mening, modigt och uppriktigt. Dock måste detta ske utan den öfverlägsenhet, som är så sårande, och den envishet, som är så retsam, och hvaraf så många ledsamheter uppstå. Hon skall säga sin mening och stå för sin åsigt, icke såsom hon tänkte: detta vet jag bättre, utan som om hon ville låta förstå: till denna åsigt har jag kommit, men har jag orätt och blir öfverbevisad derom, ger jag mig gerna. Att ej taga skäl påstås vara ett af fruntimrens vanligaste fel — säkert är, att det är ett af de retsamaste.»

»Men när man vet, att man har rätt, onkel?»

»Vet man det verkligen innan man hört motpartens skäl? Men man tror sig veta det, hustrun är viss på, att hon har rätt, mannen är viss på, att han har det — ingendera vill höra på den andras skäl — huru skall det sluta? Icke kunna de båda ha rätt. Hvad är att göra?»

»Den ena måste gifva med sig, äfven utan att vara öfvertygad», svarade fästmon genast. »Men skall man då offra sin öfvertygelse? Är det rätt?»

»Nej, det skall man icke. Men kan man ej gifva skäl för sin öfvertygelse, eller får man icke motparten att taga skäl, så kan man ju nedlägga saken tillsvidare, eller huru?»

»Jo, naturligtvis; och när sedan utgången visar att man ändå haft rätt, så —»

»Så skall man aldrig förhäfva sig deröfver!» afbröt onkeln lifligt. »Fins i verlden något värre än detta: ja, hvad var det jag sade? Jag visste att det skulle så gå! med mera sådant. Den hustru, som då mannen förkastat hennes råd eller mening, och i följd deraf blir på något sätt lidande, då kommer och sticker fram sin egen öfverklökhet med ett: det sade jag ju förut — denna hustru kan taga för afgjordt, att mannen aldrig, så vidt han kan undgå det, vidare frågar henne till råds. I alla fall sätter hon sitt inflytande alldeles på spel.»

»Men, onkel, skall man då aldrig få hafva rätt! Skall man alltid tiga och lida?»

»Ja, det skall man. Ty gör man det icke, blir följdén den, att mannen icke sedan låter sin hustru veta, när hon får rätt. Han vet ju alltid att svaret blir: om du bara gjort, som jag sade, så — —. Och det vill han ej höra.»

»Jag undrar *hvad* han kan vilja höra? Om hustrun till exempel skulle säga så: det var nog ledsamt, att det gick så illa, detta, men vi skola försöka bära saken med tålamod och göra hvad vi kunna för att afhjelpa följderna — vore det bra, onkel?»

»Ypperligt, lilla du! Det vore sammetstoffeln i sin fullkomlighet. Såvida mannen är en hederlig man och annars har sundt menniskoförstånd, så måste han uppfatta och värdera denna finkänslighet och vara vida mera böjd att gifva en qvinna med så fint vett gehör, än om hon dragit fram huru rätt hon hade gent emot honom. Tro mig, mitt barn, det första slag, som kommit grunden till lyckan att svigta, var ofta just ett sådant der rättshafveri.»

»Men, onkel — jag ville gerna veta, hvilken egenskap toffeln förnämligast skall hafva för att bli — för att kännas som en sådan här liten mjuk sammetstoffel? Eftergifvenhet kan bidraga att göra den mjuk, men deraf kan ej gerna

sjelfva toffeln bestå — då vore den ju ej någon toffel.»

»Har jag icke redan sagt dig det? Sammets toffeln består af klokhed och kärlek. Klokheden skall säga dig rätta stunden, kärleken rätta sättet att bruka din makt, att göra ditt inflytande gällande. Men för att få något inflytande, bör du visa dig värdig detsamma. Kapriser och ombytlighet, tårar och spasmer kunna väl då och då göra så mycket, att du får din vilja fram. Men något *inflytande* öfver din make vinner du ej med detta, någon makt öfver hans sinne kan du aldrig på det sättet få. Men du förlorar åtskilligt, såsom hans aktning och förtroende, och derigenom blir också kärleken undergräfd.»

»Men, onkel, hvad skall man då göra?»

»Jag hade så när sagt — man skall göra ingenting. Men jag menar, du skall vara lugn och kärleksfull. Du skall vara tålmodig och pålitlig. Du skall icke tätt och ofta ändra mening och tycken, smak och uppfattning. Mannen skall veta, *att han kan lita på dig* — der ligger hela hemligheten af ditt inflytande. Han skall vara förvissad om, att det är dig alldeles likgiltigt, hvem som har rätt, du eller han, blott det rätta blir gjordt. Han skall kunna lita på att du, såväl som han, blott har edert gemensamma bästa

för ögonen och att du, så långt du förmår, vill arbeta derpå. Han skall veta, att om du också någon gång misstager dig om medlen, så har du dock samma mål för ögonen, och då minskas ditt inflytande aldrig af att du har orätt, eller medgifver dig hafva orätt. Gör du honom inga förebråelser för det han ej lydt dina råd, kan du vara öfvertygad, att han sjelf gör det, om han också icke säger det, och att han ger dig rätt, fastän han ej *talat om*, att han haft orätt.»

»Nej, onkel!» afbröt fästmon litet häftigt, »det kan jag ej vara med om. Skall jag alltid erkänna, när jag haft orätt, och han aldrig? Är inte det orättvist, så vet jag inte, hvad som är det!»

»Jo, det är orättvist, och det är illa, att en man så sällan vill erkänna, att han haft orätt. Men det är nu en gång så, och jag är viss på, att du sjelf ej gerna skulle vilja se din make ofta böja sig inför din öfverlägsenhet. Det är något förödmjukande för honom, som skulle vara ditt skydd och stöd, i att komma till dig och säga: du är starkare än jag, du hade rätt och jag orätt. Skulle du ej kunna bespara honom denna förödmjukelse? Skulle du ej kunna vara nöjd med det tysta medgifvandet, det underförstådda erkännandet? Ty, tro mig, om äfven ett öppet erkännande skulle vara smickrande för dig,

äfven om han genom ofta upprepade erkännanden af sin egen orätt icke skulle i sina egna ögon blifva nedsatt, så skulle han blifva det i dina.»

»Men tror ej onkel, att en man på det sättet dock skulle till sist blifva uppblåst och egenkär och ringakta sin hustrus omdöme?»

»Jo, om han ej har hjerta och hufvud på rätta stället. Men gifter du dig med en fåfäng narr, eller en hjertlös egoist — då kan jag ej råda, blott beklaga dig.»

»Det gör jag icke, onkel! Jag gifter mig med en god och hederlig man, och jag skall med Guds hjälp blifva honom värdig. Men din gåfva, du käre onkel, skall jag troget gömma, liksom jag från denna stund gömmer dina ord i mitt hjerta!»

»Det gläder mig, min flicka, det gläder mig!» sade onkeln hjertligt. »Då vill jag lägga till något litet om sammetsstoffelns användande, ty jag har sett så många olika hem och jag har alltid gjort mina iakttagelser. Jag vill då först säga dig: Har du genom klokhets och kärlek vunnit något inflytande öfver din man — låt oss säga: har du en gång fått sammetsstoffeln i din hand, så missbruka den icke, ty då förlorar du den lätt. Var derföre sparsam på dina anmärkningar, och ser du något, som du gerna kunde vilja hafva annorlunda, så afvakta först med lugn

om ej saken af sig sjelf utjemnas, och endast då du ser att detta ej går, försök att på lämpligt sätt åstadkomma förändringen.

»Om du förut aldrig så väl tycker dig känna din man, så var viss på, att du ändå i honom finner en annan person, än den du föreställde dig. En hel del vanor och karaktersdrag, som du ej bemärkt, eller som ej hade tillfälle att framkomma, skola nu komma i dagen och måste af dig uppmärksammas, ja, studeras. Men det vore då högst orätt af dig att deraf blifva förstämnd, tro att han förut visade sig annorlunda än han verkligen var, eller i hvarje liten förändring i hans uppförande se ett tecken till bristande eller svalnande ömhet för dig.

»Då gäller det att pröfva och se till hvad som, ehuru det besvärar dig, dock torde vara alldeles oskyldigt, och hvori det är din pligt att foga dig, eller hvad som möjligen kan allvarsamt hota bådas er lycka, och som är din pligt att med varsamhet aflägsna. Likaså kan det vara med det, som du önskar införa — några nya vanor, någon ny insats i edert hvardagslif; besinna först noga, om det är godt för eder begge, för eder framtid, och icke tilläfventyrs blott för dig, ditt nöje, din bekvämlighet. Gå sedan med godt mod till verket.

»Men innan du företager något, så besinna

alltid följderna. Sitter din man om aftonen tyst och läser sin tidning, eller drager han väldiga bloss ur cigarren, utan en enda barmhertig tanke på dina gardiner, så beklaga dig ej öfver hans tystnad och bed honom icke lägga bort cigarren — det *kan* hända, att han då hellre stannar i sitt eget rum för att få vara i fred, och lär sig så rätt snart undvara ditt sällskap. Passa hellre då på att sjelf läsa en tidning, så att du sedan kan tala med honom om hvad som intresserar honom, och hvad gardinerna angår, så — låt tvätta dem oftare. Detta blott som ett exempel.

»Dela gerna hans sysselsättningar, när du det kan och förmår, men blif icke något påhäng, som tröttar och besvärar honom.

»Tag gerna råd af erfarnare väninnor; kom blott ihåg, att hvarje äkta man måste på särskildt sätt behandlas: hvar och en har sina vanor, som hustrun måste försöka utstudera och derefter rätta sitt uppförande. Den ene vill beklagas för den minsta lilla snufva; med den andre får man ej ens tala om hans sjukdom. Men vårdade och omhuldade vilja de alla blifva. Den ene vill blifva road, den andre vill vara i fred; den ene skall man smeka, den andre icke.»

»Således måste toffeln användas ytterst försigtigt, omärkbart, osynligt?» frågade fästmon.
»Det är rysligt svårt, onkel!»

»Ja, det är inte heller någon småsak att gifta sig, kära barn. Och toffeln måste vara osynlig. Att låta mannen se den, är redan en taktlöshet. Den får endast användas i rätta ögonblicket, och känner man den, skall den kännas som en smekning. Den får aldrig vara en fordran; den skall alltid vara en bön, om öfverhufvud ord behöfvas. Följden af dess användande får aldrig påpekas, och framför allt måste du akta dig att inför tredje person låtsa som om din man måste gifva efter för dig eller till och med lyda dig; detta är simpelt — ja, jag vill kalla det ett bevis på en inre råhet, som mest skulle nedsätta dig sjelf. Blir toffeln först synbar och kännbar, så urartar sammetstoffeln snart till trätoffeln, och så står man inför livvets bittraste elände — ett olyckligt äktenskap.»

»Jag börjar nu förstå onkels mening med lysningspresenten», sade systerdottern. »Just sådan som denna skall äktenskapstoffeln vara — mjuk och elastisk och dock *graciös* och af *behaglig form!* Ja, om ett år, onkel, kan du ju fråga min man, om han sett till den», fortfor hon, skälmaktigt leende, »och af hans svar skall då visa sig, om jag i dag rätt förstått dig.

Den gamle herrns och den unga flickans händer möttes i ett varmt och trofast handslag.

FEMTE KAPITLET.

Bröllopsdagen.

Huru och på hvad sätt kvinnans sociala ställning än må förändras och förbättras, huru många nya banor för sjelfverksamhet än må öppnas, huru mycket arbetsfältet än må vidgas — den unga flickan skall dock alltid hoppas att den stund må komma, då hon får lägga sin framtid, sitt öde i en annans hand. Huru mycket lättare det än må synas att nu stå på egen botten än förr, med eget arbete bereda sig en angenäm tillvaro och huru ofta man än talar om att den, som är ensam undgår alla bekymmer, så blifver dock kvinnohjertat alltid detsamma. Detta hjerta, när det är godt och oskuldsfullt, längtar icke så mycket efter att ega, som att tillhöra någon, icke så mycket efter att få kärlek,

som att gifva. Och det är också därför som en qvinna genom äktenskapet andligen så mycket utvecklas, därför att hon då får gifva helt sitt hjertas skatter af kärlek.

Man får därför ej förtänka den unga qvinnan, om hon tänker sig brudstolen som sin lyckas tempelport. Hvarje annan väg synes henne till en början som en afväg, och knappast torde någon flicka finnas, som från början afsagt sig hoppet om familjemodrens lycka, äfven om hon söker utbilda sig, så att hon kan lefva oberoende deraf. Mången gång är väl också den ogifta lyckligare än den gifta, och hon undslipper utan tvifvel många bekymmer och sorger, som ej ens i det lyckligaste äktenskap kan undgås. Men å andra sidan finnes det till och med i början af dessa bekymmer ett något, som ger lifvet mera innehåll och gör äfven ett i yttre afseenden mindre lyckligt äktenskap gladt och ljusligt.

Sannt är, att den ogifta aldrig kan blifva så djupt olycklig, som den gifta, när äktenskapet blir olyckligt eller barnen blifva sorgebarn.

Men vi skulle ju nu tala om brud och bröllop, och då är det ej skäl att framkalla sorgliga bilder och tankar. Hvarje brud hoppas på en lycklig framtid, och få äro de, som ej åtminstone under några korta år se sina förhoppningar förverkligade. Och det finnes för öfrigt så många

lyckliga äktenskap. Man säger visserligen också, att de olyckliga äro många — man vill ibland påstå, att de äro flere än de lyckliga — men det är blott därför, att man talar mera om dem. Ett lyckligt äktenskap — det är ju som det skall vara, det är ingenting att tala om, annat än i förbigående. Men det olyckliga, det är ett oriktigt, klandervärdt förhållande och det väcker efter omständigheterna deltagande eller tadel — väcker alltid uppmärksamhet.

Här tänka vi oss en ung flicka, som fri från alla verldsliga beräkningar, af ren böjelse räcker sin hand åt en hederlig man, som ömt älskar henne. Har bröllopsdagen förut hägrat för henne såsom lyckans rosenklädda port, blir, ju närmare dagen kommer, en annan känsla starkare, känslan af ansvar, af att hon skall inträda i ett kall, som är nytt för henne och hvartill hon kanske ej är nog förberedd. Och denna känsla växer i ett redbart sinne och gör mången brud allvarsam och under vigselceremonien djupt upprörd.

Men det kommer ofta mera till. Det är ibland skilsmessa från kära föräldrar och syskon, ibland brytningen med en sysselsättning, som man vuxit in uti, utöfningen af ett kall, en konstart — med ett ord förändring af hela lefnadssättet. Detta kan gifva rätt mycket att tänka på.

Derföre vill en kvinna, som skall »begifva

sig in i äkta ståndet», gerna hafva de sista veckorna före bröllopet för sig sjelf och något ostörda. Är hon tänkande och klok, ordnar hon på förhand och ställer så, att hon ej på sista tiden får för många bestyr eller för träget arbete. Hon behöfver för öfrigt all sin fysiska kraft för att kunna hålla sig uppe under bröllopsdagens vexlande sinnesrörelser. Hon bör ju också se frisk och glad ut den dagen, se så bra ut som möjligt, ty hennes utseende inverkar så betydligt på alla de närvarande. En blek och »glåmig» brud, som ser sjuklig och ömkelig ut, nedstämmer hela omgifningen, att icke tala om brudgummen. Är bruden glad och smakfullt klädd, så att hon visar sig till sin fördel, blir bröllopet gladt. I motsatt fall, om bruden är trött och nedslagen, blir det stelt och tråkigt.

Ingen undrar på om en brud under vigseln är upprörd och allvarlig, men man fordrar gerna att hon sedan skall hämta sig och visa sig glad och obesvärad, som en lycklig brud eignar och anstår. Bruden bör ej vara sentimental — de flesta skratta deråt. Hon bör ej heller vara yr och uppsluppen — det skrattar man också åt. Hon skall ej vara sipp och stel — det gäspar man åt. Men hon skall vara sig sjelf, vara som hon eljest är, med en liten tillsats af lugn värdighet, som passar till högtidsdräkten.

Tillredelserna till bröllopet upptaga vanligen den närmaste tiden före bröllopsdagen, och sällan får bruden tid att, som hon så väl behöfde, samla sina tankar och arbeta sig till styrka och fattning. Men så borde det icke vara, och moder och systrar eller väninnor borde ställa så till att den unga bruden finge tänka litet mera på sig sjelf och litet mindre på bröllopsmåltiden och toiletten.

Sättet för bröllopets firande beror naturligtvis på smak, sinnesriktning och tillgångar. Äfven modet har sitt ord med i laget. Det borde det dock icke. Vid bröllopet borde väl, om någonsin, det personliga få taga ut sin rätt. Vanligen får också den saken bero på brudparet, der icke inskränkta tillgångar eller yttre omständigheter diktera lagar, som ej kunna brytas. Men der man så hafva kan, är ett s. k. stort bröllop det bästa, ty det blir nästan alltid det gladaste, och minnet af en glad bröllopsdag är ljuflikt och godt och följer oss genom hela lifvet. Bröllopet behöfver ju icke därför vara så dyrbart — med »stort» är här blott meningen motsatsen till s. k. »konfektbröllop», som undanstökas på en liten stund, och då hvarken brudparet eller gästerna egentligen veta hvad de skola taga sig till. Så länge måste gästerna vara tillsammans, att de hinna göra något slags bekantskap med hvarandra

och en viss känsla af trefnad hinner sprida sig till hela laget. Att bruden omgifver sig med en skara ungdom, tärnor och marskalkar, kallade, är både lämpligt och vackert, och att »tärnorna» genom sin dräkt något skilja sig från öfriga bröllopgäster är också alldeles riktigt. Derföre brukar bruden gerna bestämma en för alla tärnorna lika färg och snitt på dräkten. Hvarje bruk, som har en sund och praktisk grund — ja, allt som har någon grund, utom den idiotiska: det är det modernaste — må man gerna upptaga och bibehålla. Och det ligger i alla fall en tanke i att bruden, den dag hon träder ut ur sin forna lefnadsställning och in i en ny, omgifves af sina barndoms- och ungdomsvänner.

Fordom slutade alla bröllop med dans, såsom ännu alla större bondbröllop. Så kom en tid då det »modernaste» var att icke dansa på bröllop. Nu har en förändring inträdt häruti och om det också ej är på yttersta modet, är det dock ej ovanligt, att på större bröllop, der en mängd ungdom är samlad, någon dans förekommer. Då brukas också rätt ofta att »dansa kronan af bruden», hvilken gamla plägsed alltid hos allmogen förekommer och nu blifvit här och der upptagen i högre klasser. Alla flickor taga då i ring, bruden med förbundna ögon och sin förut aftagna krona i handen står midt i ringen,

och en munter polska — polska *skall* det vara — spelas upp. Ringen svänger nu omkring bruden, som skall försöka att sätta kronan på någon af flickorna, hvilken då inom året skall komma att stå brud. Vanligen drages bindeln, som, om spådomen skall vara tillförlitlig, bör bestå af den näsduk, bruden under vigseln hållit i handen, icke hårdare till, än att bruden någorlunda vet hvad hon gör, och icke placerar kronan på alltför hopplös hjessa.

Efter denna lek, drager sig bruden undan utan att taga afsked, hvilket för öfrigt alltid anses höra till god ton.

Bruddräkten är numera nästan alltid hvit. Fordom nyttjades lika mycket svart och bland allmogen fortlever ännu denna sed. Brudtärnorna äro der alltid hvitklädda. Detta är i sig sjelf ganska vackert, men en svart klädning måste vara mycket prätig, om ej de hvitklädda skola se elegantare ut än den mörka toiletten. Troligen är det af denna orsak, den hvita bruddräkten kommit mer och mer i bruk, helst den nu kan göras af mindre dyrbart material och som ett minne förvaras om den ej kommer till användning. För 40—50 år sedan var brudklädningen ofta af kulört tyg, helst siden, när man så hafva kunde, och denna gröna, bruna eller röda sidenklädning »gick igen» i många år vid alla hög-

tidliga tillfällen, och blef — det kan ej nekas — till slut något för mycket välbekant och litet ledsam att se. Men hvad skulle man göra? En så pass dyrbar dräkt måste väl begagnas, och att till hvardags slita ut sin brudklädning — det har väl ändå ingen mod till.

En tid ansågs det alltför pråligt att använda brudkrona af guld, och fint folk ansåg den gröna myrtenkronan som den aldra finaste. Men numera har guldkronan — som för öfrigt alltid är af förgylt silfver — åter kommit till heders, och med den gröna myrtenkransen omkring och den hvita slöjan fäst deri, är en sådan krona, det måste medgifvas, både vacker och passande, hvartill kommer att hela drägten derigenom får något ståtligt och egendomligt, som betydligt höjer brudens utseende och uppträdande.

Slöjan skall vara lång, ända ned till klädningsfållen. Enkor, som träda i nytt gifte, pläga bära en kort slöja, men som då är dyrbar, oftast af spetsar.

Nipper höra ej till brudens toilett. Undantag göras då och då för någon sällsynt vacker brosch, gåfva af brudgummen eller af någon högt värderad vän. Men armband, halsband och allt dylikt bannlyses för dagen. Brudbuketten skall brudgummen redan på morgonen af bröl-

lopsdagen sända eller sjelf lemna till sin brud. Från detta bruk afvikes aldrig.

Bruden plägar välja någon väniinna, som biträder vid hennes toilett, men kronan med den derinuti veckade slöjan påsättes alltid af brudens moder, eller den, som är henne i moders ställe.

Åtskilliga gamla seder iakttagas ännu här och der — stundom på god tro, stundom »blot til Lyst» eller för att bevara gamla traditioner. Dit hör bland annat, att bruden skall se brudgummen innan han får se henne — eljest »går det olyckligt»: något närmare bestämmes ej. När bruden går eller far till kyrkan, skall hon i sin sko hafva en silfverpenning — då skola penningar aldrig tryta i hennes hem. När hon efter vigseln kommer ut ur kyrkan, skall hon gifva en allmosa eller lägga en gåfva i fattigbössan — då skall nöden aldrig komma inom hennes dörrar. Under vigseln hör man noga efter hvem som säger sitt ja högst — den kommer att »råda»; man ser efter hvem som först reser sig från knäfallet — den skall först dö. Det behöfver ej sägas att alla dessa profetior visa sig lika opålitliga, som de äro gamla.

Vigseln bör ju helst ske i kyrkan. Det är kyrklig handling och sjelfva ceremonien är mera uppbygglig, gör starkare intryck i den mera högtidliga omgifningen. Psalmsång och orgelmusik

gör ju dervid också sitt till att höja stämningen. Men äfven »hemmavigsel» kan anordnas så att den blir högtidlig och stämningsfull. Dock bör dervid undvikas allt prål och syftas endast till smakfull och harmonisk enkelhet.

Bröllopsmåltiden skiljer sig ej från andra högtidsmåltider i annat än att der aldrig plägar saknas krockan, detta slags tårta af hård mandelsprits och karamellsocker, som egentligen är skåderätt, och på hvilken ingen borde fresta sina tänder, antingen man sedan barndomen har dem i behåll eller mot kontanter tillbytt sig dem hos tandläkaren. Bröllopskrockanen plär öfverflöda af dragantfigurer, amoriner, dufvor, tempel, brud och brudgum o. s. v. Kunde mycket väl undvaras.

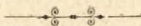
Vid bröllopet äro brud och brudgum de förnämsta gästerna; efter dem komma brudens föräldrar, brudgummens föräldrar, brudens syskon och brudgummens dito; sedan följa öfriga släktingar, men alltid brudens före brudgummens. Vid de efter vigseln öfliga lyckönskningarna börjar alltid tjänstförrättande presten, sedan komma föräldrar och slägt i här uppgifven ordning. Från dessa bruk afvikas aldrig.

Till kyrkan föres bruden af fader och moder, och brudgummen likaså. Till altaret ledes bruden af fader, eller den, som är i faders ställe; brud-

gummen äfvenledes. Men tillbaka följas brud och brudgum naturligtvis.

(N. B. Allt detta får ej betraktas såsom föreskrifter huru det skall gå till vid ett bröllop; det skulle då naturligtvis vara mycket utförligare. Det är, som hela boken, blott beräknadt att till en viss grad sätta läsarinna in i saken, underlätta, när hon vill tänka sig in deri, göra henne något litet hemmastadd i hvad som fordras af henne.)

Sedan bröllophögtidligheterna, huru de än gestaltat sig, äro förbi, står den unga qvinnan vid tröskeln till sitt eget hem. Väl henne om hon inträder der med oskuldsfullt sinne, ömt och rent hjerta, fast karakter och en uppriktig föresats att egna alla sina krafter åt uppfyllandet af de nya pligter, som nu möta henne!

SJETTE KAPITLET.

Bröllopsresa.

Fordom hörde man sällan eller aldrig talas om bröllopsresor. Det var ett utländskt bruk, förnämligast hemma i det rika England, och som ingen tänkte på att efterapa. Sant är, att det också föll sig litet svårt utan andra kommunikationer än vanliga landsvägar, och då man ej kunde tänka på annat än att färdas i egen vagn och taga herberge på tarfliga gästgifvaregårdar. Det ansågs då ganska fint, när brudparet genast reste till sitt eget hem och icke dröjde qvar några dagar i bröllopsgården.

Men nu — *nous avons changé tout cela!*
Nu kommer man på jernbanor beqvämt öfver

hela vårt land och det går fortare att komma till utlandet, än fordom att resa mellan Stockholm och Göteborg. Också börja bröllopsresor blifva alltmera moderna. Fråga är dock om de just äro så lämpliga eller så nyttiga. Detta beror dock naturligtvis på huru de anordnas.

Att genast efter bröllopet, ja, så godt som strax efter vigseln utbyta brudrägten mot resdräkten och med kurirtåg gifva sig ut på resor, kan ej gerna vara behagligt. Efter den oundvikliga sinnesrörelse, som vigselceremonien uppväcker, efter ansträngningen att deltaga i sällskapsnöjet och uppbära sin nya värdighet, borde brudparet finna det oerhördt angripande att genast begifva sig ut på resor. Då bör verkligen bröllopet anordnas som i England, hvarifrån modet kommit, vigseln ske på förmiddagen i närvaro af blott anförvandter och några få vänner, och den egentliga bröllopsfesten firas senare, utan brudparet. För mera gammalmodiga ögon synes det, som skulle det vara angenämast för brudparet att strax få begifva sig till sitt nya, för dem iordningsställda hem, det de rimligtvis längta att få se. Det synes, som om det skulle vara behagligast för dem att i fred få sätta sig in i sina nya förhållanden, att ostörda få njuta af sin unga lycka.

Men om tid och tillgångar det medgifva, är

nog en resa just vid den tiden lämplig, innan man af sin sysselsättning blifvit bunden, eller af sin kärlek till det nya hemmet qvarhållen, eller af helsoskäl hindrad, eller af små runda armar fängslad vid hemmet. Ty det är ju mycket uppfriskande att resa, och man har ett ytterst angenämt och varaktigt minne deraf. Blott bör man väl förut hafva ett hem att tänka på och längta till, ett hem, som man icke blott sett, men der man lefvat åtminstone så pass länge, att man lärt känna det och något litet vet hvad det är värdt, så pass många dagar, att man hunnit få det kärt, innan man gifver sig ut att skåda all verdens härlighet. Det är godt att hemmet förskönas af minnet af de första glada dagarna, då de unga makarna helt egde hvarandra och ingenting ännu störde deras lycka.

Ack, dessa första dagar i det egna hemmet! Kan någonting jemföras dermed? Resor i de härligaste länder, dagar under den blåaste himmel, vandringar i stolta pelarsalar bland de skönaste och mest storartade konstverk — kan väl allt detta öfverträffa känslan af lugn och trygghet vid tanken på att detta, just detta, är mitt hem, derifrån ingen kan fördrifva mig, der ingen annan än jag har att råda, och ingen går mig i vägen, eller blir ställd högre än jag!

Men skall man nu nödvändigt göra sin bröl-

lopsresa genast och ej kan gifva sig ro ens ett par veckor, innan man ger sig ut i verlden att beskåda de ting, som i verlden äro, så bör man åtminstone resa med förstånd. Icke för att det är »modernt» eller för att apa efter utlänningar och förnämt folk, utan verkligen för att hafva nöje och nytta af sin färd, för det man vill begagna den enda tid, som kanske står till buds, att få se en skymt af den stora, vida verlden.

Hvad man då har att göra, är att välja någon vacker väg, söka ett innehållsrikt mål för resan och taga tillräcklig tid på sig. Det vore kanske riktigare sagdt, att man bör ställa sin resa efter tid och tillgångar. Det är bättre att icke resa så långt eller se så mycket, utan hellre resa en intressant väg och se något mindre, men se det så, att man förstår det och vinner något på det man ser. Kan man undgå de vanliga turistvägarne och slippa se det, som »alla meniskor» anse sig böra se, så är det så mycket bättre, ifall man på annat håll kan hålla sig skadeslös. Äfven bör man före resan söka göra sig något förtrolig med den väg man vill taga och hvad man förnämligast bör se på de orter, der man uppehåller sig. Ty man måste komma väl ihåg, att det är omöjligt att hinna med allt, som utlandet och dess stora städer erbjuda; man bör därför ej trötta sig med obetydligare eller

mindre intressanta saker, utan strax och först uppsöka det förnämsta och bästa, som finnes att se. Eljest kanske man saknar krafter dertill. Ty den, som ej försökt det, har ingen aning om huru ohyggligt tröttande det kan vara att gå i muséer och konstutställningar och se på konstverk och kuriositeter. Och en ung fru bör fram för allt akta sig för att få för mycket af dessa ansträngande nöjen. Exempel på sorgliga följder deraf saknas icke.

Skall resan vara angenäm, får den unga frun icke släpa med sig för mycket bagage. Man reser ju ej för att visa sina toiletter, och hvad som under resan blir odugligt, kan ju så lätt ersättas. Synnerligast om resan går öfver gränsen mellan olika länder blir mycket resgods till en verklig plåga, då den tidsutdrägt och besvär, som vid tullvisitationerna förekommer, naturligtvis mångdubblas.

»Du hade väl mycket roligt på din bröllopsresa?» sade en ung fru till en annan.

»Ja, det var nog roligt», lydde svaret, »men min man var så ofta vid misshumör för det jag hade så mycket saker med mig, tyckte han.»

»Hade du då mycket pick och pack då?»

»Åh, visst inte! Bara två koffertar, kära du, och en stor nattsäck och en liten, och min

hattask och resnecessär, och min plädrem, och paraplyfodral, och slummerkudde och —»

»För all del, räkna ej upp mera! Jag blir illa till mods bara af att höra det!»

»Så du talar! Det var ju bara det allra nödvändigaste — jag hade inte kunnat undvara en enda sak af det jag hade med mig!»

Gifver man sig ut på bröllopsresa med ett sådant bagage, kan ingen undra på om gemålens talamod brister.

Men det skall man icke göra. En stark och pålitlig resdräkt, en beqväm morgonrock, en eller två nattrockar af flanell (nästan ounbärliga, då man ej alltid kan vara viss på att få väl vädrade och uppvärmda sängkläder) tofflor, ett par skor och en klädning i reserv — detta är allt hvad man behöfver. Äfven af underkläder bör man ej taga med för mycket, då det är mycket lätt att på de större hotellen få tvättadt hvad man önskar. Och det är ju ej heller svårt att på ort och ställe köpa hvad man behöfver, om någonting felas.

Slutligen får man ej glömma en viktig sak: det går ej an att vara hvarken kinkig eller ömtålig på en resa, som man gör för sitt nöje. Den, som ej är viss på att kunna med jemmod fördraga den trötthet och de obehag, som aldrig, huru beqvämt man än reser, kunna und-

vikas, gör bäst i att stanna hemma. Likaså den, som ej kan, eller anser sig kunna undvara de små dagliga bekvämligheter, hvarvid hon är van, eller ej kan fördraga den olika matordning, som på andra håll är rådande.

Den, som ej sett mycket af hemlandet, eller som ej har stor reskassa till sitt förfogande gör bäst i att resa inom Skandinavien, såvida ej särskildt smakriktning och konstsinne gör att man hellre ställer kosan åt något håll der detta kan tillfredsställas. Men vill man se vacker natur och blott njuta sitt sorgfria väsen, då är en af de nu så billiga och väl ordnade rundresorna genom Sverige och Norge den bästa. Man färdas med sådant lugn i eget land, är omgifven af ärligt folk, som man förstår, och man känner till alla förhållanden — behöfver ej fråga sig fram och är ej i fara att begå några misstag. Denna resa är den mest sorgfria, man kan företaga.

Vill man resa till utlandet och vill resa billigt, är det alltid skäl att välja en rundresebiljett öfver Berlin. Man kommer då med lätthet till Köpenhamn, Dresden, Berlin, Potsdam, Sachsiska Schweiz. Det är icke så dyrt, drager ej så lång tid och man får då se tillräckligt af berömda konstverk och storstadslif, och icke så litet af vacker natur.

(Detta blott ett råd i förbigående för dem, som ej hafva stora tillgångar; de, som ej behöfva tänka på kostnaden, kunna naturligtvis uppgöra sina reseplaner huru vidlyftiga som helst.)

Blir det under resan fråga om några mera ansträngande utflykter, bergvandringar och dylikt, är det nödigt, att den unga frun noga öfverväger om hon har krafter dertill. Ty det blir för mannen både ängsligt och besvärligt om hon det icke har, utom det att ett sjukdomsfall möjligen skulle kunna blifva följden af öfveransträngningen. Men därför bör hon ej hindra mannen från en sådan färd — hon gör öfver hufvud klokt i att, när hon är trött och behöfver hvila, icke komma med något »för *min* skull», för att förmå honom sitta hemma eller afstå från något nöje, därför att hon ej kan deltaga deri. En annan regel är att vid utfärder alltid medtaga tillräckliga öfverplagg. För det första bör man alltid hafva en stark och lämplig resdräkt, som både skyddar mot förkylning och är så sydd, att den ej »är i vägen» vid de promenader man företager, men derjemte bör alltid finnas en plaid eller kappa att i händelse af försenad hemfärd eller oväder tillgå. Derför behöfver man ju ej taga med alltför mycket, så att det blir till besvär — bäst är *ett* ordentligt öfverplagg, inlagdt i plädrem, så att det ej är obehvämt att bära.

För öfrigt torde nog mannen vida hellre besvära sig med att bära en sjal eller kappa, än nödgas oro sig öfver att hustrun i brist på öfverplagg fryser och utsätter sig för förkylning.

Somliga män påminna med nästan besvärlig omsorg hustrun om att kläda sig väl. Andra åter öfverlemna detta åt henne sjelf och anse, med rätta, att hon väl sjelf bäst må veta hvad hon tål och icke tål vid. Må hon väl akta sig för att anse detta senare, som ett bevis på bristande ömhet; det är alldeles icke så. Det kan stundom vara ren grannlagenhet att icke vilja kälta om en sak, som hustrun sjelf helst bör tänka på. Oftast är det dock helt enkelt af den orsaken, att mannen icke är van vid att i detta afseende tänka på någon annan än sig sjelf.

En vigtig sak under resan är, att mellan man och hustru råder enighet i fråga om hvad man skall företaga. Smaken är så olika; om det unga paret också är ense i allt öfrigt, kan det dock rätt väl hända att i fråga om hvad som är nöje, de båda hafva mycket olika tycken. Den ena vill dagen i ända gå och se på taflor, medan den andra föredrager att gå i trädgårdar och parker; den ena vill se teatrar och slott, den andra kyrkor och naturaliesamlingar. Det är icke så lätt, som man tror, eller som det synes, att sammanjemka den saken. Låter hust-

run förstå, att hon icke finner något nöje i det som roar mannen, blir han kanske sårad, eller offerar han sitt tycke för hennes. Låtsar hon om ingenting, så går hon kanhända miste om det bästa utbyte hon kunde få af sin resa. Och det var ju icke meningen. Resan skulle ju vara lika mycket till nöje för henne, som för honom.

Här fordras mycken finkänslighet och takt för att träffa det rätta, men en öm och klok qvinna, som icke är hvarken sjäpig eller sjelfvisk, finner nog bästa sättet att ordna denna ömtåliga sak.

Dervid bör man ej glömma att männen i allmänhet hafva solidare smak än qvinnorna och att man *kan lära sig* finna nöje i en sak, som man förut ej förstått, icke rätt vetat huru man skulle betrakta den för att den skulle blifva till ett nöje. Derfor får man ej låta sig afskräckas af att man en gång och två gånger ej finner behag i ett eller annat, — det blir kanske sedan just glanspunkten i alla resans nöjen.

Det kan dessvärre ej nekas, att mången qvinna blir vid närmare bekantskap med sin make obehagligt öfverraskad af att hos honom finna antingen alldeles brist på smak för det, som på en resa mest tilltalar den bildade menniskan, eller ock en smak för, om icke råa, så åtminstone föga förädlade och upplyftande förströel-

ser. Det är då hennes pligt att försöka bort-arbeta detta; men att dertill behöfs ännu finare takt, ännu mera tålmod och klokhet, är lätt insedt. Och hustrun får ej genast taga för afgjordt att brist på smak eller dålig smak antyder någon inre råhet eller brist på känsla. Sådant kommer ofta af att smaken ej blifvit odlad eller ej fått rätt ledning. Ty god smak måste stundom både bibringas och utvecklas. Ibland är den meddfödd, men icke vaken; ibland finnes den ej ens till, men om andra förutsättningar finnas, såsom känslighet, uppmärksamhet, snabb uppfattning, så kan smaken uppkomma genom vana och öfning. Den blir måhända ej så säker, att den kan blifva en ledning för andra, men man skall sjelf blifva i stånd att åtminstone någorlunda kunna förstå det man ser, så att man ej blir förledd att beundra det som snarare borde klandras. Och just till denna smakens utveckling i den rätta riktningen skulle resor bidra.

Ännu blott en enda liten påminnelse, som vi skola hoppas är alldeles öfverflödig, men som ej får saknas här. Om bröllopsresan sträckt sig till utlandet och man under densamma fått se många storartade och präktiga ting, så må man väl akta sig att sedan underskatta det man har hemma. Det ligger nog en fara i detta kring-

fläckande och beseende af rikare, skönare nejder, präktigare städer och boningar, dyrbarare samlingar, än hemlandet kan uppvisa. Det ligger så nära tillhands att finna det smått och trångt här hemma, när man sett det stora och praktfulla utomlands. Men må man ifrigt bekämpa denna känsla — den är farlig. Det kan hända att vi med samma ringaktande blick betrakta vårt hem, som vårt land, om vi ej arbeta emot dylika intryck. Må vara, att här är i vissa afseenden underlägset de stora kulturländerna, men vi få ej glömma, att om vi ej stå så högt på förfiningens trappa, hafva vi ej heller sjunkit så lågt i uselhetens dy. Och om vårt hem är enklare än andra hem, som vi sett, böra vi tänka på, att det är *vårt*, och att lyckan bor likaså tryggt under det låga taket, som i slottsgemaken.

Naturligtvis vilja vi gerna tala om hvad vi sett på våra resor, men vi böra akta oss att göra det för mycket, och framför allt att göra jmförelser mellan här hemma och »ute». Det visar dålig smak och förekommer väl ej heller bland bildade personer. Likvisst skulle kanske någon ungdom af ren tanklöshet eller för att göra sig litet viktig, kunna förledas att skryta med hvad hon sett, när hon var »ute». Derfor denna lilla påminnelse, som också skall blifva den oåterkalligen sista i fråga om bröllopsresor.

SJUNDE KAPITLET.

Första dagen i eget hem.

Hon stod och såg genom fönstret efter mannen, som gick utåt gatan, gick till embetsrummet första gången efter bröllopet. Vi hafva sett henne förut — eller åtminstone hört henne — den lifliga Hedvig, som drömde om hjeltar i hjälm och pansar, och trubadurer med lutan på arm. Nu var hon gift med — en kamrer i banken, och drömmen om hjälmor och lutor var för alltid försvunnen. Men det var icke saknad, som talade ur hennes blick, då hon leende och nickande besvarade hans afskedshelsing upp till fönstret.

De unga hade gjort en högst angenäm bröllopsresa, ehuru den just icke var af de mo-

derna. I små dagsresor hade de färdats hit och dit inom vårt lands vackraste provinser och »hel-sat på slägtingar». Det låter ju förfärligt gammalmodigt, icke sant? Men roligt hade den unga frun haft. Hon hade stannat två dagar hos den ene, tre hos den andre, en hos den fjerde. Ibland hade de för några dagar slagit sig ned i någon liten kuststad och njutit af ensamheten och friheten; och så hade de tre, fyra veckor, som återstodo af den unge äkta mannens semester, på det behagligaste sätt förflutit.

Hedvig hade före bröllopet mer än en gång besökt sitt blifvande hem för att ordna det på bästa sätt, men nu var hon dock för första gången »hemma» der — nu var det slut på nöjen och sorgfrihet — nu skulle livvets allvar börja.

Det såg just inte så utomordentligt allvarsamt ut ändå. »Mammas gamla Karin», trotjenarinnan från fädernehemmet, hade dagen förut varit der och ordnat allt, så att den unga frun ej skulle behöfva hafva några matbekymmer för de första dagarne. Hvad Hedvig nu egentligen hade att göra, var att bese sitt lilla hushåll och sitt huseråd.

»Vårt hem!» sade hon sakta för sig sjelf. »Ack, hvad det låter treffligt! Och så treffligt det är, sedan! Allt är så lagom — ingen brist och intet öfverflöd. Och ett och annat hemifrån,

som jag så väl känner igen — den gamla salsklockan, som jag alltid var så förtjust uti och mina stolar. Mamma var bra snäll, som afstod detta åt mig! Och se här på mitt skrifbord en bok — hushållsbok, förmodligen — nej — 'inventarieförteckning' står här!

»Åh, så bra! Här står infördt allt husgeråd. möbler, kokkärl, linne — allt med utsatta priser — då vet jag ju, hvad värde det har, och om jag skall köpa något nytt, vet jag strax om det är dyrt eller billigt. Och öfverallt rum lemnadt för anskaffande af nytt — nå, det blir då inte så snart — glas och porslin — — flera sidor blanka! Ja, det beror på jungfrun, förstås, huru mycket nytt af den sorten, som behöfver köpas, — men det skall jag väl försöka förekomma. Mamma brukar ge sina jungfrur fem kronor om året i sönderslagningspengar — men det må man gerna betala, för att få ha' sitt porslin i behåll!

»Här är värdet af hela vår bosättning utförd i en summa — att det kan bli så mycket! Jag undrar om vi ha' brandförsäkradt — det skall jag fråga Karl om i middag.»

Hon slog om några blad i boken och utropade gladt öfverraskad:

»Och här stå alla mina lysningspresenter upptagna med namnet på hvarje gifvare! Så roligt! Inte för det att jag eljest skulle glömma

det, men när jag ser det så här antecknad och läser det, så får jag ett samlat intryck af all den vänlighet, som blifvit oss bevisad. Men nu skall jag språka litet med min Mari.»

Hon gick ut i salen och ringde på en liten bordsklocka, som stod der, och en nätt jungfru kom genast in.

»Nu skola vi gå igenom glas och porslin», sade den unga frun, »och se om det stämmer med listan här i boken. Sedan skall jag sätta upp en särskildt lista på hvad som finnes i hvardagsskänken och i köksskåpet, som Mari skall hafva om händer. Hvad som slås sönder, får Mari ersätta, men jag ger, utom lönen, fem kronor för året i sönderslagningspengar, så att ju mindre du slår sönder, desto mera förtjenar du — inte sant?»

»Jo, för all del! Och om jag inte slår sönder något alls, får jag ändå de fem kronorna?» frågade Mari, som inte tycktes hafva saken alldeles klar för sig.

»Ja, naturligtvis! Men om du också slår sönder aldrig så mycket, så får du inte mera ändå, utan då får du ersätta af ditt eget, och —»

»Åh, jag skall nog vara så rädd om allting», försäkrade Mari, »så det skall inte behöfva gå hårdt på min femma, må frun tro.»

»Godt — då äro vi öfverens», sade Hedvig, och så börjades inventeringen.

Ett par timmar senare satt hon vid sitt nätta skrifbord i det trefliga rum, som i deras lilla våning tjenade både till förmak och arbetsrum. Hon hade just skrivit ut den för Mari afsedda listan, då det ringde på tamburklockan. Hon reste sig glad — nu skulle hon taga emot besök i sitt hem! Hon samlade all sin lilla värdighet och stod just och öfverlade med sig sjelf om hon skulle gå ut i salen, eller stanna der hon var, då Mari kom in.

»Ett fruntimmer, som söker frun.»

Hvad det lät lustigt! Hedvig kunde knappt låta bli att skratta, då hon svarade:

»Bed henne vara god och stiga in.»

Så brukade »mamma» säga, och Hedvig beredde sig just att med värdighet gå emot den inträdande, hvars steg redan hördes i salen. Men knappt hade hon kastat en blick genom den öppna dörren, förrän hon med ett glädjerop störtade emot den främmande och slog armarne omkring henne.

»Selma!» utropade hon. »Nå, det var då en glad öfverraskning!»

»Ja, vi återkommo i går från vår badresa, och jag kunde inte afhålla mig från att helsa på dig i ditt eget hem», svarade Selma.

»Är här inte treffligt?» sade Hedvig och kastade förtjusta blickar omkring sig.

»Jo, utmärkt», instämde Selma, »och när du får litet blommor eller bladväxter grupperade här och der och några taflor på väggarne, så blir det alldeles förtjusande.»

Taflor? Blommor? Fattades det verkligen något i detta lilla hem, som förefallit Hedvig så »gudomligt»? Nå, ja, det kunde så vara, litet blommor vore ju vackert, och ett par taflor kan man framdeles få.

»Jag vet inte», sade hon litet tveksamt, »om Karl tycker om blommor — —»

»Åh, visst gör han det», menade Selma, »annars får du lära honom.»

»Jag? Skulle jag lära Karl något?» utbrast Hedvig på fullaste allvar, »hur tycker du att jag skulle kunna det?»

Selma skrattade hjertligt.

»Du har ändrat dig betydligt», sade hon. »Jag mins annars en fröken, som hade inga mindre pretentioner, än att hennes riddare skulle bryta en lans till hennes ära och sådana der småsaker. Men så går det med våra idealer.»

»Ja, det är för väl, att idealerna aldrig blifva verklighet», försäkrade Hedvig. »Jag, för min del, vet då inte hvad jag skulle tagit mig till med ett sådant der ideal, om jag verkligen blifvit

begåfvad dermed. Men, du — hur är det med *ditt* ideal? Din indiske löjtnant?»

»Åh, han! Förlofvad med en rik engelska, kära du! Har fallit ned och tillbedt den gyllene kalfven och har icke haft en tanke på min ringhet!»

»Aldrig friat till dig?»

»Aldrig, det försäkrar jag dig.»

»Så underligt det går till i världen», filosoferade Hedvig, »Vi, som alltid svärmade för militärer, du och jag — och nu är jag gift med en civil, och det kanske du också blir?»

Selma rodnade litet och dröjde med svaret, men Hedvig märkte det ej, ty hon sprang upp med utropet: »Nu kommer Karl!» och ilade ut i salen, hvarifrån hon strax derpå återvände, strålande glad med sin Karl vid armen. Selma stannade naturligtvis kvar till middagen, och Hedvig skyndade ut i köket att lägga sista handen vid anrättningen och dukningen.

Efter en stund kom hon in, visserligen med litet »spiselrosor» på kinderna, men utan annat spår af att hafva varit i köket, och tio minuter senare syntes Mari i förmaksdörren och sade i vördnadsfull ton, som hennes unga matmor lärt henne: »serveradt!» hvarpå Karl med stor högtidlighet bjöd Selma armen och alla tre, leende och glada som barn, gingo ut i matsalen.

Bordet var nätt och prydligt dukadt, och Mari

passade upp, visserligen med åtskilliga misstag. Hedvig satt som på nålar, men låtsade om ingenting och tänkte blott, att hon sedan skulle gifva Mari en god lektion — Mari skulle få sätta sig till bordet, och Hedvig sjelf skulle passa henne upp och visa henne, huru allt skulle gå till. Emellertid var hon nu lugn och glad och gjorde inga anmärkningar, när Mari räckte fram fatet utan någon servet under och på höger sida om gästen o. s. v. Äfven mot maten hade några små anmärkningar kunnat göras — soppan var för litet salt, såsen något för tunn och gräddkakan temligen kompakt. Men också detta fick passera, ty Hedvig hade fått lära, att ingenting så angriper aptiten, som när värdinnan sjelf anmärker på maten eller gör ursäkter för dess mindre goda beskaffenhet.

Inte störde derföre den glada stämningen, och Karl förklarade att den första middagen i det nya hemmet var den bästa och treffligaste, han någonsin varit med om.

I skymningen följde han sin hustrus väninna hem, och när han återkom, voro lamporna tända, Hedvig satt med ett handarbete i förmaket, och på skrifbordet brann en arbetslampa. Karl gick fram till bordet och släckte den.

»I afton arbetar jag ej», sade han och slog

sig ned i soffan. »Nu skall jag riktigt njuta af att vara hemma.»

»Och jag med», sade Hedvig och lade bort sin sömnad.

Och så blef det afton af den första dagen.

ÅTTONDE KAPITLET.

Hus och hem.

I.

Huru skola vi bo?

Hvad klädedrägten är för individen, det är bostaden för familjen i sin helhet, och liksom man rätteligen bör vid sin klädsel fästa mera afseende vid en sund, bekväm och ändamålsenlig dräkt, än vid en grann och lysande eller »ytterst modern» kostym, så bör man också vid valet af bostad mera fästa sig vid att rummen äro sunda och lämpliga, än vid en pryddig utstyrsel. Har man ett eget hus, kan man ju efter behag ordna och ställa dermed; måste man hyra sig en bostad, får man hålla till godo med hvad man får, men man kan då åtminstone

hafva klart för sig, hvilka vilkor, man kan försaka och hvilka man måste »hålla på».

Det första vilkoret för så väl den egna som den hyrda bostaden, är att den skall vara sundt belägen. I annat fall hjälper det ej, huru man än må inrätta den, hvilka förträffliga anordningar man än må tillämpa. Allt som kan förorena den yttre luften bör undvikas. Hvad gör det, om man nu ej bor i den modernaste, grannaste stadsdelen, blott man har en *sund* bostad? Och har du ej råd till båda delarne, så försaka hellre en del af det dyrbara möblemanget och betala i stället en högre hyra för att få bo rymligt i höga, luftiga, ljusa rum. Ställ in dina enkla rottingstolar i den rymliga matsalen, sätt den gamla soffan, den ålderstigna spegeln, de urblekta fåtöljerna in i ditt förmak, ställ barnkammar-möblerna i det ljusaste, trefligaste rummet i hela våningen, och var sedan lugn. Ty om du också inte har dyrbara möbler, så har du det som är dyrbarare, första vilkoret för helsa och trefnad, en sund och rymlig bostad. Men om också rummen äro aldrig så väl inrättade, så kom ihåg, att du *icke* antager den bostaden, om den ligger inklämd mellan t. ex. fabriker, hvilkas af-fall förderfva luften, eller vid en trång gata, der luften icke kan förnyas tillräckligt, utan uppfylles af ohelsosamma ångor och utdunstningar.

Kan bostaden ej väljas vid någon öppen plats, ett torg eller en blott på en sida bebyggd gata — vi tala här om boning i staden — så bör man åtminstone bo temligen högt upp i huset, tre, gerna fyra trappor upp. Det är betydligt helsosammare, ju högre upp man kommer, när våningen eljest är väl omsedd, det kan den enklaste tankeöfning säga oss.

Naturligtvis medföra de många trapporna också olägenheter, det är ju tydligt. Men man får tänka sig för i fråga om hvad man skall hemta hem, så att man ej behöfver onödigtvis springa i trapporna, och mot faran af eldsolycka får man försöka skydda sig så godt man kan. Att för bekvämlighets skull eller för att det skall vara förnämt, hellre bo en, än två trappor upp, är ett stort misstag. Ingenting annat än eldfara bör afskräcka från de många trapporna, såvida man ej är gammal och orkeslös. Man må blott försöka att öppna ett fönster åt gatan en trappa och tre trappor upp — skilnaden i den luft man på båda ställen inandas, är förvånansvärdt betydlig.

Näst efter ren luft behöfva vi ljus, mycket ljus och solsken. Ingen bostad hvarken på landet eller i staden kan gerna blifva så belägen att man får alla boningsrum åt solsidan: åtminstone måste särskilda undantagsförhållanden då före-

komma. Men ingen bostad bör så anordnas eller väljas att icke några af de rum, der man dagligen vistas, ligga åt solsidan. Sofrum och matrum samt kök och skafferi kunna och böra helst förläggas »frånsols»; men arbetsrum och barnkammare skola ligga åt solen.

Kan man ej få in sol i sina rum, så kan man åtminstone få dagsljus derin. Stora och höga fönster skola rummen hafva, och om det är aldrig så modernt med »dämpad dager», bör man ej låta förleda sig att med tunga draperier förmörka och tilltäppa fönstren. Att våra fönsters fula rektangulära form behöfver mildras och göras behagligare, nekas ej. Men detta kan ske med lätta, hvita, genombrutna draperier, som kunna blifva fullt ut så vackra och konstnärliga som om de göras af siden eller sammet. Naturligtvis skall man invända, att »det drager» från de stora fönstren, genom de tunna gardinerna. Ja, det är då för innerligen väl, att man inte kan helt och hållet utestänga friska luften, och att den *nolens volens* tränger sig in hos oss! Man behöfver alldeles icke sitta i draget invid fönsterna, när dessa insläppa tillräckligt med ljus; man kan då sitta midt i rummet med sitt arbete, fullkomligt skyddad för draget och med luft och ljus, så mycket man behöfver.

Alla dessa tunga draperier och tjocka mattor

hvarmed det allsmåktiga modet fyller våra rum äro för öfrigt i sig sjelf ohelsosamma. Der samlar sig, oaktadt all vaksamhet, en hel del dam, der upptagas och bevaras omsorgsfullt alla slags sjukdomsfrön, alla slags vandrande och kringflygande bakterier, baciller, mikrober och hvad allt de nu heta, dessa osynliga väsenden, som i nyare tider börjat förbittra vår tillvaro. Dessa samma bakterier, baciller, med mera, sitta dock ej säkrare qvar i våra draperier, än att en tillfällig skakning kan sätta dem i rörelse och låta dem komma i ögonen, i svalget eller hvar de nu helst vistas, hos den första, den bästa, som kommer i deras väg. Men det bryr man sig ej om. Modet befaller och vi måste lyda; modet befaller oss att lefva med möjligaste minsta quantitet af luft och ljus — vi lyda med nöje; modet befaller oss att ställa det så beqvämt, som möjligt för bakterierna — vi lyda med ifver och belåtenhet.

En sund bostad bör alltid vara väl ventilerad och om vintern väl uppvärmd. Det är ohelsosamt att vistas i rum, der luften är rå och kall, och det är inlysande att man i ett kallt klimat måste uppvärma den friska luften, som insläppes i rummet. Kall luft är icke alltid frisk luft, och den friska luften kan lika väl vara frisk, fast den är varm. Den af människornas

utdunstning, af matångor o. s. v. förorenade luften måste bortföras och ersättas med annan, renare eller renad luft. Derfor bör bostaden så fullständigt som möjligt ventileras. Detta senare sker vanligen genom eldning i kakelugnarna och öppnandet af fönstren. Men af missledd sparsamhet eller af klemighet underlåtes ganska ofta det senare. Man skall icke släppa ut värmen, heter det alltid. Nåväl, behåll då värmen, men den dåliga luften stannar också kvar och följderna af att vistas deri blifva ofta dyrbarare än ett par extra eldbrador.

För öfrigt går ej så mycket värme bort, som man tror, om fönstret öppnas en halftimme då och då. Är det mycket kallt, kan man ju ställa fönstret helt litet öppet, blott på glänt, och insläppa en mindre quantitet frisk luft. Och man kan göra detta innan man eldar, om man nu tror att all värme i rummet går bort genom ett öppet fönster.

Samma skadliga sparsamhet gör sig ofta utan nödtvång gällande genom att om hösten för sent börja elda rummen och om våren för tidigt sluta upp dermed. Rheumatiska åkommor förvärras betydligt, om de också ej uppkomma af att vistas i den rå luften, som blir allt annat än frisk, då man ej gerna kan tillräckligt ventilerade utkylda rummen. Det måste medgifvas

att bränsle är en dryg utgift, men medikamenter och läkarearfvoden äro också rätt dryga och dessutom betydligt ledsammare att utbetala.

Sofrummen böra hållas svala och aldrig om qvällarna eldas. Helst bör spjellet stå uppe under natten, såvida ej stark köld eller storm gör sådant omöjligt. Sängomhängen böra helst undvikas. Måste de af något skäl användas, böra de göras af lätt, tunnt tyg, som kan tvättas. Alla gardiner och draperier i sofrum böra vara af sådant tyg.

Äfven på landet bör man sörja för nödig ventilation af rummen. Visserligen kommer om vintern, när man öppnar dörren, en fläkt frisk och kall luft in, men det är icke tillräckligt. De flesta hafva nog också erfarenhet af huru, när man från friska luften kommer in i ett boningsrum på landet — vanligen matsalen — en ganska förskämd och obehaglig luft rätt ofta slår emot den inträdande. Ser man sig litet närmare omkring i sådana rum, märker man snart att icke der, kanske ej ens i hela våningen, finnes något s. k. lättfönster. Ehuru man der har bättre tillgång på bränsle, tänker man mera sällan på att lufta ut rummen. Det medgifves, att det om vintern vore omöjligt att vistas i rum, der fönstret står uppe, men det går ju för sig att lufta ut ett rum i sänder.

Äfven om sommaren finner man stundom på landet både fönster och dörrar omsorgsfullt stängda, »för flugornas skull.» Det är ju möjligt, att man då och då kan utestänga dem, men säkert är att flugorna trivas vida bättre i täppta, qvafva rum, än i dem, der frisk luft obehindradt får spela igenom. Och då man i alla fall, såvidt rummen äro bebodda, måste gå genom dörrarne, passa nog flugorna på att följa med. Bättre är då att med dels ändamålsenlig inrättning af bostaden, så att allt afskråde föres bort så skyndsamt som möjligt och på lämpligaste sätt, dels och förnämligast genom största ordentlighet och snygghet förhindra samlingar af väta och orenlighet, der flugorna hålla till och i otrolig grad föröka sig. Med persiskt insektpulver och en kautschukspruta kan man för öfrigt ganska bra hålla efter både flugor och andra förhatliga insekter. De få kronor man på detta medel utgifver, har man mer än tillbaka i trefnad och snygghet.

Sedan man på det oförnuftigaste sätt i världen misshushållat med skogar och ved, har man äntligen börjat inse, att bränsle inom en icke alltför aflägsen framtid torde komma att saknas, och börjat i stället använda mycket koks och stenkol. Men de dervid brukade kaminerna göra luften alltför torr och derigenom ohelsosam. I

England, der också kol brukas, eldar man i ett slags öppna spisar på jerngaller, hvilket dock i vårt hårdare klimat ej kan gå för sig. På sådant sätt blir kolelden ej på långt när så ohel-sosam, som hos oss, der, om den slutna kamin-en skall afgifva tillräcklig värme, spjellet måste mer än till hälften tillskjutas. Det är alldeles nödvändigt att på kaminen hafva stående ett kärl med vatten, hvars afdunstning gör luften mindre torr — blodbrist blir oftast den säkra följen af att lefva i denna ytterligt torra luft. I sof-rum bör jernkamin aldrig få förekomma.

Ännu blott några ord om ljuset — eller rättare sagdt — belysningen. Det är vid upp-ställningen af möblerna alldeles icke likgiltigt från hvilken sida ljuset faller. Vid skrifbordet bör man hafva dagern till venster; sybordet bör stå så, att man kan äfven der få dagern från venster sida, dock kan man der, liksom vid symaskinen, taga ljuset framifrån.

Taflor skola sättas upp, så att dagern faller från sidan och från samma sida som på taflan. Kopparstick och aqvareller — alla taflor under glas — skola sättas, som speglarna, på fönster-väggen eller i alla fall så, att glaset icke blänker mot dagern. Taflor i förgyllda ramar skola sättas på mörka väggar; med mörka ramar på ljusa tapeter. Allt hvad som blänker, såsom

glasdörrar och spegelglas bör få dagern från samma vägg, på hvilken det har sin plats — därför sätter man oftast väggspegeln mellan tvenne fönster — ty kommer ljuset från annat håll, blänker glaset, så att man ej ser något i spegeln. Pianot bör stå så, att ljuset faller på notställaren och denna ej skymmes af den spelandes person. I sofrummet skola sängarne stå så att dagern ej faller i ögonen; kan detta ej undvikas, bör man ställa upp en skärm mellan fönstret och sängen. Det kan tyckas, att man vore hjälpt med mörka, ogenomskinliga rullgardiner, men sådana äro ej heller bra, och det af många skäl. Först sluta de sällan fullkomligt tätt, och de ljusa springorna plåga ögonen, och för det andra blir öfvergången från mörker till ljus, när man drager upp gardinen, alltför hastig, hvilket också skadar ömtåliga ögon.

Belysning af bostaden sedan mörkret inträdt sker billigast och angenämast genom fotogenlampor. Dessa lampor undergå ständigt förbättringar, som öka lyskraften och minska åtgången af olja. De sprida en lagom och angenäm värme, och ljuset kan efter behag mildras och göras starkare. Lågan brinner stilla och med hvitt ljus och belysningen är därför icke skadlig för ögonen.

Huru billig fotogeneren än är, kan man ju

dock ej gerna hafva alla rummen i våningen fullt upplysta — det vore ett onödigt slöseri. Men å andra sidan finnes väl ej något förargligare än att, då man beger sig från det rum, der man om aftonen vistas, till ett annat, i mörkret gå och stöta emot möbler och andra föremål. Rätt stor skada kan också derigenom anstiftas — om man stöter emot ett bord eller en byrå, kan ju, till exempel, en dyrbar vas falla omkull och slå sönder. Detta kan afhjelpas dermed, att man i de rum, der man ej vistas, dock har en helt liten lampa brinnande — en af de små s. k. nattlamporna med platt veke och en liten flusskupa. Dessa små lampor förbruka så obetydligt fotogen, att det knappt kan i penningar evalveras, och då har man den dubbla fördel att obesväradt kunna gå hvar som helst i våningen, och att, om någon främmande kommer, man ej behöfver införa gästen i ett mörkt rum, eller taga bort lampan från ett annat. Det är alltid af den lilla lampan så pass ljusst i rummet, att man ser hvar man går och kan lugnt taga plats medan en större lampa tändes och inbäres.

När man arbetar vid artificiell belysning, bör man framför allt se till att få ljuset från venster, ty högra handen skuggar då vanligen arbetet. Och aldrig bör man, för att spara fotogen för några öre i veckan, anstränga ögonen med att

arbeta vid aftagande och otillräckligt dagsljus. Har man ej råd att tända lampan i tid, eller kan man ej arbeta, så att det lönar sig att tända den en halftimme tidigare, så må man då hellre sitta med händerna i kors och »hålla skymning», än fresta ögonen med skymningsarbete.

De flesta torde tycka, att allt hvad här blifvit sagdt är temligen öfverflödigt. »Allt det der vet man ju förut.» Ganska möjligt, men måne det ej händer, att man ändå ej ger akt derpå, att man glömmet det och att man behöfver en liten påminnelse derom?

II.

Hvad skola vi äta och dricka? Hvad skola vi kläda oss med?

Om hustrun icke bör undandraga sig omtanken om huru bostaden skall på bästa sätt anordnas, så gäller detta naturligtvis ännu mera i fråga om ofvan angifna områdets hygien. Om hon i förra fallet får hafva ett ord med i laget, är hon oftast, hvad familjen angår, i de båda senare nästan allenarådande. För sin egen per-

son torde husfadren fordra större frihet både hvad mat och klädsel angår, för så vidt han intresserar sig därför, men i fråga om hennes och barnens hvardagslif, låter han vanligen hustrun råda, såvida hon ej visar sig alltför inkompetent dertill. Och det bör hustrun akta sig för.

Det skulle aldrig skada de unga flickorna, om de, äfven utan något äktenskap i sigte, finge lära sig icke blott ett och annat om kroppens beskaffenhet — ty de få de visst, numera, i skolorna — utan också finge veta hvad som göres för att förderfva friska organ så att de ej kunna utföra sina funktioner, hvilket naturligtvis förorsakar allvarsamma rubbningar i det allmänna helsotillståndet. De höra väl talas om att det eller det skadar magen, lefvern, hjertat o. s. v. Men så länge de ej veta *huru det går till* att skadan uppkommer, tro de ej derpå. De veta ej att oordningar i det inre af kroppen kunna pågå mycket länge — ja, måste pågå lång tid, innan yttringar af eländet tydligen låta sig förmärkas. Det går icke så lätt att förstöra det, som från början är ämnadt att räcka i sjuttio, åttio år — dertill fordras alltid ett par decennier, men sedan går det med fart och är till sist ohjelpigt. Den försvagade konstitutionen lemnas i arf åt kommande släkten, och så går förstörelseverket allt lättare och fortare.

Så länge den unga flickan *icke märker* några direkta farliga följder af att pressa in sin kropp i ett harnesk, som formar den, icke så som Gud och naturen ämnat, utan så som modejournalen föreskrifver, så länge drager hon till snörlifsbandet allt hårdare och hårdare, låter den spetsiga skon alltmer och mer knipa om och sätta liktornar både ofvanpå och under foten, går på klackar, höga som styltor, och lider smärtor, mot hvilka »den lille Havfrues» promenad på skarpa knifvar torde varit en småsak. Så länge hon ej märker något direkt ondt deraf, proppar hon sin arma mage med hårdsmälta tårtor och slisk af alla slag, sitter uppe långt in på nätterna i upphettade rum, och ligger i sin säng till långt ut på förmiddagen, då hon i stället bordt vara uppe och ute för att stärkas af den friska, rena morgonluften.

Men när hon fört denna diet under några år — då kommer bakslaget. Då rådfrågas läkaren, som för det mesta står maktlös inför det onda — ty det han helst ville ordinera, förständig diet och klädsel, kroppsrörelse och frisk luft, det gillas ej. Inte behöfver man betala ut pengar för att få höra så enkla saker! Så far man till badorter, der man visserligen doppar sig i vatten och tager in medikamenter, men för öfrigt stormar på helsan på alldeles samma sätt som förut.

Blir nu en sådan oförnuftig varelse maka och moder — och det blir hon, ty männen äro precis lika oförnuftiga och välja sällan till hustru den, som bäst passar dertill — så uppfostrar hon sina döttrar på samma härliga sätt, och så går det undan för undan.

Den enda hjälpen vore att *från början* låta barnen föra ett enkelt lefnadssätt, och sedan, när de skulle börja lära något, allra först skrämman upp dem dugtigt med att visa dem, hvilka olyckor misshushållningen med kroppens viktigaste organ har till följd. Dock må ingen smickra sig med, att *alla* skulle lyssna till detta. Antagligen blefve det blott några få, men man kan ju hoppas att antalet skulle komma att ökas.

Detta är icke någon lärobok i något slags helsovård, och erfarenheten visar, att alla förnuftsskäl äro maktlösa mot modegalenskapen. Det kan därför ej här blifva fråga om hvarken någon framställning af följderna af försummad helsovård eller uppställning af några helsoregler. Ej heller skulle det löna mödan, att med förnuftsskäl söka öfvertyga dem, som redan börjat med olämplig och helsoförstörande klädedrägt plåga sin lekamen, om det förderfliga deri. Så länge de ännu kunna andas fritt, när de aftaga snörlifsharnesket, så länge fötterna sluta upp att värka, när de slippa ur tortyrmaskinen, så

länge kroppen efter nattens frihet och hvila ånyo är beredd att undergå nya plågor — så länge kan ingen makt i verlden öfvertyga dem om det farliga i deras behandling af kroppshyddan. Men det kommer en tid, då detta allt hämnar sig, då migrän och nervlidanden af alla slag hopa sig, då matsmältningen är förstörd, då ingen medicin hjälper, och de försnörda, moderna damerna få till sin sista stund dragas med en sjuklig, eländig kropp — mången gång det enda arf, de kunna lemna sina efterkommande.

Det måste medgifvas, att det icke är trefligt att se en ung flicka klumpig och trulsig, som ju kan blifva fallet, när hon har anlag för fetma. Men detta afhjelpes ej genom snörlif och hoppressning af kroppen. Det finnes ett annat sätt — gymnastik och diet, kroppsrörelse och frisk luft. Låt bli att sitta vid boken, pianot, broderiet, i timtal, deltag i hushållsgöromålen, gör långa promenader och skaffa dig en halftimmes ändamålsenlig gymnastik om dagen, så skall du ej behöfva med konstlade medel omdana din figur. Låt bli att knapra konfekt och bakelser, gå beslutsamt förbi konditoriernas frestande, matsmältningförödande läckerheter, för en enkel, sund, närande diet, och du skall ej behöfva lida hvarken af otreflig fetma eller »dålig mage» — det senare konditoriernas stora syndaskuld hos frun-

timren, liksom punschens hos männen. Det myckna slisk, som hos oss förtäres, förvånar alla utlänningar. Visserligen hafva vi fått den seden från utlandet, men den har hos oss nått en häpnadsväckande utbredning.

Alltså: bort med sötsakerna, mindre läsning, mera kroppsrörelse, inga snörlif, mera arbete, gymnastik — se der de få regler för helsans bevarande, som den unga qvinnan i eget hem skall införa och öfvervaka. Härtill komma några få andra, såsom: bort med modeslafveriet! Låt en sund och förnuftig ledning genomgå hela hushållningen, klädedrägten, familjelifvet! Låt grunden för det hela vara enkelhet och sundt förstånd: de modifikationer i påbyggnaden, som af omständigheterna stundom framkallas, skola då alltid också blifva enkla och förnuftsensliga.

Hvad nu sjelfva matordningen och matlagningen beträffar, är det naturligt, att de nygifta, som ju komma från olika hem, oftast hafva olika smak och vanor. Mannen, som, om det är som det skall vara, ju representerar lagstiftande makten inom den lilla stat, som kallas familjen, plägar i detta fall hafva beslutande rätt, och hustrun lär sig småningom också tycka om de rätter och den matlagning, mannen föredrager. Men om hans smak strider mot de helsoregler, hustrun efter moget betänkande för sig uppställt, måste

hon ställa saken så, att för mannens enskilda räkning lagas de rätter, han tycker om, medan för henne och barnen en enklare matlagning anordnas. Ingen förståndig man skall deröfver beklaga sig. Antagligen öfvergår han så småningom till hustruns åsigt, när han dock måste medgifva, att den är förnuftigare.

Här måste inskjutas en påminnelse, som egentligen icke hör hit, men dock bäst här får sin plats. Det händer nämligen icke så sällan, att mannen med hänförelse talar om den eller den rätten, som han fick »hemma», och som hans hustru, huru hon än bjuder till, aldrig kan laga lika smaklig och förträfflig, som »mamma» gjorde det. Sådant är ju icke så trefligt, det medgifves, men då måste den unga frun besinna, att åtskilliga omständigheter måhända förekommit, som gjort den förnämsta skilnaden. Kanske var det i den första ungdomen, då aptiten var af det slag, att den kryddade hvarje rätt; kanske hafva mannens smak och vanor så förändrat sig, att om hans »salig mamma» nu stode upp och egenhändigt lagade hans favoriträtt, den antagligen ej heller då skulle smaka honom; kanske hade han ett lyckligt hem, en glad syskonkrets, så att han en gång för alla fann allt i hemmet angenämt, eller var hans mor en förträfflig qvinna, som han älskade så högt, att han fann allt hvad

hon gjorde förträffligt och ypperligt. Den unga hustrun bör därför ej fälla modet och ej heller visa sig missnöjd — det medgifves, att detta är svårt, men sådana svårigheter inbegripes just i det ordet »nöd», som vigselformuläret sätter bredvid ordet »lust», och det är i sådana små ledsamheter karakterens guld pröfvas och härdas. Bäst är att hon utan ovänlighet erkänner sin oförmåga och hellre försöker med några nya rätter, som han icke »hemma» förälskat sig uti och som han därför småningom skulle kunna få till sina favoriträtter. Är hans mor i lifvet, gör den unga frun både henne och honom högst belåtna, om hon i all ödmjukhet ber svärmor antingen sjelf tillaga denna märkvärdiga rätt, eller, om hon ej kan komma till de unga, skicka en tillförlitlig beskrifning derpå.

Men om den unga frun allvarligt föresätter sig, att hvarken vara retlig, eller martyr, eller visa sig stött, så är hon en god och klok qvinna och skall säkert, utan alla fingervisningar, sjelf finna det rätta sättet att behandla denna litet ömtåliga fråga.

Till hvad förut är sagdt om klädseln i hygieniskt afseende, torde böra fogas några ord, mera afseende den unga modern, än maken. Det är ju icke så mycket att undra på, om en ung qvinna icke gerna vill att det genast på utan-

skriften skall synas, att hon väntar att blifva moder. Men ve henne, om hon med snörlif och trånga kläder söker fördölja den saken! Otaliga lidanden för både henne och hennes barn kunna deraf blifva följderna — ja, detta kan till och med kosta begge eller endera lifvet. Nog bör det vara möjligt att uppfinna en beqväm och helso-sam dräkt, som icke för mycket förråder hvad man önskar dölja. Och för öfrigt gör man bäst uti att under dessa omständigheter så mycket som möjligt hålla sig vid hemmet och undvika alla större sällskaper och nervretande nöjen. Det blir då också lättare att lämpa dräkten efter helsans fordringar.

En tysk läkare, doktor J. Ruff, yttrar rörande här ofvan behandlade ämnen i »bref till en ungnusmoder» åtskilligt ganska beaktansvärdt, som jag tillåter mig anföra till bestyrkande af mina egna meningar.

» — — — Du vill att jag skall säga dig min mening om en förnuftig klädedräkt? Du måste nöja dig med några anmärkningar i allmänhet — jag kan, som du lätt förstår, icke ingå i några detaljer.

»Ursprungligen gaf naturen i hudens beskaffenhet, hårbeklädnad, fjäder eller fjäll, åt alla sina skapade varelser ett skydd mot utifrån kommande skadliga inverknings. Menniskan ensam

har genom att stiga allt högre på kulturtillståndets trappa förskaffat sig konstlade medel till detta skydd — boningshus för familjen, kläder för den enskilde — och derigenom också varit i stånd att bebo alla jordens delar, utan afseende på klimatiska förhållanden. Klädedrägten var således i första hand afsedd såsom skydd för temperaturförändringar, men snart kommo äfven andra fordringar till: drägten skulle icke besvära människan vid hennes arbete, och den skulle också pryda henne. Så uppkom modet. Genom detta senare skedde svåra ingrepp i beklädnadens första och viktigaste ändamål — skydd mot oblida väderleksförhållanden. Och nu tror du väl, att jag kommer med en straffpredikan öfver moderna?

»Ingalunda! Blott der det skadar, bekämpar jag modet; der det intet ondt gör, må det gerna för mig regera allsvåldigt och försöka dölja brister eller framhålla företräden. Låtom oss blott som hastigast kasta en blick på några särskilda beklädnadspersedlar.

»Då hufvudet af sin hårbetäckning är nästan fullständigt skyddadt, afser hatten naturligtvis endast skydd mot solhetta eller väta, men genom bruket af sol- och regnskärmar har fruntimmershatten förlorat ända till minnet af sin bestämelse och blifvit helt och hållet en modeartikel, der modisternas fantasi utan för helsans skadliga

följder kan få hafva fritt spelrum — alltid förutsatt, att hårbeklädnaden är tillräcklig. Att ersätta det felande håret med peruker och löshår, kan ej anses klandervärdt, blott man ej gör löshåret till en prydnadsartikel och vill skryta med en rik hårväxt, der den anses vara alltför knapp.

»Halsen fordrar den största frihet, ty genom halsen löpa de viktiga luftrören, matstrupen och stora blodkärl och nerver. Den får därför aldrig inklämmas eller trängas, får aldrig hafva någon beklädnad, som håller den i tvunget läge; dessutom hindras deraf hufvudets rörelseförmåga. Då halsen genom vana ganska väl kan härdas mot temperaturens inverkan, följer af allt detta, att halsens beklädnad bör vara lätt, beqväm och ledig.

»Bröstet och underlifvet äro de kroppsdelar, som hafva det äldsta och mest berättigade anspråk på beklädnad. Eva tog första steget till den civilisation, som nu hunnit till beklädnad ända från hufvudet till fotabjället. Genom detta af blygsamheten påbjudna omhölje fick den ständigt af konstladt skydd omgifna kroppen en betydlig nedsättning i sin motståndskraft mot temperaturens inflytande, och af dygden blef en nödvändighet till helsans skyddande. För så vidt modet icke angriper detta skydd, må det nu husera huru det behagar — blott må det icke

våga sig på att vilja förhöja formernas skönhet på helsans bekostnad. Du förstår förmodligen, att jag härmed syftar på korsetten. Jag misskänner icke lifstyeckets medverkan till skönhets-sinnets tillfredsställande, och jag vill blott, att det skall tillverkas och begagnas förnuftigt. Att lifstyecket slutar tätt intill kroppen gör ingenting, men att den med en mängd stålfjädrar försedda korsetten hårdt åtdrages, hindrar lungornas utvidgning vid andningen, hindrar alla underlifsorganernas fria rörelser och framkallar derigenom en massa rubbningar i helsan. Och detta hämmande af de nödvändigaste organfunktioner är något, som vida öfverstiger priset för en smal midja. I synnerhet måste en ung fru låta säga sig detta, då hon med hård snörning ofta skadar icke blott sig sjelf!

»Om fotbeklädningen vore icke mycket att säga, såvida icke äfven här fåfängan hade sitt ord med i laget, ty i principen hafva skodonen en mycket rationell sammansättning: ett fast underlag och en vattentät omklädnad, som når öfver fotknölen. Skon skall understödja och hjälpa foten i dess förrättning, som är att uppbära kroppen. Med hvarje steg vi taga, inträder en förändring i fotens och smalbenets benställning och fotens muskelrörelser; dessa rörelser får skon icke hindra och får därför ej vara trång; å andra sidan skall

skon vara ett stöd för foten och får därför ej vara för vid. Den riktigaste fotbeklädnaden skall noga sluta sig till fotens form. Men om man har för afsigt att med fotbeklädnaden omskapa en bred fot till en smal, en grof till en fin, en flat till en högvristad fot, eller sätta åtminstone några tum till sin kroppslängd med fänigt konstruerade höga klackar, placerade icke under hälen utan nästan midt under foten — då blir skon till ett riktigt tortyrredskap.

»Den andra frågan gällde förnuftig matordning. I de flesta familjer plägar man blott rådfråga läkaren rörande de sjukas diet, men du, kära väninna, hör redan till en nyare skola, som inser, att det är icke mindre angeläget att förekomma, än att bota sjukdomar. Jag betraktar som ett den nyare medicinens yppersta framsteg, att denna numera har till ögonmärke att genom förståndigt lefnadssätt i helsans dagar afvända sjukdomarne och icke finner under sin värdighet att i tal och skrift undervisa människorna om, huru de bäst skola bibehålla helsan. Som två hufvudfaktorer har jag dervid, utom en sund bostad, också nämnt ändamålsenlig klädsel och förständig matordning. Rörande den senare frågar du: när skall man äta och hvad skall man äta?

»På den första frågan borde egentligen svaras: ät, när du är hungrig. Men på den lyckliga

ståndpunkt att kunna följa ett sådant råd, står numera blott det, nyfödda barnet. Vid begynnande uppfostran måste hungern afpassa sin tid efter ordningen i huset. Lyckligtvis blir för menskiskan vanan en andra natur, och så vänja vi oss också att på bestämda tider vara hungriga. För vuxna personer äro i allmänhet tre sådana tider utsatta — morgon, middag och qväll. Denna indelning motsvar ungefärligen kroppens samtliga behof och matsmältningsorganens förmåga. Förändringar häruti borde stå i jemnt förhållande till individens arbete och till näringsmedlens värde — ju mera arbete, desto rikligare och starkare kost, ju mindre arbete, desto klenare och knappare mathållning. Våra samhällsförhållanden hafva dock till nackdel för vår helsa rubbat dessa proportioner, så att den, som arbetar minst oftast har den rikligaste och mest närande kost, under det den, som har ett tungt och ansträngande arbete, får nöja sig med både knappare och mindre närande föda. Detta står nu ej i vår makt att ändra, utan vi låta det vara som det är och sysselsätta oss blott med dieten i en välmående familj.

»Då man om morgonen vaknar, är smältningsprocessen af hvad man under gårdagen förtärt redan förbi, och magen innehåller blott sådant, som är odugligt att upptaga i kroppen. Magen

är stilla och sysslolös, och begär verksamhet. Detta får dock ej förvexlas med hunger, som är ett uttryck af hela kroppens behof af näring, när den förut upptagna genom arbete blifvit förbrukad. Om morgonen äro kroppens alla delar mättade med den dem tillförda näring och begära nu blott förbrukning deraf, det vill säga, arbete. Om morgonen är det därför icke fråga om att stilla hungern, utan blott motverka en obehaglig känsla i magen. Det är således alldeles i sin ordning, att dagens första måltid är lätt och icke öfverflödig. En kopp mjölk, kaffe eller té med hvetebröd stillar magens behof utan att genom inträdande matsmältningsverksamhet minska individens arbetsduglighet. Förmiddagen blir således hvad den skall vara, den bästa arbetstiden. Efter fyra, fem timmars mellantid inträder nu verklig hunger. Nu borde således dagens egentliga måltid intagas, men vanligen fordras af oss arbete äfven på eftermiddagen, och det är icke sagdt, att magen tillåter detta, Ty han är en underlig kurre, den magen! Villigt och oförtruttet förarbetar han allt hvad han får, så att det kommer hela organismen till godo, och han ger sig hvarken rast eller ro förrän han tillredt allsammans, så att det har sin för förbrukningen mest egnade form; han fördrager länge utan knot att gomen, som egentligen skulle vara en i hans

tjenst stående spejare, blir bortklemad och upphäver sig till hans herre — men han upptager rätt illa om hans verksamhet på annat sätt blir störd. När han arbetar, vill han att kroppens andra delar skola hvila. Deraf det gamla latin-ska ordspråket: *plenus venter. non studet libenter* (på äfvenledes gammal svenska återgifvet med: en fuller maga, kan studier ej fördraga). Sätta vi nu i stället för studier ordet arbete, så hafva vi den regel, att endast den, som har eftermiddagen fri från arbete, bör midt på dagen spisa sin rikligaste måltid. Den deremot, som på eftermiddagen vill eller måste arbeta, bör spara den egentliga måltiden till senare på dagen och stilla sin hunger med närande, men till mängden begränsad föda. En kraftig köträtt, ett stycke bröd och ett glas vin eller öl stillar hungern utan att hindra arbetet på eftermiddagen. Efter fullbordat arbete kan man bringa hungern större offer. Den nattliga hvilan gifver magen bästa tillfälle till verksamhet; de öfriga nu hvilande organen göra föga anspråk på blodmassan och lida ej af att magen för sitt arbete får största delen deraf till sin rådighet, hvilket deremot icke är fallet under dagen, då alla organer skola arbeta.

»Du ser häraf, kära lilla väninna, att jag, ehuru en ärlig tysk, dock talar för de franska måltids-

timmarne. Och mellanmål? hör jag dig fråga. Skall man då spisa blott två mål om dagen? Det är vanan, som gjort mellanmål till en nödvändighet, om de bidraga till aptitens höjande vid dagens förnämsta måltid, ber jag dig sjelf afgöra och handla efter eget skön.

»Frågan om hvad vi skola äta, kan jag kort och godt besvara: animalisk och vegetabilisk föda i lämplig blandning är, enligt både vetenskapens och erfarenhetens vittnesbörd, för människan den tjenligaste. Ur samma källor hafva vi fått vishet om att jemte ägghviteämnen, såsom kött och ägg, och kolhydrater, såsom mjöl och grönsaker, också en viss mängd fett behöfves till kroppens tillväxt, underhåll och utveckling. Dessa ämnen står i följande förhållande till hvarandra: 8 delar kolhydrat (mjöl och grönsaker) $1\frac{3}{8}$ ägghviteämne (kött, ägg o. s. v.) och $\frac{5}{8}$ fett (smör, späck m. m.) behöfvas för kroppens näring. Denna beräkning är naturligtvis blott approximativ, men utgör dock en fingervisning för måltidernas sammansättning. Lefnadssätt och verksamhet hunna ju föranleda höjning eller sänkning af dessa siffror, men på det hela taget behöfver kroppsarbetaren mera kolhydrat och fett, och den, som sysslar med tankearbete, mera ägghviteämnen till sin dagliga näring. Jag behöfver ej ingå på detaljer i denna sak — vare det nog sagdt, att den

bästa och nyttigaste föda tillika är den enklaste och — billigaste.

»Måttlighet och arbete äro grundpelarne för vårt andliga och kroppsliga välbefinnande, och om du tycker, att jag i matfrågan, yttrat mig alltför strängt, så kom ihåg, att jag är en trogen anhängare af den gamla grundsatsen att människorna böra äta för att lefva och icke lefva för att äta, och lefva — betyder arbeta!

»— — —. Innan jag slutar, skulle jag vilja yttra några ord om hvad jag ville kalla den andliga helsovården inom familjen. Ty äfven för denna finnes det förebyggande regler, som trygga den äktenskapliga lyckans bestånd och hvilkas uraktlåtande kan framkalla många ledsamma stunder. Kroppsligt och andligt välbefinnande äro icke oberoende af hvarandra och därför är det ej nog om hustrun endast och allenast tänker på makens kroppsliga bästa men icke förstår eller rätt uppfattar hans själsbehof. Den man, hvars hustru, honom andligen öfverlägsen, ständigt låter honom se och förstå denna öfverlägsenhet, den mannen bele vi. Den man deremot, som, andligen högtstående, icke af sin hustru blir eller kan blifva förstådd, den mannen beklaga vi. Kärleken är blind, heter det, och detta med rätta. Först i äktenskapet får han upp ögonen och då märker han både andliga och kroppsliga

brister. Det medvetna eller omedvetna bemödandet att under förlofnings-tiden göra alla företräden gällande och fördölja bristerna, efterträdes ofta i äktenskapet af ett visst *laisser aller*, en slapphet, som låter alla gamla ovanor komma fram. Men så borde det aldrig vara. Detta bemödande att behaga hvarandra skulle aldrig upphöra. Glädjen öfver att ega det älskade föremålet förringas betydligt, då det visar sig att detta föremål ej eger det värde, man hade rättighet att vänta och som man hoppats på. Äfven de förständigaste, uppriktigaste menniskor, de som känna hvarandra utomordentligt väl, äfven de taga under förlofnings-tiden söndagskläderna på. Men så kommer äktenskapet och då komma också hvardagskläderna fram. Men det borde de icke. Förstå mig rätt, lilla vän! Jag menar, att ehuru i ett lyckligt äktenskap bör finnas lika mycket uppriktighet och sanning, som kärlek, så behöfver dock ej uppriktigheten vara känslolös och ej heller sanningen skoningslös. Blott der båda makarna ömsesidigt känna och gilla hvarandans tänkesätt och känslor, och i sitt lif och lefverne söka rätta sig efter hvarandra, blott der blir den äktenskapliga lyckan bofast. Hustrun måste ovilkorligen lära beherska sig och icke af tillfälliga känslöstämningar låta sina handlingar bero. Den under dagens lopp i sitt kall strängt arbetande

mannen, som trött, och otålig kanhända, kommer hem, är icke alltid i stämning, och ovarsamma grepp i själens strängar framkalla ofta nog dissonanser. Då åligger det hustrun att genom kärlessfullt ingående i makens sinnesförfattning återställa den rubbade jemvigten mellan kropp och anda. Att då vilja bispringa den utarbetade med ett samtalsämne, som ånyo fordrade andligt arbete, vore likaså förväntat, som att af den uttröttade kroppsarbetaren begära att han skulle hvila sig med nytt kroppsligt arbete. För hustrun, som kanske hela dagen varit ensam och ifrigt sysselsatt med sina hushållsgöromål, skulle det visserligen vara en stor vederqvickelse, om hon funne den hemvändande maken liflig och glad och upplagd för underhållande samtal, men hon får ej i tid och otid fordra detta.

»Det som jag skulle vilja beteckna med namnet andlig helsovård, är den förnuftiga indelningen af arbete och hvila, af rörlighet och lugn på det andliga området. Antingen nu den städse inom »bildningens och intelligensens rika värld» sig rörande, men kanske just för den skull hustruns närmast liggande pligter försummande qvinnan, eller den i dessa plikter helt uppgående, ständigt med nyckelknippan slamrande husfrun är mannens ideal, säkert är, att blott den qvinna gör honom lycklig, som har den säkra takt och

finkänslighet, hvarigenom hon blir i stånd att sätta sig in i hans känslöstämningar och rätt förstå honom. Den tanken, att han i henne har en ledsagarinna, som förstår hans känslor och delar hans intressen, hvars lefnadsmål, tycken och känslor öfverensstämma med hans — denna tanke gör honom meddelsam och han ställer frivilligt såväl sitt vetande, som sina andliga krafter i hennes tjänst.»

Till detta den tyske läkarens anförande kunde väl ej vara något att tillägga, om icke det, att mången hustru just för detta skramlande med nyckelknippan går miste om det andliga kamratskapet med sin man. När han, efter middagen, har en stund ledighet och vill språka bort den med henne, har hon antingen tusende små bestyr med att rädda resterna på syltskålen eller stekfatet med mera af samma aktningsvärda och rättvisa bemödande att sparsamt och förnuftigt sköta sin hushållning. Eller är hon med sina tankar i skafferiet eller skänken, bland kaffeböner och småbröd, och ger honom tankspridda och ointresserade svar. Medvetet eller omedvetet upphör han småningom att meddela sig med henne och så uppstår den klagan, som man ofta får höra: »ack, aldrig talar han med *mig* om sådana saker, som med den eller den främmande och intelligenta damen.» Ja, hvarför, min bästa

fru? Derför att den främmande för tillfället gjort sig fri från alla hushållsbekymmer och dylikt, och nu kan egna sitt intresse helt åt det hon talar om. Gör på samma sätt, och ni skall finna, att er man lika gerna, ja, hellre talar med er, än med den främmande, intelligenta damen.

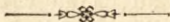
Och försök på lediga stunder att läsa litet af sådant, som intresserar honom, så att ni kan något litet sätta er in i dessa samma saker. Det är alldeles icke meningen att ni skall studera dem och blifva durkdrifven deri, utan blott så pass hemmastadd, att ni ej kommer med alltför enfaldiga frågor, alltför olämpliga anmärkningar. Fråga gerna, men tänk först, begär gerna upplysningar, men ej om alltför onödiga ting.

Hvad den tyske doktorn säger om att man under förlofningstiden går i söndagskläder och först under äktenskapet tager fram hvardagsdräkten, är nog alldeles riktigt. Det skulle heller alldeles ingenting betyda, om blott hvardagsdräkten *också* vore nätt och treffig. Det är naturligt, att man i sitt hem vill vara obesvärad och fri från tvång, men man kan väl vara hygglig för det! Och äro vi det icke, så måste vi bjuda till att blifva det — både man och hustru skulle oafbrutet arbeta på att förbättra sig sjelfva och derigenom hvarandra. »När man erkänt ett fel, har man till hälften förbundit sig att aflägga det.»

Denna grundsats borde alla hafva för ögonen, men framför allt äkta makar. Erfarenheten lär att menniskor i allmänhet äro böjda för att skylla ifrån sig och skjuta skulden på hvarandra, och uppstår makar emellan någon oenighet, vill ingen gerna påtaga sig skulden. Men om enhvar såge mera på sig sjelf och mindre på den andra, om enhvar allvarsamt föresatte sig att rätta *sina* fel, så vore man ett godt stycke på väg till ett lyckligt äktenskap. Och en allvarlig sjelfpröfning, ett ärligt svar på frågan: manne felet icke var mitt och ej hans? — detta hör till den andliga helsovård, som vår tyska doktor talar om.

Dit hör ock att på ett vänligt och lämpligt sätt påpeka det eller de fel, som den andra makkan tydligen icke ser och märker. Men detta måste ske varsamt, lika varsamt, som läkaren behandlar en operation eller gifver ett starkt verkande läkemedel. För det första måste du vara säker på din sak, hafva noga ransakat ditt hjerta och veta att der icke finnes en gnista af klandersjuka eller andra oädla bevekelsegrunder. Och så skall du lägga dina ord så, att detta blir tydligt för din make. Säg icke: du *skall* icke vara så häftig och obillig — eller hvad det nu är — utan säg så: om du kunde försöka vara litet mindre häftig — — och säg det i en passande stund, en sådan, som ibland kommer af sig sjelf,

då äfven mellan de förtroligaste vänner förtroligheten blir större, då man råkar öppna sitt hjerta för hvarandra, då kärlekens rosor liksom slå ut nya blad. Men säg det aldrig i en stund, då bitterhet råder — ty äfven i de lyckligaste äktenskap kommer då och då en sådan, och de ord, som då sägas, stinga djupt och taggen sitter länge kvar. Det är törnet på kärlekens rosor. Akta dig att de ej blifva för många.

NIONDE KAPITLET.

Efter smekmånaden.

På teatern faller förhänget när de älskande vederbörligen »fått hvarandra», och romanen slutar vanligen vid ungefär samma tid i hjeltens och hjeltinnans lif. Åskådaren går belåten hem och läsarinna slår nöjd ihop sin bok — konflikten har fått en tillfredställande lösning och det unga paret har ingenting vidare att göra, än njuta af sin lycka.

Men så går det icke till i det verkliga lifvet. Detta har sina pligter, som man väl kan undanskjuta, men icke undslippa, och om de också under smekmånaden hålla sig på afstånd, komma de sedan med allvarsamma ansigten så mycket närmare. Väl den, som då är beredd att taga

dem upp, när de komma, som har klart för sig att lyckan aldrig kommer gratis, utan måste genom eget arbete, oförtröttad verksamhet, oafslåtliga omsorger förtjenas — det vill säga lyckan *kommer* nog ofta oförskyldt, men hon stannar aldrig, om man ej gör något för att fasthålla henne. Det är nu, som allt hvad en god moder lärt sin unga dotter, allt hvad denna dotter tänkt, allt hvad hon föresatt sig, skall komma till utförande. Det gäller nu att ställa så, att den äktenskapliga lyckan icke slutar med smekmånaden, utan snarare tilltager, blir varmare, innerligare, mera betryggad.

Smekmånaden! Ofta nog talar man med ett visst förakt, en förnäm axelryckning derom. Men det skulle man icke göra. Denna första tid af äktenskaplig lycka är som en rosig morgonrodnad, bådande en lång, ljuflig sommardag. Olyckligtvis komma ofta nog både regn och storm och fördystra den dag, som lofvade så skönt. Hvarför skulle man då ej få hafva åtminstone ett ljuft minne af den klara morgonrodnad, som väckte så glada förhoppningar? Eller om också dagen blir ljus och solig, om också aldrig ett moln fördunklar den, hvem tänker dock icke tillbaka med ljuf rörelse på den vackra morgondager, som den unga lyckans första solstrålar framkallade?

Nej, småle ej så öfverlägset, ryck ej på axlarne åt de ungas smekmånad! Låt dem hafva den i fred och gläd dig åt, när de få den att räcka hela lifvet igenom.

»I sjelfva benämningen smekmånad ligger en betydelse, som är väl värd att taga vara på. Det är en af kulturens frukter, detta vaknande erkännande af att med det egna jagets underordnande under ett gemensamt sträfvande till samma mål lägges första stenen till den härliga byggnad, hvars grund är familjen, hvars öfverbyggnad är staten, är hela människosläktet,» säger på ett annat ställe den förutnämde tyske doktorn. »I detta moment ligger den etiska betydelsen af äktenskapet, och för den, som erkänner denna betydelse, honom synes de första veckorna af det unga äktenskapet blott såsom »smek», det der väl kan räknas som ett äktenskapets behag, men dock ej såsom dess rätta väsende. Detta smek kan man ju i några veckor fröjda sig åt; på längd finner man ej någon tillfredsställelse deri. Sådan gifver blott medvetandet om öfvertagna och uppfyllda pligter. Med uppvaknandet till detta pligtmedvetande får den unga makan en ny tjuingskraft. Med älskligheten förenar sig värdighet, till behaget kommer allvaret. Som med ett trollslag ändrar sig makarnes förhållande till hvarandra; det är, som om han nu såge henne för

första gången, i så förändrad dager står hon för honom; i kärlekens sällhet, deri han hittills lefvat, blandar sig något vördnadsfullt, som sakta dämpar de häftiga lågorna, men ökar den inre glöden. Den älskade omstrålas nu af husmoderns ära. Stoltare än förr, lyfter han sitt hufvud, nu först känner han sig fullt och helt som en man. Hennes från all sjelfviskhet fullkomligt fria hängifvenhet till hans lycka, höjer hans mod i kampen för tillvaron, och nu först får för dem deras äktenskap det rätta inseglet, lifvet det rätta allvaret.»

»Det är icke någon småsak», säger en annan tysk skriftställare (Marie v. Redwitz) »när två mer eller mindre färdigbildade karakterer skola foga sig efter hvarandra, lefva sig in i hvarandra. Det är ett mycket svårt arbete för förnuftet, att bär komma fram bland alla de små och stora blindskär, öfver hvilka det unga parets brinnande kärlek fört dem, utan att ens märka svårigheterna.

»Men icke allt för länge kan människan lefva i högtidsstämning, och genom de anspråk, som det praktiska lifvet ställer på äktenskapet, blir människans »englanatur» och »gudalighet» i de flesta fall betänkligt trådsliten — man har helt sakta och omärkligt fallit ned från himlen och måste nu söka finna sig tillrätta på jorden.

»Idealet för en äkta man börjar snart få sina skuggsidor och hos assessorn eller löjtnanten äro de höga och ädla egenskaperna hos hjertats afgud ej mera att känna igen. Men äfven han börjar märka några brister hos mönstret för all qvinlig fullkomlighet, och båda makarna fråga sig kanhända, om de blott drömt, eller om någon elak fé förhexat dem.

»Ja, att hafva smekmånaden lyckligt bakom sig, är dock ej något bref på att äktenskapet sedan för alla tider skall blifva lyckligt. Först med det lugna hvardagslifvet komma svårigheterna, först då framträda pligter och omsorger, som fordra allvar och nu måste man, i stället för att vara förälskade, sluta ett fast och oryggligt vänskasförbund.

»Kunde man efter några års — eller månaders — förlopp, åter lyfta det förhänge, som med bröllopet skiljer det äkta parets hvardagslif från den öfriga världens — så skulle man helt säkert ofta få skåda oväntade ting.

»Der disharmonier möta oss, söka vi gerna efter orsaken. Ibland tillägga vi mannen, ibland åter hustrun skulden därför; oftast ligger skulden hos båda. Men dock torde väl största vigten böra tillmätas den frågan: *om af den unga flickan blifvit en god hustru?* Om hon har förstått att med mod och klokhets kämpa mot de små

nålstygn lifvet ger och besegra de obehagligheter, som möta på dess väg, eller om hennes lycksalighetskänsla blott var en drifhusplanta, som vissnat i samma stund hon ej fått njuta af ljusets fulla värme.»

Ja, deruti ligger det! Af den älskvärda flickan måste blifva en god hustru, eljest är det icke mycket glädje med älskvardheten. Och så mången kvinnas lycka lider ofta skeppsbrott just derpå, att hon ej förstått detta. Hon måste förändra sig, blifva en annan än förut. Detta är oundvikligt. Men det gör hon ofta icke. Hon klagar öfver att mannen förändrat sig, att han icke mera är densamma, som under förlofnings-tiden och »smekmånaden». Hon klagar deröfver emedan hon icke förstår, att det är oundvikligt. Hon skulle blott också förändra sig, så blefve allt bra.

Den första tiden af äktenskapet måste ju vara något alldeles särskildt. Detta nya förhållande, hvari de unga makarne inträdt, upptager dem helt och hållet. Ingenting står nu emellan dem, de ega hvarandra helt och oförytterligt. Det är nästan svårt att sätta sig in i detta — hvarje dag medför så att säga nya öfverraskningar. Men sådant kan naturligen icke blifva långvarigt eller fortvarande. Allt måste stegras eller minskas här i världen, allt måste en gång kulminera.

Skulle dessa öfversvallande känslor oupphörligt tilltaga, så skulle antagligen de nygifta till slut dö af bara lycksalighet.

Detta måste den unga hustrun hafva klart ör sig, och se till när förändringen kommer, att den ledes in i rätta riktningen. Jag talar här med flit endast om hustrun, ty endast hon behöfver arbeta sig till förändringen. Hos mannen går den af sig sjelf — hans mera utåt riktade verksamhet återtager vanligen sitt välde, när han på allvar ånyo upptager den, efter den ferietid han använde för att låta sina känslor och sin lycka råda. Hustruns dagliga bestyr deremot, om de också kräfva rätt mycken omtanka, upptaga dock ej hennes andliga krafter i den grad, att de deraf blifva fullt sysselsatta eller tröttade. När mannen lemnar sitt arbete, behöfver han *både* kroppsligen och andligen hvila. Hustrun kommer från sitt arbete, trött till kroppen, kanske, men med uthvilade andliga krafter. Det är ju då tydligt, att en viss disharmoni måste uppstå, om man ej rätt förstår hvarandra. Visserligen kunde man begära, att mannen lika väl som hustrun skulle aktgifva på och rätta sig efter detta förhållande. Men för det första är det nu en gång så, att qvinnan är begåfvad med större finkänslighet och snabbare uppfattning än mannen, och för det andra är det ju tydligt, att

den, som icke är trött, skall lättare sätta sig in i situationen, och att det är lättare att återhålla ett lifligt begär efter utbyte af tankar och känslor, än att hos en tröttad intelligens framkalla ett sådant.

Vi skulle således kunna sammanfatta saken sålunda, att hos mannen föregår förändringen och att hustrun måste följa med densamma. Men hon får icke tro, att förändringen berör sjelfva känslorna — det är icke kärleken, som blir annorlunda, blott yttringen deraf förändras. Man kan nästan säga — och detta skall hvar och en, som lefver i ett lyckligt äktenskap kunna intyga — att ju mera kärleken tilltager i djup och innerlighet, desto mera sällan stiger den upp till ytan. Det är ju också naturligt att i början de unga makarne mera ofta finna sig förelåtna att betyga hvarandra höjden och djupet af sina känslor, än sedan, när de hunnit fullkomligt förvissa sig derom och känna sig trygga i medvetandet om att kärleken är så fast rotad i deras hjertan, att ingenting kan rycka den derur. Denna visshet kommer i allmänhet först till mannen, kanske till följd af männens mycket omtalade egenkärlek, kanske också deraf, att han vet hustrun inom hemmets område och skyddad för främmande inflytanden. Hon, deremot, är alltid mera osäker om sin eganderätt, hon ser honom

ej ute i velden, kan ej följa honom, vet ej hvem han råkar — hon behöfver oftare förvissa sig om att hans hjerta tillhör endast henne. Deri ligger skilnaden och det är intet ondt uti, att hon önskar detta och vill hafva sin önskan uppfylld. Hon måste blott med finkänslighet och takt välja rätta stunden dertill, framkalla, icke framtvinga försäkringar om att hon forfarande har den första och förnämsta platsen i hans hjerta. Och hon får icke *för ofta* begära detta — då ledsnar måhända gemålen på att bedyra sin trohet.

Men skall man då behöfva i hvardagslag gå och krusa så med »gemålen», och alltid vara den medgörliga och eftergifna? Ursäkta, min bästa, men det måste man verkligen. Endera måste väl vara den eftergifvande och medgörliga — ty om båda lika mycket stå på sin rätt, och ingendera ger vika, kan det ju aldrig blifva någon frid och lycka i äktenskapet. Således, endera måste gifva vika, och ni vill väl ej, värdaste, på allvar påstå, att ni hellre skulle se gemålen beskedlig och medgörlig, än att vara det sjelf? Det tror jag i alla fall icke, icke ens om ni säger det.

Naturligtvis utgå vi härvid derifrån, att den äkta mannen är en hederlig och redbar man, som vill det rätta, som lefver för sin familj och

försörjer den och som kan hafva rätt att fordra att största afseendet fästes vid hans meningar, åsigter och tycken. Att vara eftergifven mot en man, som vill handla orätt, mot en feg tyrann, som vill förtrycka, det vore lika illa och orätt, som att mot en god och rättänkande familjefar visa »humör» eller hersklystnad.

Ty hersklystnaden, som ofta uppenbarar sig i hvad vi kallat rättshafveri, är det som männen minst af allt fördraga. Och det är ej att undra på. En man, hvars ord och omdöme ute i världen, bland vänner och kamrater gör sig gällande och anses afsevärdt, vill ej gerna i hemmet blifva motsagd och pådrifven att han har orätt. Och man behöfver ju ej uppgifva sin rätt, för det man ej längre tvistar. Man behöfver ej hålla med, för det man af vänligt undseende ej vill motsäga. Visserligen heter det, att den som tiger, samtycker, men man kan dock tåga så, att det ej blir något samtycke, och man kan godt göra detta, så att det ej blir retsamt; man kan hålla fast vid sin mening utan egensinne eller envishet, man kan framlägga sina skäl utan hetta och sina resultat utan anspråk på ofelbarhet. Får man ändock icke rätt, kan man byta om samtalsämne — det kan en kvinna så lätt. Och vid alla diskussioner mellan makarne, göra dessa i allmänhet bäst i att icke gå för djupt

in i ämnet, utan afsluta saken ganska snart, när de märka, att ingenting står att vinna — men mycket att förlora — genom att argumentera utan att dock kunna sammanjemka sina åsigter. Ändamålslösa stridigheter föra lätt till bitterhet. Och i stridens hetta fällas måhända ord, som såra för djupt för att glömmas, ehuru de äro födda blott af ögonblickets uppbrusning.

En sak, som ofta försummas, när smekmånaden är förbi och hvardagslifvet börjar, är den artighet, den uppmärksamhet på hvarandras önskingar, som under förlofningstiden och under de första glada veckorna af äktenskapet gjorde samvaron så behaglig. Att en del deraf blir afprutad, ligger i sakens natur — man hade ju i början ingenting annat att göra, än så der litet skämma bort hvarandra. Men så mycket bör alltid behållas kvar, att makarnes inbördes umgänge aldrig saknar den finhet och grannligheten, som bör utmärka bildade personers dagliga lif.

Något som måhända för mången synes obetydligt är klädseln i hvardagslag. Icke behöfver hustrun kläda sig *blott* för sin man, tycker någon kanhända. Men det är just det hon behöfver — hemma eller borta, hvardags eller söndagsklädd, är det dock för honom, hon egentligen skall ordna en smakfull dräkt, rik eller enkel, efter omständigheterna. Om andra beundra

henne, skall hon alltid tänka på, att det är *hans* hustru, som de finna intagande, och det skall vara för *hans* skull, hon försöker göra sig behaglig för andras ögon; om andra klandra henne, finna henne slarfvig och obehaglig, så är det *hans* hustru, som blir dem motbjudande, och detta återfaller alltid på honom.

Men på tu man, när icke någon främmande ser dem, bör hustrun ändå alltid tänka på sin klädsel och på huru hennes personlighet tager sig ut i mannens ögon. Nu skall detta icke vara någon simpel behagsjuka, icke något begär efter smicker och beundran, utan det skall vara helt enkelt en skyldig artighet — ja, jag tager icke ordet tillbaka — en skyldig artighet mot mannen. Det är alldeles icke för mycket, att hustrun visar, att hon fäster afseende vid mannens närvaro, så att hon icke, när han är tillstädes, slarfvig eller oklädd uppträder i deras gemensamma hem. Sådan, som hon ej skulle vilja visa sig för sina väninnor, sådan skall han hålla till godo med att se henne — det kan icke vara rätt, det kan icke verka godt. Det förstås, att omständigheter kunna förekomma, som hindra ombyte af drägt, men då bör åtminstone hustrun ursäkta sig med goda skäl. Det är möjligt, att detta icke direkt verkar, men indirekt gör det alltid godt och gifver mannen ett angenämt med-

vetande om, att hustrun vill i hvarje afseende sätta honom främst och framför alla andra.

Naturligtvis bör mannen å sin sida också visa sin hustru alldeles samma uppmärksamhet och låta henne förstå, att *hon* är för honom den första och bästa af alla qvinnor i verlden. Och det bör ju vara tydligt, att om hustrun föregår med godt exempel, har hon större utsigter att få ett sådant godt förhållande till stånd.

(Till förekommande af allt missförstånd — hvaraf erfarenhet icke saknas — vill jag här en gång för alla nämna, att då jag icke talar om männens skyldigheter så ofta som om hustruns, eller kanske icke alls talar om dem, sker detta icke därför, att jag vill fritaga mannen från allt det jag anser böra fordras af en god hustru, utan helt enkelt därför, att jag skrifer för att då och då få säga ett ord just till qvinnorna och icke till männen. Jag talar alldeles icke till de senare — jag talar alltid till de förra, och hvarken tid eller förmåga tillåter mig att inblanda några extra ingredienser i mina små moralkakor, utslutande afsedda att serveras damerna.)

Ett af de hos männen oftast framträdande fel, är en viss obillighet i fordringar — det finnes nog också godt om qvinnor, som lida af samma ledsamma fel, men skilnaden är den, att äfven de bästa män kunna vara obilliga, då der-

emot de qvinnor, som framställa obilliga fordringar, högst sällan kunna räknas till de bästa. Detta, att fordra sådant, som ej kan verkställas — åtminstone ej utan stora och tunga uppoffringar — kommer ofta af, att personen i fråga icke vet, hvad han eller hon talar om. Söker man då visa dem detta, retar det dem, och de vilja ej taga reson. Deraf komma ofta tvister, och det beror på personerna sjelfva, huru det skall gå till att förekomma dem. Om det är något, som ej skall verkställas genast, torde det rätta vara att icke motsäga, äfven om man vid första ord om saken inser dess omöjlighet; man har icke då rätta skälen till hands, kanhända, och det hela kan aldrig förlora på att få svalna litet. Har nu hustrun noga öfvervägt det fordrade och blifvit viss på, att det icke går för sig, och hon kommer till mannen och säger: »jag har nu närmare tänkt på saken och jag tror, att detta ej kan göras, af den eller den orsaken», så kan man nästan taga för afgjort, att saken med mera lugn kommer att diskuteras och skälen för och emot nogaré öfvervägas, än om förslagsställaren blifvit motsagd genast, när han serverade sin idé, så att säga, »pandekagevarm».

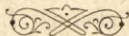
Det medgifves, att det icke är så lätt att under dessa och dylika omständigheter hålla sig

lugn och medgörlig. Men en tänkande qvinna bör alltid kunna inse, att, ehuru påkostande det än kan vara att alltid ställa sig på den underordnade platsen, detta dock egentligen är en obetydlighet mot att riskera den äktenskapliga lyckan, att sätta hela sin framtid på spel, genom att undergräfvat den enighet och samstämmighet, som är grundvalen för ett lyckligt äktenskap.

Af allt hvad nu blifvit sagdt framgår, att den qvinna, som vill lefva ett godt och lyckligt samlif med sin make, framför allt *måste lära att beherska sig*. Och detta icke blott i det yttre, utan verkligen genomgående. Snarstickenhet, misstänksamhet, uppbrusande vrede, hersklystnad — allt detta kan ligga i karakteren och kan åstadkomma oberäkneligt mycket ondt, om detta ogräs får frodas och växa efter behag. Ingen rår för, att detta finnes, men enhvar kan lära sig att beherska sådana känslor, enhvar kan tillkämpa sig väldet öfver ett retligt, ombytligt lynne. Men det går icke an att tröttna vid första försöket; det får ej skyllas på temperament och nerver, o. s. v. Kan man ej tilltvinga sig sjelfbeherskning, säga nerverna bestämdt nej — och sådant händer — så är vanligen någon kroppslig svaghet eller sjuklighet för handen, som måste afhjelpas. Det finnes ju tider i den gifta qvinnans lif, då hon genom fysiska förhållanden blir

till sitt lynne mycket förändrad och oftast är ganska ömtålig och retlig. Men är hon under normala förhållanden lugn och beherskad, kan hon vanligen räkna på omgifningens undseende och vänliga omvårdnad, när hon i dylika undantagsfall är i behof deraf.

Efter smekmånadens poesi kommer hvardagslivets prosa, efter söndagens hvila komma veckans arbetsdagar. Men om makarne allvarligt föresätta sig, att i denna prosa låta en ljus tråd af den första glada tidens poesi alltid få följa med, att låta hvarje arbetsdag få sin lilla stund af söndagshvila, så skall prosan småningom genomträngas och adlas af hjertats varma och fina känslor, och arbetet blifva allt lättare och kärare. Då blir tiden efter smekmånaden visserligen alltid en förändring, men en förändring, som man sedan aldrig ångrar och som icke förbittras, utan förskönas genom jmförelsen mellan hvad som varit och hvad som är.

TIONDE KAPITLET.

Dissonanser.

Bröllopsresan var förbi och smekmånaden hade gått, men det lyckliga brudparet hade sagt till hvarandra att smekmånaden skulle räcka hela lifvet igenom. Och huru var annat möjligt! De älskade hvarandra ju så varmt. Den svärmiska Gerda, hon som alltid önskat tillbaka riddartidens hjeltar och trubadurer, hon hade liksom sin »bästa vän», Hedvig, när det kom till stycket, hållit till godo med en helt prosaisk personlighet, en ung köpman, vacker, begåfvad och med god affärsställning, men som aldrig hållit ens en oskyldig florett i sin hand,

och aldrig sporrat ens den frommaste Rosinante till något slags spärr-ridt, hvarken mot väder-qvarnar eller andra fiender.

Men om lilla Gerda nu någon gång tänkte tillbaka på sin ungdoms svärmerier, var det nästan med förakt för sin dårskap. Helst tänkte hon inte alls derpå, utan på det närvarande, som var så hänförande, så förtjusande. Bröllopsresan hade räckt temligen länge och sträckt sig till utlandet, då den unge köpmannen dermed kombinerade en förut påtänkt affärsresa. Gerdas väninnor skrattade åt detta sätt att förena det nyttiga med det nöjsamma, men Gerda hade i en hast blifvit så utomordentligt praktisk, att hon fann detta alldeles i sin ordning. För ungefär fyra veckor sedan hade det unga paret glädjestrålände dragit in i sitt nya hem, förespeglande sig icke blott dagar och år, utan ett helt lif af oafbruten sällhet. Och hur var det nu, på dagen fyra veckor efter hemkomsten?

Jo, det var inte trefligt alls.

Herman hade i vanlig tid gått på sitt kontor, och Gerda hade satt sig till pianot för att, som fordom, öfva sig en stund. Hon hade tagit fram några nya sånger, som hon skulle genomse, men det gick ej — det blef långa uppehåll och djupa suckar mellan hvarje stycke, och de ömma orden i texten till visorna lockade tårar i hennes

ögon. Otåligt sköt hon bort noterna, steg upp och stängde pianot.

Hvarför skulle hon också sjunga?

Hennes man, som förr alltid var så förtjust i hennes sång, bad henne ju aldrig sjunga och när hon oombedd gjorde det, tycktes han icke vidare intressera sig därför.

Hennes lilla vackra ansigte var fördyrstradt af bekymrens skugga; blicken var matt, minen likgiltig. Då och då gick hon till fönstret och såg utåt gatan åt det håll, hvarifrån Herman skulle komma. Hon gjorde det nästan mekaniskt, ty hon sade sig sjelf, att hon icke väntade på honom. Hvarför skulle hon väl längta efter hans hemkomst? Han kom ju hem blott för att äta —, för att få råka sin hustru några minuter förr, skulle han visst icke förrän på gifvet klockslag lemna sitt kontor.

Icke sade han henne gödnatt i går afton, och icke heller god morgon i morgse. Strax sedan de ätit i går afton hade han gått ut, under förevändning af ett arbete på kontoret, som ej kunde uppskjutas till morgondagen — angelägna affärsbref eller hvad det var. Och hon hade varit nog enfaldig att tro honom, till dess i morgse en vaktmästare från Hamburger Börs kommit med hans annotationsbok, som han aftonen förut glömt derstädes.

Nu visste hon det! Han hade bedragit henne. Så hastigt hade den lycka, hon trott vara fast och säker, då fallit i grus! Detta var blott början — hvad skulle slutet blifva? Hon vågade ej tänka derpå. Naturligtvis skulle det blifva allt värre och värre och efter hvad hon under dessa dagar fått upplefva, kunde hon vänta sig hvad som helst. Och huru hade det nu kommit derhän?

»Blott för den simpla materiens skull», sade hon halfhögt i föraktlig ton. På ett par misslyckade middagar hade hennes lycka lidit skeppsbrott. Under alla dessa dagar hade han sett tårar i hennes ögon utan att en enda gång bry sig om att fråga hvad hon var ledsen öfver. Han kade ej mera hjerta för sin unga hustru och det såg verkligen ut, som om han ville undvika henne.

Tungt, mycket tungt tryckte detta allt på Gerdas sinne, och huru mycket hon än bjöd till att återhålla tårarne, banade de sig dock till slut väg öfver hennes bleknade kinder.

Det var ju i dag årsdagen af deras förlofning — hvilken ödets ironi!

Hon såg åter ned på gatan — der kom han verkligen! Han såg ganska glad och belåten ut och språkade lifligt med en annan herre, från hvilken han vid andra gathörnet skildes. I

fönstret till tidningskontoret på andra sidan gatan var en illustrerad tidning uppslagen: båda herrarna stannade för att se på den och Herman pekade med käppen på en illustration, och så skrattade begge. Han kunde sysselsätta sig med sådant skräp, han, medan hans hustru stod deruppe och begrät sin förlorade lycka! En gång hade han sagt henne, att hon var »hans allt» — månne hon nu var ens något för honom?

Fru Gerda tyckte, att hon väntat en hel evighet på hans afsked från vännen, och dock hade minutvisaren på salsuret blott flyttat sig tre, fyra minuter innan hon hörde hans steg i trappan. Inom några ögonblick steg han in i rummet lika glad och obesvärad, som om ingenting förefallit.

Gerda var riktigt upprörd. Så föga hade han lagt märke till sin hustrus bedröfvelse, att han nu kom och talade om att köpa en häst eller hvad det var, utan att se huru hans obesvärade min skar henne i själen.

Men när hon nu vände sig, så att dagen föll på hennes bleka ansigte, blef Herman verkligen förskräckt. Han drog sig åt sidan och betraktade henne förstulet.

»Hvad kan det vara åt henne?» tänkte han och började så fundera hit och dit öfver orsaken. Slutligen trodde han sig hafva funnit ordet

till gåtan, och sade henne, att hon i morgse sof så godt, när han tidigt gick ned till hamnen för att möta en väntad ångare, att han ej ville väcka henne.

Gerda suckade.

»Sof så godt!» Som om hon inte legat och gråtit hela natten och icke förrän mot morgonen slumrat in! Men hvad brydde han sig om det!

När de nu satte sig till bords, försökte han visa sig så glad och vänlig, som möjligt, och den unga fruns pannaklarnade litet.

Soppan bars in och ofrivilligt rynkade husets herre näsan och ögonbrynen. Så smakade han derpå, sväljde ett par skedblad och sköt sedan med missbelåten min tallriken åt sidan.

»Hör på, mitt hjerta», började han litet försagd, »skulle du inte kunna se efter kokerskan litet och försöka lära henne laga mat? Nu är soppan återigen vidbränd.»

Gerda såg stött ut.

»Jag kan visst inte lära henne någonting», sade hon i retlig ton. »Hon har tjenat i så förnäma hus, och moster har sjelf sökt upp henne åt oss, och i hennes betyg står, att hon är skicklig i matlagning?»

»Står det inte också att hon är slarfvig?» frågade mannen och började tugga på en seg lamkotlett.

Gerda märkte också, att köttet var segt, och hon bleknade mer och mer. Det föll henne i tankarne att hon glömt tillsäga om någon efterrätt, och middagen blef på detta sätt öfverraskande hastigt slut. Herman frågade sin hustru om hon ville fara ut och åka, men hon hade ej lust dertill, sade hon. Ja, då skulle han gå ned i tullen, för att ordna om förtullning af några varor, och så tog han sin hatt och gick. Gerda stod i fönstret och såg efter honom, och hvad fick hon se? Med brådslande steg vek han om hörnet och kilade in på en restauration, hvars dörr snedt öfver från fönstret var synlig.

Här stod hon med blödande hjerta, och der gick han — för att äta!

Detta var således det äkta ståndets högt beprisade lycka! Hvad del hade egentligen hjertat deri?

Det var ju blott matlagningen, som tycktes vara grunden till både sorg och glädje!

Hon försökte att med lugn öfvertänka saken, men det gick ej. Snart flödade tårar öfver kinderna, ty den resignation hon trodde sig vara i besittning af höll ej stånd mot det egensinnigt klappande hjertat.

Så förgingo ett par timmar under bittra tankar, men sedan härdade hon ej längre ut i denna kvalfulla ensamhet. Hon måste tala med

någon. Att beklaga sig för »moster» lönade ej mödan — hon skulle ej förstå denna smärta. Och mamma var ju långt borta och icke förr än i vinter skulle hon komma på besök. Men hon kunde gå till sin väninna Majken, hon, som också var nygift, ehuru icke så alldeles nyss — ett halft år hade hon varit gift, och sade ju alltid, att hon var lyckligare nu, än under smekmånadens första dagar. Men så var nog hennes man annorlunda — han var lärare vid elementarskolan och var mera idéelt anlagd; maten spelade nog inte stor roll der i huset och deras tillgångar voro begränsade, så att de måste ju lefva mycket enklare. Det skulle alltid vara en tröst att få beklaga sig för någon, äfven om denna någon vore lycklig, som Majken.

Hon klädde sig skyndsamt och den korta vägen till väninnans bostad var snart tillryggalagd. Uppkommen för de tre trapporna ringde hon på och fru Majken kom sjelf och öppnade. Här stodo alla fönster och dörrar öppna i hela den lilla våningen, och det såg ut som om »storstädning» varit på färde. Gerda såg sig för gäfvets omkring efter tjenarinnan.

»Du undrar väl på, att jag går och stökar så här på eftermiddagen», sade Majken, »men, ser du, det har sina särskilda orsaker.»

»Men fordrar din man att du skall göra all-

ting sjelf?» frågade Gerda förundrad. »Får du inte hafva någon jungfru?»

»Visst får jag det, kära du, och jag har också en jungfru, det vet du väl», svarade Majken, »och min man fordrar inte att jag skall göra någonting alls. Men jag fordrar ett och annat af mig sjelf och deribland också, att det skall vara fint och ordentligt i huset fastän min jungfru råkar vara sjuk. Och i förmiddag träffade Albert en gammal skolkamrat, som med sin fru och svägerska är här på genomresa, och han bjöd dem hit till qvällen. Nu lär den frun vara så noga och kinkig af sig, så att jag vill hafva allt i den bästa ordning, och icke gifva anledning till någon anmärkning. Men Albert får inte ana, att jag gör allting sjelf.»

»Men om han kommer hem, nu?» invände Gerda.

»Det gör han inte», skrattade väninnan, »ty, ser du, jag narrade honom att fara ut med dem till Drottningholm, så att nu är jag lugn till klockan half åtta. Men sätt dig nu der i soffan — jag får lof att springa ut i köket och se till mina grytor.»

Gerda tog den anvisade platsen och satt och såg på huru den lilla glada frun styrde och ställde, slätade dukar och gardiner, satte blommor i vaser, flyttade stolar och små bord och

inom en kort stund hade gifvit den lilla vänin-
gen det mest trefliga och inbjudande utseende.

»Nu skall jag duka», sade hon, »och sätta fram kallmaten; så sätter jag in den varma maten i ugnen och så kan jag sedan vara lugn. En hjälpgumma, som är rask och snäll kommer hit i afton — hon kommer alla qvällar, nu när Sofi är sjuk — och hjälper mig med diskning och dylikt, och allt skall gå så bra.»

»Du borde ha' två jungfrur», tyckte Gerda.

»Der hör man den rika grosshandlarfrun!» sade Majken skrattande. »Kan du tro att vi ha' råd till det! Och jag vet sannerligen inte hvad jag skulle ge jungfrun numro två att göra, så enkelt som vi lefva — jag reder mig ju godt ensam, som du ser. Hvad säger du om mitt bord? Är det inte trefligt och fint?»

»Åh, utmärkt! Din man kommer att bli alldeles förtjust i dina anordningar och att tacka och beundra dig — han bär dig väl på sina händer — ja, ja, figurligt taladt.»

»Så du pratar! Det fattades bara, att han skulle tacka mig för att jag gör det, som är min pligt, som jag åtagit mig! Nej, vet du, sådana anspråk får man ej hafva. Öfver hufvud taget är det bäst att aldrig trötta gemålen med några anspråk. Man får taga skeden i

vackra handen, ser du, och inte gå och inbilla sig, att man är i smekmånaden beständigt. När unga fruar gå och fordra ständiga kärleksbetyranden, förekommer det mig, som om de ömma orden blefve svulstiga och innehållslösa genom att oupphörligt upprepas. I början, under första tiden af äktenskapet är det ju naturligt, att man mycket *talat* om sin kärlek — man har just intet annat att göra. Men sedan verkar man mera, än talar — beskriver ej sin kärlek så ofta, utan bevisar den i handling.»

»Du är således fullkomligt ense med din man?» sade Gerda litet bittert. »Er lycka synes bero på öfverensstämmelse i åsigter. Men hvad skulle du göra, om du ej blefve förstådd af din make?»

»Hvad menar du?» frågade Majken förundrad och stannade vid den halföppna skänkdörren. »På hvad sätt skulle jag icke bli förstådd?»

»Om det, till exempel, vore så,» svarade Gerda dröjande, »att din man förde dig bakom ljuset, att han icke brydde sig om huruvida du vore glad eller ledsen, men sjelf vore glad och munter, fast han ej kunde undgå att se, att du sitter der med gråten i halsen?»

»Ja, i så fall,» sade Majken och satte pepardosan med kläm ned i bordstället, »i så fall skulle jag tänka efter hvad orsaken härtill kunde vara.»

»Orsaken?» utbrast Gerda retligt. »Ja, det är just orsaken till alltsammans, som är det aldravärsta! Det är inte hjertat, kära du, som lider — åh, visst inte! — det är — magen!»

»Ah!» Majken drog ett djupt andetag. »Dålig kokerska, ovan husmoder och misslyckade anrättningar!» tillade hon småskrattande.

»Kokerskan är mycket skicklig,» försäkrade Gerda, »och moster har sjelf skaffat mig henne. Men det har varit så motgjordt — och man får väl hafva öfverseende med ett och annat. En gång ville det inte brinna i spiseln, och maten blef rökig; och så kom sotaren och då blef det inte färdigt i rätt tid; och slagtaren skickar oss så dåligt kött, ibland, och så hade jag glömt, att min man aldrig äter fårkött. Men sådant kan ju hända öfver allt, och inte kan den äktenskapliga lyckan behöfva gå under för det.»

»Nå, men hvad säger din man om det der?»

»Jo, kan du tänka dig! I går qväll, sedan vi ätit, sade han, att han måste gå ned på kontoret ett slag, och så gick han och åt på Hamburger Börs, och sedan satt han väl hos Berns eller hvar det var, hela qvällen. Jag väntade och väntade — och till sist grät jag mig till sömns och slumrade ett ögonblick, och under tiden kom han, förstås. Och så vaknade jag och låg och grät hela natten, och somnade först

mot morgonen, och när jag då vaknade, var han redan borta. Och hvarken i går qväll eller i morgse har han sagt ett enda ord åt mig — och i dag är det ändå årsdagen af vår förlofning! Och så, i middags, råkade soppan vara lite vidbränd, och jag hade i mitt bekymmer glömt att säga till om efterrätt!»

»Nå, hvad gjorde han då?» frågade Majken åter.

»Han gick sin väg strax sedan vi ätit, och inte ett ord sade han om att jag gråtit, fast han mycket väl såg det. Och så — är det inte förfärligt, du? — så gick han raka vägen in på restaurationen, snedt emot oss, du vet! Jag såg det med mina egna ögon från fönstret, der jag stod. Tycker du inte att det var skamligt gjordt?»

Majken hade, med en servet öfver armen, helt lugnt stått och hört på alltsammans.

»Jag kunde aldrig tro,» sade hon i bestämd ton, »att din man skulle visa dig så mycket undseende och grannlagenhet.»

Gerda blef helt upprörd. I stället att beklaga *henne*, gaf Majken *honom* rätt. Men hon skämtade väl — Majken hade alltid varit litet »förarglig» och ständigt gjort gäck af sina jemnårigas sorger och bedröfvelser.

»Det är väl inte ditt allvar? Du menar

väl inte hvad du säger?» frågade Gerda i sårad ton.

»Visst är det mitt allvar, och jag menar precis hvad jag säger,» svarade Majken. »Du må bli ond eller god, men jag säger dig rent ut, att det är ditt fel. Din man kommer hem, trött efter ett antagligen ganska strängt arbete, och så bjuder du honom på en middag, så dålig, att han ej kan äta en bit deraf! I stället för att göra dig förebråelser går han, utan att säga ett ord, bort för att äta sig mätt på annat håll. När han kommer och går vill han ej störa dig, då du sofver, och det gråter du öfver och *visar* att du gråter. Du spelar den förorättade, och han är ej medveten om någon skuld. Vet du hvad, det fins ingenting, som så plågar männen att se, som tårar; antingen harmar det dem och de blifva otåliga, eller också veta de ej hvad de skola taga sig till med en sådan der gråtande varelse, och så taga de helt enkelt till flykten. Jag hade ju en gammal moster, om hvilken alla sade, att hon gråtit sin man ur huset — jag mins det nog.»

Gerda satt alldeles häpen öfver denna straffpredikan. Nog hade Majken i alla tider varit så der litet öfverklok, men hvar tog hon då allt *detta* ifrån? Och hon hade rätt — Gerda var alltför förståndig för att icke inse detta — och

ännu var kanske icke allt förloradt, ännu kunde hon måhända rädda sin lycka. Om hon nu toge skulden på sig, blefve kanske allt godt igen, och för det priset kunde hon ju gerna hafva orätt.

»Men hvad skall jag nu göra?» frågade hon efter en kort tystnad.

»Först och främst skall du skaffa en god qvällsvard, och om kokerskan är oduglig — och det är hon bestämdt eller också är hon slarvig och likgiltig, så säg upp henne. Du har kanske tagit henne på månad?»

»Ja, kära du,» suckade Gerda, »men jag vet aldrig hur jag skall få mod att säga upp henne! Du kan inte tro hur den menniskan behandlar mig! Vågar jag mig någon gång ut i köket, så kör hon formligen ut mig igen — jag törs inte säga upp henne!»

»Då kan du heller aldrig få något lugn,» svarade väninnan alldeles bestämdt.

»Jo, jo, jag skall försöka!» utbrast Gerda förskräckt, »jag skall göra alldeles som du säger! Och nu, farväl och tusen tack!»

Gerda skyndade hem och gick direkte in i köket. Hon såg genast att inga förberedelser till aftonmåltiden blifvit gjorda, och huspigjan underrättade henne, att kokerskan gått bort, ty eftersom frun ingenting sagt om qvällsvarden, trodde hon att »herskapet» vore bortbjudna.

Den unga frun blygdes djupt öfver sin tanklöshet. Men hon insåg genast, att nu var stunden kommen att godtgöra forna förseelser och att hon nu borde passa på att sjelf lägga hand vid matlagningen. Hon skickade jungfrun till delikatesshandlaren efter champignoner och andra saker, som hon visste att mannen tyckte om. Jungfrun gjorde upp eld och med kokboken i hand och Kristins biträde lagade hon en champignonomelett, som blef mycket lyckad. Glad och lycklig hjälpte hon till med dukningen och snart stod på bordet en liten fin och aptitlig aftonmåltid. Gerda kände sig riktigt manhaftig, men dock fick hon en liten hjertklappning, när kokerskan, då allt var färdigt, steg in i köket. Emellertid fattade hon mod och passade på, innan den viktiga personen hunnit yttra ett ord till ursäkt för sin frånvaro, att uppsäga henne från sin tjenst. Derpå skyndade hon in utan att afvakta den förolämpade storhetens svar.

Några ögonblick senare kom Herman hem, och de satte sig till bords. Gerda såg med förtjusning huru han tog för sig stora portioner af omeletten och gjorde största heder åt hummersaladen och andra goda saker, som hon lagt upp och satt fram.

»Hvilken lycklig omständighet hafva vi att

att tacka för en så ypperlig qvällsvard?» sade han i litet gäckande ton.

»Var det godt?» frågade Gerda ifrigt. »Tyckte du om omeletten och saladen? Var det riktigt godt?»

»Utmärkt,» svarade han litet förvånad. »Huru så?»

»Jag har lagat det sjelf, du!» utropade den unga frun glädjestrålände.

»Du? Är det möjligt? Och hvad — »

»Kokerskan bade behagat gå bort utan lof, och jag kunde väl inte på sjelfva årsdagen af vår förlofning, låta dig vara utan mat!»

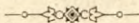
»Ja, det är sannt!» utbrast han eftertänksamt, »det är verkligen i dag ett år sedan dess. Åh, det skulle du påmint mig om! Var det därför du grät, stackars liten?»

»Tänk inte på det, mera, Herman,» sade Gerda och såg honom glad i ögonen, »utan förlåt din lilla enfaldiga hustru hennes barnsligheter. Hädanefter skall hon aldrig plåga dig med sådana dumma inbillningar, utan försöka ständigt vara glad och vid godt mod.»

»Hvar har min lilla 'lilla enfaldiga' hustru hemtat all denna lefnadsvishet?» frågade Herman förvånad och leende.

»Det skall jag tala om en annan gång,» sade

hon och gömde sitt rodnande ansigte vid hans bröst; »nu vill jag blott säga, att min man aldrig mera skall behöfva rymma huset hvarken för matens eller för tårarnes skull.»

ELFTE KAPITLET.

Husmoder.

Det är ett viktigt kall, som i det ordet innefattas och ingen borde utan bästa förberedelser gå dertill. Åtminstone borde hvar och en betänka hvad dermed förstås. Säkert skulle då ett ansvar, som verkligen är stort, mera sällan läggas på så unga, rätt ofta svaga axlar, än som nu sker. Ty på husmodern beror i hög grad hela familjens välbefinnande.

Så prosaisk och enformig, som den för mången synes, denna dag efter dag, vecka efter vecka, år efter år återkommande arbetsordning, så obetydlig än den husliga verksamheten må förefalla — så ytterst viktig och i sina resultat så ingripande är så väl den ena som den andra för

familjens bestånd. Derföre är det också af nöden, att ingen qvinna, hög eller låg, rik eller fattig, misskänner denna höga betydelse. Eljest blir hennes arbete ett tvång och hennes kall blir henne till en plåga och icke till välsignelse.

Men för att den unga husmodern skall kunna fylla sitt värf med glädje och icke med suckan, måste hon vara hemmastadd i allt hvad dertill hörer och icke anse något arbete för simpelt för att deltaga deri eller sätta sig in i huru det tillfredsställande skall utföras.

Det som, de flesta mest frukta är »spiseln», matlagningen. Det kunde så vara, fordom, när det ej fanns någon annan spisel, än den stora, öppna, der ett helt bål måste brinna, om man blott ville koka en gröt. »Hvad har du att klaga öfver, som har jernspisel och pressjäst!» sade en gång en gammal fru till sin gifta dotter, då denna tyckte att hushållsbördan blef för tung. En mängd viktiga uppfinningar har man på senare tider tillgodogjort sig — icke minst i köket. Kokspisel, der man ej besväras af lågelden och der man ständigt har varmt vatten tillhands, vattenledning och slaskrör, emaljerade kokkärl, saftpress, vridmaskin och en mängd andra saker underlätta arbetet i köket i den grad, att det snarare är ett nöje än ett besvär att syssla dermed. Att det skulle vara något nedsättande i

att »sjelf behöfva stå i spiseln», den åsigten borde väl nu vara en öfvervunnen ståndpunkt, då både kejsarinnor och prinsessor icke hålla sig för goda dertill, fastän de icke äro nödda och tvungna att laga sin mat.

I längre tillbaka liggande tider fanns det många exempel på, att sådana höga damer i egen hög person skötte sitt hushåll, och dessa voro för ingen del några hvardagsmenniskor, utan mycket begåfvade och upphöjda naturer. Margareta af Valois, Frans I:s snillrika syster, ansåg det alldeles icke under sin värdighet att befatta sig med matlagning och det var hon, som skapade den franska kokkonsten. Hon sysslade icke blott med den finare matlagningen; hon var angelägen om att äfven folket skulle lära sig förbättra sin enkla kost. Det är hon som uppfunnit icke blott den efter henne uppkallade »*Soupe à la reine*» utan ock den rätt, som än i dag är franska folkets älsklingsrätt, den s. k. *pot-au-feu*, en kraftig och välsmakande rätt bestående af kött och grönsaker, som tillsammans imkokas på sakta eld. Kejsarinnan Fredrik säges vara utomordentligt skicklig i tillagning af rostbiff och man behöfver ej gå utom Sverige för att finna kungliga damer, som gerna lägga hand vid matlagning. Äfven om sådant sker undantagsvis och »blot til Lyst», är det tydligt, att underordnade deri-

genom manas till större noggrannhet, när de se att husmodern, ehvad hon är bland de förnämsta eller de ringare, förstår och vet huru matlagning och sådant mera tillgår.

Fordom fick den unga flickan i hemmet ända från tidigaste år deltaga i hushållssysslor och sålunda grundligt lära sig huru det gick till. Då och då sändes hon bort till något hus, der matmodern var känd såsom ovanligt duglig och kunnig, för att utvidga sina kunskaper, eller för att litet strängare än i hemmet hållas till arbete. Men detta var också den tid då för en qvinna icke stod öppen någon annan bana än den, der hon hunde få bruka koksleffen eller synålen. Sedan blef det helt annorlunda och de unga flickorna behöfde på annat sätt rustas för att kunna bestå i kampen för tillvaron. Olyckligtvis slog man då öfver åt motsatta hållet.

Visserligen börjar nu kokkonsten komma mera till heders än förr, och de aldra förnämaste och rikaste unga flickor gå nu i »hushållsskolor» och på »matlagningskurser» Men med bästa vilja och största flit blifva dessa hastigt inhemtade kunskaper dock oftast temligen ofullständiga. »När myrtenkransen och brudslöjan vinkar,» säger en sträng kritiker, »drifvas de unga flickorna flockvis till hushållsskolorna att på några veckor inhemta både kunskaper och erfarenhet

nog att förestå ett hushåll. Men det går icke så lätt och fort, heller, att lära sig *hushålla*, det vill säga rätt använda sina inkomster och kunna lefva ordentligt med ofta ganska små tillgångar. Detta lär man sig ej genom några lektioner i matlagning eller några veckors arbete i ett kök, der det finnes fullt upp af allting och der det ej kan bli fråga om att hjälpa sig fram utan det eller det. Men sådant lär man sig småningom i hemmet, och der bör dottern också lära sig sköta ett hushåll, som det heter, och detta kommer henne sedan, när hon blir gift, till vida mer nytta, än ett temligen omusikaliskt pianoklink och en ytlig kännedom om främmande språk.»

Emellertid är det ju icke något ondt i att unga flickor tillegna sig kunskaper, af hvilka de kunna hafva god nytta, om de icke blifva gifta — och äfven om de blifva det, — snarare både godt och önskligt. Men det stora misstaget ligger deri, att man förlägger denna undervisning på alldeles oriktiga tider: då den lilla flickan har lust och håg att vara med om alla husliga göromål, då skall hon sitta och läsa lexor, det hon icke har lust för. Sedan då hon blifvit genom mycken läsning fullkomligt bortkommen i det dagliga lifvet, då skall hon lära sig hushållet, det hon icke längre har håg för. Detta är

egentligen alldeles bakvändt och resultatet blir också derefter.

Flickskolorna hafva småningom blifvit ordnade alldeles som gosskolorna, nemligen så, att läsning blir hufvudsak. Detta torde väl också vara nödvändigt, om flickorna skola kunna, likaväl som gossarna, bestå sina examina, eller erhålla fulla skolbetyg. Men hvarför skall det börja så tidigt? Jag menar, hvarför skall denna stormläsning begynna i spädaste åren? Skulle det ej kunna vara nog med ett par timmars läsning om dagen och den öfriga tiden kunna egnas åt handarbete och inöfning i husliga göromål?

Man invänder måhända, att de flickor, som behöfva utbilda sig till något af de kall, dit qvinnorna numera hafva tillträde, skulle få antingen en oskäligt förlängd studietid, eller en otillräcklig grund för fortsatta studier, liksom att flickor med ovanliga anlag skulle sakna tillfälle till utveckling deraf. Det är sannt, men *flickskolan* borde väl ej lägga an på studentfabrikation — der borde väl framförallt afses flickans qvinliga uppfostran och utveckling, det vill säga, bibringandet af bildning och för denna bildning nödiga kunskaper, men icke för vidare studier vid universitetet beräknade. Hvar skulle då denna undervisning erhållas af dem, som önskade eller behöfde den? På denna fråga gifves blott ett

svar: i samskolan. Då man skiljer på flickskolor och gosskolor, kan detta väl ej gerna bero på någon fruktan för att låta flickor och gossar arbeta och leka tillsammans. I så fall skulle man väl aldrig tillåta något sådant, som barnbaler eller krocketspel, eller öfverhufvud något som helst umgänge mellan gossar och flickor. Ty är det någon fara derved, bör väl faran vara precis lika stor så snart de råkas, eller i alla fall icke större i skolan, der barnen så noga öfvervakas. Också är det väl säkert, att de skilda skolorna uppkommit just deraf, att för flickor och gossar olika slags utbildning varit afsedd. Det är då lika bakvändt att till flickskolan öfverföra gosskolans för endast gossar afpassade utbildning, som det skulle vara, att tvärtom låta gossarne få den för kvinnokallet afsedda undervisningen. Men då det finnes så många slag af verksamhet, som egnar sig lika mycket för både män och kvinnor är det ju ganska rimligt att båda könen åtnjuta gemensam undervisning.

Här är ju icke stället att vidare afhandla denna fråga och meningen är ej heller att advocera för samskolan. Här skulle blott påpekas nödvändigheten af att låta den unga flickan i tidigare år läsa mindre och syssla mera med hushållet, så att hon får smak derför och vana derved, innan lexor och språkstudier helt och

hållet hunnit nöta bort hågen för husliga göromål. Nu tager hon *först* studentexamen, ju tidigare desto bättre, och *sedan* går hon i matlagningsskolan. Hennes helsa och hennes qvinnlighet skulle blifva vida bättre tillgodosedd, om hon gjorde tvärtom. Ett mycket förnuftigt förslag att höja qvinnans äktenskapsålder har varit å bane och torde väl också till sist gå igenom. Det vore icke så illa, om hennes studentålder också kunde med någon lag framflyttas några år.

Allt detta torde synas icke höra till saken, och gör det ej heller, strängt taget. Men det skulle till en viss grad motivera det påståendet, att man icke genom några »kurser» i matlagning vinner den för skötandet af ett hushåll nödiga erfarenhet och vana. Ty det fordras vana att se och uppmärksamma och komma ihåg en hel del saker, hvilkas förbiseende eller uraktlåtenhet föra hela hushållningen ur det rätta spåret, så obetydliga de än kunna synas. Härtill måste man *öfvas in* och få *färdighet*, och det får man ej, utan att hafva intresse för saken. Och de äro ej många, som efter att i tio, femton år uteslutande hafva sysslat med läsning och musik, sedan med intresse egna sig åt hushållningen.

Det är en god sak att vara skicklig i matlagning och *säker*, så att af samma ingredienser

alltid blir en lika god rätt, så att såsen icke »den ena gången blir som gröt, den andra, som ögonvatten.» Men man bör komma ihåg, att det icke är så svårt att, med goda tillgångar på allting, laga god mat, som att med sparsamhet få smakliga, om också icke så läckra rätter. Vidare är det icke nog att kunna laga mat, ehuru det är en god hjälp — det kan en kokerska också göra. Det är förmågan att styra, och leda det hela, att »sköta hushållet», som är det förnämsta. Denna förmåga kan begripligtvis icke på förhand fullkomligt förvärfvas — den måste småningom utbildas, hvilket ju också sker under årens lopp. Ingen kan därför begära att en ung fru genast skall vara kompetent husmoder; men hon bör hafva någorlunda klart för sig hvad som fordras för att vara det, och hon bör hafva lagt grunden till att blifva det. Hon bör hafva sett och uppmärksammat huru en del arbeten utföras, om hon ock icke lagt hand dervid, så att hon vet huru mycket sådant arbete hon kan fordra af sina egna tjennare. Hon bör hafva skaffat sig insigt i åtgången och drygheten eller odrygheten af vissa varor, så att hon icke köper ett kilo kanel och ett hektogram kaffe. Hon bör hafva varit med vid inköp af matvaror och hvad till ett hushåll hör, så att hon åtminstone har något begrepp om priser

och beskaffenhet. Hon bör kunna beräkna åtgången af bränsle och se till att det icke ödslas dermed. Hon bör förstå att använda »öfverlevor» och använda dem i tid, så att de ej stå och skämmas bort. Hon bör vara omtänksam och ordentlig — hon får nog ändå alltid betala lärspån, men den kan blifva mer och mindre dryg.

Slutligen är det knappast värdt, att en qvinna tänker på att blifva en god husmoder, om hon ej lärt sig med jernmod fördraga små förtretligheter. Vi komma nu åter till det förut en gång sagda om nödvändigheten att kunna beherska sig. Små ledsamheter blifva stora först då man ställer till oväsen med anledning deraf. Detta, att kunna beherska sig, är naturligtvis också för mannen behöfligt och nödigt, men skilnaden är den, att det *icke så ofta* är behöfligt för honom. En klok hustru plågar icke sin man med de små bekymmer och missöden, som aldrig i det dagliga lifvet kunna fullständigt förekommas eller undvikas. Männen hafva i allmänhet svårt att sätta sig in i fruntimmerslogiken och i synnerhet kunna de sällan fatta, att man beklagar sig blott för att blifva beklagad. De tro ofta, att i en klagan också ligger en fordran att det öfverklagade skall fortast möjligt afhjelpas. Derfor blifva de ofta otåliga, helst när det ligger

något orimligt eller omöjligt i den begäran, de tro sig förstå.

Till exempel — frun beklagar sig öfver en oduglig och uppstudsigt tjenarinna: meningen är då den, att mannen skall taga henne i sin famn och säga ungefär så: »stackars min lilla älskling, som skall ha så mycket obehag af den tråkiga menniskan! Du är bra snäll och söt, som ändå kan vara som du är och ställa till så bra och trefligt», o. s. v. Men gör han det, manne? Icke ofta åtminstone. För det mesta svarar han: »skicka genast bort henne — säg upp henne», eller något dylikt. Hvarpå frun ju måste svara, att det icke går an, då skulle tjenarinnan fordra kost och lön, m. m. »Nå, då kan man ju ingenting göra vid saken: hvarför beklagar du dig då?» tänker han, om han också icke säger det — första gången.

Det kan synas hårdt, men det är nästan oundvikligt, att husmodren måste uppoffra sin bekvämlighet för alla de öfrigas. »Frun i huset är första domestiken.» Men det är nu en gång så, att om husmodren vill behålla sin ställning, såsom den befallande, måste hon tillika vara den tjänande. Hon måste nemligen alltid vara tillhands, alltid veta råd, alltid bibehålla sin sinnesnärvaro. Det är ju tydligt att den, som kan fylla dessa vilkor, blir den förnämsta inom

familjen, den som alla lita sig till — och hvilken husmoder skulle ej vilja vara detta? Men hon måste köpa sin ställning, hon får den icke till skänks. Dock tror jag, att den, som en gång nått denna afundsvärda ställning, som tryggad står på husmodrens rätta plats, som vet, att hon har icke blott de sinas varma kärlek, utan ock deras fulla aktning och tillit — jag tror att hon, när hon ser tillbaka på alla sina uppoffringar, dock icke skall ångra en enda, icke den minsta af dem.

TOLFTE KAPITLET.

Hvardagslif.

Det är när hvardagslifvet begynner, när allt det lifvande i det nya förhållandet börjar liksom domna af litet, när det nya icke längre är så märkvärdigt nytt — det är då, som halten af det unga parets kärlek pröfvas. Då visar det sig om denna kärlek var af rätta sorten — en eld, som brinner med stadig, ofördunklad glöd, som ständigt finner ny näring i hjertat, och värmer och lifvar under alla förhållanden, eller ett fyrverkeri af känslor, som sprakande stiger högt upp mot himlen, men försvinner deruppe, en högt uppflammande låga, som lyser och bränner, men icke värmer, och som slocknar kanhända för det första tåreflöde

eller bleknar och falnar vid första pust af vinterkölden.

Ända hittills har, så att säga, den ena öfverraskningen följt på den andra. Allt har varit nytt: det ena har väl liksom förebådat det andra, men när detta kommit, har det alltid varit just det man minst väntade. Alltid var det något att längta efter, att hoppas på. Men nu är det, så att säga, färdigt — allt är på sin plats; mannen är inne i sin verksamhet, hustrun i sin. Hvilka förändringar skulle nu kunna ske? Hvad har man nu att vänta på att intressera sig för? Blott det enformiga hvardagslivet!

Så tänker, så talar man kanske i sin oerfarenhet, utan att veta, att just nu förestår den stora förändringen, just nu kommer det fram, som förut ej blifvit bemärkt. Nu först gäller det allvar. Det var nu lyckan skulle blifva bofast i det unga hemmet — men är hon det?

Naturligtvis! Nog har man sett äktenskap, som börjat lyckligt och dock icke slutat med lycka — men så skall det ej blifva här. De andra, de der, hvilkas lycka så snart lidit skeppsbrott, de kunde ej hafva älskat hvarandra så högt eller så väl förstått hvarandra — en sådan kärlek som hos just dessa unga makar, har ej varit möjlig på annat håll. Här har man egentligen ingenting att göra, utom att sitta och njuta

af sin lycka — tills man ledsnar dervid. Men den sanna lyckan faller icke således från himlen öfver oss: den måste vi tillkämpa oss.

Det är ju en oförskylld lycka att dessa två hafva funnit hvarandra, att de älska hvarandra. Denna lycka hafva de fått till skänks, den har kommit öfver dem, som himmelens dagg, men nu återstår det viktigaste — det att göra denna lycka varaktig. Och det kan ingen annan än de sjelfva göra — ingen kan hjepa dem dermed.

Hvardagslifvet öppnar först de ögon, som kärleken slagit med blindhet. Intet äktenskap har väl ännu blifvit slutet och fortsatt utan att makarna hos hvarandra vid närmare bekantskap upptäckt egenskaper och karaktersdrag, om hvilka de förut ej hade någon aning. Kanske öppnar sig hos den ena eller andra en alldeles ny känsloverld, eller sticker fram en sida af personligheten, som aldrig förut haft anledning att visa sig.

Det är lätt att förstå, huru allvarsamma vådor för den äktenskapliga lyckan häraf kunna uppstå. Man trodde sig till make eller maka välja en person, som man omedvetet utrustade med alla fullkomligheter, och så står der ett ganska ofullkomligt stycke menniska, som kanske har en helt annan karakter, än den man godhetsfullt gifvit henne! Hvad är då att göra?

Det första är att besinna det metamorfosen

icke är enastående. Lika förändrad, som han synes i dina ögon, lika förändrad synes antagligen du i hans. Dernäst bör betänkas huruvida förändringen är ofördelaktig och om den i så fall skulle kunna ledas i annat spår. Men nog är det bäst, att den unga hustrun först och noggrannast håller räfst med sig sjelf och åtminstone gör ett försök att genom förbättring hos sig sjelf framkalla förbättring hos maken, der sådant behöfves.

Äfven om förändringen är till det bättre, är det dock icke sagdt att öfverraskningen genast är angenäm. Ty det är icke alltid den unga maken förstår, att förändringen är god. Förut var det han, som var uppmärksam på hennes aldraminsta önsksningar, som ständigt sysselsatte sig med henne, och för hennes skull åsidosatte rätt viktiga pligter; det tycktes då som om hennes nöje och välbehag varit det förnämsta i verlden, det enda för honom — och huru är det nu?

Hvardagslifvet kom, och så småningom kom också den unga hustrun i andra rummet. Det var hårdt, men hon kunde ändå förstå det: hans arbete var måhända det, som skulle uppehålla både honom och henne, och hon visste ju att det fans något, som hette pligt, och som måste först och främst fyllas. Hon suckade, men tog

den anvisade platsen, nöjde sig med andra rummet. Men det skulle icke stanna härvid.

Hvardagslifvet skulle dock brytas med något uppfriskande nöje, det voro de öfverens om. De följdes också ibland åt i sällskapslifvet, på teatern, på små utflykter, och för henne var detta ett nöje, endast därför, att de tillsammans deltog deri. Hon trodde, att det var så för honom också, men så fick hon se, att hon mistog sig. Det kom nemligen en tid, då hon började blifva trött och olustig, och när det blef fråga om något nöje, var hon icke hågad därför. Hon föreställde sig att han, vid första ord derom, skulle erbjuda sig att stanna hemma hos henne — men det gjorde han icke, hon lät honom gå — och satt hemma och grät. Huru skulle detta sluta? Var hon redan i tredje rummet?

Han kom hem, glad och upprymd, beredd att muntra upp henne och i andra hand låta henne få del af det nöje, han haft. Full af ömhet och deltagande kom han, glad och ifrig, och fann henne mulen och fåordig, förgråten, sårad, förolämpad, kanhända. Detta förstod han ej, lika litet som hon förstod honom. Hade han väl förtjent detta, därför att han deltagit i ett nöje, som hon ej kunde eller ville vara med om? Missunnade hon honom den lilla förströ-

else, han efter ett ansträngande arbete så väl behöfde? Fordrade hon då, att han under hvarenda ledig stund skulle sitta hemma hos henne? Så resonnerade kanhända han. Och hon? Hennes tankar togo en motsatt riktning.

Huru kunde han vara nog hjertlös att lemna henne ensam hemma och sjelf gå bort och roa sig? Och så komma hem och vara mycket mera glad och upprymd och treflig, än hon på länge sett honom? Icke ens lägga märke till att hon gråtit, icke en minut tänka på huru ledsamt hon haft! Hon hade väntat att hans första ord skulle vara en försäkran om att nöjet var måttligt, när hon icke var med, och så börjar han med, att det var utmärkt roligt och att hon verkligen borde varit med, o. s. v.!

Hvilken förändring! Ja, och är den fördelaktig eller ej?

Fördelaktig! Hvilken menniska kan vara nog orättvis att sätta sådant i fråga?

Min nådigaste, orättvisan är helt och hållet på er sida! Tänk litet närmare på saken. Skulle ni verkligen vilja, att er man försummade sin verksamhet för er skull? Att han tänkte så mycket på sin hustru, att han för hennes skull glömde sina pligter? Att han ej längre trifdes vid sitt arbete, för det han händelsevis blifvit

gift? Nej, det skulle ni icke och det har ni redan med en suck fogat er uti, men — — Men förlåt mig, det är icke nog, ni skall också *glädja* er deröfver, icke öfver att han försummat er, men öfver att han icke försummar sitt arbete. Tänk er blott en man, som ej uträttar något annat i lifvet än kelar med sin hustru! Skulle ni vilja hafva en sådan make? Det tror jag icke.

Nu till den andra förändringen. Förr, säger ni, kunde han ej finna nöje i något, hvori ni icke deltog, och redan nu är ert sällskap honom likgiltigt. Misstag, fullkomligt misstag! Men likafullt som han, för att kunna lefva och kunna hysa aktning för sig sjelf behöfver arbeta och veta att han är verksam, lika väl behöfver han också ibland blifva alldeles fri från det dagliga träländet, komma ifrån de tröttande tankarna, det enformiga tröskandet i samma spår. Missunnar ni honom denna hvila? Tycker ni det är för mycket om han, som arbetat hela dagen för bådas ert bästa, också får en stunds behaglig ro? Nej, visst icke, men han kunde ju finna hvila i hemmet, i sin hustrus sällskap, säger ni.

Visserligen, och det finner han ju också rätt ofta. Men med all aktning för er älskvardhet, tror jag dock, att han behöfver se andra menniskor, behöfver tala med andra, utbyta tan-

kar och intressen med mer än en enda person. Ni vill ej medgifva detta, ni sjelf behöfver ej detta, ni är fullkomligt nöjd med blott hans sällskap, han är alldeles nog för er. Godt, men manne ej detta beror just på att *han* är ute i lifvet, i beröring med andra menniskor?

Nej, denna förändring, som dock icke är någon förändring utan blott en återgång till hvad som förut varit, är helt säkert till fördel för er båda, om ni blott icke missförstår den.

Men låtom oss nu se till huru det är med er sjelf, värdaste, och få klart för oss huruvida icke också ni är förändrad — eller behöfver förändra er. Huru var det under förlofnings-tiden? Möttes icke fästmannen då alltid af de ljufvaste leenden och gladaste blickar? Lofvade ni ej många gånger att alltid rätta er efter hans smak och tycken lät ni honom ej tro, att hans vilja skulle blifva er lag, att ert sinne skulle som en smidig ranka lydigt slingra sig i alla de böjningar det behagade honom att leda det? Har ni hållit ord? Hand på hjertat? Har ni — kan ni fullkomligt hålla ord? Nåväl, fordra då ej heller att *han* skall gå söndagsklädd genom hela hvardagslifvet.

Det är hvardagslifvet, som kommer med förändringarne, det måste vi hafva klart för oss. Och att förändringar ej kunna undvikas, det

måste vi också tydligt inse. Det åligger oss då att med vaken blick följa dessa förändringar och se till att de gå i rätta spåret och det åligger oss att icke blott förstå förändringen hos oss sjelfva utan ock hos maken. Men har icke han, mannen, då alldeles samma pligt gentemot sin hustrun, frågar ni? Jo, visserligen, men det är nu en gång så, att qvinnan har vida snabbare uppfattning af skiftningen i känslor och stämningar, än mannen, och derföre ligger den äktenskapliga lyckan vida mera i hustruns än mannens hand. »Ty», säger en tysk författare, »blott qvinnan beherskar de mångfaldiga, de tallösa schatteringar, hvaraf den husliga trefnaden och belåtenheten är sammansatt till ett behagligt helt. Mannen märker trefnaden och njuter deraf men gör aldrig klart för sig hvarpå den beror.»

Detta är dock blott en sida af hvardagslifvet — eller, rättare sagdt, det är en förberedelse till hvardagslifvets trefnad. För att detta skall blifva hvad det bör, för att hela lifvet inom äktenskapet och familjen skall få sin rätta innebörd och sin rätta prägel, måste makarnes arbete vara gemensamt, hela deras tillvaro vara gemensam. Det heter icke för ro skull att de tu varda ett. I detta ord uttryckes äktenskapets hela innehåll, tydliggöres dess rätta beskaffenhet. »Så äro de icke tu, utan ett» — det vill säga,

hädanefter skola de lefva samma lif, sträfva för samma mål, lefva i enighet och kärlek.

Häraf framgår tydligt huru viktigt det är, att makarne äro *ense* med hvarandra, draga åt samma håll, som man säger. Derpå beror egentligen lyckan inom äktenskapet. Och derom kan man i hufvudsak på förhand förvissa sig. Ty enigheten kan ju ej bestå deruti, att den ena alltid jakar med i alla detaljer, i allt och allting hvad den andra menar. Utan enigheten inom äktenskapet skall vara detta, att makarna i alla viktiga lifsfrågor, i de principer, hvarpå de skola bygga sitt lif, äro *ense*, så att målet för deras lif är detsamma, vägen dertill gemensam och arbetet under vägen likaledes gemensamt. Om den ena maken är fritänkare och den andra fromt troende — huru skola dessa kunna vandra samma väg? Om den ene är flitig och den andra lat — huru skola de kunna gå under samma arbetsok? Om den ena är rättänkande och den andre en bespottare, icke kunna de båda gemensamt förvalta hvarken andliga eller timliga pund.

Men sådant, det som är så i ögonen fallande, det bör man kunna någorlunda se förut. Det bör man under förlofnings-tiden kunna få klart för sig, om man med hvarandra talar förnuft och icke ideligen kärlekspjoller. Och då är det

bättre, att hvar går sin väg, äfven om det skulle synas dystert och olyckligt att vandra den allena. Ty så olyckligt kan det ej blifva att gå ensam, som att släpa sig fram fastkedjad vid en annan, som oupphörligt drager åt annat håll. Huru det än må svida i hjertrötterna vid att slita kärleken bort, kan det dock aldrig jemföras med de tusen dödar, de dagliga hjertesår bristen på den rätta själarnes gemenskap gifver.

Här får man dock gå varsamt fram, och icke, då man ser sig för, använda förstoringsglas. Icke heller få vi ur räkningen utesluta makarnes inflytande på hvarandra. Der enighet icke finnes, kan den vinnas, om blott båda parterna hafva klart för sig, att den är oundgänglig. Likvisst måste alltid förutsättas att båda i det stora hela äro redbara och hederliga menniskor, eljest hvarken skola de försöka bättra sina fel eller uppodla sina dygder.

Den nyss nämnda tyska författarinnan (Maria v. Redwitz) yttrar vidare:

»Ett ofta citeradt ordspråk säger, att äkta makar lefva antingen *emot* hvarandra, *bredvid* hvarandra eller *för* hvarandra.

»Hafva makarne en gång börjat att icke mera sträfva till samma mål, så tyckes dem äktenskapets band ytterst obehagligt. Bojan börjar skafva in i köttet och blir snart den ena till

odräglig börda, den andra till dagliga förebråelser. I stället för att verka gemensamt, hafva de inlagt en *fiendtlig ställning* emot hvarandra, och dermed äro de inräknade bland de olycksaliga menniskor, som förbittras och demoraliseras af ett förhållande, rätteligen afsedt att förädla och lyckliggöra.

»Bredvid hvarandra gå de många, för hvilka samvaron ej längre har något behag. Den forna böjelsen har svalnat, antingen för det den icke var nog djup och sann, eller emedan den icke blifvit rätt vårdad och omhuldad. Hvar och en har sina intressen, som upptaga honom eller henne, och frågar ej det minsta efter den andras. Har äktenskapets band också ej här blifvit till en tryckande boja, så finnes dock ingen hjertlighet, intet lefnadsmod i förhållandet mellan makarne.

»Men när makarne lefva *för* hvarandra! Huru föga känna de lifvets tunga och möda, när sjelfkärleken öfverröstas af omsorgen om det gemensamma bästa, eller om den andra makans bästa! När hvar och en försöker för den andra lätta allt som är svårt, undanröjda allt, som är obehagligt, och i stället för pinsamma intryck blott gifver bevis på uppoffrande kärlek!

»Af 'han' och 'jag' har blifvit 'vi', och det

är i detta lyckliggörande ord äktenskapets makt ligger. Två viljor förenade till en, är ett kraftigt skyddsvärn mot alla den yttre världens svårigheter och mot alla ödets slag. Hvad som än må hända, skola makarna, förenade i djup och ren kärlek, lättare veta att bära hvarje bekymmer, ömt stödjande hvarandra, medan hvarje lifvets glädje finner ett dubbelt gensvar i deras hjertan.

»Och hur uppnår man nu denna lycka? Icke rikedomar, icke ära, icke helsa och skönhet framkalla den. Möter du ett sådant lyckligt äkta par, och efterforskar du huru det egentligen kommer sig att de äro så lyckliga, så skall du finna att de genom gemensamt arbete söka uppnå samma mål. Och det ligger alltid en viss egen förtjenst häruti, ty deras försakande kärleks offer har blifvit kärlekens välsignelse.»

Tänkvärda ord, dem hvarje qvinna, som i äktenskap stadd är, eller som ämnar träda in deri, borde känna och gömma i sitt hjerta!

I hvardagslifvet kommer hvardagsmänniskan fram. Ja, hvarför icke? Låtom oss försona oss med henne och vi skola snart lära älska henne. Och när vi älska henne, blir hon helt visst också allt bättre och bättre och bjuder mer och mer till att förtjena den kärlek, vi egna henne. Den helgdagsvarelse, som först vann vårt hjerta,

månne vi icke skulle tröttnat dervid? Hufvudsakligen derföre, att hon icke var naturlig, var som en fernissa, hvilken vid mera ovarsam beröring genast nötes bort. Men hvardagsmänniskan se vi sådan hon är, med alla sina fel och förtjenster. Låtom oss dock ej skrämmas deraf utan komma ihåg att fel och svagheter kunna småningom nötas bort, förändras, ja, till sist omvändas till verkliga dygder. I detta arbete kunna makarna med framgång understöja hvarandra, dock aldrig förglömmades, att enhvar skall först noga taga bort grandet ur sitt eget öga, innan han eller hon så mycket som pekar på bjelken i den andres. Ty visst och säkert är att man förbättrar hvarandra mest och bäst genom att oupphörligt försöka förbättra sig sjelf.

Den förut omtalade enighet i tankar, känslor och syften, som så skönt uttryckes i orden: de tu varda ett, bör äfven i det yttre vara synlig och gifva sig tillkänna. Hos barn och tjenare, inom hela familjen bör herska ett bestämdt medvetande om att hufvudfader och husmoder äro eniga. Huru skulle eljest nödig aktning och disciplin kunna upprätthållas? Hvem skall man lyda, när de två, som hafva makten, befalla motsatta saker? Eller huru skall man kunna lita på någonderas ord, när de tvenne käbbla om hvem, som har rätt?

Men hvad skall man då göra, när den ena maken i hastigt mod ger en befallning, som den andra förutser måste hafva ledsamma följder?

Det beror naturligtvis på olikheten af de karakterer och lynnen, med hvilka man har att göra, och den som allvarligt föresätter sig att undvika strid och att finna det rätta sättet, lyckas nog också.

Eljest går det väl an att utverka ett litet uppskof, så att man får närmare utveckla saken, och man kan ju på förhand uppgöra den öfverenskommelsen, att den ena alltid bör bevilja ett sådant uppskof. Det händer ofta nog att endera maken, genom bristande detaljkänedom förledes att anordna ett arbete eller utdela en befallning, som den andra anser öfverflödig eller oriktig. Den obetänksamma brusar då ut, i barns eller tjenares närvaro, och ändrar på eget bevåg den gifna ordern; men den besinningsfulla, den, som har tankarne med sig, suspenderar blott befallningen genom ett lugnt: »vänta, tills jag talat med herrn (eller frun)» och verkställigheten uppskjutes blott för att sedan efter omständigheterna förändras eller fortsätts.

Hvardagslifvet består af idel detaljer; att skildra det i stora drag, att gifva några allmänna regler för dess anordnande är ej gerna möjligt.

Ty dess rätta trefnad beror på personligheten. Och mest på hustrun, ty det är hon som råder i hemmet, och hvardagslifvet måste ju lefvas i hemmet. Och makarnas egentliga samlif eger ju rum i hvardagslifvet.

Jag har icke sagt, att lyckan i äktenskapet, att lyckans bestånd äfven i hvardagslifvet beror *endast* på hustrun; detta beror naturligtvis också icke så litet på mannen. Stundom lägger han, som det synes, oöfvervinnerliga hinder i hennes väg.

Vi hafva här utgått ifrån att det alltid är fråga om hederliga och rättänkande män och kvinnor. Men äfven den bästa man, den älskvärdaste hustru har stundom sina kantiga sidor. Mannen får bibehålla dem — hustrun måste bortarbета dem — deri ligger skilnaden.

En stor och en orättvis skilnad! utropade ni, min fru. Medgifves, men hurudant skulle samlifvet och hvardagslifvet blifva, om *båda* skulle bibehålla sina kantigheter? Derfor säger jag, att det beror *mest* på hustrun, om också ej ensamt på henne, huruvida den äktenskapliga lyckan bevaras i hennes hem.

»Ser du ett gammalt äkta par, hos hvilka kärleken ännu synes lika öm, lyckan lika rik, som hos de unga, skall du säkert, om du forskar derefter, finna att det är hustrun, som vår

dat och utvecklat denna lycka och derigenom vant mannen att också bidra till.»

Ty, huru otroligt det än må förefalla dig, så är det dock fullkomligt visst och säkert att hustrun genom att afslipa kantigheterna i *sin* karaktär också småningom bortnöter kantigheter i mannens. Eller, om detta ej lyckas — ibland stanna nog somliga hårdheter kvar, — skall hon åtminstone genom kärleksfullt öfverseende dermed, slutligen komma derhän, att de ej längre stöta henne, om hon också ej kan undgå att se dem. För öfrigt gör mannen på alldeles samma sätt i fråga om henne; skilnaden är blott, att han för det mesta icke vet, att han gör det, och hon, deremot, alltid vet och måste veta det. Hans kärlek gör ofta, att han ej tänker på hennes fel; hennes kärlek är vanligen mindre blind. Han är ofta mera storsinnad; hon ser mera i smått — det är hon mest van vid.

Af allt hvad nu blifvit sagdt, framgår tydligt huru nödvändigt det är att makarne *rätt förstå* hvarandra. Missförstånd föder oupphörligt nya missförstånd och slutet på alltsammans är vanligen köld och misstroende, som förbyter det lyckliga äktenskapet i olycka. »Ty,» säger Marie v. Redwitz, »så snart lyckan upphör, börjar olyckan strax. Leende drager kärleken in i hjertat; grå-

tande drager han ut derur. Hvarför går han?
fråga vi.

»Oförmärkt, smånigom har han ofta försvunnit, fastän människorna synas hafva förblifvit alldeles desamma och ej heller någon särskild olycka tillstött. Och likväl — kärleken är och förblir borta. De begripa ej ens hvarför han någonsin skulle komma, hvarför de någonsin kunde tro att han skulle stanna för evigt. Den ena skyller på den andra, och utanförstående säga: »de förstodo hvarandra ej!»

»Orätt hafva de vanligen båda två i sådana fall, då upprepade missförstånd slutligen ledt till ömsesidig motvilja. Dessa olyckliga voro säkert i början icke annorlunda beskaffade än andra människor och skulle nog hafva kunnat förstå hvarandra och fogat sig, den ena efter den andra. Men då ingendera gjorde första steget, blef klyftan mellan dem allt vidare och slutligen oöfverstiglig, då ett vänligt ord i rätta stunden sagdt, kanske ganska lätt hade kunnat upplösa missljuden i harmoni. Undvik derföre äfven de obetydligaste misshälligheter, och uppkomma de, så låt aldrig sol nedgå öfver dem. Gå ärligt tillrätta med dig sjelf och tänk efter om icke du också är felaktig, innan du skjuter skulden på din make. Tillstå ärligt ditt fel och inled du försoningen, äfven när du tror dig mera hafva

rätten på din sida. Försök ej att med barnsligt trots, rättshafveri eller tårar genomdrifva din vilja, ty detta nedsätter dig i din makes ögon, äfven när han gifver efter för dig. Gör aldrig några förebråelser och visa aldrig misstroende, ty sådant verkar som ett gift, det der dräper allt förtroende och fräter bort den uppblomstrande sunda lyckan inom äktenskapet. Försök tvärtom att alltid tro din man om godt och gif honom derigenom håg att blifva hvad du anser honom vara. Ställ honom högt, så vill han sjelf stå högt.

»Men detta får icke blifva öfverskattning, hvaraf blott missbelåtenhet blir följd, betrakta dig och honom blott som delar af menskligheten och upphöj icke eder lycka eller olycka till något viktigt undantagsfall.

»Ställ dig icke främmande gentemot hans yrke och arbete, utan tag så mycken del deri, som du ser att han önskar. Men sök ej att med ens bemäktiga dig alla hans intressen, se till, hvori du kan hjälpa honom, låt dig af honom småningom föras in i hans arbete och lär dig inse huru långt du kan följa honom, och följ noga, så att du icke sedan med alltför stora luckor i din uppfattning gör honom otålig. Låtsa dig ej veta mer än du vet, och låt dig undervisas om det, som är dig obekant.

»Gentemot sin makes kall och verksamhet har hustrun sitt alldeles skilda arbetsfält, som hon alltefter mannens egenskaper och sin egenbegåfning bör inskränka eller utvidga.

»Under förlofnings tiden tänker man sig allt detta såsom så lätt, och under första tiden af äktenskapet går det också som en dans, men sedan, under det dagliga lifvet, är det icke alltid så lättvindigt att vara en god och klok hustru; ty dertill fordras att rätt ofta glömma sitt eget lilla jag och skjuta det undan i bakgrunden.

»Din förträfflige far» (det är i bref till sin dotter författarinnan framlägger dessa lärdomar) »kan ju med skäl räknas till de ädlaste menniskor, men du vet sjelf, att vi alla måste finna oss i många af hans egenheter. Detta var i början icke så lätt, skall jag säga dig, och jag har många tårar fällt, innan jag lärde mig först förstå och sedan rätta mig efter honom. Men det gick dock, och när jag slutligen kom derhän, att jag till och med kunde hjälpa honom med hans arbeten, då först fattade jag rätt huru mycket tid och krafter dessa arbeten fordrade, då förstod jag huru dyrbar och huru ansträngande hans arbetstid var. Jag vande mig småningom att försöka befria honom från alla smärre bekymmer och omsorger och icke finna mig försummad, när han fick allt mindre tid att egna

åt mig. Detta har han också insett och tackat mig för, och hans arbeten visa att han haft nytta deraf.»

Fullkomligt riktigt förmanar den tyska författarinnan: »gör aldrig några förebråelser», ty ingenting retar männen mera än just förebråelser. Men mången gång är det icke nog med att hustrun förutsätter sig att icke göra förebråelser — hon måste rätt ofta föresätta sig att med tålmod fördraga sådana. Ty just på detta lider lyckan ofta skeppsbrott, detta är just hvad den unga hustrun minst väntar. Väl vet hon, att hon är felaktig, väl vet hon, att hon med bästa vilja i verlden ej kan undgå att begå misstag, ja, än värre, då och då en dumhet. Just då hon tror sig hafva handlat så väl öfverlagdt, så klokt, just då har hon kanske af bristande praktiskt vetande råkat göra raka motsatsen mot hvad hon bordt, mot hvad *han* finner vara det naturligaste och rättaste. Då får hon förebråelser, antagligen både häftiga och orättvisa; då får hon bannor, antagligen alldeles oförtjenta. Det är nästan för mycket för kött och blod. Väl visste hon, att han kunde fara ut rätt häftigt mot andra — det tyckte hon nästan vara hans rättighet, han, som var så öfverlägsen, som stod så högt öfver mängden — men att han skulle förebrå *henne* något, det hade hon dock aldrig kunnat tänka sig! *Hon*

skulle aldrig kunna göra honom en förebråelse, hvad han än företog sig. Och nu kunde han vara så skarp emot henne! Han älskade henne icke — han hade aldrig älskat henne!

Och så blef hon i sin ordning het och bäf-tig, eller sårad och misstänksam, eller kall och stolt. Allt för det att hon icke förstod — aldrig hade hört, att när en karl blir ängslig eller ledsen, visar han det vanligen genom att blifva ond. Hustrun gråter och klagar, mannen bannar och grälar, båda vanligen af samma orsak.

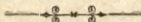
Detta — att tåligt fördraga både rättvisa och orättvisa förebråelser, är den svåraste fordran, som äktenskapet ställer på hustrun. Lyckligtvis framkommer denna fordran icke alltid, inom somliga äktenskap aldrig, inom många mer och mindre sällan, inom några mer och mindre ofta. Men kan hustrun med lugn bära detta, kan hon säga sig — och tro derpå — att dylika utbrott blott bero på lynnet och icke subtrahera ett iota af kärleken, då har hon också i sin makt att göra till ett lyckligt äktenskap det, som eljest skulle blifvit olyckligt.

Det kan tyckas, att allt hvad här blifvit både skrifvet och anfördt, lägger äktenskapets lycka eller olycka alltför mycket på hustruns ansvar och fritager mannen derifrån. Sannt nog, men detta beror på, att det härvidlag just är hustrun,

som har *makten* i sin hand — utan tvifvel är det lättare för henne att omskapa honom, än tvärtom. Naturligtvis beror mycket på hvad materiel hon får att arbeta på; det finnes ju dåliga, oförbätterliga män, men sådana är det bäst att gå ur vägen för. Här taga vi för afgjordt att maken är en hederlig och redbar man, som redligen försörjer sig och de sina och på ett eller annat sätt träget arbetar för att kunna göra det. Och då han är upptagen af det viktiga arbetet att skaffa bröd åt familjen — det bröd, hvarförutan familjen ej kan existera — så måste ju husets vård och hemmets lycka och trefnad läggas i hustruns hand. Och då han har det trägna stora, inbringande arbetet, måste väl hon öfvertaga det lilla, icke mindre trägna och visst icke mindre inbringande arbetet. Han arbetar för deras gemensamma existens — hon arbetar för deras gemensamma lycka.

Måne icke hennes arbete bör aktas lika värdefullt som hans, hennes kall sättas lika högt som hans?

Det beror på huru hon utför detta arbete, huru hon sköter detta kall. Det beror på huru hon uppfattar den insats det åligger henne att göra i båda makarnes dagliga lif, huru hon tager hvardagslifvet, dess små och stora bekymmer och besvär.

TRETTONDE KAPITLET.

Konsten att blifva väl betjenad.

I.

Hemma.

Konsten att blifva väl betjenad är en stor konst — som man icke lär sig på en dag, och som nu för tiden blir allt svårare.

Första vilkoret derför är att veta hvad det vill säga att vara väl betjenad, och icke alla veta det. De flesta tro att om tjenarne blott punktligt uppfylla hvad man befäller, så behöfs intet mer. Men det är icke så föga inveckladt ändå. Ty om man skall blifva *väl* betjenad, beror i hög grad på *huru* tjenarne utföra våra befallningar — om de göra det gerna eller ogerna, af tvång eller pligtkänsla, vänligt eller ovänligt.

Trefnaden i hemmet, till och med, beror i hög grad på tienstfolket.

Fordom hade tjenaren små eller inga anspråk. Frysa och svälta ville han ej — ehuru han nog också råkade ut för sådant — men detta var nästan också det enda. Behandlingen frågade han ej efter. En »lätt» tienst fikade han visserligen efter, och ökad lön ville han gerna hafva, men att han af sin hushållsbonde skulle behandlas med aktning och välvilja, tänkte han aldrig på. Nedlåtenhet sårade honom ej, och den gamla regeln: »tala aldrig till en tjenare annat än när du befaller honom», fann han alldeles i sin ordning. Och dock fans det fordom hvad man nu förgifves söker — trotjenare.

Men detta var också den tid, då de flesta stannade qvar i sin hemtrakt och ej utan stora svårigheter kunde förflytta sig derifrån. Det var icke så lätt att byta om tienst på den tiden, ej heller fans det så många tienstyer att välja på. Derför stannade man rätt gerna, der man var, förlitande sig på sanningen af det gamla ordspråket: »man vet hvad man har, men inte hvad man får.»

Men nu — den, som sparat några kronor på lönen, kan nu med största lätthet komma till Stockholm, alla tjenares Eldorado, eller till andra större städer. Jernvägsstationerna äro

också mycket gouterade, och tjenare af alla slag kunna nu resa och flytta hur de behaga. Man får förlåta dem, om de begagna sig af denna fördel — i deras ögon alltid en fördel. En underlig oro har af denna lätthet att färdas hvart man vill, uppkommit hos hela befolkningen, och tjenstfolket kunde ju ej gerna blifva något undantag derifrån.

Således — några trotjenarinnor kan man numera knappast få, men man kan alltid få en hygglig tjenstflicka att stanna några år på ett ställe, der hon blir väl bemött. Men hon fordrar ovilkorligen att blifva väl bemött och hon vill hafva god lön.

Det är ganska svårt att välja tjenare. Om man kunde lita på orlofssedlarne, vore det ändå någon hjälp. Men det kan man sällan. Och det är ej heller så lätt att skrifva ett rättvist betyg. Sällan kan en matmoder fullkomligt fritaga sig sjelf från all skuld, om hon ej varit nöjd med sin tjenarinna, och när man då skall gifva skriftligt intyg på hvad denna senare felat, så kommer ibland den gamla tråkiga historien om grandet och bjelken i våra tankar, och vi hejda pennan och skrifva något helt annat än det vi först ämnade. »Kan hända blir hon bättre hos en annan matmoder. Kanske också, om jag skrifer betyget, så att hon blir missnöjd dermed, hon kan fordra att jag skall be-

visa min anklagelse. Kanske jag kommer i polisen!» Med sådana skräckbilder för vår inre syn fatta vi pennan och inskränka oss till de mest knapphändiga meddelanden om personen i fråga och hennes dygder.

Detta är ledsamt, orätt, fejt, säger någon kanhända. Medgifves, men å andra sidan måste medgifvas, att detta förhållande är ohjelpigt. Ty skrifver jag i orlofsedeln något klander, måste jag också vara beredd att bevisa mina ord — det kunna vi ej komma ifrån. Således måste vi just läsa i tjänstebetyget det — som icke står der. Finna vi blott orden »uppfört sig ärligt», och icke: »ärligt och troget», göra vi bäst i att förskaffa oss närmare upplysningar; saknas orden: »villigt och ordentligt», likaså. Ju mindre upplysningar betyget gifver, desto mera muntliga sådana måste man söka få.

Utseendet bedrager ofta; klädseln mera sällan. En flicka med rätt behagligt utseende kan hafva ett mycket »svårt humör»; en annan med litet trumpen min kan vara mycket from och beskedlig. Jungfrurna äro nu för tiden i allmänhet välklädda, men den som har öga för sådant, ser genast om deras smak lutar mera åt den pråliga än åt den solida lyxen. Ordentlighet och redbarhet ger sig ofta tillkänna i klädseln. Emellertid kan man blifva bedragen på både utse-

ende, klädsel och uppträdande och att få en god tjenare är lika mycket ett lotteri, som att få ett godt gifte.

Det lyckas dock någon gång, och då beror det på matmodren att kunna behålla denna fågel Fœnix utan att skämma bort henne.

I allmänhet kan man taga för regel, att den blir bäst betjenad, som bäst förstår att betjena sig sjelf, ty denna vet både hvad och huru hon skall befalla. Bestämdhet och säkerhet imponerar på tjenaren och gifver honom tillika en viss trygghet. Han känner, att en säker hand håller rodret och styr rätt kurs. Den, som är nog lycklig att ega denna administrativa förmåga, kan gerna lemna tjenaren en viss frihet. Det gör ingenting om tömmarne hållas slaka då och då: båda parterna veta att de när som helst kunna samlas igen i den säkra handen.

Men vet man ej med sig, att man så der när som helst kan återtaga regementet, så är det bäst att aldrig släppa det, ty det händer ganska lätt, att det då glider öfver från fruns i jungfrurnas händer. Detta är emellertid en högst kinkig sak och kan ej läras ut — det måste komma dels genom erfarenhet, dels genom inspiration. Hvarje husmoder har sitt eget sätt härvidlag, som hon ej kan beskrifva eller lära bort. Om man aldrig så noga kopierar den al-

dra förträffligaste husmoders sätt att behandla tjenare, blir ändå icke resultatet detsamma. Detta kommer sig deraf, att personligheten aldrig så mycket framträder, som just när man befaller andra, skall styra och förestå något. Derfor måste enhvar hafva sitt särskilda sätt mot sitt tjenstfolk. Spridda drag kan man både från hemmet och från andra håll uppsamla och iakttagelser komma alltid till nytta. Den ena gången får man veta huru man bör, och den andra gången hur man icke bör göra. Några allmänna regler för behandlingen af tjenstfolket kunna ju uppställas, men tillämpningen deraf måste alltid bero på omständigheterna.

Först och främst måste vi då alltid tänka på att såsom menniskor betraktade äro tjenare och husbönder ju alldeles lika. Den enas väl eller ve är fullkomligt lika så viktigt som den andras, den enas helsa lika så dyrbar som den andras. Den husbonde, som tycker, att det sämsta kan vara godt nog åt tjenarne, skadar mera sig sjelf än dem. Derföre behöfver ju icke tjenaren dela allting med husbonden — det är ju klar sak — men skilnaden behöfver icke vara så stor som mellan det bästa och det sämsta: det finnes många grader deremellan. Utgå vi från den tanken, att vi och våra tjenare som menniskor äro alldeles lika mycket värda, fastän

vi fått olika plats i samhället och röra oss under olika yttre omständigheter, måste vi ju alltid behandla vårt tjenstfolk väl och unna dem så godt, som vi utan skada för dem eller oss kunna ordna för dem.

Mången, ehuru eljest god husbonde, anser sig ej behöfva visa tjenare någon grannlagenhet. Detta är ett misstag. En tjenare blir lika lätt sårad, som en annan menniska, och jag vet icke hvarför man just till en tjenare skall utdela sina befallningar eller framställa sina anmärkningar på ett sårande sätt. Genom höflighet och finhet i sitt sätt mot tjenare tillförsäkrar man sig också ett aktningsfullt bemötande af dem.

Ingenting imponerar på tjenare så mycket, som lugn och bestämdhet. Den matmoder, som aldrig förgår sig, kan vara säker om respekt af sitt tjenstfolk. Om de se att hon blir ond, men beherskar sin vrede, inger det dem vida mera respekt, än om hon bryter ut aldrig så häftigt.

Att betänka sig, innan man visar sig missnöjd eller klandrar hvad som är gjordt, skadar aldrig. Ty orättvist klander gör nästan ändå mera ondt, än orättvist beröm. Tjenaren kommer så lätt på den tanken; »det är lika godt om jag bjuder till eller ej — hon blir ändå aldrig nöjd.» Derfor är det bäst att först se till

att man har skäl för sin anmärkning, innan man gör den.

Det är alltid bäst och klokast att börja med att tro tjenaren om godt. Oftast söker denna då att rättfärdiga den goda tanke, matmodren synes hysa. Men tillika måste den senare hafva ögonen öppna och vara mycket uppmärksam på tjenarinnan, ty hon kan också vara sådan, att hon i förlitande på den goda tanken om henne, tillåter sig rätt mycket, som ansenligt förringar densamma.

»Hustjufven kan ingen vakta», säger ett gammalt ordspråk, och den tjenare, som blir beträdd med oärlighet, är bäst att ju förr desto hellre göra sig af med. Att förbättra honom eller henne lyckas sällan.

För en ung matmoder ställer sig tjenarefrågan ganska bekymmersam. Tager hon en ung, oerfaren tjenarinna, kan det lätt hända att hon får betala dubbla lärpenningar; tager hon åter en äldre, kunnigare, händer det lika lätt att rollerna blifva ombytta och tjenarinnan kommanderar matmodren. Bäst är kanhända att söka få en från någon god hushållsskola väl rekommenderad flicka. En sådan medför oftast goda vanor och bör ju vara rätt kunnig i de flesta hushållssysslor.

Är den unga frun alldeles ovan vid och

okunnig i skötandet af ett hushåll, är det bäst att hon skaffar sig en duglig och kunnig hushållerska, af hvilken hon kan lära huru det skall gå till att förestå hushållet. Har hon ej råd dertill, gör hon klokast i att dröja med giftermålet tills hon fått lära sig det behöfliga.

Har man nu fått en god tjenarinna, behandlar man henne på bästa sätt, hyser en moderlig omvårdnad om henne, hjälper henne att få en prydlig och bra garderob, sörjer för att hon då och då får någon förströelse, söker gifva henne smak för läsning och gifver henne den drygaste lön, hon kan få — så må man ändå ej inbilla sig att man får behålla henne. Hon flyttar kanske icke, men hon gifter sig. Det kan också hända, att hon flyttar för att vara i fästmannens närhet och kunna hålla honom vid marginalen.

Men derföre få vi ej tröttna vid att behandla vårt tjenstfolk väl. Först måste vi ju komma ihåg att konsten att blifva väl betjenad till stor del ligger i att väl behandla tjenarne, och sedan gör man ju det allmänna en tjenst genom att arbetarens hustru är en hygglig och ordentlig tjenarinna. För qvinnan af folket är en god tjenst den bästa skolan; det är den enda bildningsanstalt hon kan få genomgå, och ju mera matmodren genom eget föredöme och undervisning arbetar på att höja tjenarinnans intellek-

tuella ståndpunkt, ju mera kommer samhället i skuld till henne. Ty familjemodren i den lägre klassen utöfvar nästan ändå större inflytande än i de högre klasserna och genom henne skall råheten i de lägre samhällslagren förnämligast arbetas bort.

Och nu komma vi till en ytterst vigtig sak, som på det närmaste sammanhänger med hvad nyss blifvit sagdt, nämligen det föredöme, matmodren gifver sin tjenarinna. Det vore önskligt att detta låge mera klart för husmödrar i allmänhet. Ty om de, genom dåliga exempel hos tjenarinnan inympa flärd, fåfänga, njutningslystnad, lösa och förkastliga åsigter, smak för dålig läsning och dylikt, så uppfostra de tillika en dålig familjemoder och deras vårdslöshet gentemot tjenarinnan sprider sig sålunda i allt vidare ringar.

Konsten att blifva väl betjenad kan således sammanfattas ungefär så: godhet, höflighet, omtanka för tjenares bästa, erfarenhet, bestämdhet, klokhet, kunnighet och ett godt föredöme. Här till komma några andra småsaker, såsom tålmod, öfverseende, förståndigt utdelande af klander och beröm, jemte åtskilligt annat, som ej så noga kan specificeras. Det måste medgifvas att konsten att blifva väl betjenad just icke är så lättlärd.

Innan vi lemna detta ämne vill jag påpeka en sak, hvaruti synnerligast männen, men rätt ofta också fruarne misstaga sig. Det är rörande tjenarinnans lön. Ofta ryggas man tillbaka för en stor lön och går så måhända miste om en god tjenare. Men man bör besinna att i dagligt underhåll kostar en okunnig eller oduglig tjenare precis lika mycket som en duktig och erfaren sådan, och att om man besparar ett par tior på lönen, förlorar man på annat håll mångdubbelt. Det förstås, att äfven de odugliga kunna hafva stora anspråk, men man måste ju göra sig underrättad huruvida anspråken äro berättigade. Och om de det äro, blir det alltid en olämplig sparsamhet att låta en god tjenare gå, för den lilla skilnaden i löneförmånens skull.

II.

Utom hus.

Man kan också utomhus blifva väl eller illa betjenad, d. v. s. i butiker, på resor, på hotell och restauranter. Här beror det, alldeles som med de egna tjenarne, icke så litet på oss sjelfva.

Men här har man i allmänhet den fördel, att ej mer än en gång behöfva utsätta sig för att blifva illa betjenad. Ty det är alltid godt om konkurrenser och blir köparen på ena hållet bedragen eller illa bemött, så har han många andra butiker att välja på. Sak samma med hotell o. s. v.

Det måste medgifvas att, synnerligast i krambodarna, fruntimmer icke så litet pröfva betjeningens tålmod. De låta rifva en massa tygstycken ned från hyllorna, fråga priset på allt hvad de se, välja och jemföra och pruta i oändlighet — för att ändå till sist gå sin väg utan att köpa något. Detta är på allt sätt illa gjordt. Det är nemligen icke något lätt arbete att »stå i butik», och att öka det genom det stora besväret att sedan lägga i ordning allt detta som blifvit besedt, plågar ju onödigtvis den kanske redan förut uttröttade säljaren. Det bör ju ej vara så svårt att besluta sig för att icke köpa.

Såvidt möjligt, bör man hålla sig till en butik, när man funnit någon, der goda varor säljas till rasonabelt pris. I de stora butikerna får man naturligtvis bästa varor, och om man också ej kan få pruta och köpslå i den grad, man skulle önska, blir priset dock säkerligen ej högre, än skäligt är. Ty ingen må föreställa sig, att man genom att pruta får varan billigare än eljest. Säljaren blott hugger till på måfå,

ty han vet, att han måste slå af på det först begärda priset, och då kan det hända de pruttande fruarna att de ändå få betala något öre mera än hvad säljaren eljest skulle nöjt sig med. Det finnes butiker, der man håller bestämda priser, och bäst är att handla der; vanligen hållas också der reela varor. Köper man i en och samma butik och der blir känd såsom god och ordentlig kund, kan man vara temligen säker på att ej blifva uppskörtad. För att få behålla en redbar kund, gör köpmannen utan tvivel sitt bästa.

Ett annat sätt att blifva väl betjenad är att betala allt kontant. Man är då icke bunden vid någon viss butik, utan kan, i samma stund man finner att varorna blifva sämre eller eljest något obehag inträffar, »flytta sin handel» till annat håll.

Har man nu köpt t. ex. ett godt och vackert klädningstyg, måste man ju också hafva det sydt och derföre anlita en sömmerska. De moderna, dyra sömmerskorna äro vanligen litet smått tyranner, och det är icke så lätt att få dem att moderera modejournalens föreskrifter. Det är *deras* heder eller skam, tycka de, om klädningen »sitter» väl eller icke, om den är på högsta modet eller icke är det. Om det stackars menniskobarn, som skall finnas i klädningen, blir klämd och plågad på alla sätt, det gör ingen-

ting, blott klädningen sitter som den vore gjuten på — ett harnesk. Den, som ej vill vara modets och sömmerskans slafvinna, gör klokast i att taga hem en anspråkslösare sömmerska, som »går i hus» och syr för dagspenning. En sådan brukar man kunna förmå att sy klädningen så, att man kan andas fritt deri, och huru långt modet skall följas, bestämmer man sjelf.

På resan inom hemlandet mötes man alltid på jernvägar och vid stationerna af höflig och uppmärksam betjening. Undantag förekomma väl, men de äro få, och då de inträffa, bör man aldrig försumma att å vederbörlig ort anmäla den felande. Ty om också jag sjelf aldrig mera reser den samma vägen och aldrig blir utsatt för samma obehag, bör jag besinna att jag genom att befordra den felande till näpst, befriar andra resande från att träffas af dylika ledsamheter. Det är visserligen litet obehagligt att klaga, men det allmänna bästa fordrar verkligen att man gör det.

Sak samma på hotell och restauranter. Man bör, förutsatt att man sjelf uppför sig taktfullt och oklanderligt, aldrig tåla näsvisheter eller försumligheter af betjeningen. Det är ju tydligt, att värden på stället vill på bästa sätt sörja för sina gäster, så att hans hotell eller spisning får ett godt rykte; därför behöfver man ej ett ögon-

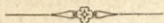

blick tveka att upplysa honom om hvad som felas, så snart skälig orsak till klagan förefinnes.

Men å andra sidan får man ej vara alltför kinkig, utan besinna, att konduktörer och kypare också äro menniskor och hafva menckliga rättigheter, såsom att någon gång tröttna, någon gång förlora tålmodet, någon gång kunna glömma hvad man befäller. Något öfverseende bör man visa dem, men sturskhet bör man aldrig tåla. Emellertid får man icke föreställa sig, att man på sådant folk imponerar genom högdragenhet. De se så mycket folk af alla slag, att de nästan genast förstå hvem de hafva för sig och med lätthet skilja den äkta varan från den på skryt förevisade. En pockande ton imponerar icke det ringaste på dem, utan retar dem snarare till näsvishet. En lugn artighet deremot ger dem genast klaven till personens stånd och vanor. Detta »var god och gif hit» eller »får jag be om», tillförsäkrar oss säkrare en god och rask uppassning, än den mest kommenderande öfverlägsenhet. Men icke blott gästernas uppträdande, utan ock deras klädsel och resgods granskas med kännaremin af alla slags uppassare. Fordom ursäktade man sig ofta med att man var »resklädd», oen det var öfverenskommet, att man på resor klädde sig i en drägt, som icke just var högtidsdrägt. Nu, sedan man mest reser

på jernväg, är det helt annorlunda — »nu sätter man på sig det bästa man har, ute på resor», sade en gång en gammal fru. I alla fall bör man alltid hafva en treflig och lämplig resdrägt och snyggt resgods. På drägten synes genast om den resande är en praktisk person och van att resa eller motsatsen. Allt prål bör undvikas och af nipper endast medföras sådant, som har prägel af att dagligen vara i bruk, d. v. s. enkelt och icke för dyrbart. Skodonen böra vara nya och välgjorda — de komma att mycket behandlas och beskådas af den tjenande personalen; handskarne böra vara nya och välsittande — det är hvad som först faller i ögonen.

Summan af saken är den, att liksom vi, inom vårt eget hus, för att blifva väl betjenade, måste framför allt sträfva efter att vara godt husbondfolk, så måste vi, utomhus, för att blifva väl bemötta, uppträda med värdighet utan högmod, höflighet utan förtrolighet och lugn bestämdhet utan pockande fordringar.

FJORTONDE KAPITLET.

»Hans slägt.»

Det har blifvit ett stående skämt att utbreda sig om olyckan att ega en svärmor. Men underligt nog är det alltid *hans* svärmor, som är så svår, alltid han, som lider af den förfärliga olyckan att pinas af svärmor, alltid hans svärmor, som ställer till oreda med sina anspråk både för sin dotters och sin egen räkning.

Har då *hon* aldrig ondt af *sin* svärmor? Finnes det icke mammor, som aldrig tycka, att någon qvinna på jorden är god nog åt deras juveler till söner, eller som icke tåla att någon annan qvinna tager ifrån dem det hjerta, hvilket

ända från barnaåren varit mammas oförytterliga ägendom? Dertill kommer att i de flesta fall mor och son hafva alldeles afvikande meningar om hvem som egentligen passar till mammas sonhustru. Då allt detta svårligen kan fördöljas för den unga hustrun, uppkommer ofta nog ända från början ett ganska spändt förhållande mellan gamla frun och unga frun; står då mannen på sin mammas sida, som han rätt ofta gör, blir unga fruns ställning icke alltid den angenämaste.

Nu vill jag visst icke påstå att, i så fall, den unga frun är alldeles oskyldig i det obehag hon får lida af svärmoders eller svägerskas öfverlägsenhet. Felet ligger rätt ofta på båda sidor. Hvad som å ena sidan icke är annat än välmening, upptages å den andra såsom hersklystnad, och det, som hos den nygifva makan blott är ett naturligt begär att efter behag få styra och ställa med sitt eget, uppfattas af svärmor och svägerska som en opassande sjelfständighet. Båda parterna gå ut från oriktig synpunkt och mången gång kunna de sedan aldrig närma sig hvarandra.

Olyckligtvis är också den fördomen temligen allmänt förherskande, att det icke under några förhållanden *kan* gå bra mellan unga frun och »hans slägt», och så tör nog hända att den förra rätt onådigt upptager äfven de vänligaste och

mest helsosamma råd. Förtjust öfver sin nya värdighet och mån om att taga den i akt, anser hon de mest rättvisa påminnelser vara ett inkräktande på hennes makt, eller ett klander af hennes oerfarenhet. Hon skulle ju, om hon toge saken lugnt, kunna draga största nytta af de råd, hon får, den kritik, hon ej kan undgå, och nog får man förlåta en kärleksfull mor eller syster, om de vilja se närmare efter huruvida brodern eller sonen verkligen i sin hustru fått hvad han önskade och hoppades.

Härtill kan invändas, antagligen med rätta, att kritiken icke alltid är kärleksfull, ej ens rättvis; att ofta nog klandersjuka och ej ett vänligt intresse förestafvar de goda råden och att dessa gifvas mera för att förödmjuka än hjälpa och stödja. Visserligen; det är dock icke alldeles omöjligt, att om de upptagits vänligare eller ödmjukare, de småningom också blifvit vänligare gifna. Ganska ofta ställer sig den unga frun som ett trotsigt barn gentemot sin svärmor och tål kanhända ej ens den mest grannliga häntydning på hvad den unga äkta mannen varit van att fordra, eller plägat föredraga, innan hon kom i huset. Vore det då icke bättre, att hon genast sade till sig sjelf, att allt detta kommer af kärlek till just den, som också hon älskar och som hon vill så väl, och stillatigande toge med på

köpet de små obehag, som detta möjligen förorsakar? Som regel kan en ung hustru antagligen uppställa, att ju vänligare hon upptager svärmoders råd och anmärkningar, ju sällsyntare blifva de. Och under alla omständigheter gör hon oklokt i att utan vidare förkasta de råd som gifvas henne af en mera erfaren, mera pröfvad qvinna. Alltid måste deri finnas något, som det lönar sig att taga vara på och rätta sig efter.

Den unga hustrun är full af goda föresatser och glada förhoppningar om att kunna på bästa sätt fylla sina pligter. Som en kall dusch komma då öfver henne måhända oberättigade, måhända också fullt rättvisa påminnelser om att hon ganska litet förstår huru detta skall ske. Man får förlåta henne, om hon då tänker, att hon, om hon blott finge vara i fred, nog skulle sjelf inse, och bättre inse, hvad som fattades och derföre också kunna bättre afhjelpa det. Man får förlåta om det sårar henne att få en oväntad och omild kritik, när hon vet, att hon gjort sitt bästa, eller när intet afdrag göres för ungdom och oerfarenhet vid de fordringar, man ställer på henne.

Detta allt får man förlåta, men på samma gång måste man beklaga den unga hustru, som icke på förhand besinnar detta och stålsätter sig

mot det, som icke kan undvikas. Då hon gifter sig, vet hon väl förut någorlunda hvad slags svärmor hon har att vänta och bör kunna till någon grad för sig sjelf utstaka den väg, hon har att gå. Det finnes unga qvinnor, hvilkas bestämnda väsende och stora duglighet ger dessa en sjelfständighet, som möjligen kan göra dem till segrare, ifall strid uppkommer mellan de båda stormakterna, gamla frun och unga frun. Men dervid händer ofta, att den senare ej ens hinner utropa: »en sådan seger till, och jag är förlorad», ty oftast är det redan den första segern, som ger husfriden dödsstöten. Ty den äkta mannen kommer här uti en högst obehaglig mellanhand. Sin mor har han sedan spädaste år varit van att älska och vörda; hennes ord har varit hans lag; på hennes erfarenhet var han, i allt hvad den inre ekonomien angick, van att fullkomligt lita. Sin hustru har han nyligen lärt sig älska och akta, och om hans kärlek än är lika stark, som den är ny, ligger det ju i sakens natur, att han skall mera lita på sin moders mångåriga praktiska erfarenhet, än på sin lilla hustrus temligen opröfvade krafter i den vägen. Likaså ligger det i sakens natur att han skall finna det fullkomligt i sin ordning, att hans hustru, hans andra jag, lika villigt, som han sjelf, böjer sig för hans moders, i så många år er-

kända öfverlägsenhet. Af allt detta följer, att mannen genom oenighet mellan sin mor eller syster och sin hustru blir försatt i en ganska skef och svår ställning, och därför är det utan tvifvel hustruns pligt att så vidt möjligt bespara honom detta. När hon gifte sig med denne man, visste hon antagligen, att hon måste tåla åtskilligt af hans slägt, och när hon då gaf sig in i detta förhållande, måste hon väl också försöka finna sig deri.

Villigt medgifves att svärmor och svägerskor kunna vara sådana, att ej ens en engels tålmod skulle stå bi, men då får den hustru, som älskar sin man, taga saken från den sidan, att hon för hans skull måste taga det onda med det goda och hellre sjelf lida ondt än plåga honom. Det finnes också stundom i mannens slägt tyranniska och hersklystna qvinnor, som kunna helt och hållet förtrycka den stackars unga hustrun. Det kan väl hända att dessa, liksom alla tyranner, också äro fega, och att det vore bäst att möta dem med samma vapen. Men må ingen tänka på att inlåta sig i detta slags strid utan att vara väl och fullkomligt rustad! Ty en hustru, som icke ur denna strid går med seger, hon förlorar oftast mer än hon beräknat, mer än hon anat. Hennes mans hjerta halkar kanhända ur hennes händer för att aldrig mera vin-

nas åter. Till och med segern köpes stundom för dyrt. Att skilja sonen från modren, systemen från brodern är dock en betänkelig sak och bör endast som yttersta nödvärn påtänkas. Och kan hustrun verkligen vara viss på, att hennes kärlek skall ersätta modrens och systemens, att mannen icke skall lida af den schism mellan honom och hans slägt, som hustruns seger i striden med svärmor och svägerska måste medföra?

För öfrigt beror ju äfven här förhållandet på personligheterna och måste rättas efter omständigheterna. Blott en regel gäller alltid och för alla, nemligen den, att hustrun vid sitt förhållande till hans slägt skall tänka icke blott på sig, utan ock på sin man, icke ens mest på sig sjelf. Nog är det väl bättre att i tysthet bära egna oförrätter och ledsamheter, än att plåga mannen med det han icke kan hjälpa utan att åsidosätta sin kärlek och måhända aktning för föräldrar och syskon.

Ännu en regel kan uppställas: fråga aldrig efter tredje persons omdömen och uppmaningar i denna sak. Utanförstående se sällan längre än till ytan — åtminstone undgå dem oftast de fina skiftningarna i så intima förhållanden, och de dömna skeft, om också ej öfver handlingarne, så dock öfver motiverna. Af ren välmening

stifta de ofta rätt mycket ondt; af ren tanklöshet ofta ändå mera.

»Det var bra roligt, att du kommer så väl öfverens med din svägerska!» säger den ena väninnan. »Hon är ju en sådan rar människa, men hon har i så många år fått råda och styra, som hon velat, i sin brors hus, att det väl ändå kostar mycket på henne att bli nedflyttad i andra rummet.»

»Ja», infaller den andra, »och din man, som tyckte, att hon var ett riktigt orakel! Det var märkvärdigt, att han någon gång kunde besluta sig för att gifta sig.»

»Och vi tyckte alla», tillägger den tredje, »att det var så synd om hans blifvande hustru, som skulle stå under svägerskans kommando! Inte hade jag kunnat med sådant englatålamod härda ut med henne.»

»Ja, inte jag heller! Inte jag heller!» ropas i korus af väninnornas tropp.

Och den unga hustrun, som kanske aldrig ett ögonblick tänkt på, att hon var martyr, börjar måhända från den stunden anse sig illa plågad och förtryckt. Måhända vill det mera till, än så, men hafva väninnorna en gång väl kommit in på den trallen, hålla de nog på dermed en god stund, och förr eller senare »tager det skruf».

Om människorna i allmänhet ville hålla inne med sina goda råd, tills de begärdes, och sina omdömen, tills de påfordrades, skulle många ledsamheter, många tvister och obehag undvikas.

Ännu brydsammare gestaltar sig saken, när den unga hustrun har både sin egen mor och sin mans mor i närheten. Det ligger så nära till hands, att endera anser sig eftersatt — endera eller båda — den ena i dag, den andra i morgon. Naturligen hyllar sig dottren till sin egen mor mera än till svärmodren, och att här hålla husfrid vill mycket till. Att, huru högt naturens röst än må ljuda, dock icke visa något företräde och att, ehuru man ej visar sin egen mor större kärlek, dock låta henne veta att den finnes — detta fordrar ändå mera verklig finkänslighet och takt. Huru svårt, ja omöjligt detta än må synas, är det dock icke så sällsynt, som man tror, att en klok och öm hustru ganska väl lefver i frid med sin mans mor, liksom att hon kan åstadkomma ett godt förhållande mellan denna och sin egen mor. Men då måste äfven den senare vara en god och förständig qvinna och medvetandet om, att hon eger första platsen i sin dotters hjerta, försona henne med att hon såsom rådgifvande och tongifvande i hemmet måste nöja sig med den andra, hvilket stundom för husfridens bevarande är nödigt.

Ett godt förhållande till svärmor och svägerska är under alla omständigheter möjligt endast då den unga frun från början föresätter sig att icke låta någon som helst fördom störande träda emellan henne och mannens slägt. Stundom inträffar, att sonen eller brodern vid sitt gifte går helt och hållet emot familjens önskningsar och förhoppningar, och att hans slägt endast med motvilja upptager den brud han valt. Detta förhållande är mycket svårt och ändrar sig endast undantagsvis. Exempel gifvas visserligen, ända sedan Sigrid den fagras tid, på att den med ovilja och förakt bemötta hustrun till sist blir slägtens förklarade gunstling, men i allmänhet stannar det vid ett slags beväpnad neutralitet, om också ej öppet krig utbryter. Den flicka, som gifter sig in i en slägt, der hon är illa sedd, måste vara utrustad med mycken karaktersstyrka, takt och finkänslighet, om hon ej skall blifva olycklig. Ty det är ingen småsak att eröfra sig en plats i hjertan, hvars dörrar äro icke blott tillslutna utan kanhända till och med hårdt igenmurade. Det är minsann ej heller någon obetydlighet att icke förmå eröfra den platsen, och nog måste hustrun vara fullkomligt säker på sin mans kärlek och på att den ej sviker henne, om hon skall härda ut med, kanske i långliga tider få-

fänga bemödanden och ständigt felslagna förhoppningar.

Svärfader bereder sällan sonhustrun några ledsamheter, såvida ej sonen, såsom nyss blifvit antydt, gått aldeles emot hans önskningsar i fråga om sitt giftermål. Men vanligen blir äfven i detta fall svärfadern den, som först försonar sig med saken. Det händer till och med rätt ofta, att sonhustrun förstår att försona far och son, om, som stundom inträffar, några af de mellan gamla och unga vanliga meningsstrider urartar till något slags ovänskap. I vanliga fall är svärfar belåten, när hans son är lycklig och hans sonhustru artig och vänlig, visar honom uppmärksamhet och passar honom upp litet smått.

Svågarnar äro vanligen de medgörligaste i den nya släkten, helst om de äro ogifta, måhända emedan de tänka på, att deras tid också snart kan komma att i släkten införa någon medlem, som kan hafva behof af stöd och vänskap.

»Frånsedt från den strid om personliga och särskilda intressen, som icke sällan här gör sig på ödesdigert sätt gällande,» säger Amalie Baisch, »plägar också ömsesidig afund på rang, värdighet, lefnadsförhållanden och umgänge bringa fiendtliga elementer in i förhållandet mellan svägerskor eller svärföräldrar och de unga makarna. Men för sådana oädla känslor borde vi för vår

egen skull försöka akta oss, ty de förgifta vårt sinne, långt innan de störande ingripa i det yttre lifvet. Finna vi hos andra sådan fiendtlig stämning mot oss, så göra vi både dem och oss större nytta, om vi genom oförargligt väsende och vänlighet försöka allägsna törnet, som stinger, eller motverka giftet, än om vi stolt föresätta oss att möta lika med lika. Blott låga själar pocka på den rätt de, genom af slumpen skänkta fördelar, anse sig framför de andra, framför de dem närastående hafva vunnit. Ädlare sinnen deremot hafva alltid en känsla af att de genom fördubblad godhet och älskvärdhet skola utjemna hvad som kunde afundas dem.»

Vi hafva förut talat om de ansvarsfulla pligter den qvinna åtager sig, som räcker sin hand åt en enkling, helst då han har barn i sitt förra gifte och har dessa barn i sitt hem. Amalie Baisch säger om detta, icke mindre, än nyss berörda, kinkiga släktförhållande:

»Rätteligen skulle det inte vara svårt för styfmodern att väl och kärleksfullt fylla sina pligter. Barnen tillhöra ju den man hon valt, och hon har lofvat att vara i moders ställe för dem. Ej heller är det så svårt att vinna och fångsla barnahjertan, om man kärleksfullt går dem till möte. Det borde egentligen vara lättare att uppfostra styfbarn än egna barn, då moderskärleken

lätt förvillar ögat och förleder till en för uppfostringsarbetet ingalunda fördelaktig slapphet.

Det, som i hög grad försvårar styfmoderns ställning, är den herskande fördomen mot henne. Sällan äro människorna punktligare och ifrigare redo, än då det gäller att uppskrämma barn med gamla uppvärmda sagor om elaka styfmödrar och i de ungas sinnen ingjuta misstroendets gift. Här af uppkommer en förbehållsamhet, en slutenhet, hvarigenom den stackars styfmoderns uppgift ansenligt försvåras. Här gäller det att hvarken afskräckas eller vilseledas genom sådant.

»Gå lugn och trygg den väg, som ditt hjerta och ditt förstånd förestafvar dig, och du skall under de svåraste förhållanden veta att nå ditt mål. Det gäller blott att icke genom en och annan ledsam erfarenhet blifva hård, och att lika litet af ett skeft bedömande af vårt uppträdande låta slå oss ur brädet. Om uppfostran skall lyckas får den fasta handen lika så litet felas, som det ömma hjertat, och dock är det endast ytterst sällan som en ögonblicklig följd af vårt arbete blir uppmuntrande. Då skulle åtminstone omgifningen, vare sig det nu är mannens eller den första hustruns slägt, grannar eller tjenare eller umgängeskrets icke vara så beskäftig att med hånfull kritik, elaka insinuationer eller blott tanklöst eftersägande af gamla litanior åter sön-

derslita och upprifva de band, som den andra modren med sådan möda och omsorg sammanknutit. Det är då det gäller att icke blifva hvarken bitter eller modlös. Den bittra kan rätt snart blifva just en sådan ond och elak styfmoder, som man utnålat henne, och sålunda icke blott gifva dem rätt, utan ock till andras förebråelser nödgas foga sitt eget samvetes, hvars röst dock till slut ej låter tysta sig. Den klenmodiga deremot, stryker genast segel, kastar yxan i sjön och låter allt gå på sin hals, för att för sent upptäcka, att allt gått grundligt på tok. Nej, hufvudet högt! Hjertat på rätta stället! Kraft i arm! Detta är de uppmaningar, en ung styfmoder alltid bör ställa till sig sjelf, och efter hvilka hon också bör handla, om hon icke till slut måste säga till sig sjelf: »du har skött den här saken dåligt, har icke visat dig nog god eller nog stark att genomföra det du företagit och hvartill du förpligtat dig.» Ett sådant för sent erkännande hör till de smärtsammaste erfarenheter, vi kunna upplefva. Att undgå sådant och till sista beslutet kunna säga till sig sjelf: 'du har redligt bjudit till, så mycket i dina krafter står, utan att fråga efter om du fått eller icke fått erkännande' — det är väl värdt, icke blott våra ifrigaste bemödanden utan till och med en martyrdom. Den, som med rätt och skäl så

kan säga, skall nog också till sist få se verkliga resultatet och ej heller sakna erkännande om också detta senare endast består i hjertlig och innerlig tacksamhet hos den man, som ser sina barn kärleksfullt vårdade och under god ledning.

»Ännu svårare gestaltar sig saken då de egna barnen komma och det gäller att gemensamt med styfbarnen och efter samma grunder uppfostra dem, samt åt allesamman dela lika mått af kärlek. Ju naturligare och oundvikligare det är, att moderskärleken mera omedelbart och i vida högre mått kommer de egna barnen till del, än det någonsin kan med styfbarnen vara fallet, så mycket heligare är då förpligtelsen att aldrig låta de senare märka denna skilnad. En rättvis fördelning af alla gåfvor, af allt beröm och allt klander, är grundvilkoret för all slags uppfostran, om det skall vara utsigt till ett godt resultat deraf. Ingenting gör barnahjärtat så bittert och så hårdt, som känslan af att blifva orättvist behandlad, tillbakasatt för andra. Just därför att modershjärtat alltid i första rummet plägar vara böjdt att taga parti för det egna barnet, just derör är det så mycket nödvändigare att på det omsorgsfullaste och förståndigaste sätt öfverväga allt.

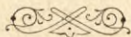
»Hvad som framför allt bör iakttagas och som de små moderlösa hafva obestriddt rätt att

kräfva, är pietet för deras moders minne, en känsla, som med omsorg hos dem bör uppammas. Styfmodern har beklagligtvis oftast en öfvermåttan skarp blick för de fel och svagheter, som kunna hänföras till brister i tidigare uppfostran. Att nära och underhålla en sådan känsla och ännu mera att gentemot styfbarnen gifva densamma uttryck, skulle vittna om en inre råhet, en grymhet, som den icke helt och hållet samvetslösa qvinnan alltid måste djupt förebrå sig, när hon en gång komme att göra sig sjelf räkenskap öfver sitt eget görande och låtande. Icke mindre uppmärksam på sig sjelf måste hon vara, så att hon icke sårar sin man genom något klander mot hans första maka. Bäst är att genom en tyst öfverenskommelse tanken på henne blir ett heligt minne, som ingendera vill med ord eller anmärkning draga ned till detta jordiska, dit det icke mera hör.

»Finnas vuxna barn ur första giftet, ligger den fara nära, att hemmet, som skulle vara ett fridens hem, blir en tummelplats för mot hvarandra stridande intressen. Icke alltid ligger det i den unga fruns hand att här stifta fred och grunda och uppehålla ett ömsesidigt tilfredsställande förhållande. Mycket kan hon dock bidra dertill och när hon med äkta qvinligt sinne och qvinlig takt fattar sin uppgift, är förhoppningen

om att lyckas visst icke aflägsen. Mången ung styfmoder har på så sätt lyckats vinna en förut mot henne intagen och misstänksam vuxen styf-dotter, så att förhållandet dem emellan blifvit, om ej hjertligt, så åtminstone vänligt och fredligt.

»Huru dessa förhållanden än gestalta sig, skall det alltid göra mannen godt att se, det hans hustru för hans skull hjertligt och före-kommande bemöter dem, om hvilka han vet att de stå hans själ och hjerta nära. Och så finnes det i sjelfva verket intet, näst uppmärksamheten mot hennes make sjelf, som den unga hustrun måste egna så stor och taktfull hänsyn som just — hans slägt.»

FEMTONDE KAPITLET.

Sällskapslifvets pligter.

Det händer lätt, att den unga flicka, som gifter sig, tror att hon, blott hon blir gift, skall också blifva aldeles oberoende, »få göra som hon vill». Men det får hon ganska sällan, huru lofvande saken än ter sig.

Mannen tillber henne — hennes vilja är hans lag — i sitt nya hem är hon oinskränkt herskarinna — hvem skulle väl hindra henne att följa sitt eget tycke?

Det går till en tid. Men sedan kommer beroendet. Ibland är det hushållsbekymmer, ibland är det barnen, ibland tjänstfolket, ibland sällskapslifvet — stundom också allt detta tillsam-

mans, som håller oss i beroende. Och ju högre upp man kommer på rangskalan, desto mera tryckande blir detta beroende. Ty om man också har allt hvad man kan önska, ett väl ordnad hus, rang och rikedom och en ställning, som utesluter alla bekymmer och svårigheter, är man dock icke oberoende. Här komma sällskapslifvets pligter och lägga ett oerhördt tryckande ok på vår nacke. Stora världen har i sitt umgängeslif vissa regler, som ej få åsidosättas och den hustru, som ej vill foga sig deri, kan ådraga sin man allvarsamma obehag genom denna motspänstighet. Den qvinna, som ej förut genom uppfostran förberedd derpå, inträder i de högre kretsarnes sällskapslif, åtager sig ett ganska ansträngande kall. Med bristande uppfostran menas ej här brist på bildning och god ton, utan blott bristande vana vid stora världens tröttande etikett och ännu mera tröttande sällskapslif. Båda delarne ställa stora kraf på en husmoder, som tillika vill vara något för de sina och för sitt hem. Här förekomma många tillfällen, då ett verkligt illamående ej får gälla och icke skulle antagas som ursäkt. Mången verldsdam måste, fast hon knappt förmår hålla sig uppe, deltaga i ett sällskapsnöje, hvarifrån hennes uteblifvande måhända skulle räknas som en förolämpning eller gifva upphof till illasinnade uttydningar.

I stora världen, i diplomatiska kretsar, kan hustrun också i sällskapslifvet verka direkt fördelaktigt för sin man och för hans sociala ställning. Hon får äfven af den anledningen icke undandraga sig deltagandet deri, men konsten är här att bruka världen såsom brukade vi henne icke, det vill säga, ordna vårt lif så, att hemmets trefnad så litet som möjligt blir lidande på sällskapslifvet. Detta är icke så lätt, men det går för sig, ty man kan i allt iaktaga sans och måtta — äfven i det sällskapslif, som är obligatoriskt — och man kan å andra sidan ganska lätt öfverdrifva sina pligter i den vägen. Det är icke så ondt om dem, som till och med göra dessa pligter till förevändning för att försumma andra. De finnas, som med minen af en martyr bedyra sin förtviflan öfver att nödgas lemna barn och hem i lejda händer, men som dock icke försumma ett enda tillfälle att få vara med om det, de klaga öfver. Öfverallt kan man hålla måtta och finna en lämplig medelväg, *om man vill*, allvarligt vill det.

Ju längre nedåt man kommer på rangskalan, ju mindre beroende blir man af sällskapslifvet, ehuru äfven der då och då kan förekomma någon skyldighet att representera. Bäst ställer det sig i detta afseende för konstnärer och med dem likstälda, som vanligen efter behag kunna deltaga

i umgängeslivet eller draga sig derifrån. Äfven andra kunna ju välja sitt umgänge, men t. ex. prester, måste umgås med alla inom sin socken, och andra embetsmän måste alltid umgås med några kamrater eller förmän — vanligen med en krets, den de ej utan obehag kunna öfverge. Men hvar och en, från den högsta till den lägsta är det ju obetaget att utvidga eller inom de utstakade gränserna inskränka sitt umgänge.

Alltför mycket deltagande i sällskapslivet drager oss bort från allvarligare intressen, viktigare pligter. Utom det att sådant är i och för sig kostsamt, är en stor umgängeskrets också medelbart ofördelaktigt inverkan. Är man rik och skall hafva allting präktigt, blir man lätt både slösande och fåfäng, mister hågen för arbete, finner hemmet enformigt och kan slutligen komma derhän, att man knappt en enda dag kan trifvas utan sällskap — antingen måste man vara borta eller hafva främmande. Har man åter begränsade tillgångar medför detta vidlyftiga umgänge att tiden upptages af ständiga förberedelser antingen till gästers mottagande eller till eget uppträdande vid andras gästbud, så att mycket inomhus nödigt arbete blir försummadt, mycket, som man eljest kunde tillverka sjelf, måste lejas för, mycket, som eljest skulle hafva

räckt året om, slites ut och förderfvas på ganska kort tid, och så vidare.

Men å andra sidan är det ej heller nyttigt att för mycket isolera sig. Menniskan kan nog blifva ensidig och bornerad ändå, äfven om hon umgås med andra; afstänger hon sig från umgänge blir hon det i olidlig grad. Dessutom är det uppfriskande att samtala med andra; saker, som ej komma till tals i hemmet, blifva ofta af främmande upptagna; tankar, som man ej vetat af, stiga fram, uppfattningen klarnar, lynnet blir spänstigare, och stärkt och glad kommer man hem och tager ånyo fatt på sitt arbete. Äfven har det sin praktiska nytta att stundom träffa äfven andra, än sina närmaste vänner — man får då och då en vink om fördelar, som man eljest ej hade vetat af, kan begära och erhålla ett godt råd, ett förord, en handräckning, när så påfordras. Och man blir i tillfälle att på samma sätt tjena andra, hvilket också är en god sak, ty intet värmer sinnet och vidgar hjertat så, som att kunna tjena och hjälpa en medmänniska.

Stundom händer det, att makarna i detta fall äro af alldeles olika smak och tycken — mannen är road af umgänge och hustrun icke. Vill den senare då ej öfvervinna sin motvilja för sällskapslifvet, kan deraf mycket ondt komma. Man-

nen sitter måhända då några gånger hemma för hennes skull, men slutligen tröttnar han derpå och går ut ensam. Han finner det så obehagligt att ständigt nödgas förebära ursäkter för henne och småningom öfverflyttar han sitt umgänge från den sällskapskrets, som skulle varit gemensam, till en, dit hustrun icke har och icke skulle vilja hafva tillträde. Att han sålunda kommer från ett mera helsosamt sällskapslif till ett mindre sundt sådant, kan man taga för afgjort. Naturligtvis är det icke sagdt, att det *alltid* går så, men det är aldrig säkert, att det icke tager den vägen. Stundom har mannen sedan ungarlstiden några vänner, som just ej falla hustrun i smaken. Kanske har hon rätt i sitt omdöme om dem, men det är minst sagdt oförsigtigt gjordt, om hon genast låter förstå att de ej äro välkomna. Finner mannen, att hon ovänligt wottager dem, är det visst icke sagdt, att han därför upphör att umgås med dem. Det är tvärtom ganska troligt, att han söker upp dem, och att deras omdöme om hans hustru underblåser det lilla missnöje, han redan hyst, därför att hon ej tycker om hans vänner. Bättre är då att icke stöta sig med hvarken honom eller dem, men hellre söka ett angenämare umgänge, på jembörelsen hvarmed de forna »vännerna» måste förlora, och mannen sjelf småningom tröttna vid

dem, när han fått smak på något finare och bättre.

Man invänder måhända, att en hygglig och bildad man icke har andra umgängesväänner än sådana, som i detta afseende hålla måttet. Men det är icke alltid så. En man, som ej har ett hem, kommer naturligtvis i beröring med en mängd andra, som ej heller hafva något och ej tänka på att förskaffa sig ett sådant, och hans umgänge inom familjer blir ofta genom dessa sällskaper inskränkt eller rent af förhindradt. Och på så sätt kan det nog inträffa att mannens ungarlsvänner icke alltid blifva så trefliga för hustrun.

Kanhända invänder man också att hustrun skulle göra klokast i att strax, medan smekmånaden och förtjusningen varar och hon ännu har makten, slå ett slag och med ens göra sig fri från dylikt påhäng. Så kan ju saken gestalta sig, men är äktenskapet lyckligt och som det skall vara, så stiger hustruns inflytande mer och mer i stället att försvagas.

Stundom inträffar det förhållande, att hustrun gerna vill vara ute i verlden och mannen deremot är plågad af sällskapslifvet. Då har hustrun en svår uppgift. Ty att locka en enstöring ut i verlden, är minsann icke så lätt. Och det vore ej heller rätt att icke försöka. Ty barnen,

om de finnas, behöfva, när de växa upp, vara något litet ute bland andra för att icke blifva alltför tölpiga och blyga, utan få någon vana att röra sig ute i verlden, och har man inga barn, står man på ålderdomen alltför ensam i verlden, om man icke underhållit någon förbindelse med sina medmenniskor.

Men det går ej hvarken fort eller lätt att ändra sitt skaplynne, och hustrun får vara glad om hon får mannen med i en liten krets af verkliga vänner. Ty en sådan måste alla menniskor ega, om de ej skola blifva alldeles förhärdade egoister. Och denna lilla krets behöfver då och då spädas upp med något nytt element — icke för att ersätta de gamla, men för att upplifva dem.

Hvar och en som deltager i sällskapslifvet, delar antagligen sitt umgänge i »vänner» och »bekanta». Hvar och en samlar väl omkring sig en trängre krets af några utvalda, kärare och närmare vänner, för hvilka man hyser förtroende, och i en sådan krets bör det väl vara möjligt att få äfven en hyponkondrisk man att vara med. Och för de uppväxande barnen är det, som sagdt, en ren nödvändighet att stundom deltaga i sällskapslifvet, och det är då godt för dem att få börja i en mindre krets af personer, som de småningom lära känna.

»Hafva de unga småningom lärt att röra sig i sällskapslifvet,» säger Marie v. Redwitz, »så tänka de ej på sitt uppträdande utan blifva lugna och naturliga i sitt väsende. Få de i hemmet tillfälle till oskyldig förströelse, falla ynglingarne sällan på den tanken att de behöfva andra nöjen och detta är säkraste sättet att förebygga ungdomssynder och dårskaper. Blifva ynglingarne deremot icke vana att finna nöje i hyggligt och anständigt sällskap, kan det lätt hända att de söka sitt umgänge i lägre stående kretsar, hvilket ofta kan medföra rätt svåra följder.

»Hos de unga flickorna får ej saknas en viss blygsam säkerhet, och denna erhålla de endast genom umgänge med andra menniskor. Detta hör till bildning och god ton, och denna del af uppfostran är vida viktigare, än många bokliga kunskaper. Den ställning en fru eller flicka skall i sällskapslifvet intaga, beror på hennes uppträdande, och ett visst lagom måste häruti inplantas och öfvervakas. — — Det är icke utan exempel, att hustruns taktlösa uppträdande skadat mannens sociala ställning, hindrat hans befordran och stängt hans bana.

» — — Det är alldeles icke nödigt att gästerna i vårt hus öfverflödigt trakteras med läckerheter och sötsaker. De böra hafva en känsla af att de deltaga i våra måltider, icke af att

något särskildt blifvit tillagadt för dem. De böra känna sig fullkomligt obesvärade, och vänner emellan kan en alltför riklig undfägnad verkligen blifva besvärande. Vida viktigare är det sätt, hvarpå gästen mottages och möjligheten för honom att finna sig väl. Men dertill fordras framför allt ett ordentligt hushållsväsende. Trefligt kan det ju aldrig blifva, när, till exempel, frun i huset oupphörligt måste springa upp från bordet för att rätta misstag eller bestraffa fel, när alla beskäftigt fjeska omkring utan att dock uträtta något eller då man hör ett vildt slamrande med porslin och glas. — — — Husmodrens första pligt, då hon vill se sina vänner hos sig, är att på förhand ordna allt och sedan vara lugn. På hennes andel kommer vården om umgängeslivet, hon måste leda det och vaka öfver goda seder i sitt hus. Det kan hon också, när hon öfvervunnit sin första blyghet och samlat någon erfarenhet. — — Umgängeslivets behag bör bestå just i umgänget menniskor emellan och icke i mat och dryck. I den vägen, när man bjuder sina gäster en måltid, bör allt vara i stil med det lefnadssätt, man eljest för, och icke för mycket sticka af deremot. Anordningar, som äro för storartade, misslyckas ofta och göra dem, som försöka sig derpå, löjligen eller föraktliga.»

Det skulle icke vara illa om i allmänna medvetandet kunde inpräntas de orden af den tyska författarinnan: »Umgängeslivets behag bör bestå just i umgänget och icke i mat och dryck.» Men derom är föga förhoppning, så länge bordets läckerheter sättas så högt, som nu. Det är sant, att en god måltid höjer stämningen, men dock är det, när man rätt tänker på saken, löjligt nog, att man helsar på sina vänner för att tillsammans med dem spisa en måltid, som man ju lika väl kunde få hemma, och få den mera efter sin smak. Och om det nu icke är möjligt att blifva vid godt och gladt lynne utan att först tugga på någonting, så kunde det väl hjälpa sig med några förfriskningar eller en måltid af lättare, enklare slag. Men — denna lilla uppsats är icke skriven för att reformera sällskapslivet, utan snarare för att påpeka huru man bäst tager det som det är, och vi skola därför också återgå till ämnet.

Att vara en god värdinna är icke någon lätt sak och konsten får småningom inhemtas. Naturligtvis måste värdinnan vara uppmärksam på gästernas behof och se till att ingen blir glömd, att alla uppmanas att taga för sig af rätterna och att alla betjenas lika artigt och uppmärksamt. Den enda skilnad, som häruti får ske, betingas af ålder och någon gång af undantags-

vis hög samhällsställning. Men om också dessa personer med något mera artighet och ifver betjenas, får dock ingen af gästerna finna sig förbisedd; ty hvar och en, som jag inbjuder till mitt hus, har rättighet till en viss andel af min artighet och uppmärksamhet.

Men en god värdinna får ej heller öfverdrifva i detta fall. Hon får ej bjuda och truga, så att hon besvärar, men alla och enhvar skola dock förstå, att allt är väl undt och att alla äro lika väl sedda och välkomna till bords. Värdinnan får ej tänka på hvad som mest roar och förnöjer henne sjelf; hon får egentligen icke tänka på sig sjelf, utan blott på sina gäster. Det är en gammal sed, att värdinnan alltid uppträder i en mera enkel toalett; hon vill dermed liksom genast låta förstå, att hon ställer sig sjelf i skuggan och vill afsäga sig alla anspråk. En god värdinna är alltid glad och lugn; inträffar några små missöden, tager hon icke illa vid sig. En fläck på duken, ett sönderslaget glas och dylikt fördrager hon utan att ändra en min. Ej heller beder hon om ursäkt för både likt och olikt — hon gör, med ett ord, aldrig affär af småsaker.

Äro gästerna flere måste naturligtvis värdinnan hafva något biträde för skötande af sina pligter, men om icke de inbjudnas antal är allt-

för stort, bör hon dock icke underlåta att med alla gästerna vexla åtminstone ett par ord.

Det är af många orsaker alltid bäst att börja sitt umgänge med så liten krets, som omständigheterna tillåta; den utvidgas gerna af sig sjelf. Den unga husmodren kan då vida lättare sätta sig in i de sällskapslifvets pligter, som åligga henne.

Är den unga frun åter gäst hos andra, är hennes första pligt att med helgdagskläderna också påtaga helgdagslynnnet. Det gränsar helt enkelt till det omöjliga att underhålla gäster, som trumpna och olustiga eller med missnöjet öfver någon förtret i hemmet ännu jäsande inom sig, komma på besök, bjudna eller objudna. Det är gästernas skyldighet att visa sig lika artiga och förekommande, som värdfolket; utan denna vaxelverkan kan intet behagligt sällskapslif uppkomma.

Den som är i den lyckliga ställning att kunna välja sitt umgänge, bör gå tillväga med stor försigtighet. Ty det går nog ganska lätt att börja ett umgänge, men att utan några obehag afbryta det, är betydligt svårt. Om vid närmare bekantskap någon sympati uppstår, kan man ju ej på förhand veta, men huruvida vilkoren för denna sympati äro befintliga, kan man i allmänhet utrona, åtminstone till en viss grad. Man upp-

täcker snart om samma intressen och åsigter förefinnas; man kan i de flesta fall snart se om bildning och god ton är för handen, och om personens redbarhet kan man ju alltid underätta sig. Och under i detta fall gynsamma förhållanden kan man ju alltid räkna på en angenäm bekantskap om också icke en närmare vän.

I fråga om den rent praktiska sidan af sällskapslivet, måste man göra sig underrättad om seder och bruk på den ort, der man vistas och i den krets, der man vill inträda. Att deruti gifva några föreskrifter skulle föga löna sig, då man aldrig kan veta huru snart de skulle blifva föråldrade. Bruket kan vara ganska stadgadt och räcka i många år, men det kan också helt oväntadt kastas öfver bord och ersättas af ett alldeles motsatt. Det, som på ett håll anses för särdeles artigt, kan på annat håll betraktas som en narraktighet och så vidare.

Då man således sjelf ofta nog ovetande kan stöta andra för hufvudet, bör man göra sig till regel att aldrig vara anspråksfull eller ömtålig, i fråga om formfel eller brott mot sällskapslivets etikett. Det är att förbittra hela sällskapsnöjet för både sig sjelf och andra, om man vid minsta lilla brist på uppmärksamhet blir stött eller anser sig förbigången. Och det är åtmin-

stone en föreskrift, som aldrig kan bli föråldrad, att den som vill göra sällskapslifvet angenämt, bör tänka minst på sig sjelf och mest på andra — deri ligger den enkla, okonstlade artighetens hemlighet.

SEXTONDE KAPITLET.

Olika lefnadsställning.

I.

Prestfrun.

»**A**r det möjligt?» utropade Hedvig och såg alldeles häpen ut, »skall *du* bli prestfru, Selma? Det hade jag då aldrig kunnat tänka mig!»

»Men jag har tänkt på det rätt länge», sade Selma leende; »det vill säga allt sedan badresan förra sommaren, då vi förnyade vår bekantskap».

»Förnyade?»

»Ja, han var informator för min bror, då vi

bodde på landet, och jag har också läst för honom.»

»Och nu är han kyrkoherde! Men han är väl rysligt gammal, då?» frågade Hedvig.

»Åh, visst inte! Trettiosju år.»

»Fjorton år äldre än du! Och enkling!» utropade Hedvig och slog ihop händerna.

»Ja, har inte en enkling rätt att gifta om sig, när förra hustrun varit död i tre år?» frågade Selma med en viss hetta. »Och hans enda lilla flicka är det sötaste barn man vill se och bara fyra år gammal.»

Hedvig skrattade.

»Blif inte ond, söta du!» sade hon. »Men du kan väl förstå, att jag måste bli litet öfverraskad af att tänka mig dig såsom blifvande prostinna.»

»Ja», svarade Selma och rodnade litet, »jag får verkligen rätt att kalla mig prostinna, om jag vill, ty Henrik är tillförordnad kontraktsprost.»

Hedvig gjorde en djup och elegant nigning. »Aldra nådigaste prostinna, vet du hvilka pligter, som åligga dig såsom kontraktsprostens fru?»

»De äro icke svåra, så mycket vet jag», svarade Selma, »och om de också vore det, blefvo de lätta vid Henriks sida.»

»Bravo, Selma lilla! jag börjar verkligen hoppas det bästa om dig. Men vet du också att

en prostinna på landet skall bjuda alla gummor på kaffe, när de hafva något ärende till prosten, och språka med dem om deras får och kor och grisar, och vara obegripligt 'gemen'?»

»Det blir nog det svåraste», medgaf Selma, »men jag är ju född och uppfödd på landet, och mamma säger, att när jag varit der någon tid, komma nog barndomsminnena att taga ut sin rätt, och du skall få se, att jag intresserar mig för både mina egna och gummornas grisar.»

»Men du får visst ett stort hushåll att sköta — eller är prestgården utarrenderad?»

»Visst icke! Henrik är så verksam och duglig, och han säger, att det går mycket väl för sig att vara både prest och landtbrukare. Han behöfver ju inte arbeta sjelf, utan blott se till arbetet. Och att skrifva predikningar och prestbetyg kan ju inte upptaga en dugande mans hela tid.»

»Det låter inte mycket presterligt, det der, kära du!» invände Hedvig och såg betänksam ut.

»Det förstår du intel!» ifrade Selma. »En prest skall väl inte vara hvarken en bokmal eller en kolportör! Han måste arbeta, han måste umgås med menniskor och med naturen, och jordbruket är det mest förädlande arbete, menniskan kan syssla med. Har presten intet jord-

bruk, så blir han en drönare, eller också utfyller han sin tid på annat, oftast mindre fördelaktigt sätt.»

»Det der var väl ett stycke af den gode Henriks predikningar i hvardagslag, antager jag», sade Hedvig leende, »men blir inte presten på det sättet bra verldslig — han skall dock vara en andlig man.»

»Det kan han godt vara ändå. Att se Guds gåfvor på marken, att se huru somliga människor få arbeta för att andra skola lefva kräseliga, att lära känna arbetarens lott, hans sorg och hans glädje, tror du inte *det* predikar för presten, när han bara vill höra på? Och att med ord och verk, med råd och dåd stödja och hjälpa, att af sina egna håfvor dela med åt dem, som hungra, tror du inte det gör människan lika anderik — och andelig med — som att blott gå och tänka och hålla tal? Och tror du inte, att presten har mera gemensamt med de ringa i sin församling, om han förstår deras arbete och intresserar sig därför?»

»Nå, detta sista var då det klokaste af hela ramsan! Och om blott presten icke går upp i sitt landbruk, utan anser det underordnad sin presterliga verksamhet, så har jag ingenting deremot. Det värsta är att jordbrukande prester för det mesta också bruka vara kortspelande och

punschdrickande prester, men det hoppas jag att din Henrik —»

»Åh, du skulle blygas, Hedvig!» afbröt Selma harmset. »Min Henrik är den ädlaste, bästa, mest högsinnade och renhertade människa, med den mest upphöjda karakter, den finaste bildning, den rikaste begåfning — och han skulle spela kort!»

Hedvig skrattade och drog väninnan ned i soffan. »Sätt dig — och lugna dig!» sade hon. »Vi skola vara öfverens om, att din Henrik är den bästa människa — vet du, jag tror det så gerna! — och taga för afgjort, att han sår den goda säden i människornas hjertan så väl som på sina egna åkrar. Och så skola vi tala litet om dig i stället. Jag tycker ändå, att en så begåfvad och fint bildad flicka, som du, är lik-som litet bortkastad, så der ute på bondlandet.»

»Deri misstager du dig, i alla fall. Antaget att jag vore kvad du säger mig vara, så kommer jag just därför nu på min rätta plats. Mamma säger, att en prestfru på landet kan verka mycket godt, just om hon är begåfvad och bildad. Hon har sin del af själavården, hon också, ty genom henne skall det andliga intresset hållas uppe och hon skall vara intelligensens målsman och den goda tonens väktare. Hon skall representera godheten, och hennes man sannin-

gen; hon skall vara mild i sina omdömen och försiktig i sina yttranden; ingenting skadar henne så mycket som om någon till en skarp anmärkning kan föga orden: det har prestfrun sagt. Hon skall trösta de bedröfvade och uppresa de fallna, men de fräcka och bespottare skall hon hålla på afstånd —»

»Vet du, Selma lilla», sade Hedvig skälmaktigt, »att jag tror, det Henrik tryggt kan sköta sitt landbruk och öfverlemna åt dig att skriva predikningarne — nej, nej, blif inte ond nu, aldrakäraste lilla Selma! jag skämtar ju blott.»

»Jag vet inte hvarför du skall vara så förmädlig», sade Selma halft gråtande. »Du kan väl begripa, att det är mamma, som sagt allt det der, och att jag bara säger efter henne! Att du kan vara så stygg!»

Hedvig bad ömt och hjertligt om förlåtelse, som hon också fick, och försoningen beseglades med en kopp ypperligt kaffe, som Mari bar in i förmaket. Kamrern, som var hemma, ty det var söndag, infann sig också och fick del af den stora nyheten — Selmas förlofning — visade sig vederbörligt öfverraskad och artig, gratulerade och undrade också litet huru fröken Selma skulle taga sig ut som prostinna på landet.

»Det blir ett ganska stort och arbetsamt hushåll,» förmodade han.

»Ja, ganska stort,» sade Selma, »men mamma kommer att vara hos mig ett år eller två, för att hjälpa mig — hon har sjelf fordom haft ett stort landthushåll. Och så skola vi inrätta allt på bästa sätt och lefva ganska enkelt.»

»Men en prestgård skall ju vara gästgifvargård,» skämtade kamrern, »och presten måste umgås med alla.»

»Visserligen, men han behöfver ej hafva sitt hus inrättadt på samma fot, som sina rikare grannars. Alla skola vara välkomna, men allt skall dock vara mycket enkelt.»

»Då säges det att presten är snål.»

»Derom får man fråga de fattiga.»

»Eller att hans hustru är oduglig.»

»Motsatsen skall bevisas genom att det enkla är godt.»

»Ni har svar på allt, fröken Selma,» sade kamrern. »Men om jag nu säger, att ni får tråkigt derute på landet?»

»Då svarar jag, att den som har ett godt hem och en god man, behöfver aldrig ha tråkigt. Och dessutom skall jag arbeta; jag har lärt mig väfva i sommar — icke en hop grannlåter, utan ordentlig väfning, både rätt och slätt, och kypert och dräll, och jag skall nog lära mig det andra krafset också, och jag kan aldrig tro, att tiden

blir mig lång. Och så får jag en liten flicka att uppfostra.»

»Godt, godt; men — är ni ej rädd för att så der gräfva ner er på landet?»

»Gräfva ner mig! Vi ha' blott en fjerdingväg till närmaste jernvägsstation! Jag kommer upp till Stockholm rätt som det är och helsar på er, och på sommaren komma våra vänner ut till oss, och då skolen I få se att jag skall reda mig mycket bra 'i mitt nya stånd'. Det vore väl märkvärdigt, om inte mamma och Henrik i förening skulle kunna uppfostra mig till en rättskaffens prostinna, när jag har så god vilja!»

»Det går nog,» sade Hedvig. »Men du skall få se, att det blir inte så lätt eller så trefligt att komma på rätt fot med umgänget derute. Somliga vilja nog se ned på prestfrun, och andra, som borde se upp till henne, blifva i stället afundsjuka.»

»Du har nog rätt i det,» medgaf Selma. »Jag har då sett ett mönster för en prestfru och skall åtminstone arbeta på att likna henne. Hon sade alltid, att med lugn värdighet och taktfullt uppträdande eröfrar prestfrun öfverallt sin rätta plats. Blir hon förbigången, låtsar hon ej märka det, blir hon smickrad, hör hon ej derpå. Hon försöker aldrig göra sig bemärkt; när hon vet, att hon handlar rätt, bryr hon sig

ej om hvarken beröm eller klander. Äfven mot dem hon ej tycker om, är hon vänlig; mot ingen är hon kruserlig. De fattigas vän är hon; endast de stolta bondgummorna visar hon en liten öfverlägsenhet, ty på dem måste man imponera, säger hon. Duglig är hon i sitt hus, men finner ändå alltid tillfälle till läsning och intellektuella sysselsättningar. From och gudfruktig är hon ock, men icke sekterisk, icke trängsinnad. Och liksom hon vårdar sitt hus, vårdar hon sin egen person; i hvilka sysslor hon än deltagar, ser hon alltid fin och trefflig ut. Alla i socknen känner hon, ehuru hon ej mycket talar om dem, och sitt omdöme om hvar och en har hon stadgat, ehuru hon aldrig opåkalladt framdrager det.»

»Detta,» sade Hedvig, »synes mig vara icke blott mönstret för en prestfru, utan ock för hvarje annan fru. Eller, om detta skall vara just en prestfru-karakteristik, då ville jag att vi vore prestfruar allesamman.»

»Jo, det är nog något särskildt,» menade Selma; »denna ödmjukhet utan kryperi, denna värdighet utan anspråk — just detta är det väl, som skall karakterisera prestens hustru. Och det är inte så lätt att förvärfva, du!»

»Det är i alla fall en god förutsättning att veta hvad man bör sträfva efter,» sade Hedvig, och hennes man tillade:

»Ni har god vilja och godt förstånd, fröken Selma: det är den bästa af alla förutsättningar för att lyckas.»

II.

Konstnärens hustru.

Eva var en skönhet. Då vi i början af vår bok presenterade de unga flickorna, som språkade om sina idealer, glömde vi att redogöra för deras utseende. Låtom oss nu i förbigående omtala, att de alla voro rätt täcka och behagliga, alla utom Eva, som var ovanligt vacker, en verklig skönhet. Det var hon, som så bestämdt förklarade, att hon aldrig skulle våga gifta sig annat än med en embetsman, en af staten aflönad man, hvars inkomst var fullkomligt tryggad. Och nu var hon gift med en man, som lefde af sina händers arbete.

Han var målare, men icke okänd, icke uppåtsträfvande, sökande efter ära och rykte. Han var tvärtom en högt skattad konstnär, som redan vunnit rykte både inom och utom landet, hvars dukar betingade höga pris, och som genom en

liten enskild förmögenhet under sin studietid varit tryggad mot behovet.

Han såg Eva ute i sällskapslivet och hennes förtjusande vackra ansigte fängslade honom genast. Och hon glömde alla sina föresatser, alla sina drömmar om hög och tryggad samhällsställning — att blifva hans brud syntes henne vara höjden icke blott af lycka, utan ock af ära. Älskvärd var han och hans utseende var fördelaktigt — detta intog dottern; en hederlig och redbar man var han ock, medan hans pekuniära ställning ansågs lysande — detta intog föräldrarna, och så blef Eva konstnärens hustru.

Den yngsta af flera systrar i förmöget hus och familjens skönhet, hade Eva måhända blifvit om icke bortskämd, så i alla fall skonad för både arbete och obehag af alla slag. Som den firade konstnärens fru behöfde hon naturligtvis ej heller bekymra sig eller besvära sig med någonting.

Några år hade förgått och ett par lefvande porträtt af far och mor, en gosse och en flicka hade ökat den husliga lyckan. Fru Eva var, om möjligt, ännu vackrare än förut, och den präktiga, med konstnärlig smak inrättade och utstyrda våningen var en passande ram till denna sköna bild. Både hon och barnen buro kostymer, som passade till omgifningen, alldeles obe-

roende af modet. Eva fogade sig utan motsägelser efter sin mans önskan i detta, som i öfriga fall, och alla människor tyckte, att hon borde vara mycket lycklig.

Det hade hon också varit — men var hon det ännu? Hon bar sitt hufvud högt och såg visst icke betryckt ut, men hennes lugn hade blifvit ligkiltighet, hennes drömmande min hade blifvit frånvarande, och hennes hurtiga väsende hade försvunnit. En förändring hade kommit — huru visste ingen.

Eva följde ej mera med samma glödande ifver sin mans arbete, delade ej som förr hans brinnande hänförelse vid hvarje nytt utkast, hvarje ny komposition; hennes aldrig tvekande, segervissa tro på hans konstnärskallelse sporrade honom ej mera i misströstans stunder till alltjemt nya och alltjemt med framgång krönte försök. Förbi voro de lyckliga stunder, då de tillsammans gladde sig åt fullbordade verk. Ensam stod nu målaren i sin atelier; inga lätta steg smögo öfver golfvets mjuka matta, ingen fin hand lades smekande på hans axel, ingen strålande, beundrande blick mötte hans, då han såg upp från sitt arbete. De vackra ögonen, med madonnablicken, de fina mjellhvita händerna — huru ofta hade han icke försökt på duken återgifva detta! Nu använde han andra modeller, som i

timmar sutto för honom, och som, när de lemnade huset, följdes af allt annat än vänliga blickar ur den unga fruns ögon.

Åtskilliga obehag inomhus förekommo och ökades mer och mer. Kokerskan flyttade i olaga tid; mat måste hemtas från restauranten — det blef dyrt och obehagligt.

Barnen stöjade och skröpade till i rummen och det var omöjligt att få dem tysta, när fadern kom in, oaktadt han så illa tålde bråk och oordning. Han sade väl icke mycket — blott i förebrående ton: »Eva!» när han vände de otvättade englarne ryggen, men det stack henne dock. Och ändå hade hon icke viljekraft nog att afhjelpa det som misshagade honom.

Slutligen kommo också pekuniära bekymmer. De lysande inkomsterna ville ej räcka till, räkningarna voro alltid för dryga, och fastän man i ett och annat afseende försökte på enklare sätt inrätta sig, blef det dock icke bättre. Huru man än vred och vände det dyrbara täcket blef det ändå för kort. När man hade godt om penningar, ströddes de ut åt alla håll; när beställningar tröto, var husfrun rådlös och i yttersta trångmål.

Missbelåten och mörk i hågen, som en vredgad Jupiter, beslöt sig målaren för att taga några elever, hvilkas omständigheter tilläto dem

att med guld uppväga den berömde mannens tid. Men stämningen inomhus blef icke bättre af detta. I mannens hjerta gnagde ett vaknande medvetande om att den hustru, han valt, ändock icke passade honom — hon drog honom ned. Den skönhet, som fängslat honom, var ej mera för honom den sol, som segrande fördref alla skuggor.

Tillfälligtvis hade Eva gjort en angenäm bekantskap. I samma hus, i våningen inunder målarens, bodde en operasångare, gift med en norska. Målaren hade en viss fördom mot allt hvad »komedianter» hette och likaledes en liten fördom mot »brödralandet». Något umgänge mellan båda familjerna kom ej heller i fråga. Men en dag råkade Hugo, Evas lille gosse, falla utför trappan och stötte sig rätt illa. Fru Jensine sprang ut, bar in gossen till sig och tröstade och lugnade honom, så att hon, rådig och rask som hon var, fick plåstra om det rätt försvarliga hål han slagit i hufvudet. Andra morgonen steg hon utan krus in i barnkammaren för att höra efter huru det stod till med hennes lilla skyddsling. Eva satt derinne och grät, fastän gossen var rask och kry, och då hennes hjerta var öfverfullt och den norska fruns rättframma hjertlighet var så märkvärdigt förtroendeväckande, hade hon nästan biktat sina sorger,

innan hon tänkte på huru orätt hon gjorde. En varm vänskap blef följdén häraf, och om målaren just icke var hänryckt öfver att så ofta träffa »komediantens fru» hos sin hustru, så kunde han dock ej motstå den ärliga rättfärdigheten och behagliga lifligheten hos den nya vänninnan, och dessutom insåg han ganska väl hvilken nytta den drömmande, likgiltiga Eva skulle hafva af umgänget med en så praktisk personlighet.

Ty goda, praktiska råd hade hon tretton på dussinet, den vackra, kloka, lilla frun. Och rätta vägen till mannens hjerta går genom gomen, påstod hon.

»Ser De,» anförtrodde hon Eva, »min mand er nok også lidt slem en gang imellem, men en fin omelet eller god mayonnaise plejer altid fordrive det slette humör.»

Derjemte var hon — alldeles i motsats till målarens fördomsfulla påstående, att »komedianterne» alltid hade »trasslig» hushållning — en förträfflig husmoder, som höll sitt hus i så god ordning, att Eva blygdes vid jämförelsen.

Det blef något bättre ordning också i målarens hus: tjenstfolket gjorde stora ögon och »sade upp»; men efter några ombyten kom allt i rätta spåret igen. Mannen märkte med välbehag, att Eva ej mera gick med förbundna ögon

omkring i sitt hushåll. Olyckligtvis blef förhållandet mellan makarna dock detsamma; de förstodo så föga af hvarandras mest framstående karaktersdrag, att de oupphörligt kommo längre bort från hvarandra. Den öfverskattning af sin make, som Eva så länge närt, hade långsamt men eftertryckligt gifvit vika för en kyligare uppfattning, som hon ej kunde dölja, och den ömtåliga konstnärssjälen sträfvade emot och ville icke stiga ned från den piedestal, på hvilken han tronat. Så blef det obehagliga uppträden, som helt och hållet qväfde återstoden af mannens ömhet. Det kom för honom stunder af djupaste nedslagenhet och missmod, då han i dystert sjelfplågeri såg sin talang, sin skapande förmåga uttömd, då undergång och ruin syntes honom oundviklig och då penseln föll ur hans hand emedan anden ej mera förmådde lyfta sina vingar. Förtroendet för den maka, han af kärlek valt, måste vika för det halft trotsiga, halft fiendtliga uttryck, som nu lägrade sig öfver de läppar, öfver hvilka fordom blott kärleksfulla ord flödade. Kunde hon blifva kall för honom blott emedan han icke förmådde ge med fulla händer, då det just var hennes brist på insigt i hushållsväsendet, som gjorde, att det ej blef någon trefnad i hemmet? Var hon så trångbröstad, att hon icke för hans skull kunde göra några

små uppförlingar af sin beqvämlighet? Dertill kom, att han ej längre fann henne vacker; den ständiga retlighet, som lästes i hennes ansigte, förskönade henne ej, och han, mannen med det känsliga ögat, han, som af allt oskönt pinades, som af kroppslig smärta, han flydde sitt hem, sökte upp lustiga sällskaper, var ute och »festade» både dag och natt, och om han också icke förföll till någon dålighet, förde han dock med sig hem ett tungt hufvud, en osäker hand och en tom plånbok.

Evas nya väninna insåg, att någonting här måste göras. Hon förstod ju väl den känsliga konstnärsnaturen och såg med smärta, att Eva mer och mer aflägsnade sig från den rätta vägen och stod i fara att helt och hållet förlora sin make. Men på en gång slog det henne, att hvad Eva mest och bäst behöfde, det var en moderlig vän, och hon visste också hvar denna stod att finna.

Tre trappor upp i samma hus — deruppe i höjden, der den friska luften börjar och de höga hyrorna sluta — bodde ett gammalt äkta par, och egendomligt nog var der också mannen konstnär.

Direktör kallades han, mannen med det snöhvita håret och skägget, och han hade varit en ganska begåfvad musiker, skicklig pianist och

god kompositör. Dock hade han aldrig kommit upp på tinnarne af konstens tempel; han var en aktningsvärd talang, men intet geni. I borgerliga lifvet hade han varit organist och lärare vid konservatoriet — nu var han pensionerad. Sina inkomster hade han förökat dels med lektioner, dels ock genom utgifvande af åtskilliga orgelkompositioner jemte andra musikstycken, och så hade de haft sin bergning och kunnat uppfostra sina barn till dugliga, ordentliga menniskor. Nu voro de många barnen ute i verlden, och med sin pension och sina små besparingar lefde de båda gamla ett sorgfritt, om också ej öfverflödigt lif. De hade för längesedan gjort bekantskap och stiftat vänskap med den lilla, hurtiga fru Jensine, och denna senare gaf sig ingen ro förrän hon en vacker dag fick Eva med sig ditupp.

Litet beklämd följde Eva sin ogenerade väninna upp till de gamla, som hon ju icke kände, men hon blef mottagen med en så ren och oförfalskad hjertlighet, att hon genast fann sig hemmastadd, och när hon gick, bad att få snart återkomma. Och hon gick sedan ofta ditupp och tog barnen med sig. Hon var ju nu också nästan ständigt ensam. Mannen hade aldrig tid med henne; antingen var det något konstnär-intresse eller var det något orubbligt aftal med hans vänner, som drog honom bort — hemma

var han i alla fall ej. Hvad skulle hon taga sig till ensam, alltid ensam i de dunkla praktgemaken!

Uppe i vindsvåningen var alltid så ljust. Solen sken in genom skira, hvita gardiner, och lyckans solsken strålade öfver alla ansigten derinne. Hela eftermiddagar kunde Eva sitta där — barnen voro alltid så snälla där — med ett handarbete, som dock för det mesta hvilade i hennes knä. Hon hade så mycket att höra och upptaga i sitt sinne, att hon knappt rådde med det. Småningom dagades det i hennes själ; hon förstod hvad hon felat och hvad hon hade att godtgöra mot sin make. De båda, som sutto här, mannen med silfverhår och dock alltid strålande blick, och hustrun få år yngre än han, men dock förskönad af den eviga ungdom, som blott kärleken skänker — de båda voro ett konstnärspär, sådant, som det skall vara. Och när han satte sig till den gamla flygeln och spelade några af sina vackraste kompositioner, då var hans gamla hustru idel öra och öga — ty hon tog ej en minut sina ögon från den älskade maken. Hon hade en klippfast tro på hans konstnärskallelse, på hans talang. Och hon visste att ur det förflutna frambesvärja så ljufva minnen, när hon berättade om flydda tider, och allt sammanflöt i uttrycket af hennes oförgäng-

liga kärlek. För henne var han den store konstnären, som stod oupphunnen. För henne var det klart, att världen svårliga försyndat sig, då den icke ärade honom som en ny Mozart.

Det var sannerligen en kärlekens »höga visa», som den gamla frun uppstämde, och den fann ett starkt genljud hos den unga hustrun, som i allt detta blott hörde hvad hon bort vara, huru hon borde handlat, hvad hon försummat och hvad hon genom egen skuld förlorat.

Men ångern kommer ju icke för sent, när det gifves tid till bättring. En dag, då den gamle herrn var ute på sin vanliga aftonpromenad och de båda fruntimren voro allena, vände sig Eva under heta tårar till sin vördnadsvärda väninna och bad:

»Lär mig ni, som är lycklig, hvad jag skall göra för att återvinna min förlorade lycka!»

Det var allvarsamma förmaningar, Eva nu fick höra, men de föllo i god jord, väl uppluckrad af grärelsens djupa fåror.

»Man föreställer sig oftast», sade den gamla, »att konstnärens hustru bör vara lika mycket en konstnärssjäl, som konstnären själf. Men det är deruti man grundligt misstager sig. Hon skall ej heller vara en blott hvardagsmenniska, en levande prosa, som ej kan förstå, att det finnes poesi i världen. Men konstnärens hustru måste

framför allt vara det som skriften bjuder, nemligen »mannen ena hjälp». Just för att han, ohindrad af hvardagslivets små detaljer, skall kunna fritt gifva sitt skapande snille rum, just därför skall hans hustru bespara honom bekymmer och besvär, så mycket hon möjligtvis förmår. Och det är icke värdt att hon tänker som så: »hvarför skall just jag gå här och träla? Hvarför kan inte han också taga litet med af bekymmer och omsorger?» Ty svaret måste blifva: därför, att han icke kan det. Bind tyngder vid örnens fötter och bed honom sedan svinga sig upp mot solen — tror du, att han kan det?

»Det är ju icke meningen att hustrun aldrig skall tala med sin man om deras ekonomi — det vore obarmhertigt fordradt. Och det vore ej heller för mannens skull förståndigt, ty han bör väl icke beständigt lefva bland molnen, heller. Men konstnärens hustru får mer än någon annan *passa sin tid* för att afhandla sådana angelägenheter, och hon bör vara beredd att visa honom, att hon på bästa möjliga sätt använder de medel, hans arbete i konstens tjänst inbringar. Hon måste vara praktisk och fintlig, så att hon kan visa utvägar, när han tror, att alla vägar äro stängda; hon bör vara modig och hafva ett friskt sinne, så att hon kan uppmuntra honom, när motgången nedslår honom.

»Det säges om skalden Jonas Lie, hvars litterära bana i början var temligen törnströdd, att det var hans hustru, som gjorde honom till hvad han är, *ty hon trodde på honom*. Denna hennes bergfasta tro på hans begåfning, på att han en gång skulle tvinga världen att erkänna den, detta var det som uppehöll hans mod och sporrade honom till nya ansträngningar. Derfor skall hustrun också vara anderik, så att hon kan blifva hänförd af skönhet, lära sig uppskatta konstverk och älska det sköna och rena deri. Eljest har hennes beundran för mannen icke det rätta värdet för honom. Hon behöfver därför icke vara någon konstkännare, och konsthistorien kan gerna vara henne en sluten bok — i alla fall behöfver hon ej läsa många kapitel deri. Men kärleken gör henne till idealist och kärleken ger henne denna fasta tro på hans begåfning, som är konstnären till ett så lyckobringande stöd.

»Allt detta måste den kvinna besinna, som går att blifva en konstnärs hustru, och har hon ej på förhand betänkt sig, så måste hon sedan uppbjuda alla sina krafter att motsvara de kraf, för hvilka hon småningom får ögonen öppna. Detta — att vara en ordentlig och sparsam husmoder, det kan man lära sig. Att inom det andliga området blifva hvad konstnärens maka bör vara, är deremot icke så lätt. Men den,

som modigt sträfvar framåt skall väl komma åtminstone ett godt stycke på väg, om det också går långsamt att hinna målet, Ja, äfven om du aldrig hinner dit, är det ju vida bättre att du försöker närma dig det, än om du alltmer aflägsnar dig derifrån. Framför allt får konstnärens hustru aldrig låta modet falla. Ingenting förlamar konstnärens skapande kraft, så som att se andra modlösa. Han behöfver sjelf hjelp för att hålla modet uppe — han kan icke hjulpa någon annan dermed. Ett gladt och modigt väsende hos hans maka, ett gladt och vänligt ansigte uppmuntrar och stöder honom mera än han sjelf vet. Ett retligt lynne, en missmodig uppsyn gör honom oberäknelig skada. Han är utsatt för så många missräkningar, så många fellsagna förhoppningar — just det, som han mest litat på, som han sjelf satt högt och räknat för ett verkligt konstverk, just det sönderslites måhända af kritiken, misskännes af det allmänna omdömet. Det, der han nedlagt sin själs bästa krafter, sitt hjertas ljuvfaste känslor, just detta kallas måhända intetsägande och matt. Och ännu mera — han ser kanske andra, hvilkas produktioner han bestämdt vet stå långt under hans egna, blifva föredragna framför honom och skörda ära och beröm, medan han står der förbisedd, glömd, utan annan tröst än den, att en efterverld

skall dömma rättvisare. Är icke denna börda tung nog, utan att hans maka skall genom retlighet, genom slöseri, genom tanklösa fordringar öka den?

»Men äfven om dessa motgångar öfvervunnits, äfven om konstnären blir erkänd, firad, högt uppskattad, behöfver han sin makas stöd. Det gäller då för henne att förmå honom att hvila och hemta nya krafter. Frestelsen till öfverproduktion ligger då så nära, och på sådan följer alltid utmattning. Deraf kommer att mången konstnär, som frambragt något stort, utomordentligt konstverk, sedan ofta kommer med blott medelmåttiga verk. För att åstadkomma ett fullödigt konstverk fordras att samla krafter, att kunna gå till verket med mod och lugn, att kunna gifva hela sin personlighet åt sitt verk. Och det kan man icke, om man ej får hvila då och då. Men hvilan måste vara behaglig, och därför skall konstnärens hem vara trefligt och godt, och hans hustru skall uppbjuda all sin förmåga att göra det sådant.

»Det nekas ej att mången stor konstnär arbetat under svåra förhållanden, men det är icke allom gifvet att kunna göra detta. Och vi räkna blott dem, som segrande gå ur striden — de fallna se vi, kanhända, men deras antal frågar ingen efter.

»Rätt ofta är konstnären i penningfrågor lika opraktisk, som i många andra det dagliga lifvets värf. Der blir då hustruns lott att se till, det inkomsterna, om de äro små, på bästa sätt användas, och om de äro stora, att besparingar göras. Det går ej an att lefva för dagen, det går ej heller an, att, när inkomsterna ökas, också öka öfverflödet. Konstnärens inkomster äro ovissa: de bero på säljbarheten af hans arbeten, på efterfrågan och icke minst på hans egen inspiration och arbetsförmåga. Det ena året är godt, det andra dåligt — ingen kan förutsäga något derom. Derfor är det hustruns sak att tillse, det *lefnadssättet alltid blir detsamma*, äfven om inkomsterna blifva stora. Då kan i de goda tiderna alltid afläggas något i beredskap för de dåliga, eller för ålderdomen. Men endast sällan tänker den äkta konstnärsnaturen på detta — hans hustru måste så mycket allvarligare tänka derpå.

»Ganska vigtig är hennes ställning gentemot yttre förhållanden, umgänget med andra menniskor. Här gäller att träffa just det, som är lagom. Att förhäfva sig öfver mannens storhet och liksom skryta dermed, är att göra sig löjlig: att med låtsad anspråkslöshet nedsätta den, är att göra sig föraktlig. Blygsamt, men fast, måste hon stå på hans rätt; opåkalladt bör hon ej yttra

sig om hans förtjenster, men när så påfordras kan hon frimodigt säga ut sin mening, blott hon säger den anspråkslöst. Men — alla kunna ju ej skapas efter samma mönster och hvarje konstnärs hustru måste i sin umgängeskrets genom egen takt veta att befästa sin och sin mans ställning.»

Eva hade under tystnad afhört allt detta, som för henne egentligen var idel straffpredikningar — hon insåg nu först klart allt, hvad hon försummat, allt, hvad hon felat. Nu såg hon upp med tårdränkta ögon. Ännu en sak, som tungt låg henne på hjertat, måste hon hafva klarhet uti.

»Säg mig» frågade hon blygt, »har ni aldrig — ej heller i unga dagar missförstått er make? Har ni aldrig varit — varit svartsjuk?»

En minut sänkte den gamla frun sin blick, som om hon tänkte tillbaka på flydda tider.

»Hvarför skulle jag dölja för er, min kära, unga vän,» sade hon, »att jag också haft mina svåra stunder, då jag såg min man med andra dela nöjen, som för mig voro oåtkomliga? Jag var ju icke musikalisk, jag kunde hvarken sjunga eller spela något instrument — och detta var för öfrigt, hos oss, der under lektionerna så mycket pianoklink förekom, snarare en välgering. Men då han med någon begåfvad elev

sjöng eller spelade duetter, eller då någon sångerska, ackompanjerad af honom, själfvullt utförde någon af hans kompositioner och han förtjust såg på henne och applåderade hennes utförande, då led jag mången gång bittra qual. Men jag ångrade mig alltid sedan. Jag visste ju, att jag egde hans hjerta och att han var ädel och trofast — hvarför skulle jag då icke unna hans konstnärssjäl en glädje, som jag icke kunde bjuda honom?

»Och hos den bildande konstnären är det ju alldeles detsamma. Hvad musikern njuter med örat, njuter målaren med ögat — det är skönhet, som både den ene och den andre finner så ljuflig. Och skulle nu, ni, käraste barn, som modren natur till födelsedagsgåfva skänkt ett så vackert, behagligt ansigte, skulle ni behöfva frukta — en modell? Behöfver ni begära råd af en gammal fru, ni, så ung, så ren, så vacker, att visst ingen modell kan gå er i vägen? Gå ni med Gud, och måtte morgondagen blifva gladare än denna dagen och de dagar, som gått före den!»

Eva gick. Djupt försänkt i tankar satt hon sedan hela dagen, men dessa tankar buro frukt. Hon insåg att det icke skulle blifva henne lätt att återvinna den plats i sin makes aktning, som hon förlorat. Men hon beslöt att icke lemna

någoting oförsökt. Tåligt arbetade hon på sin förbättring, modigt kämpade hon med sitt upp-
roriska sinne, men slutligen randades den dag,
då hennes make åter fick upp sina ögon för
hennes skönhet, fick syn på den skönhet som
betyder mer än den yttre, den andliga skönheten,
det tappra, modiga hjertat, som kämpade för att
uppnå lifvets högsta goda.

Först märkte han med förvåning och sedan
med beundran, att Eva blifvit en öm och god
moder. Men i hans sinne hade bilden af den
bittra, missnöjda qvinnan så bränt sig in, att det
dröjde mycket länge innan han kände igen de
milda madonnadragen, som nu tillsammans med
ett leende barns — hans barns — täcka ansigte,
logo emot honom. Men när han en gång fick
ögonen upp för denna bild, lemnade den honom
ej mera; hvar han gick och stod, såg han den
alltjemt, äfven när han *icke* såg originalet, och
ju mer han betraktade den, ju mera tyckte han
att den förklarades af en finhet och mildhet,
som numera liksom slöt sig omkring allt hvad
hans hustru företog, allt hennes görande och
låtande. Aldrig mer syntes något bittert drag i
det vackra ansigtet, aldrig en kall blick i de
ännu så strålande ögonen — det var åter hans
älskliga Eva, sådan som hon aldraförst fängslade
hans hjerta. Och nu kom också ångern öfver

att han kommit så långt bort från henne, ångern öfver att han förlorat så många lyckliga stunder, så mycken lycka i lifvet, som kunnat vara hans. Men den yppiga konstnärsfantasiens sväfvade snart ut i drömmar om en ny och härlig morgongryning af en oförgänglig lyckodag, och denna tafsa målade han i inbillningen snart fullfärdig.

Det arbete, han nu hade för händer, förlo-
rade småningom för honom allt behag. En dag sköt han det ofullbordadt åt sidan. Han kallade på sin hustru, och hon steg tvekande öfver tröskeln till ateliern. Många månader hade gått sedan hon sist var der — hon kunde ej fördraga den outhärliga modellens närvaro. Men nu stannade hon, nästan bländad, på tröskeln. Konstnären hade med präktiga draperier, blommor och dekorationer ordnat sitt arbetsrum som till en högtid.

»Väntar du någon?» frågade Eva förundrad i det hon närmade sig den nyss uppspända duken på staffliet.

Han svarade icke strax, men han slog sin arm omkring henne och hans blickar sökte hennes, varma, bedjande blickar, som i deras unga kärleks första dagar. Det blef henne varmt om hjertat och en känsla, som om hon efter lång frånvaro nu äntligen kommit hem, öfvermannade

henne; sakta gråtande lade hon sitt hufvud mot hans bröst.

»Min älskade hustru!»

Detta var allt hvad han sade, men i tonen låg en innerlighet, som kom henne att tro på en ny lycka.

För båda kommo nu också sälla dagar. Hon satt för honom med yngsta barnet på sin arm till en madonnabild, som han målade med en ifver och värma, en hänförelse, som han ännu aldrig till något arbete medfört. Också blef talfan till ett verkligt konstverk, som gaf mästaren ära och rykte, långt mera än han någonsin förut förvärfvat.

Och lyckan blef varaktig. Tröttnade eller misströstate han någon gång, stod Eva vid hans sida, modig och förtröstansfull och återgaf honom tron på sig sjelf och på sin kallelse. Ingen skynt af svartsjuk egoism väckte numera köld i hennes blick och hennes sinne, ty hustrun litade på sin make, på äktenskapets heliga, oemotståndliga kärleksmakt. Icke heller plågades mannen nu af oordning i huset och af ekonomiska bekymmer, ty i stället för en tungsint, drömmande qvinna gick der en omtänksam, dugande husmoder omkring och styrde med säker hand hela hushållsmaskineriet. Ostörd af alla små förtretligheter arbetade målaren i sin atelier och

hvar han kom, när han färdades ute i lifvet, mötte honom loford öfver hans älskvärda hustru. Det var som om de öfverståndna pröfningar, hvilka så marterat hennes hjerta, väckt och till fullaste mognad utvecklat alla de själens och hjertats gåfvor, som slumrat inom henne.

Och en dag, då Eva i en förtrolig stund för maken öppnat sitt hjerta, då böjde den stolte mannen djupt sitt hufvud för den gamla frun deruppe i vindsvåningen, och den skrynkliga handen, som återgifvit honom hans lefnads lycka, kysste han med en vördnad, som om den tillhört en drottning.

III.

Affärsmannens hustru.

I den bekväma länstolen framför brasan satt en äldre fru med ett bref i handen, djupt försjunken i tankar. Så tog hon upp brefvet, läste det ännu en gång och reste sig sedan med beslutsam min.

»Ännu kan jag ej svara på brefvet,» sade hon halfhögt; »jag måste först besinna mig litet

och på något sätt förströ mig — jag skall gå öfver till Roths ett slag.»

Hon påtog en lätt kappa och hufva och gick snedt öfver gatan till den upplysta butiken, i hvars fönster vöro till beskådande uppställda alla de artiklar, som för handeln i en småstad, der landtbefolkningen helst i samma bod gör alla sina uppköp, äro behöfliga. I ena fönstret specerier och jernsaker, i det andra glas och porslin och tyger — allt hvad man kan önska eller behöfva föra med sig hem från staden. Ehuru det redan var temligen sent, pågick ännu en rätt liflig handel i butiken, då den gamla frun — vi kunna ju kalla henne fru Gran — gick derigenom och nickade åt de två, tre bodbetjenter som raskt expedierade de många kunderna. Fru Gran gick innanför disken och in i bodkammaren, dit en glasdörr ledde, och som egentligen tjänade till kontor. Derinne satt, för ögonblicket ensam, en ung fru, som hastigt reste sig från bordet, röjde rum på soffan, der papper och paketer lågo, och med ett gladt leende bjöd den besökande taga plats.

»Är du onsam, lilla Anna?» frågade fru Gran.
»Det var treffligt -- då kunna vi ju språka en stund.»

»Ja,» svarade den unga frun, »min man är borta på en bjudning hos borgmästarens — en

herrbjudning, förstås. Han ville ej gå, ty så här på lördagskvällen är det alltid så mycket att göra, och vi ha ju alldeles nytt folk, som man nog behöfver se efter, så att de ej vänja sig att slarfva. Men jag öfvertygade honom, att han behöfde litet förströelse — han, som arbetar så mycket — och så lofvade jag att sitta här ända tills boden stänges.»

»Ja, du är ett mönster för hustrur, min kära lilla Anna! Och nu sitter du här och har tråkigt, medan din man är ute och roar sig!»

»Jag har visst inte tråkigt,» försäkrade Anna. »Här äro flere bref, som skola besvaras — Karl antecknade hvad som skulle sägas, och jag brukar ofta hjälpa honom med hans korrespondens, så att jag kan mycket väl skrifva dem. Och så gör jag då och då en liten titt ut i boden för att förvissa mig om att kunderna blifva väl bemötta och ordentligt betjenade. Barnen sofva redan och min hederliga Anette styr om qvällsvarden åt våra bokhållare.»

»Har du dem i maten?» frågade den gamla frun förvånad. Hon hade nyligen flyttat till staden och visste ej huru hennes unga väninna hade det ställt. »Det är ju rysligt besvärligt! Bo de hos er också? Huru kan du hinna med allting i ett så stort hushåll?»

»Ack, hvar och en måste ju arbeta, om man

vill komma framåt! Det var nog sagdt, innan vi gifte oss, att vi skulle som andra, låta våra biträden bo och spisa hvar de ville, men när vi närmare tänkte på saken, insågo vi att det skulle både blifva billigare för oss och vara rättvisare mot dem, att låta dem äta vid vårt bord och bo inomhus. De unga männen blifva just genom detta utelif så lätt förledda till utgifter, som öfverstiga deras tillgångar och hvart detta leder, veta vi ju alla.»

»Sant, sant!» instämde fru Gran; »men hvilket arbetsamt lif du måste föra, min lilla Anna! Det skulle vara roligt att höra huru du tillbringar din dag. Kan du sköta ditt hushåll, när du skall hjälpa din man på kontoret och ibland också vara i boden, som jag hör att du ofta är?»

»Hushållet *måste* ju skötas,» svarade Anna liffligt, »men det gör jag afton och morgon. Jag gör alltid om qvällen upp hvad som under dagens lopp bör utföras och om morgonen säger jag till mina jungfrur derom och rådgör med dem. Matsedeln gör jag hvarje fredagskväll upp för hela veckan och antecknar hvad som skall köpas, och på lördagen gör jag alla mina uppköp. Matlagningen sköter Annette; andra sysslor få de båda andra jungfrurna hjälpas åt med, och den ena har barnen på sitt ansvar.»

»Barnen — ja, barnen! Måste du lemna dem helt och hållet i tjenarnes händer?»

»Visst icke! Jag är ju ung och rask, och jag passar alltid på hvarje ledig stund att vara hos barnen — och för öfrigt än här, än der, så att aldrig någon i hela huset kan vara säker för att jag icke, rätt som det är, står öfver honom eller henne. Jag har alltsammans på mina fem fingrar och har både ögon och öron öppna. Det värsta af allt är, att jag nästan alltid måste vara tillgänglig för våra kunder från landet, som alltid taga in här. Hvad jag än har för händer, måste jag släppa det för att vara artig och förekommande, och bjuda på varmt kaffe eller isvatten, punsch eller lemonad alltefter årstiden och personerna. Och så måste jag stå till tjenst med alla tänkbara upplysningar om ångbåts- och tågtider, om hvar sådant, som vi ej föra, finnes att köpa, hvartill kommer att så många af kunderna fråga mig om råd, när de skola handla — lyckligtvis kan jag med godt samvete rekommendera alla våra varor, ty vi föra endast goda kvaliteter.»

»Men, kära Anna, huru kan du räcka till för allting?»

»Det gör jag ej heller,» svarade den unga frun skrattande. »Sömnad och handarbete hinner jag ej med, men då kommer min brorsdot-

ter hit och är här några månader, och då blir en hel hop undangjordt. Och när mina flickor växa till, får jag god hjälp af dem.»

»Ja, ja,» sade fru Gran; »det är minsann ingen lätt sak att vara gift med en affärsman — det vill till både krafter och förstånd.»

»Visserligen,» instämde Anna, »men därför skall ingen som saknar någondera — jag menar, som ej har tillräckligt deraf — ens tänka på att blifva köpmanshustru, åtminstone ej i en sådan affär, som vår, ty deruti är köpmannen icke litet beroende af den duglighet och raskhet hustrun kan utveckla.»

»Deraf är hvarje gift man beroende,» svarade den gamla frun. »Och nu skall jag tala om hvarför jag kommit hit i afton — jag skall svara på ett bref från Elsa och jag ville hafva något att skrifva till henne om.»

»Åh! Vill tant helsa henne rätt hjertligt från mig?»

»Gerna, och jag skall berätta henne vårt samtal — hon bör kunna lära rätt mycket deraf.»

»Så tant säger! Hon, som i allt står så högt öfver mig! Hvad skulle hon väl kunna lära af mig!»

»Huru man skall lefva nöjd och arbeta med gladt mod!» svarade den gamla frun, då hon steg upp för att taga afsked.

Kort derefter afsände fru Gran ett bref af följande innehåll:

»Min kära lilla Elsa!

Af alla de unga flickor, som på den minnesvärda dagen, Selmas födelsedag, pladdrade om och svärmade för sina idealer är du den enda, som fått just den make, du önskade, nemligen en affärsman, en bankir. Och dock är du den minst belättna, fruktar jag. Lyckligtvis gäller missbelåtenheten mest dig sjelf, dernäst de förhållanden, hvori du lever, och minst din man.

Den väninna, som förebrår dig din enkelhet och tillbakadragenhet, har antagligen både rätt och orätt i hvad hon säger. Orätt deruti, att affärsmannens hustru måste blända sin omgifning med ett lysande lefnadssätt, men rätt deruti, att hon icke får för mycket draga sig ur verlden, icke nedsjunka till en obetydlighet. Ett öfverdådigt lefnadssätt kan visserligen till någon tid stärka krediten, men något varaktigt anseende gifver det icke, åtminstone ej hos solida affärsmän. Tvärtom plägar klokt folk misstänka den kredit, som med så konstlade medel skall hållas uppe.

(Viil du låta din man läsa detta bref, så må du göra det — han får taga mina förmaningar, som han vill; jag hoppas dock, att han ej skall tvifla på välmeningen deri.)

Hvad du säger om att du bra mycket hellre skulle se, att Robert skänkte dig, som förr, en frisk, doftande ros, i stället för »diamanter och perlor», hvarmed han nu begåfvar dig, förstår jag så väl. Men akta dig för att deri se någon förändring af hans känslor för dig. Tvärtom. Hans affär blomstrar, han börjar blifva rik och han vill att du skall hafva din andel af rikedommen och glansen. Detta bör ju icke göra dig ledsen; och för hans skull, för hans hjertliga välmenings skull, bör du bära de prynader han skänker dig. Icke kan det vara dig motbjudande att nyttja vackra drägter och smycken? Och det skulle ju kunna gifva anledning till elaka tydningar, om du uppträder allt för enkelt — man skulle kunna inbilla sig, att din man försummar dig, och det vill du väl icke?

Du behöfver därför icke vara grann, icke någon modedocka, icke slösande eller öfverdådigt utstyrd. Det finnes en medelväg, som min lilla Elsas medfödda finkänslighet nog skall visa henne. Det bör finnas en viss soliditet i hela ditt uppträdande och i anordniagen af ditt hus, men denna anstrykning af stadgad förmögenhet får aldrig öfvergå till skrytsam prakt. Skrinlägg ej dina nipper, men akta dig att uppträda »guldsmidd» i sällskapslivet. Låt dina supéer och middagar vara fina och goda, men öfverlasta icke

ditt bord med dyra och onödiga läckerheter. Du är, eller du kommer kanhända i den ställning, att du kan gifva ton åt en mindre krets — kom då framför allt ihåg att med förstånd skatta åt det moderna och låt aldrig förleda dig till det öfverdrifna.

Jag kommer nu från Anna Roth; du kan ej föreställa dig huru förträffligt hon, i en trängre krets och i små förhållanden fyller sin plats som affärsmannens hustru. Glad och modig, arbetsam, rask och oförtruten styr hon sitt hus och sitt folk, arbetar sjelf af alla krafter och — detta är det förnämsta — sätter sig in i affären så mycket som möjligt, så att hon kan hjälpa sin man med hans korrespondens och bokföring och ändå vara med i butiken och öfvervaka att kunderna blifva väl betjenade. Och med allt detta är hon så nöjd och belåten med sin verld och sin hederlige man.

Och nu, lilla Elsa, ville jag att du skulle spegla dig i henne. Försök intressera dig för din mans affärer; bed att få hjälpa honom med att skrifva — du har en vacker handstil och det har han icke — eller räkna, eller hvad du kan finna på. Läs tidningarna för honom, medan han röker sin cigarr — med ett ord — försök göra dig nyttig för honom. Både för honom och för dig skall det vara af stor vikt, att du

vet huru era affärer stå, och det är visst icke omöjligt att du någon gång kan gifva honom ett godt råd eller hos honom väcka en tanke, gifva ett uppslag, som eljest icke kommit fram. Och om du också aldrig kan hjälpa eller vara honom nyttig hvarken på ett eller annat sätt, så blir det alltid emellan er båda ett innerligare förhållande, när du förstår att sätta dig in i och hysa intresse för hans verksamhet.

Men härvid är fäst ett vilkor, som är alldeles oeftergifligt: du får aldrig *med andra tala om din mans affärer*, eller låta påskina att du är inne i affärsförhållanden. Oberäknelig skada kan du göra honom, om du bryter mot den första af dessa regler, och oberäkneligt bryderi kan du ådraga dig genom att förbise den senare. Affärsmannens hustru måste i detta afseende vara lika försigtig som diplomatens och hafva sin ställning lika klar för sig. Sviker du en enda gång din mans tillit till dig häruti, kan nog hända att du sedan aldrig återvinner den.

Sörj nu ej öfver rikedomen, utan se till att den blir väl använd. Försök gerna så mycket som möjligt att i det dagliga lifvet bibehålla en viss enkelhet; tids nog vänjer man sig vid lyxen. Framför allt bör du uppfostra barnen så enkelt, som möjligt, låta dem hafva sina måltider för sig och sitt alldeles skilda lefnadsätt. Derföre

behöfver du icke vara skild från dem. Du kan ju så väl lefva dig in i deras lif: det är blott de, som icke ännu få lefva sig in i ditt.

Sörj ej heller öfver att »affärerna» så mycket draga din Robert bort från dig. Försök du hellre att få dela hans bekymmer om dem, såvidt du kan. Men träng dig ej på hans verksamhet: passa på den rätta stunden och afvakta den med tålmod.

Och först och sist var glad och tacksam mot Försynen, som till make skänkt dig en hederlig och god man, en man, som håller dig kär och i hvars hjerta du och ingen annan har första platsen.

Hjertliga helsningar till Robert och barnen
från Din ömma moder.»

Huruvida »Robert» läste eller icke läste detta bref, är ej känt, men nog låg en morgon vid lilla Elsas kuvert på frukostbordet en förtjusande daggstänkt törnros, och de små förundrade sig högeligen öfver att mamma, då hon fick se den, med tårar i ögonen kastade sig i pappas famn.

Ännu många år senare sade Robert till hvem som ville höra det, att han hade den klokaste lilla hustru och den älskvärdaste svärmoder i verlden.

IV.

Embetsmannens hustru.

»Embetsmannens hustru, lilla mamma. Icke kan hon hafva några särskilda pligter, mera än som åligger hvarje hustru?»

»Jo, det är nog ett och annat, mitt barn. Embetsmannen, ser du, tillhör de öfverordnade eller de underordnade, och det betyder, minsann, icke så litet huru hans hustru förstår finna sig i dessa olika förhållanden.»

»Men den tiden är väl förbi, då fruarna stredo om försteget i kyrkdörrarne och vid bordet, eller hur, mamma?»

»Icke så alldeles, som du tror. Mycket sådant finnes ännu qvar, och man kan lätt stöta sig med en inflytelserik person, om man ej iaktager hvad bruket fordrar, liksom man å andra sidan lätt kan såra en underordnad, som finner sig åsidosatt.»

»Men huru skall man kunna undvika allt sådant?» frågade den blondlockiga Lilly och såg med komisk förtviflan upp på modren. »Man får ju då icke göra annat än studera etikettfrågor!»

»Åhjo, nog hinner man med ett och annat

dessutom,» smålog modern. »Och de öfverordnades fruar äro i regeln äldre damer, dem man ju ändå skulle bevisa större artighet. Dessutom är det endast inom mannens eget embetsverk, som rangordningen mera noga måste iaktgas. Eljest är det blott de högsta embetsmännens fruar du får lof att hålla reda på, när du gör bekantskaper utom »verket», och de äro ju ej så många — det bör gå för sig.»

»Nåja — nog kan jag lära mig *det*,» svarade Lilly; »men på hvad sätt skall jag *visa*, att jag har reda på saken? Vid hvilka tillfällen kommer det i fråga?»

»Det beror på din mans ställning. Antagligen kommer han att stiga rätt högt och du med honom, och då lär du dig så småningom att intaga din rätta plats. Men för att du skall få den, måste du komma ihåg att alltid uppträda utan anspråk. Det vill säga, du skall fatta den fasta föresats att aldrig synas begära den första platsen, äfven om du har rättmätiga anpråk derpå, och aldrig synas förnärmad, om du ej får den. Men du skall dock alltid vara beredd att intaga den plats, som tillhör dig. Du skall med lugn afvakta och med värdighet intaga den, och skulle någon annan taga den ifrån dig, bör detta ej det ringaste röra dig och du skall betrakta den saken som en ligkiltig och obetydlig ting.»

»Men, mamma, detta är, synes mig, blott hvad hvarje bildad och vettig qvinna bör iaktaga, antingen hennes man är embetsman eller ej.»

»Mycket sant, men icke alla göra det, och skilnaden är den, att embetsmannens hustru genom sådan försummelse kan ådraga *sin* man obehag, som en annan icke kan blifva utsatt för. Du har nog hört din far någon gång nämna att herr X., ehuru sjelf talangfull och duglig embetsman, genom sin hustrus taktlösa uppträdande funnit vägen till vidare befordran stängd.»

Lilly sänkte sin vackra panna i handen och satt tyst en stund.

»Ja, det har nog sina sidor,» sade hon, »men jag tror dock att jag skall veta finna min egen plats. Det är väl alltid bättre att blifva ansedd som för litet anspråksfull, än som motsatsen?»

»Ja, naturligtvis.»

»Nå, då kan jag vara trygg för den saken. Svårare blir att gifva andra den plats, dem tillkommer. Jag undrar hvad jag dervid skall taga till utgångspunkt?»

»Artighet utan kryperi mot de högre; artighet utan nedlåtenhet mot de lägre stående.»

»Utmärkt fint och bra sagdt, mamma lilla, men det praktiska utförandet —! Här måste jag fråga som i katekesen: Huru sker det?»

»'Derigenom' — som det också svaras i kate-

kesen — att vi med all flit akte uppå oss sjelfva, att vi ingen förargelse göra, utan älske vår nästa såsom oss sjelfva. Jag menar att vi skola med välvilja och ödmjukhet gå hvar och en till mötes, och alltid unna vår nästa i första rummet det bästa vi kunna gifva. Detta är grunden; sedan komma de yttre åthäfvorna — hvilka som skola sitta främst och helsas såsom de yppersta — detta måste bestämmas af de yttre omständigheterna.»

»Nog talar mamma i katekesens anda och med dess språk också,» sade Lilly småskrattande, »men ordföljden är, såvida jag icke helt och hållet glömt mina skolstudier, ändå icke alldeles densamma. Men jag tror mig förstå mammas mening: Hjertlighet och upprigtighet skall gifva artigheten den rätta färgen, men graden af artighet skall bestämmas af rangen hos den person, som är föremål därför.»

»Alldeles riktigt. Dock får du komma ihåg, att det är endast när flere personer af olika samhällsställning äro tillsammans i ditt hus, som du behöfver så noga beräkna dessa saker; eljest kan du mottaga och behandla hvar och en alldeles efter de känslor du hyser för honom eller henne.»

»Men om det nu är någon, som jag inte kan med, som jag ej har några sympatier för eller ej kan högakta — —»

»Det får du försöka arbeta emot, så mycket som möjligt,» afbröt modern. »Våra sympatier och antipatier måste vika för den praktiska nödvändigheten. Der vi ej kunna ens skänka vår aktning, der ställer sig saken svårare, men vanlig höflighet kan man ju visa hvar och en, och om nu en sådan person genom sin rang har anspråk på första platsen, är det ej annan råd än att låta henne få den och dertill ej ens låta henne ana att man ogerna ser henne intaga den. Derfor måste du också öfva dig i sjelfbeherskning, så att du, när du vill, kan undertrycka yttringarne af både obehag och välbehag.»

»Det senare kan väl knappast behövas, mamma lilla,» invände Lilly; »det kan ju ej såra någon.»

»Det är dock icke så säkert; alltför stor vänlighet visad den ena, kan nog såra den andra; det är detta, som är så svårt — att hålla medelvägen. Men det är en annan sak, som embetsmannens hustru också måste noga iaktaga och hvarpå både mannens framgång och hela familjens lycka beror.»

»Det låter nästan hemskt, det der,» tyckte Lilly.

»Ja, det är en viktig sak. Embetsmannens hustru måste rätta sina anspråk på lifvet helt och hållet efter mannens tillgångar. Han har

sin bestämda lön och endast ytterst sällan kan han räkna på några extra inkomster. Hushållningen måste då inrättas så, att den icke öfverskrider tillgångarne. Det går icke an att göra skulder med beräkning på att längre fram, vid befordran med högre löneförmåner, sedermera betala dessa. Det kan hända, att mannen aldrig får befordran; det kan hända, att han får den, men dör ganska snart, och i hvilket fall som helst, komma fordringsegarne och vilja hafva sin rätt. Så långt hafva vi dock nu kommit, att hvar och en upprigtigt kan säga: »det eller det hafva vi icke råd till,» utan att väcka åtlöje eller förakt. Den, som numera lefver öfver tillgångarne, gör det för att tillfredsställa egen fåfänga eller njutningslystnad och visst icke för den allmänna meningens skull.»

»Visserligen — men om nu tillgångarne äro så små, att de ej vilja räcka till — och som arbetsfolk kan man ju ej lefva — och om man har grundade anledningar att hoppas på bättre tider, tycker mamma ändå att det skulle vara så vågadt att låna något för att hjälpa sig fram, tills man får mera?»

»Jo, det vore mycket vågadt, synes det mig. Jag gaf dig ju nyss skäl därför.»

»Men huru skall man då bära sig åt?» frågade Lilly litet misslynt.

»Man får vänta,» svarade modern med största lugn. »Eller man får förblifva ogift.»

»Åh, så mamma talar! Då får man ju försaka all lycka i lifvet!»

»Icke all lycka, men den största. Det är beklagligt, det medger jag, och jag är mycket glad åt att min lilla flicka icke behöfver försaka denna högsta lycka. Men du får å andra sidan medge, att ingen man eller qvinna har rättighet att för denna lyckas skull — den blir ju rätt ofta af kort varaktighet — störta sig och de sina in i en tillvaro af de mest tryckande bekymmer och, der mannens embete medför förvaltandet af andras kassor, i en frestelse, som nästan blir oemotståndlig i nödens stund. Der, äfven med den strängaste hushållning, tillgångarne ej förslå, der alla hjälpkällor äro uttömda — hvad återstår väl der? Kan den lycka, kärleken och äktenskapet skänker, uppväga allt detta, äfven om kärleken står bi genom alla dessa bekymmer?»

»Jo, det kan den!» utbrast Lilly med strålande ögon och steg upp. »Och det tror nog mamma sjelf — ty har det icke varit tunga tider också för far och mor?»

»Visserligen, visserligen! Men, ser du, för oss vände den onda tiden igen och blef god — men det händer icke så sällan, att det aldrig blir ombyte, och då slutar det med förtviflan eller

gifta sig måste tänka icke blott på den närvarande stunden och dess lycka, utan ock på framtiden och dess bekymmer.»

»Sant, mycket sant. Och när Ernst i afton kommer hit, så hjälper ju mamma oss med den der lilla kalkylen? Och mina pengar — men, då nu mamma tycker — som jag alltid har ämnat — att våra tillgångar skola vara gemensamma, hvarför kan inte Ernst med detsamma få alltsammans? Jag unnar honom det så gerna.»

»Det är omöjligt, mitt barn, ty vid detta kapital äro vissa vilkor fästa, så att du ej kan, om du också vill, göra dig fri från din enskilda förmögenhet.»

»Ack, hvad skall det tjena till!» tyckte Lilly.

»Jo, det skall jag säga dig. För det första ger det alltid hustrun en mera sjelfständig ställning, när hon *också* bidrager till familjens underhåll; och när makarne äro goda människor och älska hvarandra, så vilja de väl gerna inrymma hvarandra lika rätt, och dessa förhållanden ordnas af sig sjelft. Men så kommer en annan och viktigare sak: om mannen genom spekulationer eller på annat sätt förlorar sin förmögenhet, så är hustrun dock skyddad för nöd, om hon har kvar hvad hon i boet medfört, som för fordringsägare är oåtkomligt. Och hvilka föräldrar skulle ej vilja skydda sitt barn för det öde, som man-

nens oförstånd, fåfänga eller vinningslystnad ofta nog drager öfver familjens hufvud?»

»Jag förstår välmeningen,» sade Lilly i en ton, som ej var alldeles fri från en liten skärpa, »men nog är den i detta fall öfverflödig.»

»Jag hoppas det,» instämde modren, »men hvem kunde på förhand veta detta? Du kunde lika lätt blifvit gift med en dristig affärsman, som med en lugn och stadgad embetsman —»

»Med begränsade inkomster,» ifyllde Lilly skrattande; »men var lugn, lilla mor, jag skall nog lägga på minnet alla goda råd, både om etiketten och utgiftstabellen. Och när jag glömmert bort dem, kommer jag till mamma och får mitt minne litet uppfriskadt.»

»Du är alltid välkommen både i lyckans och bekymrens dagar,» sade modren med en tår i ögat och slöt dottern i sin famn.

V.

Godsegarens hustru.

»Och hur trifs du på landet, kära Emelie? Är det ändå inte litet trist, hela långa vintern?» frågade en behaglig stämma.

Två unga damer suto i den eleganta salongen, hvars af blomsterdoft mättade luft för den dervid ovane föreföll nästan litet tryckande. Den ena af de båda fruarna — ty det var två gifta damer — var klädd i hatt och kappa och var tydligen på besök hos den andra, som bar en smakfull morgondräkt.

»Åh, visst icke!» svarade den tilltalade. »Min tid är fullt upptagen och jag önskar ibland, att jag kunde fördubbla min person.»

»Det förvånar mig. Jag trodde, att en rik godsegares hustru inte hade något annat att göra än njuta sitt sorgfria väsende. Du har ju fullt upp af tjenare.»

»Visserligen; men det är ingen småsak att hålla ordning och fred bland alla dessa tjenare.»

»Fred!» upprepade värdinnan. »Du behöver väl inte fråga efter om tjenstfolket tvistar.»

»Åh, kära Signe, det menar du inte! Tror du inte, att hushållsmaskineriet gnisslar och blir förfärligt osmordt om tjenarne ej lefva i fred med hvarandra? Det kan jag försäkra dig, att jag genast märker om det är någon fnurra på tråden mellan dem. Och för öfrigt klaga de rätt ofta på hvarandra.»

»Det skulle jag aldrig tillåta,» sade fru Signe med skärpa.

»Jag kan ej hindra det, men jag gör aldrig

affär af någon klagan,» svarade frun från landet. »Jag blott håller ögonen öppna och ger noga akt på båda parterna, samt rättar mitt handlings-sätt efter mina iakttagelser. Och blott det att gifva befallningar för dagen i ett så stort hushåll är ett riktigt arbete, det han jag försäkra dig. Dertill komma en mängd göromål, som man i staden aldrig vet af. Tänk på allt det bröd, som skall bakas, alla sylter och konserver och inläggningar, de förråder, som skola anskaffas och — hushållas med, de stora tvätterna, linneförrådet, som skall hållas reda på, efterses och iståndsättas och allt annat som hör till ett stort hus på landet.»

»Men du har ju hushållerska —»

»Ja, och kokerska och tvätterska och kammarpiga och huspiga och kusk och borstpojke som vid högtidliga tillfällen upphöjes till betjent — tycker du inte att det är ett litet nätt hushåll? Så ha vi ett par bokhållare och snart måste vi också anskaffa guvernant.»

»Åh, det är ju förfärligt! Och all denna personal för blott dig och din man och ett par barn?»

»Min mans halvesyskon höra ju till familjen och för öfrigt hafva vi båda stor slägt, mot hvilken vi gerna öfva gästfrihet — och gästfrihet är dessutom en af de förnämsta af de särskilda

pligter, som åligger en godsegares hustru,» sade fru Emelie med allvarsam min.

»Det skulle vara rätt roligt att höra hvad du anser för dina särskilda pligter — de äro väl icke andra än dem hvarje matmoder har att utöfva,» sade Signe med litet spefull ton. »Gästfrihet, som du nyss talade om, vill väl hvar och en visa sina vänner.»

»Ja, det förstås, men ser du, på landet måste man alltid vara förberedd på oväntade gäster, och på gäster, som stanna kvar i dagar och veckor, till och med. Dertill behöfs förråder, och det är detta, som fordrar så mycket arbete. Jag har ju folk, som utför allt detta arbete, men jag skall ändå tänka ut alltsammans, jag skall se till att hvar och en gör sin pligt, att allt blir väl och ordentligt gjort — jag skall med ett ord styra hela maskineriet och har på mitt ansvar att icke ett enda kuggjul får stoppa. Och så är det mycket dessutom.»

»Hvad då? Säg mig det,» bad Signe. »Det är så roligt att höra —»

»Hur vi ha det, derute på den enfaldiga landsbygden? Som du vet, är min man förmögen — ja, han kan nästan kallas rik. Men han har beslutat att använda en del af sin förmögenhet till sina underhåfvandes bästa, och nu bygger han om både boningshus och allt på sina torp och

åt alla sina arbetare. Han har också inrättat särskilda skolor på godset, der synnerligen den kvinliga ungdomens utbildning tillgodoses. Ty vi äro öfverens, han och jag, om att arbetsklassens upplysning och höjning måste ske genom att uppfostra flitiga, dugliga och hederliga arbetskvinnor. Derjemte måste alla våra underhållande tillhöra en nykterhetsförening och skriftligen förbinda sig att genast afflytta så snart de blifva beträdda med brott mot denna stadga. Så få vi ordning och skick på vårt gods, ty skall man strida mot dryckenskapen, kan man ej uträtta det ringaste.»

»Mycket bra, allt det der, men jag kan inte inse hvad du har med den saken att göra,» menade Signe.

»Jag? För det första är det jag, som hittat på alltsammans, skall jag säga dig, och sedan är det ju jag, som skall se till att alla förordningar efterleivas. Jag går till de närmaste stugorna, åker eller rider till de mera aflägsna och kommer alltid alldeles oförberedt öfver mina gummor. De måste hålla ordning, de måste hafva något arbete i gång, barnen skola vara rena och snygga och de få sin ordentliga lex, om de ej sköta sig rätt, det kan du vara säker på.»

»Men taga de ej illa upp att du blandar dig i deras görande och låtande? Jag har varit skyddsfru en tid, men gummorna skrämde mig så, att jag ej tordes säga ett ord till dem.»

»Ja, det är helt annorlunda,» försäkrade Emelie. »Om vårt folk visar missnöje, så kunna vi få tjugo för en, som vill flytta, så bra, som de ha det hos oss. Och så har jag skolorna — arbetsskolan, matlagningsskolan och lässkolan. Jag är direktris för dem alla och jag har mina lektionstimmar i alla tre.»

»Men käraste Emelie, hur hinner du med allt detta? Du skall väl uppfostra dina barn och sällskapa med din man och med dina gäster —»

»Så der, ja!» afbröt Emelie skrattande. »Nyss hade jag ju ingenting att göra! Ja, det vill till att noga indela min tid, och för att få någon stund för läsning och skrifning måste jag stiga upp rätt bittida. Till klockan tio på förmiddagen har jag ordnat allt som rör hushållet och arbetet inom hus. Barnen har jag alltid omkring mig under förmiddagens lopp och då har jag också min timme i skolan. På eftermiddagen gör jag mina utflykter, och sedan har jag hela aftonen ledig för barnen och min man. Han är ju också mycket upptagen, så att vi träffas just ej annat än vid måltiderna. Men om afto-

nen, sedan barnen lagt sig, då sällskapa vi egentligen med hvarandra, han och jag, och dessa stunder äro oss båda mycket dyrbara.»

»Men när du nu har främmande?»

»Det gör naturligtvis afbrott i min arbetsordning, men jag försöker alltid intressera mina gäster för det som intresserar mig, och de följa mig vanligen rätt gerna på mina promenader. Och den ordning, som blifvit fastställd, återtages alltid så fort som möjligt; den tid jag försummat tager jag alltid på något sätt igen, och jag är frisk och stark, och detta sunda, arbetsamma lif passar mig förträffligt.»

»Men hur går det nu, när du är borta?» frågade Signe. »Det tyckes mig, att du är nästan outhärlig derute.»

• »Ack, ingen är outhärlig här i världen! Men nog sakna de mig, liksom jag dem, när jag är borta. Det kostar på mig att slita mig ifrån hemmet, må du tro.»

»Men du gör det ändå! Och du helsar på dina gamla vänner. Det är snällt af dig.»

»Mot mig sjelf, ja! Mitt hjerta hänger fast vid ungdomsvännerna och jag vill gerna återse dem. Men äfven om så ej vore, reste jag ändå ibland upp till hufvudstaden för att andligen uppfriska mig och få vidare syn på världen.»

»Men taga de ej illa upp att du blandar dig i deras görande och låtande? Jag har varit skyddsfru en tid, men gummorna skrämde mig så, att jag ej tordes säga ett ord till dem.»

»Ja, det är helt annorlunda,» försäkrade Emelie. »Om vårt folk visar missnöje, så kunna vi få tjugo för en, som vill flytta, så bra, som de ha det hos oss. Och så har jag skolorna — arbetsskolan, matlagningsskolan och lässkolan. Jag är direktris för dem alla och jag har mina lektionstimmar i alla tre.»

»Men käraste Emelie, hur hinner du med allt detta? Du skall väl uppfostra dina barn och sällskapa med din man och med dina gäster —»

»Så der, ja!» afbröt Emelie skrattande. »Nyss hade jag ju ingenting att göra! Ja, det vill till att noga indela min tid, och för att få någon stund för läsning och skrifning måste jag stiga upp rätt bittida. Till klockan tio på förmiddagen har jag ordnat allt som rör hushållet och arbetet inom hus. Barnen har jag alltid omkring mig under förmiddagens lopp och då har jag också min timme i skolan. På eftermiddagen gör jag mina utflykter, och sedan har jag hela aftonen ledig för barnen och min man. Han är ju också mycket upptagen, så att vi träffas just ej annat än vid måltiderna. Men om afto-

nen, sedan barnen lagt sig, då sällskapa vi egentligen med hvarandra, han och jag, och dessa stunder äro oss båda mycket dyrbara.»

»Men när du nu har främmande?»

»Det gör naturligtvis afbrott i min arbetsordning, men jag försöker alltid intressera mina gäster för det som intresserar mig, och de följa mig vanligen rätt gerna på mina promenader. Och den ordning, som blifvit fastställd, återtages alltid så fort som möjligt; den tid jag försummat tager jag alltid på något sätt igen, och jag är frisk och stark, och detta sunda, arbetsamma lif passar mig förträffligt.»

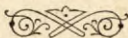
»Men hur går det nu, när du är borta?» frågade Signe. »Det tyckes mig, att du är nästan outhärlig derute.»

• »Ack, ingen är outhärlig här i världen! Men nog sakna de mig, liksom jag dem, när jag är borta. Det kostar på mig att slita mig ifrån hemmet, må du tro.»

»Men du gör det ändå! Och du helsar på dina gamla vänner. Det är snällt af dig.»

»Mot mig sjelf, ja! Mitt hjerta hänger fast vid ungdomsvännerna och jag vill gerna återse dem. Men äfven om så ej vore, reste jag ändå ibland upp till hufvudstaden för att andligen uppfriska mig och få vidare syn på världen.

Att följa med sin tid, att icke blifva efter, hvarken i det ideella eller det praktiska lifvet, det är också en af de pligter som åligga hustrun till en godsegare på landet.»

SJUTTONDE KAPITLET.

Mulna dagar.

Afven i det lyckligaste äktenskap komma mulna dagar, dagar, då det synes som om solen gått i moln för att aldrig mera komma tillbaka. Ju högre man älskar hvarandra, ju lättare såras hjertat, kanhända, ju mindre behöfves det kanske för att framkalla en viss förstämning. Sådant kan i alla fall sinnelaget vara. Det finnes hos många goda och ädla personer en viss stolthet, som gör dem ömtåliga och lätt sårade, men som de ofta ej veta af eller ej vilja kännas vid. Men af denna stolthet kommer ofta många sorger.

Det värsta dervid är att den, hvars stolthet blifvit sårad, oftast ytterligare uppretar sitt sinne

och förstorar lidna oförrätter, i stället att gå till rätta med sig sjelf och se efter om det icke snarare är sättet, hvarpå förolämpningen — om det nu är en sådan — upptagits, än det, hvarpå den blifvit gjord, som förorsakat bitterheten. Men äfven denna sjelfpröfning förbjudes just af stoltheten.

»Båda parterna anse sig hafva rätt. Ingendera kan begripa att det, som ligger så tydligt och klart för honom eller henne, icke genast faller den andra i ögonen.

»Hvilkendera skall, hvilkendera kan nu offra sin innersta öfvertygelse?

»Detta är och förblir en af de pinsammaste och mest svårlösta frågor, som lifvet för oss kan framställa. Och vid den oändliga mångfald af synpunkter, som då kunna ifrågakomma är det väl nästan omöjligt att uppställa någon regel som en gång för alla blefve giltig. En sak bör och måste dock betonas: qvinnan, såsom af naturen begåfvad med vekare, böjligare sinnelag, bör alltid ihågkomma, att eftergifvenhet för henne är lättare och bättre anstår henne, än mannen, hos hvilken i många fall, och ofta nog just i de viktigaste, medgörligheten skulle vara oförlåtlig svaghet. Han, såsom familjens öfverhufvud, är ansvarig för hvad som inom densamma sker och kommer att ske. Hustrun, deremot, när hon

offrar sin öfvertygelse för hans, skall alltid, för så vidt äktenskapet är byggdt på grundvalen af ömsesidig kärlek och aktning, i utbyte deremot erhålla något, som väl lönar hennes sjelfuppoffring: mannens ökade kärlek och erkänsla.

»Sådana offer äro ju ej så lätta att bringa och få äro väl de qvinnor, som undgå bittra stunder inom äktenskapet. Men hvarje qvinna måste dock hålla fast dervid att dessa bittra stunder icke för hennes skull blifva flere och långvarigare. Är det henne icke alltid gifvet att så hafva makten öfver sig sjelf, att hon en gång för alla förstår undertrycka ett skarpt svar på orimliga påståenden, så åligger det dock henne att så skyndsamt som möjligt bättre besinna sig och uttala det första försonande ordet. De fall, då detta ej hjälper, äro sällsynta och hafva nog sitt ursprung deri, att äkta makar ofta ej bry sig om att bilägga de första tvisterna, som dock så lätt skulle utjemnas. Men det ligger nästan alltid i hustruns hand att såvidt möjligt försona motsatserna och förebygga deras ytterligare skärpande.

»En äldre fru, som lefver i det lyckligaste äktenskap sade en gång till mig (Amalie Baisch):

»I början af vårt äktenskap hade min man och jag också våra tvister, må du tro. Men vi voro ju begge unga, och jag dertill ett temligen

bortskämdt barn och van att nästan alltid få min vilja fram. I allt mitt egensinne och mitt oförstånd, hade jag dock en grundsats, som jag troget fasthöll vid, och för detta har jag hela min lycka att tacka: jag hade nemligen föresatt mig att icke låta någon tvist räcka till andra dagen. Liksom jag, som flicka, aldrig lade mig att sofva, utan att först hafva gifvit min mor en hjertlig kyss och bedt henne ej vara ond på mig, när hon, hvilket sällan hände, nekat mig något och jag i min barnslighet visat mig trotsig och ond — likaså bemödade jag mig alltid att blidka min man. Innan vi sade hvarandra godnatt måste tvisten vara bilagd. Och så lärde vi på jmförelsevis kort tid bättre förstå hvarandra, och nu vet jag verkligen ingenting, hvarom vi, ifall vi vore af olika mening, ej med största lätthet skulle kunna blifva ense.»

Det går dock icke alltid så lätt, som den tyska författarinnan, hvars ord vi ofvan citerat, synes antaga. Äfven der båda makarna äro goda menniskor, hafva de stundom icke blot svårt att gifva efter och förstå hvarandra, utan ock att försona sig med hvarandra. Under tvisten hafva i hettan blifvit fälda ord, som hos den ena eller båda framkallar tvifvel om huru ett försök till försoning skulle upptagas. Och att då öfvervinna sig sjelf derhän att taga första steget, det

går icke på en liten stund. Det spända förhållandet kan då komma att räcka i dagar, och först när det blir olidligt, tager den ena det svåra steget. Och det är illa, när det icke är hustrun, som först räcker handen till försoning.

(Naturligtvis är det här endast fråga om tvister, icke om förseelser, i alla fall icke sådana af svårare art, som hafva sitt eget kapitel, hvilket icke ligger inom området för denna bok.) Stundom är det annat än tvister, som gifva anledning till uppträden och då ställer sig saken kinkigare. Det är måhända förebråelser, orättvisa förebråelser, som såra djupt, eller rättvisa, men som synas orättvisa eller kännas så, och som irritera nästan ändå mera genom ett oklart medvetande om den vacklande grund hvarpå försvaret hvilar. I förra fallet går det icke så lätt att öfvervinna sina känslor — orättvisa är det som en finkänslig och stolt själ aldraminst fördrager. I det senare, deremot, behöfves det ju blott lugn och eftertanke för att en rättänkande människa skall inse sitt fel, och då är det ju icke svårt att afbedja det hos den, man älskar. För en qvinna är det i alla fall icke svårt.

Det nekas ej att det finnes qvinnor, nog oqvinliga att öfverhopa mannen med förebråelser, både rättvisa och orättvisa, och det i sådan grad och med sådan häftighet, att mannen måste tiga

och lida, om ej hemmet skall blifva till ett Gehenna, der all lifvets lycka och glädje förbrinner i lidelsernas grymma eld. Men för sådana lönar det sig ju icke hvarken att skrifva eller predika — här lemna vi dem i alla fall å sido.

Den hustru, som sjelf är god och tänkande och har, vi upprepa det här, en redbar och hederlig make, bör taga för regel att *aldrig göra sin man några förebråelser*. Hon står då sjelf alltid på fast grund och det lugn, som medvetandet härom gifver, är oskattbart. Jag menar nu icke att hustrun skall jaka med till allting, eller tåla allting utan blott att hon icke skall göra förebråelser. Äfven den aldra bästa man begår misstag, beräknar sina företag mindre väl, misslyckas i utförandet af sina planer, gör en och annan dumhet, hvaraf minnet är honom plågsamt nog, utan att han också skall lida förebråelser därför. Här skall hustruns finkänslighet komma henne till hjälp och hon skall förstå, när hon skall trösta och uppmuntra och när hon skall tiga och låtsa ingenting se. En man glömmer aldrig en förebråelse af sin hustru — och, hvad mera är, han anser sig hafva rättighet att gömma på den och stöder ofta på *en* sådan sin rätt att betala igen med femtio.

Detta allt är ju orättvist, utropar man kanhända. Skall hustrun stillatigande taga emot

förebråelser och aldrig få gifva några? Det är ju himmelsskriande.

Icke så farligt ändå. Det är ju så, att hvar och en menniska har sin gifna plats, sin gifna verkningskrets, sin uppgift. Mannens är och måste vara att uppehålla, att styra, att gifva familjen tillvaro; hustruns måste vara att vaka, försona, tillse, att den existens mannen drager försorg om, också blir så god, så angenäm, som möjligt. Eller, för att använda en temligen trivial liknelse, mannen skaffar maten i huset, hustun tillreder de smakliga rätterna. Mannens arbete gifver familjen rätt och möjlighet att lefva; hustrun sörjer för att familjen lever i endrägt och lugn. Han står ute i striden, hon står i hemmet och vaktar friden.

Och om nu han, van att strida, att befalla, att fordra, också får med sig in i hemmet ett och annat af allt detta, så får hustrun taga detta förhållande i betraktande, och besinna, att hans skaplynne så väl som hans kall är ett helt annat än hennes, och att hon ej kan begära att han, till allt annat, också skall uppehålla husfriden. Denna senare måste hon taga på sin lott, och har hon detta från början klart för sig, skall mannen vara mer än oresonlig, om ej både tvi-ster och förebråelser småningom skola dö bort af sig sjelf.

Det medgifves gerna, att det är ytterligt svårt att kufva sitt sinne, att styra sin tunga, när orättvisa förebråelser utslungas eller när de beskedligaste invändningar tystas med maktspråk. Men hvad skall man göra? Det är nu en gång så ställdt, att hustrun måste vara den eftergivande om äktenskapet skall blifva lyckligt, och då får hon foga sig deri, när hon »begifver sig» i äktenskap. Vill hon det icke, kan hon det icke, så står det henne ju fritt att vara allena — ingen tvingar henne till äktenskap. Men, invänder man, hvarför skall hon då försaka familjeljeykan, hvarför skall ej hennes ställning inom äktenskapet vara densamma som mannens? Derföre, helt enkelt, att den icke *kan* vara densamma, derföre, att det ligger i sakens natur att den skall vara annorlunda. Och vill hon hafva äktenskapets lycka, familjelifvets behag, då får hon också hålla tillgodo med alla de svårigheter och bekymmer som i mer eller mindre grad äro oupplösligen förbundna dermed — äfven med ett lyckligt äktenskap. Och hon får aldrig släppa ur sigte, att det mest beror på henne, om samlifvet skall blifva lyckligt, när hon till make valt en god och hederlig man.

Har hennes val träffat en man, som är eller som utvecklar sig till motsatsen af en god och hederlig man, då — ja, i sådant fall är ej godt

att råda, men den qvinna, som med mod och tålmod bär sitt öde, eger dock rätt till allas aktning och vinner mångens vänskap och beundran, medan den som bryter det band, hon förhastadt knutit, om hon också ej förverkar andras aktning, dock ej vinner mer än aldrahögst deltagande.

Dock medgifves gerna, att vid ett val af make eller maka, förhastandet kan visa sig så olycksdigert, förhållandet blifva så outhärdligt att det ej gifves någon annan utväg än att fly eller bryta det band, som borde vara oupplösligt. Det vidriga dervid är blott det, att de, som sålunda brutit de heligaste löften, icke räkna för rof att lika lättsinnigt förnya dem. Det underliga är, att de, som lidit så djupt under oket, åter hafva mod att lägga det på sin nacke, liksom att den som lättsinnigt sönderslitit ett sådant band, som äktenskapets, finner någon, som har mod att med honom eller henne knyta ett nytt, hvilket antagligen blir ändå skörare än det förra.

Men om också den skönaste harmoni råder i äktenskapet, om det ovanliga skulle, genom den ena eller andra makans bemödande, inträffa att makarna aldrig vexla ett ondt ord, så kunna mulna och tunga dagar komma ändå. Olyckor och motgångar trotsa hvarje förutseende, sjukdomar och sorger hvarje försigtighetsmått. Olyc-

kan kommer ofta oförskyldt, men lika så ofta bereda vi den sjelfva, och det är en bitter tröst att »man har sig sjelf att skylla.»

Underligt nog är vid dessa tillfällen hustrun ofta starkare än mannen. Hon möter olyckan med mera mod — kanhända derföre, att hon ej alltid inser hela dess vidd. Hon bär sorgen lättare, kanhända derföre att hon kan gråta ut den häftigaste, bittraste smärtan. Men qvinnan är mera beroende af stämningar och för att hon skall behålla fattningen fordras, att hon skall tro på sin egen kraft, veta att hon kan och bör hålla modet uppe, äfven om mannen förlorar det. Inbillar hon sig deremot, att hon, som är den svagare, också skall visa sig mest förkrossad, så blir hon det ock. Men kommer hon blott ihåg huru det svaga röret står upprätt igen, när stormen gått fram deröfver, medan det starka trädet brytes eller ryckes upp, så vet hon också något om kraften i de svaga. Och den qvinna, i hvars natur den verkliga qvinligheten — icke den tillgjorda — råder, skall ovilkorligen, om hon ser sin man nedtryckt af bekymmer, eller förfärad vid åsynen af en olycka, som han ej kan afvärja, känna sig manad att trösta, hjälpa, stödja den modlöse eller förtviflade.

»Mycket beror derpå,» säger Amalie Baisch, »att hustrun hjälper mannen öfver de första ögon-

blicken af förtviflan och modlöshet. Så snart pulsen slår lugnare, så snart blicken blifvit klarare plägar för det mesta någon, om ock ej lysande, utväg ur labyrinten kunna upptäckas. Men det dertill erforderliga lugn, kan hustrun icke bättre återgifva mannen, än om hon fullt öfvertygar honom om oföränderligheten af hennes kärlek, hennes tillit till honom, hennes orubbliga offervillighet i alla afseenden.

»Det är lätt insedt, att detta är hennes pligt, men det är icke så lätt att fylla den pligten. — — Lyckligtvis äro de starka andar, de, som i sådan kamp bestå, som modigt resa sig, icke alltför tunnsådda ens bland det qvinliga släktet. Och det är ej heller alltsammans hjälpt med den för ögonblicket bevarade fattningen. Striden med svåra bekymmer och förhållanden, som dag för dag förnyas, försakelse och strid med det egna jaget, som hvarje timme och stund åläggas oss, fordrar vida större kraft och orubbligt mod än den för ögonblicket uppkallade fasthet, som står emot det första angreppet. Men då hon med godt mod och vaken blick fortsätter den började striden, utan knot ålägger sig oundvikliga försakelser, och icke genom ständiga jemförelser med flydda bättre tider gör de mulna dagarna ännu tyngre för sig sjelf och sin omgifning, då först visar sig hustrun vuxen den ställning, som

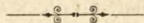
är henne anvisad, icke blott i hennes eget hushåll, utan också i världens stora hushållning. Den aktning hon genom sådan pligttrohet tillkämpar sig är vida högre och vida säkrare grundlagd än den respekt, hon förut genom en lysande samhällsställning torde hafva vunnit.

»Det är rätt egendomligt att det finnes vida flera hjeltmodiga qvinnor, som ganska väl förstå stålsätta sig mot en stor olycka, än som äro tillräckligt väpnade mot de det dagliga lifvets små nålsting, dem ingen menniska någonsin undgår. Kunde vi blicka in i alla lifvets förhållanden, skulle vi till vår förvåning finna att verkliga olyckor icke framkalla på långt när så mycket tårar och hjerteve, som de inbillade eller af obetydliga småsaker uppkomna. Menniskorna äro just i detta afseende mest uppfinningsrika och kunna plåga sig sjelfva i ytterlig grad med de besynnerligaste småsaker, och då olyckan förädlar och höjer karakteren, nedtryckes den i stället af dylikt sjelfplågeri. Vanligen måste då en verklig sorg komma för att medföra en reningsprocess och visa dessa sjelfplågarer huru orätt de gjort i att förbittra de soliga dagarna.

»Lifvet plågar just icke spara på dylika reningsbad. Men den, som derur drager de rätta lärdomarne, och, när den goda tiden kommer tillbaka, också tillämpar dem, för honom har

dock icke hvarken de mulna eller de klara dagarna gått förlorade — —.

»Visserligen är det tungt och svårt, när hustrun, som efter naturens ordning skulle hos mannen finna sitt stöd, i stället måste stödja honom. Och ytterligt svårt blir detta för henne, om hon ej från fromma barndomsdagar räddat en varm tro på Guds godhet och undergifvenhet för Hans behag, som äfven i de tyngsta pröfningar kan skåda den älskande Fadrens hand, och som, när all mensklig hjälp och mensklig tröst är ute, kan finna tröst och stöd i att fly till sin Gud. Men hon, som i ödmjukhet lägger sitt och de sinas öde i Guds hand, hon skall icke i mulna dagar krossas ens af de hårdaste pröfningar, ty hon bär inom sig den tröst och det hopp, som ingen yttre makt kan frántaga henne.»

ADERTONDE KAPITLET.

Förverkligade ideal.

Solen sken in genom lätta, hvita gardiner i ett treffligt rum, der frukostbordet stod dukadt på vanligt sätt. Men framför det ena fönstret stod ett mindre bord, öfverfyldt af blommor i krukor och vaser och belagdt med gröna blad. I den största buketten satt ett bref med rosenrödt kuvert.

Det var alldeles tyst i rummet och ingen syntes till. Men efter en stund slogs en dörr upp och en ung fru, klädd i en prydlig morgonrock och med en liten spetsmössa på det rika håret, skyndade in i rummet, men tvärstannade helt häpen midt på golvet.

»Hvad i all världen betyder detta?» sade hon halfhögt, »vilken högtid är det i dag?»

»Vår bröllopsdag», sade en manlig röst bak-

om henne, medan en arm sakta lade sig omkring hennes midja.

Hon vände sig om, slog armarne om mannens hals och kysste honom, medan hennes vackra ögon fylldes af tårar.

»Hvad du är god!» sade hon. »I dag är det fem år sedan vår bröllopsdag — ack, ack! Jag är lyckligare nu, än då!»

»Ja, vår lycka är i ständigt tilltagande», sade han ömt. »Och kärare och mer oumbärlig blir du mig med hvarje dag! Fem år äro väl ej så lång tid, men ej heller så kort, att man icke deraf kan draga goda slutsatser och hängifva sig åt glada förhoppningar för framtiden. Tänk dig, när vi en gång skrifva en nolla efter femman och fira den bröllopsdagen!»

»Åh, så långt fram kan jag ej tänka!» sade Sigrid leende och strök bort tårarne ur ögonhåren. »Jag nöjer mig med att se silfverbröllopet i framtidsperspektiv. Fem gånger fem år! Åh då äro ju gossarne redan gamla karlar!»

»Och dugtiga, hederliga karlar skola vi hoppas», tillade mannen. »Men här komma de!»

Ett par små, blondlockiga gossar kommo nu in och upprepade blygt den lyckönskan barnjungfrun lärt dem. Den minste kunde ej ännu tala alldeles rent, men i föräldrarnas öron förhöjde detta blott behaget af det hela, och de

togo vixelvis de små upp i famnen och öfverhöljde dem med kyssar.

»Det är bref till mamma också», upplyste den äldste, som varit med vid anordningen af det blomsterklädda bordet.

Modrens blickar föllo på det rosenröda kuvertet och hon skyndade att bryta det. Hon visste att hennes man, jemte ritstift och passare också ganska väl förstod att bruka pennan och hon misstog sig ej, då hon äfven denna gång väntade sig en poetisk lyckönskan.

»Det ges i lifvet mörka stunder
Då solen ned i moln har gått,
Då mod och hopp och kraft går under,
Och allt är färglöst, tungt och grått.
Hvar fins det hjerta då, som svarar
Mot hvarje slag ditt hjerta slår,
Det ögas ljus, som allt förklarar,
Den ömhet, ack, som allt förstår?

Se dit! Der står ju vid din sida
En qvinna, modig, kärleksfull,
Beredd att kämpa eller lida,
Hur ödet vexlar, för din skull!
Der står hon, sina löften trogen,
Din hustru, dig beskärd af Gud,
Hvad än må komma, redobogen
Att följa dig — och pligtens bud.

Om stormen kommer och föröder
Den lustgård, du med henne byggt,

Hon nyss så svag, står upp och stöder,
Och räcker dig sin famn, så tryggt;
Och slits din själ af sorg och smärta,
Och blöder du ur djupa sår,
Så har du lugn vid hennes hjerta,
Och balsam i en ömhetstår.

Och sviker vänskap, sviker lycka,
Din stolthet faller och blir grus,
Får henne till ditt bröst du trycka,
Blir sorgen glädje, mörkret ljus.
Och tviflar du på hvad jag säger,
Så kan jag ge dig detta svar:
En sådan hustru just jag äger,
Ett sådant hjerta just hon har.»

Sigrid lät bladet långsamt sjunka ned i skötet och såg med ögon, som lyste med fuktig glans på man och barn, som stodo tillsammans på andra sidan om blomsterbordet och bildade en vacker grupp.

»Ack», sade hon i hjertlig ton, »om jag ändå kunde blifva sådan, som du här beskrifvit en god hustru!»

»Om du kunde blifva sådan!» upprepade han, gick bort till henne och lade armen omkring hennes skuldra. »Det jag nedskrifvit här, är ju icke någon fantasi och ej heller någon lärodikt; det kom raka vägen från mitt hjerta och flöt ned i min penna, och bilden — den har jag tecknat alldeles efter verkligheten.»

»Då har du nog sett verkligheten genom starkt förskönande glasögon,» sade fru Sigrid leende och rodnande. »Men det är nog också litet diplomati i spelet,» tillade hon skälmaktigt, »ty du vet nog att bästa sättet att få någon sådan som man önskar, är att teckna ett smickradt porträtt af honom eller henne, hvaraf följderna alltid blir att originalet på allt sätt försöker likna porträttet.»

Än en gång genomögnade hon verserna och såg sedan upp med öm och tankfull blick.

»Vet du,» sade hon till mannen, »att jag i min ungdom alltid svärmade för att blifva en stor skalds sånggudinna. Mitt ideal var en man, som skref vers till min ära. Men jag tänkte alltid, att om det också går mig aldrig så väl i hand, i allt annat, aldrig kommer jag väl ändå derhän att min man — om jag får någon — skrifver vers till mig! Och *det* skulle dock vara den högsta lycka i världen! Och nu, då jag fått all den lycka världen kan bjuda, nu har jag också fått detta! Och nu vet jag bättre än någon, att det icke blott finnes ouppfylld längtan och svikna förhoppningar här på jorden, som våra pessimister påstå, utan att lifvet också har att bjuda oss förverkligade idealer.»

INNEHÅLL.

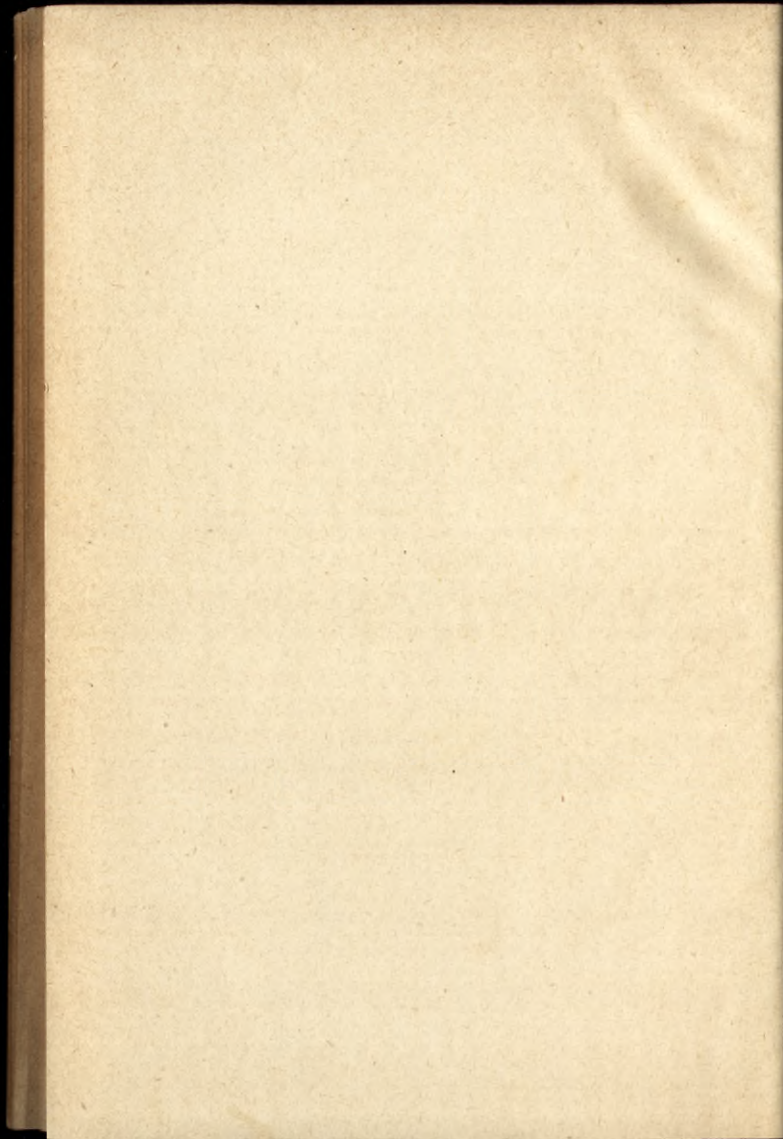
	Sid.
INLEDNING	1
FÖRSTA KAP. Drömda idealer.....	5
ANDRA » Förlofvad	18
TREDJE » Bosättning	42
FJERDE » En lysningspresent	58
FEMTE » Bröllopsdagen	72
SJETTE » Bröllopsresan	83
SJUNDE » Första dagen i eget hem	95
ÅTTONDE » Hus och hem. I. Huru skola vi bo?.....	104
II. Hvad skola vi äta och dricka? Hvad skola vi kläda oss med?	115
NIONDE » Efter smekmånaden.....	239
TIONDE » Dissonanser	165
ELFTE » Husmoder	163
TOLFTE » Hvardagslif	185
TRETTONDE » Konsten att blifva väl betjenad. I. Hemma.....	208
II. Utom hus	218
FJORTONDE » »Hans slägt».....	224
FEMTONDE » Sällskapslifvets pligter	241

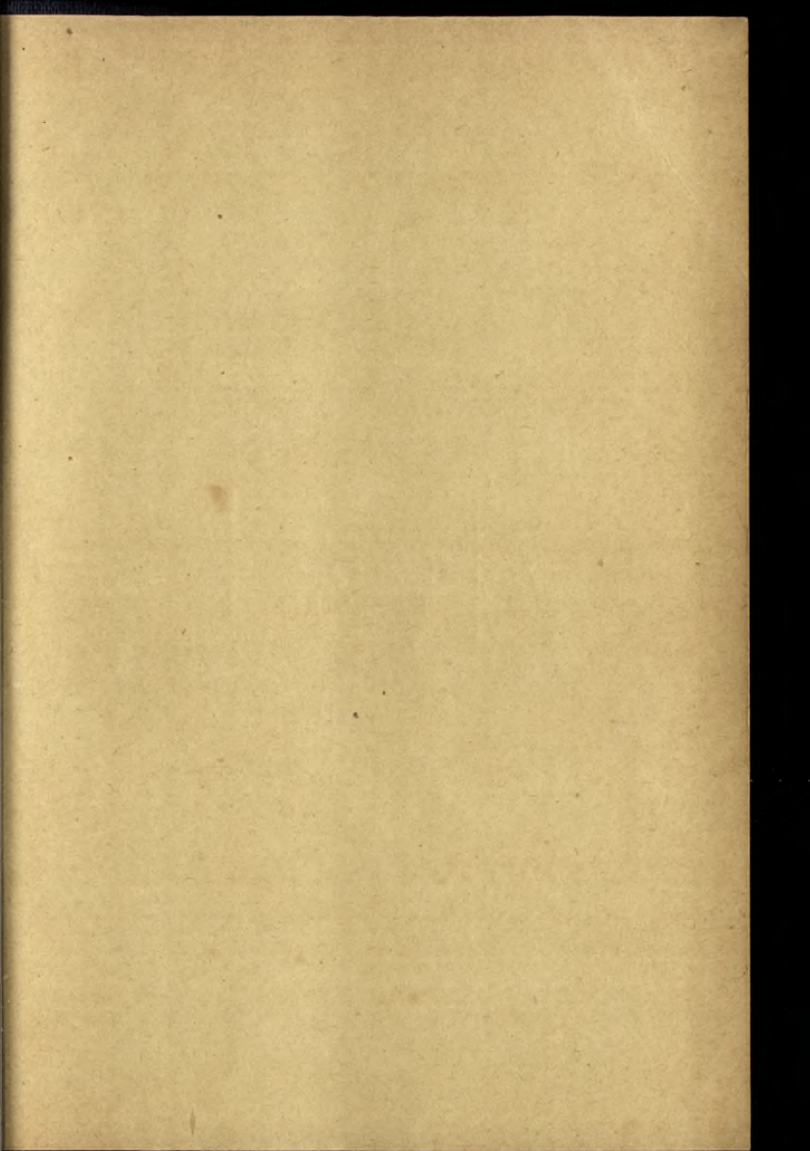

	sid.
SEXTONDE KAP. Olika lefnadsställning.	
I. Prestfrun	257
II. Konstnärens hustru	265
III. Affärsmannens hustru	286
IV. Embetsmannens hustru ...	297
V. Godsegarens hustru	307
SJUTTONDE » Mulna dagar	315
ADERTONDE » Förverkligade ideal	328

W. J. B. & Co.

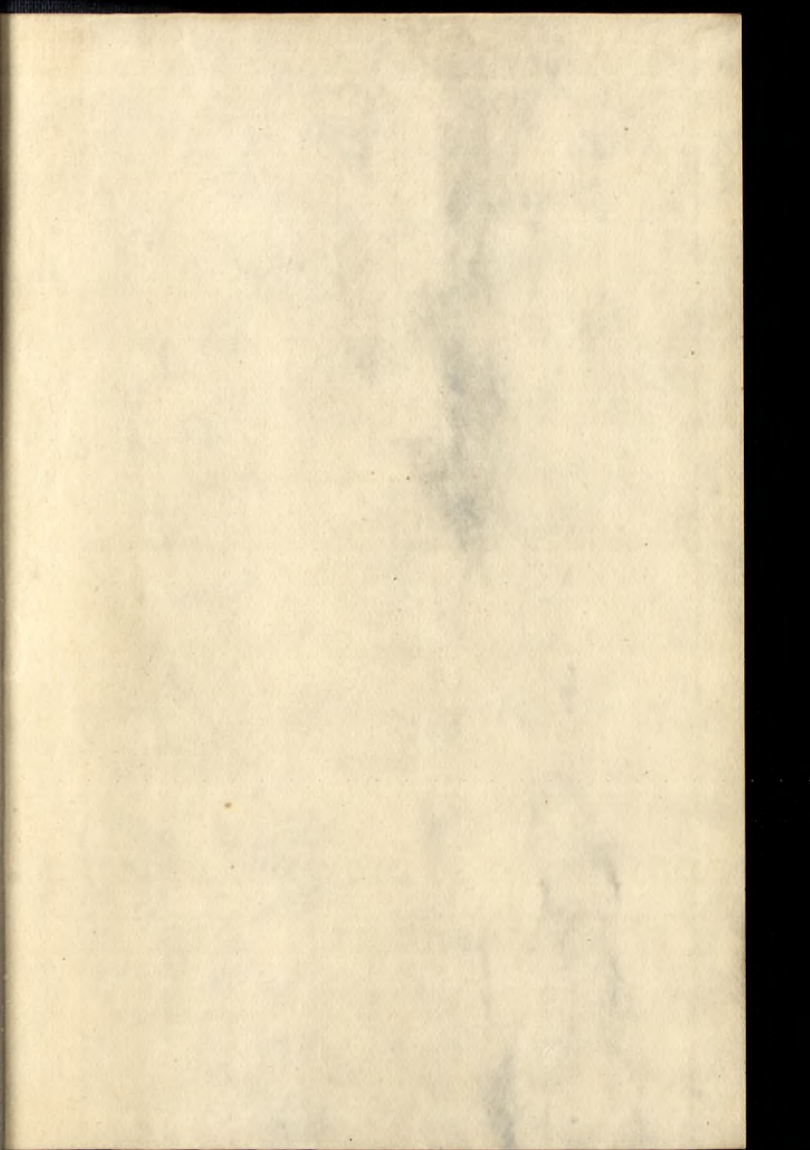

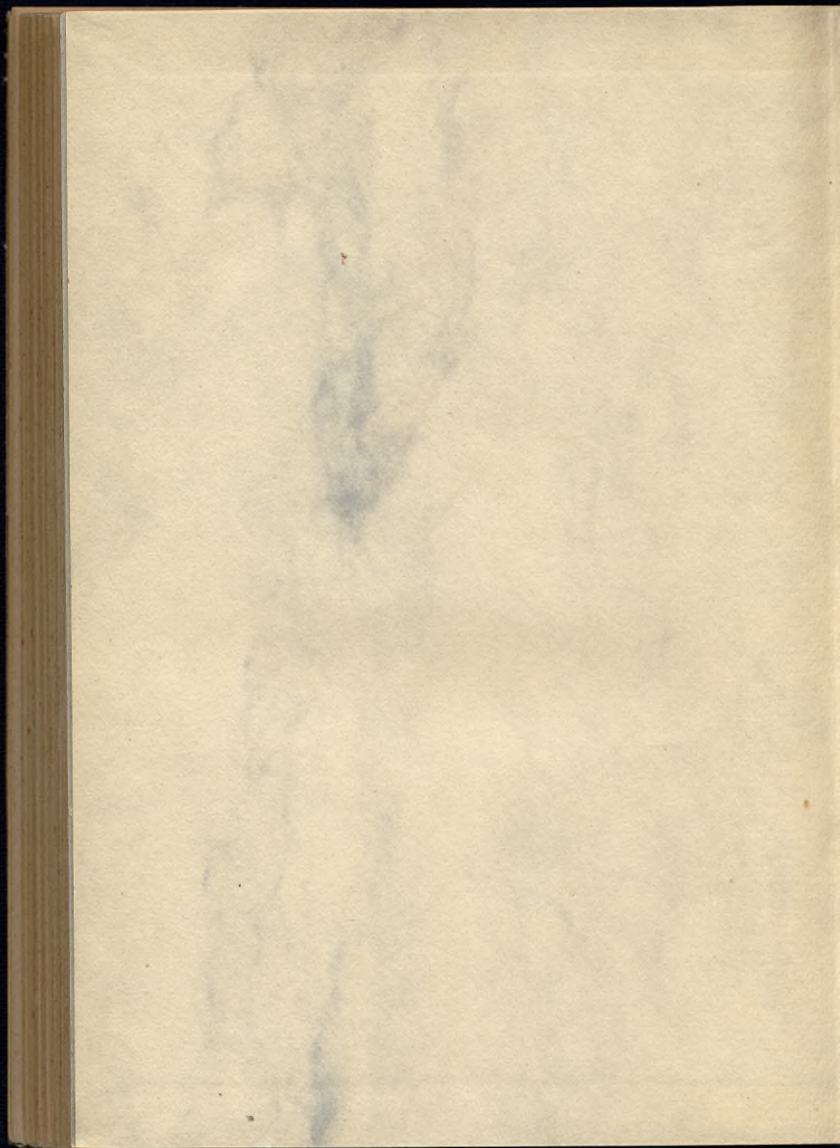

Pris:

Häftad 2 kronor

Eleg. inb. 3.50

6000136968

Göteborgs universitetsbibliotek

